

วารสาร

ศรีวนาลัยวิจัย

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

JOURNAL OF SRIVANALAI VIJAI

Humanities & Social Sciences

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567

Vol. 14 No. 1 January - June 2024

ISSN 2229-2268

สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารศรีวนาลัยวิจัย

Journal of Srivanalai Vijai

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : Humanities and Social Sciences

ISSN : 2229-2268 ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน 2567

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการของคณาจารย์ นักศึกษาและผู้ทรงภูมิปัญญาระดับท้องถิ่นและสากล ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์การวิจัยที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์สังคมไทย และสังคมโลก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ธรรมรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สพ.ญ.ดร.สุรรัตน์	ละอองนวล บุตพรพรหม	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนานวัตกรรม
-----------	--	-----------------------	--

บรรณาธิการเกียรติคุณ

ศาสตราจารย์ ดร.โกวิท	พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวกิจ	ศรีปัดถา	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม	ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ	งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ	รุญเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.สมาน	อัครภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารธม	วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรรณิ	เหลือบุญชู	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ชวนชัย	เชื้อสาธูชน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี	ไชยเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี	โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ	เมย์ไทสง	มหาวิทยาลัยมหามงกุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
รองศาสตราจารย์ ดร.นัยนา	อรรจนาท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา	เจริญศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชา	แก้วส่อง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ว่าที่ พ.ต.ดร.นพดล	เจนอักษร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี	สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย	หาญทริฎ	สถาบันมาตรวิทยาแห่งชาติ
บรรณาธิการ คณะทำงาน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา	มูลสิน	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี	สมชอบ	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลินี	ศรีไมตรี	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ	วิรุณพันธุ์	
	อาจารย์ไมตรี	ริมทอง	
	นางวารุณี	สุกใส	
	นางสาวสุภารัตน์	ผัดโพธิ์	
	นางสาวเกศรา	แก้วดี	
	นางสาวดวงตา	ยุตวัน	
	นายภูวนัย	ใจหาญ	
	นายอภิรักษ์	กลิ่นแก้วณรงค์	

กำหนดการพิมพ์ ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

สำนักงาน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เลขที่ 2 ถนนราชธานี
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทรศัพท์ 0 4535 2000 ต่อ
5142 โทรสาร 0 4535 2049

ลิขสิทธิ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ข้อความและบทความในวารสารนี้ เป็นความคิดเห็นของผู้นิพนธ์โดยเฉพาะ
กองบรรณาธิการไม่มีส่วนรับผิดชอบในเนื้อหาและข้อคิดเห็นนั้น ๆ แต่อย่างใด

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีวนาลัยวิจัยจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานของคณาจารย์ นักวิจัย และบุคลากรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มุ่งเน้นการเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยเปิดรับบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีกำหนดออกปีละ 2 ครั้ง คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ของทุกปี

ในฉบับที่ 1 ของปี 2567 นี้ วารสารยังคงยึดมั่นในคุณภาพตามที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กำหนดไว้ พร้อมทั้งนโยบายในการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการได้รวบรวมและคัดกรองบทความวิจัย บทความทางวิชาการ บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือจากนักเขียนและนักวิจัยจากทั่วประเทศ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 12 บทความ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความให้มีความถูกต้อง (Peer review) และขอขอบคุณผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่ให้การสนับสนุนการจัดทำวารสารศรีวนาลัยวิจัยฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้จากบทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารศรีวนาลัยวิจัย ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2567 จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านและผู้สนใจ

สำหรับท่านที่สนใจต้องการส่งบทความเผยแพร่ในวารสารศรีวนาลัยวิจัย สามารถส่งมายังกองบรรณาธิการวารสารศรีวนาลัยวิจัย หรือดูรายละเอียดการส่งบทความได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/SVNL/issue/view/142>

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	หน้า
ความรู้ และทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยให้ครบ 6 เดือน สุภาวดี นนทพจน์, อนุวัฒน์ วัฒนพิชญากุล และน้องเล็ก คุณวรชาติชัย	1
คุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรกรมตรวจ บัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ศิริเรียม พิมประจิตร, ปิยกนิษฐา โชติวณิช และโณทัย ทาระสาร	17
การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร แจ่มใส โสภิตชา และปราณี เอี่ยมละออภักดิ์	33
การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษาในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กฤษฎา สีจันดี, วรรรณภา โคตรพันธ์ และสาวิตรี เกาว์โท	47
ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ วาสนา อาจสารกิจ	67
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์และ กลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, ธิติพร มิลินทร์ คริสเตนเซน, สุพิชญา วงศ์วาสนา และเนตรศิริ เรืองอริยภักดิ์	83
แรงจูงใจและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยว เทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยา นรินทร์ พลน้ำ, สุชัยญา เสถียรอินทร์, จิรัฐสกุล ปงจันตา, วริศรา กาญจนศรี และทัชชกร สัมมะสุต	99

	หน้า
เลียดชาติยา : การสร้างสรรค์แนวคิดและองค์ประกอบการแสดงละคร ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร	111
ฤดีชนก คชเสนี, จินตนา สายทองคำ และศุภชัย จันท์สุวรรณ	
การสร้างสรรค์แนวคิดและองค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่องนี้สุดท้าย	125
ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ, จุลชาติ อรัณยะนาค และสุรัตน์ จงดา	
ละครรำเรื่องบ่วง : การสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดงจากตำนานพุทธชาดก	141
วรางคณา วุฒิชัย, สุรัตน์ จงดา และจินตนา สายทองคำ	
พระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อมกับการตีความหมายและสร้างบทประพันธ์ใหม่เพื่อคุณค่า และศักดิ์ศรีของสตรี	157
สุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา, ศุภชัย จันท์สุวรรณ และอัศวิทย์ เรืองรอง	
การพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี	171
อานันท์ ทาปทา, อรทัย เสียงจินดาถาวร และอนันต์ แม้นพยัคฆ์	
วิจิตรลักษณ์ทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุล	187
นิภา โสภาสัมฤทธิ์, ดุษฎี มีป้อม, สุพรรณิ เหลืองบุญชู	

ความรู้ และทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อน 6 เดือน

Knowledge and Attitude on Exclusive Breastfeeding for 6 Months

สุภาวดี นนทพจน์^{1*}, อนุวัฒน์ วัฒนพิชญากุล², นื่องเล็ก คุณวาราดิศัย³
Supawadee Nontapot^{1*}, Anuvadh Vadhnapijakul², Nonglek Kunwaradisai³

¹ *นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี,

^{2,3} กลุ่มวิชาเภสัชกรรมปฏิบัติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

¹ *Graduate student, Doctor of Philosophy Program in Pharmaceutical Sciences,

^{2,3} Department of Pharmacy Practice, Faculty of Pharmaceutical Sciences,

Ubon Ratchathani University

*Corresponding author; email: supawadee.n@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความรู้ และทัศนคติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือน กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน ในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 10 จำนวน 514 คน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane Taro Yamene สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า มารดาหลังคลอดมีอายุเฉลี่ย 29 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.46 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 35.60 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 22.71 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีระยะเวลาในการทำอาชีพเฉลี่ย 5.59 ปี ร้อยละ 56.42 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 73.54 เป็นครอบครัวขยาย (พ่อ แม่/ลูก/ปู่ย่า/ตายาย/ญาติ) ร้อยละ 58.95 มีสิทธิการรักษาพยาบาลส่วนใหญ่เป็นบัตรทอง จำนวนบุตรโดยเฉลี่ย 1.59 คน ร้อยละ 76.26 มีน้ำนมเพียงพอต่อการเลี้ยงลูก ในด้านระดับความรู้ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.81 มีความรู้ในระดับสูง และมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.26) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดแนวทางหรือหารูปแบบในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อน 6 เดือน ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อน 6 เดือน ทั้งการให้ข้อมูล การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ และมีการขยายผลไปยังคนในครอบครัว ชุมชน ตลอดจนกลุ่มนายจ้างและผู้ประกอบการต่าง ๆ ให้มีการรับรู้ประโยชน์ของนมแม่ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องและเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: ความรู้, ทัศนคติ, การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อน 6 เดือน

ABSTRACT

This research was descriptive research which aimed to study knowledge and attitude on breastfeeding for 6 months. The subject consisted of 514 postpartum mothers with children aged 1-12 months living in Health Service Area 10. Sample size was calculated using Taro Yamene and multi-stage random sampling. The instrument used was a questionnaire and all items had an index of the reliability of the instrument was 0.91 Data were analyzed using computer programs to find frequencies, percentages, averages, and standard deviations.

The results found that mothers after giving birth had an average age of 29 years. Most of them were found to have marital status (83.46%), high school education/vocational certificate (35.60%), general contract occupation (22.71%). The average length of employment was 5.59 years, income less than 15,000 baht (56.42%), extended families (father-mother/children/grandparents/relatives) (73.54%), and most of them had medical treatment with a gold card (58.95%). The average number of children was 1.59, had enough milk to feed the children (76.26%). Knowledge was at a high level (99.81%) and attitude was also at a high level ($\bar{X} = 4.47$, S.D.=0.26). Suggestions for using research results to determine guidelines or find patterns for exclusive breastfeeding for 6 months was that there should be a clear policy to promote exclusive breastfeeding for 6 months. In addition, it was important to continuously provide information and create media about the benefits of breast milk and expand it to families, communities, as well as employers and entrepreneurs to be aware of the benefits of breast milk. These things will lead to correct behavior in raising children with breast milk effectively.

Keywords: Knowledge, Attitude, Exclusive Breastfeeding for 6 Months

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) คาดการณ์ว่าจะเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในช่วง 6 เดือนแรกสูงถึงอย่างน้อย 50% ภายในปีพ.ศ. 2568 แต่ช่วงปี พ.ศ. 2557-2563 ทั่วโลกมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานกว่า 0-6 เดือนแรกมีเพียง 44 % (WHO, 2021) ซึ่งน้ำนมแม่มีสารอาหารต่าง ๆ ที่ครบถ้วนที่สำคัญมากกว่า 200 ชนิดที่มีคุณค่า (ศิริภรณ์ สวัสดิ์วร, 2553) นมแม่ส่งผลให้เด็กเป็นคนที่มีความฉลาดทั้งทางด้านอารมณ์และสติปัญญา (World Health Organization, 2007) หากทารกไม่ได้รับน้ำนมแม่จะส่งผลให้ระบบทางเดินอาหารได้รับกระตุ้นการเจริญเติบโตและยับยั้งการเสียชีวิตของเซลล์ลำไส้ได้ลดลง อิมมูโนโกลบูลิน secretory IgA ลดลง ซึ่งพบในนมแม่ระยะแรกช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดท้องเสียได้ถึง 9 เท่าเมื่อเทียบกับทารกที่ไม่ได้รับนมแม่ (ชนัญชิตา สมสุข, 2556) นอกจากนี้ ยังมีส่งผลต่อครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ ประเทศชาติเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อนมผสม จากต่างประเทศครอบครัวละประมาณ 4,000-6,000 บาท หรือ

ประมาณ 40,000-72,000 บาทต่อปี เพิ่มค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคอุจจาระร่วงและปอดบวม 7,650,000 เหรียญสหรัฐต่อปี ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายของทั้งภาครัฐและเอกชน (ยูนิเซฟ, 2016)

สำนักงานสถิติแห่งชาติและจากการสนับสนุนขององค์การ UNICEF ในปี 2555 พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 0-1 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน อยู่ที่ร้อยละ 30, 15 และ 12.3 ตามลำดับ และจากข้อมูลล่าสุดของ MICS ที่ทำการสำรวจ ข้อมูลในปีพ.ศ.2558-2559 พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียว 6 เดือนอยู่ที่ร้อยละ 23.17 ซึ่งแม้จะมีอัตราการเลี้ยง ลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนโดยรวมเพิ่มขึ้นแต่ยังคงไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจากผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 (MICS6) พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนมีเพียงร้อยละ 14 ซึ่งยังต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยทั่วโลก และจากข้อมูลเปรียบเทียบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนต่ำที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ครบ 6 เดือน เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การขาดความเข้าใจ และทักษะที่ถูกต้องในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (สุนทร ยนต์ตระกูล รัตติยา ทองสมบูรณ์ และศุภวดี แถวเพ็ญ, 2556) และแม่ไม่ได้เตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อกลับไปทำงาน และต้องเผชิญกับปัญหาการมีน้ำนมไม่เพียงพอ ซึ่งความพยายามในการรักษาปริมาณน้ำนมให้เพียงพอในการเลี้ยงลูกครบ 6 เดือน ขึ้นกับบริบทของการทำงานที่เอื้อต่อการบิบบเก็บน้ำนมให้บุตรของมารดา ซึ่งได้แก่ ลักษณะงาน ความรู้สึกถึงความมั่นคงในงาน ความเข้าใจ และความช่วยเหลือจากผู้ร่วมงาน เมื่อครบกำหนดคลอด แม่จะต้องกลับไปทำงาน หรือออกไปทำงานนอกบ้าน ในกลุ่มที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน (วิภาดา กาญจนสิทธิ์ และปณิตัต บณขุนทด, 2562)

ภาพรวมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานครบ 6 เดือนของมารดาหลังคลอดในเขตบริการสุขภาพที่ 10 พบว่า ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556-2565 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2556-2558 ร้อยละ 66.09, 70.48, 72.11 และลดลงปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2563 ร้อยละ 63.87, 68.87, 50.93, 53.47, 58.48 และปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565 ร้อยละ 60.76 และ 61.59 ซึ่งทิศทางการเพิ่มการลดที่ไม่แน่นอน เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า จังหวัดศรีสะเกษมีแนวโน้มลดลง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556-2562 และเพิ่มขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565 จังหวัดอุบลราชธานีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2560 และลดลงในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561-2565 ซึ่งลดจนต่ำกว่าเป้าหมายของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนขององค์การอนามัยโลก จังหวัดยโสธรและจังหวัดอำนาจเจริญ มีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่จังหวัดมุกดาหาร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยและต่ำลงสลับไปมาแต่ละปี ดังนั้นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานในเขตบริการสุขภาพที่ 10 ถือได้ว่ายังต่ำกว่าเป้าหมายขององค์การอนามัยโลก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) จากการทบทวนวรรณกรรม พบข้อมูลว่าสาเหตุเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการเลี้ยงดูบุตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความรู้ และทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือนของมารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน ในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 10 อันจะทำให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและนำไปสู่การหาแนวทางในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือนของมารดาหลังคลอด
2. เพื่อศึกษาทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือนของมารดาหลังคลอด

การทบทวนวรรณกรรม

ประเทศไทยมีแนวทางที่เป็นนโยบายสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การอนามัยโลก โดยมีการดำเนินการตามบันไดสิบขั้นสู่ความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดำเนินการตามกฎหมายการลาคลอดบุตร การลาไปช่วยเหลือภริยาที่คลอดบุตร การผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 การส่งเสริมการจัดตั้งมูมนมแม่ในสถานพยาบาลและสถานประกอบการ (ชนิษฐา เมฆกมล, 2561) และกระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน ซึ่งมีการตั้งเป้าหมายในปี 2568 ว่าเด็กไทยจะต้องได้รับนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ร้อยละ 50 แต่ปัจจุบันทารกที่ได้รับนมมารดาอย่างเดียว 6 เดือนมีเพียงร้อยละ 12.3 เนื่องจากมารดาประสบปัญหาน้ำนมไหลน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของทารก ทำให้ตัดสินใจหยุดการเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา (Gatti, 2008) ซึ่งสาเหตุของน้ำนมไหลน้อยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ด้านมารดาและด้านทารก โดยด้านมารดาแบ่งออกเป็นด้านร่างกาย เป็นการเจ็บปวดจากการคลอด ทำให้อ่อนเพลีย (กนกวรณ โคตรสังข์ และคณะ, 2559) ส่งผลให้เกิดความไม่สบายตัว ไม่อยากเอาลูกเข้าเต้า (กัมปนาท คำหงส์สา และคณะ, 2561) ทำให้ลูกเริ่มดูดนมช้า ดูดไม่บ่อย หรือดูดนมแต่ละมื้อไม่นาน ไม่เกลี้ยงเต้า (กฤษณา ปิงวงศ์ และกรรณิการ์ กันธะรักษา, 2560) หรือแม้แต่ความเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ต่อมไทรอยด์ทำงานผิดปกติ โลหิตจาง หรือภาวะแทรกซ้อนในระยะคลอดและหลังคลอด (นิตยา พันธุ์งาม และคณะ, 2559) รวมถึงการติดยาและสารเสพติดจำพวกเหล้า บุหรี่ มีผลยับยั้งการหลั่งฮอร์โมนโพรแลคติน ทำให้การหลั่งน้ำนมล่าช้า ส่วนด้านจิตใจการที่มารดารับรู้ว่ามีน้ำนมไม่เพียงพอ (นิตยา พันธุ์งาม และคณะ, 2559) หรือมีภาวะความกดดันทางจิตใจ ความเครียด ความวิตกกังวล (เบญจวรรณ ละหุการ และคณะ, 2562) ก็ส่งผลทำให้การสร้างและการหลั่งน้ำนมผิดปกติได้เช่นกัน ด้านที่สองด้านทารก สาเหตุจากทารกน้ำหนักตัวน้อย มีความผิดปกติเกี่ยวกับการดูดกลืน เป็นอุปสรรคต่อการดูดนมที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างและการหลั่งน้ำนม ทำให้น้ำนมมาช้าได้ (นิตยา พันธุ์งาม และคณะ, 2559) และทารกเกิดก่อนกำหนด (ละเอียต ไชยวัฒน์, 2561) ซึ่งจะดูดนมไม่ได้เหมือนทารกคลอดครบกำหนด เพราะความไม่สมบูรณ์ของระบบประสาท ความตึงตัวของกล้ามเนื้อ และการดูดกลืนยังพัฒนาไม่เต็มที่ นอกจากนี้การดำเนินชีวิตของมารดาหลังคลอดในยุคปัจจุบันยังเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้มารดาไม่สามารถให้นมบุตรได้อย่างเพียงพอ คือการทำงานนอกบ้านไม่สะดวกในการบีบเก็บหรือการให้นมลูก และหยุดให้นมลูกในที่สุด สำหรับทางเลือกการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบันคือการรับประทานยา Domperidone (กรรณิการ์ จันท์แก้ว และธิดารัตน์ นฤมิตมนตรี, 2563) ซึ่งอาจมีผลข้างเคียงทำให้ปากแห้ง อ่อนเพลีย และท้องเสีย บางรายเพิ่มความเสี่ยงที่จะเกิดความผิดปกติต่อหัวใจผิดปกติทั้งจังหวะการเต้นและการนำสัญญาณได้ นอกจากนี้บางรายอาจเกิดตะคริวท้อง ท้องผูก ปากแห้ง ปวดหัว และอารมณ์ซึมเศร้าได้ (Elise W-X. Wan et al., 2008) ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีข้อจำกัดคือเป็นการทำที่แยกส่วนไม่เป็นองค์รวมมีการทำกันอย่างแพร่หลายในระบบโรงพยาบาลของรัฐ มุ่งเน้นเป้าหมายเพียงเพื่อให้มีน้ำนมไหลเพื่อทารกได้ดื่มนม

อย่างเพียงพอ แต่ไม่ได้แก้ปัญหาแบบบูรณาการ ส่งผลให้เกิดผลข้างเคียงมากกว่าการเพิ่มการหลังน้ำนมในมารดาหลังคลอด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มุ่งศึกษาความรู้ และทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือนซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากร คือ มารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน ในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 10 จำนวน 25,279 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน ในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 10 จำนวน 514 คน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane Taro Yamene (1973, อ้างถึงใน อธิรุฒ เอกะกุล, 2552) เพื่อป้องกันการขาดหายของตัวอย่าง (Mortality) ในระหว่างการศึกษานักวิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 30 ของกลุ่มตัวอย่าง คิดเป็นจำนวน 119 คน รวมเป็นจำนวน 514 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 การสุ่มโรงพยาบาลอำเภอ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยให้จังหวัดเป็นชั้นภูมิ ในแต่ละจังหวัดสุ่มอำเภอมาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้โรงพยาบาลอำเภอซึ่งเป็นตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 การสุ่มโรงพยาบาล โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยให้โรงพยาบาลอำเภอที่สุ่มได้ในขั้นที่ 1 เป็นชั้นภูมิสุ่มมาชั้นภูมิละ 3 โรงพยาบาล ด้วยวิธีการจับสลากได้โรงพยาบาลที่เป็นตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 การสุ่มมารดาหลังคลอดแต่ละโรงพยาบาล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละแห่ง (Proportional Stratified Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ ระยะเวลาในการทำอาชีพ รายได้ ลักษณะครอบครัว สิทธิการรักษาพยาบาล บุตร และความเพียงพอของน้ำนมต่อการเลี้ยงบุตร

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อนครบ 6 เดือน จำนวน 23 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่และไม่ใช่ คะแนนรวมของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0 ถึง 23 คะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือคะแนนมากกว่า 12.77 คะแนน หมายถึง มีความรู้ระดับสูง คะแนนระหว่าง 10.28 – 12.76 คะแนน หมายถึง มีความรู้ระดับปานกลาง คะแนนน้อยกว่า 10.27 คะแนน หมายถึง มีความรู้ระดับต่ำ (ประคอง กรรณสูตร, 2542)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อนครบ 6 เดือน จำนวน 16 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ ตั้งแต่มีความเห็นน้อยในระดับน้อยที่สุด จนถึงมีความเห็นน้อยในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1 ถึง 5 คะแนน แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงมีทัศนคติระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงมีทัศนคติระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงมีทัศนคติระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึงมีทัศนคติระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงมีทัศนคติระดับมากที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รายข้อ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.50 มาเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้ประชากรที่เหลือจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่าด้านทัศนคติมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.91

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 514 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำในระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม 2566 ได้แบบสอบถามทั้งสิ้น 514 ฉบับ มีอัตราการตอบกลับร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านความคิดเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เลขที่ UBU-REC-98/2566 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดข้อมูลอย่างชัดเจนถึงสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัยขึ้นอยู่ด้วยความสมัครใจและมีสิทธิที่จะถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ การวิจัยครั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยง แต่อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างเสียเวลาในการตอบแบบสอบถาม โดยไม่ต้องระบุชื่อ และนามสกุล ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างจะเป็นความลับและใช้เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ โดยนำเสนอผลที่ได้ในภาพรวมเท่านั้น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
10-20 ปี	40	7.78
21-30 ปี	293	57.00
31-40 ปี	163	31.71
41-50 ปี	18	3.50
สถานภาพสมรส		
สมรส	429	83.46
โสด	61	11.87

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แยกกัน	9	1.75
หย่าร้าง	8	1.56
หม้าย	7	1.36
อาชีพ		
รับจ้างทั่วไป	117	22.76
ว่างงาน	87	16.93
ค้าขาย	72	14.01
ข้าราชการ	69	13.42
เกษตรกร	57	11.09
พนักงานหน่วยงานรัฐ	57	11.09
พนักงานบริษัทเอกชน	42	8.17
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	7	1.36
อื่น ๆ	6	1.17
ระยะเวลาในการทำอาชีพ (ปี)		
1-5 ปี	322	62.65
6-10 ปี	38	26.85
11-15 ปี	31	6.03
16-20 ปี	17	3.31
21-25 ปี	5	0.97
26 ปีขึ้นไป	1	0.19
รายได้ทั้งหมด		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	290	56.42
15,001-20,000 บาท	98	19.07

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ทั้งหมด (ต่อ)		
20,001-25,000 บาท	64	12.45
25,001-30,000 บาท	26	5.06
30,001-35,000 บาท	18	3.50
35,001 บาทขึ้นไป	18	3.50
ลักษณะครอบครัว		
ขยาย (พ่อ แม่/ลูก/ปู่ย่า/ตายาย/ญาติ)	378	73.54
เดี่ยว (พ่อ แม่ ลูก)	136	26.46
สิทธิการรักษาพยาบาล		
บัตรทอง	303	58.95
ประกันสังคม	114	22.18
ข้าราชการ	75	14.59
ประกันชีวิต	11	2.14
อื่น ๆ	8	1.56
รัฐวิสาหกิจ	3	0.58
จำนวนบุตร		
1-2 ปี	453	88.13
3-5 ปี	61	11.87
ความเพียงพอของปริมาณน้ำนมในการเลี้ยงลูก		
เพียงพอ	392	76.26
ไม่เพียงพอ	122	23.74
รวม	514	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 57.00 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี รองลงมาคือ 31-40 ปี 10-20 ปี และ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.71, 7.78 และ 3.50 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.46 มีสถานภาพสมรส รองลงมา มีสถานภาพโสด แยกกันอยู่ หย่าร้างและหม้าย คิดเป็นร้อยละ 11.87, 1.75, 1.56 และ 1.36 ตามลำดับ ด้านระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ร้อยละ 35.60 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. รองลงมาคือ ปริญญาตรีขึ้นไป มัธยมศึกษาตอนต้น อนุปริญญา/ปวส./หรือเทียบเท่า ประถมศึกษา และไม่มีวุฒิการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 32.10, 16.93, 10.51, 4.67 และ 0.19 ตามลำดับ ด้านอาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 22.71 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ ว่างาน ค่าขาย ข้าราชการ เกษตรกร พนักงานหน่วยงานรัฐ พนักงานบริษัทเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 16.93, 14.01, 13.42, 11.09, 11.09, 8.17, 1.36 และ 1.17 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการทำอาชีพ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.65 รองลงมาคือ 6-10

ปี 11-15 ปี 16-20 ปี 21-25 ปี และตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.85, 6.03, 3.31, 0.97 และ 0.91 ตามลำดับ ด้านรายได้ทั้งหมดส่วนใหญ่ร้อยละ 56.42 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท รองลงมาคือ รายได้ 15,001-20,000 บาท รายได้ 20,001-25,000 บาท รายได้ 25,001-30,000 บาท รายได้ 30,001-35,000 บาท และรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.07, 12.45, 5.06, 3.50 และ 3.50 ตามลำดับ ด้านลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 73.54 เป็นครอบครัวขยาย (พ่อ แม่/ลูก/ปู่ย่า/ตายาย/ญาติ) รองลงมาเป็นครอบครัวเดี่ยว (พ่อ แม่ ลูก) คิดเป็นร้อยละ 26.46 ด้านสิทธิการรักษาพยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 58.95 บัตรทอง รองลงมาคือ ประกันสังคมข้าราชการ ประกันชีวิต อื่น ๆ และรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 22.18, 14.59, 2.14, 1.56 และ 0.58 ตามลำดับ ด้านจำนวนบุตรส่วนใหญ่มีบุตรจำนวน 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 88.13 จำนวนบุตร 3-5 คน คิดเป็นร้อยละ 11.87 และส่วนใหญ่ร้อยละ 76.26 มีน้ำนมเพียงพอต่อการเลี้ยงลูก รองลงมาไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 23.74

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับความรู้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับความรู้

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความรู้ระดับสูง	513	99.81
ความรู้ระดับปานกลาง	0	0.00
ความรู้ระดับต่ำ	1	0.19
รวม	514	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 99.81 มีความรู้อยู่ในระดับสูง รองลงมา มีความรู้ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 0.19

3. ผลการวิเคราะห์ความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็นรายข้อ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้จำแนกเป็นรายข้อ

รายการคำถาม	จำนวนที่ตอบถูก		จำนวนที่ตอบผิด	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. การรับประทานปลีกล้วยช่วยให้แม่มีน้ำนมไหลดี	511	99.42	3	0.58
2. นมแม่เป็นอาหารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับลูก	509	99.03	5	0.97
3. การดื่มน้ำขิงอุ่นช่วยให้แม่มีน้ำนมไหลดี	509	99.03	5	0.97
4. การอุ้มลูกเข้าเต้าที่ถูกต้องจะทำให้ลูกดูดนมได้ดี	507	98.64	7	1.36
5. น้ำนมแม่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทารก	507	98.64	7	1.36

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการคำถาม	จำนวนที่ตอบถูก		จำนวนที่ตอบผิด	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
6. การนวดและประคบเต้านมช่วยลดอาการคัดตึงเต้านม	505	98.25	9	1.75
7. การดื่มยาต้มสมุนไพรรำขี้ผึ้งน้ำนมอุ่นช่วยให้แม่มีน้ำนมไหลดี	504	98.05	10	1.95
8. การอบสมุนไพรช่วยให้แม่น้ำนมไหลดีขึ้น	504	98.05	10	1.95
9. ลูกที่ดื่มนมแม่จะมีระบบการย่อยดี	498	96.89	16	3.11
10. การทาบหม้อเกลือช่วยให้แม่สุขภาพดีขึ้น ขับน้ำคาวปลาดีขึ้น	497	96.89	17	3.31
11. แม่ที่ให้นมลูกไม่ควรกินอาหารหมักดองเพราะจะทำให้ลูกท้องเสียได้	497	96.89	17	3.31
12. นมแม่มีคุณค่าต่อลูกมากกว่านมผสม	494	96.11	20	3.89
13. การอยู่ไฟช่วยให้แม่สุขภาพดีขึ้น ระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น	492	95.72	22	4.28
14. แม่ควรเอาลูกเข้าเต้าภายใน 30 นาทีแรกหลังคลอด	491	95.53	23	4.47
15. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นผลดีต่อสุขภาพของแม่	484	94.16	30	5.84
16. แม่ที่ให้นมลูกไม่ควรกินยาคุมชนิดฮอร์โมนรวม เพราะจะทำให้มีน้ำนมไม่ไหล	484	94.16	30	5.84
17. แม่ที่มีหัวนมสั้นมักจะมีปัญหาในการให้ลูกดูดนมจากเต้า	481	93.58	33	6.42
18. การบีบน้ำนมแม่แล้วเก็บใส่ตู้เย็นสามารถนำมาอุ่นให้ลูกกินได้	478	93.00	36	7.00
19. การให้น้ำนมแม่แก่ทารกควรให้ห่างกันครั้งละ 3 ชั่วโมง	475	92.41	39	7.59
20. การให้ลูกดื่มนมแม่ยิ่งนานยิ่งดี	466	90.66	48	9.34

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการคำถาม	จำนวนที่ตอบถูก		จำนวนที่ตอบผิด	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
21. การกินยาแผนปัจจุบันจากโรงพยาบาลช่วยกระตุ้นการไหลของน้ำนม แต่ควรกินในระยะสั้น	466	90.66	48	9.34
22. การใช้นมผสมอย่างเดียวในการเลี้ยงลูกจะทำให้ภูมิคุ้มกันลูกไม่ดี	451	87.74	63	12.26
23. แม่ท้องเสียควรดื่มนมลูก	434	84.44	80	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 99.42 มีความรู้โดยตอบถูกในข้อการรับประทานปลีกกล้วยช่วยให้แม่มีน้ำนมไหลดีมากที่สุด ข้อที่ตอบถูกรองลงมาคือ ข้อ 2.นมแม่เป็นอาหารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับลูก และ 3. การดื่มน้ำขิงอุ่นช่วยให้แม่มีน้ำนมไหลดี ตอบถูกจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 99.03 ข้อ 4. การอุ้มลูกเข้าเต้าที่ถูกต้องจะทำให้ลูกดูดนมได้ดี และ ข้อ 5. น้ำนมแม่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทารก ตอบถูกจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 98.64 และ 6. การนวดและประคบเต้านมช่วยลดอาการคัดตึงเต้านม คิดเป็นร้อยละ 98.25 ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84.44 คือ แม่ท้องเสียควรดื่มนมลูก ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 15.56 คือ แม่ท้องเสียควรดื่มนมลูก รองลงมาคือ ข้อ 22. การใช้นมผสมอย่างเดียวในการเลี้ยงลูกจะทำให้ภูมิคุ้มกันลูกไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 12.26 ข้อ 20. การให้ลูกดื่มนมแม่อิงนานยิ่งดี และ ข้อ 21. การกินยาแผนปัจจุบันจากโรงพยาบาล ช่วยกระตุ้นการไหลของน้ำนม แต่ควรกินในระยะสั้น ตอบผิดจำนวนเท่ากันคิดเป็นร้อยละ 9.34 ข้อ 17. แม่ที่มีหัวนมสั้นมักจะมีปัญหาในการให้ลูกดูดนมจากเต้า ข้อ 18. การบีบน้ำนมแม่แล้วเก็บใส่ตู้เย็นสามารถนำมาอุ่นให้ลูกกินได้ และ ข้อ 19. การให้น้ำนมแม่แก่ทารกควรให้ห่างกันครั้งละ 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 7.59, 7.00 และ 6.42 ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับทัศนคติ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละของทัศนคติจำแนกตามจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับทัศนคติ	จำนวน	ร้อยละ
ทัศนคติระดับมากที่สุด	261	50.78
ทัศนคติระดับมาก	240	46.69
ทัศนคติระดับปานกลาง	13	2.53
ทัศนคติระดับน้อย	-	-
ทัศนคติระดับน้อยที่สุด	-	-

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 50.78 มีทัศนคติระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ทัศนคติระดับมาก และทัศนคติระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.69 และ 2.53 ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็นรายข้อ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังจำแนกเป็นรายข้อ

รายการคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นำนมแม่น่าจะเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิดถึงหกเดือน	4.81	0.43	มากที่สุด
2. นำนมแม่เป็นสิ่งที่มีความมากกว่าสิ่งอื่น ๆ สำหรับลูก	4.77	0.49	มากที่สุด
3. การให้ลูกดูนมจากเต้าช่วยเพิ่มความรักความผูกพันกับลูก	4.75	0.52	มากที่สุด
4. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย	4.72	0.55	มากที่สุด
5. หากน้านมไม่พอแม่ควรรหาทุกวิถีทางเพื่อให้น้านมพอ	4.72	0.58	มากที่สุด
6. แม้ว่าจะเหนื่อยจากการทำงานแต่การให้ลูกดูนมจากเต้าเป็นเรื่องที่สำคัญ	4.65	0.59	มากที่สุด
7. การลางานเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือนเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของชีวิต	4.64	0.68	มากที่สุด
8. การบีบหรือการปัมน้านมแช่เย็นส่งมาให้ลูกในช่วงที่แม่ไปทำงานในพื้นที่ห่างไกลเป็นสิ่งที่สำคัญมาก	4.58	0.71	มากที่สุด
9. การทำงานหาเงินซื้อนมผสมให้ลูกเป็นเรื่องที่จำเป็น	4.43	4.43	มาก
10. การปัมนมเก็บตู้เย็นแล้วนำมาอุ่นให้ลูกกินเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามาก	4.42	4.42	มาก
11. การใช้นมผสมเลี้ยงลูกเป็นความจำเป็นเมื่อแม่ต้องไปทำงานนอกบ้าน	4.37	4.37	มาก
12. ควรให้นมผสมเมื่อน้านมแม่ไม่เพียงพอ	4.34	0.95	มาก
13. การเลี้ยงลูกด้วยนมผสมใช้เมื่อน้านมแม่ไม่เพียงพอ	4.34	0.95	มาก
14. การทำงานหาเงินซื้อนมผสมเลี้ยงลูกจำเป็นกว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.19	0.17	มาก
15. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น่าจะทำให้เต้านมยาน	3.96	0.20	มาก
16. การเลี้ยงลูกด้วยนมผสมสะดวกกว่าการให้ลูกกินนมแม่	3.86	0.39	มาก
ทัศนคติโดยรวม	4.47	0.26	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.47, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นำนมแม่นำจะเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิดถึงหกเดือน (ค่าเฉลี่ย=4.81, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.43) รองลงมาคือ ข้อ 2. นำนมแม่เป็นสิ่งที่มีความมากกว่าสิ่งอื่น ๆ สำหรับลูก (ค่าเฉลี่ย=4.77, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.49) และข้อ 3. การให้ลูกดูนมจากเต้าช่วยเพิ่มความรักความผูกพันกับลูก (ค่าเฉลี่ย=4.75, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.52) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมผสมสะดวกกว่าการให้ลูกกินนมแม่ (ค่าเฉลี่ย=3.86, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.39) อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ร้อยละ 57.00 มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปี ร้อยละ 83.46 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 35.60 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 22.71 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีระยะเวลาในการทำอาชีพเฉลี่ย 5.59 ปี ร้อยละ 56.42 มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 73.54 เป็นครอบครัวขยาย (พ่อ แม่/ลูก/ปู่ย่า/ตายาย/ญาติ) ร้อยละ 58.95 มีสิทธิการรักษาพยาบาลส่วนใหญ่เป็นบัตรทอง ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.13 มีบุตรจำนวน 1-2 คน ร้อยละ 76.26 มีน้านมเพียงพอต่อการเลี้ยงลูก ในด้านระดับความรู้ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.81 มีความรู้ อยู่ในระดับสูง และมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=4.47, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.26)

มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่มีความรู้โดยตอบถูกในข้อการรับประทานปลีกกล้วยช่วยให้แม่นั้นนมไหลดีมากที่สุด ข้อที่ตอบถูกรองลงมาคือนมแม่เป็นอาหารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับลูก และการดื่มน้ำขิงอุ่นช่วยให้แม่นั้นนมไหลดี ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือแม่ท้องเสียควรงดให้นมลูก ทั้งนี้มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ตอบผิดมากที่สุดคือแม่ท้องเสียควรงดให้นมลูก รองลงมาคือการใช้นมผสมอย่างเดียวในการเลี้ยงลูกจะทำให้ภูมิต้านทานลูกไม่ดี และข้อที่ตอบผิดน้อยที่สุดคือการให้น้านมแม่แก่ทารกควรให้ห่างกันครั้งละ 3 ชั่วโมง

มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดคือนำนมแม่นำจะเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิดถึงหกเดือน รองลงมาคือข้อน้านมแม่เป็นสิ่งที่มีความมากกว่าสิ่งอื่น ๆ สำหรับลูก และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมสะดวกกว่าการให้ลูกกินนมแม่ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความรู้ และทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ครบ 6 เดือนของมารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน ในพื้นที่เขตบริการสุขภาพที่ 10 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลความรู้ของมารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน พบว่าอยู่ในระดับสูง อธิบายได้ว่าประเทศไทยมีการส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากการกำหนดนโยบายและมาตรการการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย กรมอนามัยได้กำหนดมาตรการให้มีการจัดตั้งคลินิกนมแม่ในหน่วยดูแลหลังคลอด มีบุคลากรรับผิดชอบประจำเพื่อช่วยเหลือมารดาที่มีปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และติดตามต่อเนื่องหลังจากออกจากโรงพยาบาล ในส่วนของการจัดระบบ

บริการในสถานพยาบาลเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดสร้างระบบเครือข่ายพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหน่วยต่าง ๆ ในสถานพยาบาลมีการพัฒนาศักยภาพการจัดให้มีคลินิกนมแม่ในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ กรมอนามัยมีนโยบายในการผลักดันมาตรการการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การพัฒนาศักยภาพและจำนวนพยาบาลนมแม่ให้ครอบคลุมทุกสถานบริการ การส่งเสริมการจัดมุนนมแม่ในสถานประกอบการ (พัทธ์ณี วินิจจะกุล และอรพร ดำรงวงศ์ศิริ, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาความรู้ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์พบว่า มีระดับความรู้อยู่ในระดับดี (วิภาดา กาญจนสิทธิ์ และปณิตทัต บนขุนทด, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล อังศิริศักดิ์ และคณะ (2560) พบว่า ภาพรวมความรู้ในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับสูง โดยมีความรู้เรื่องนมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุด มีสารอาหารพอเพียงสำหรับทารกแรกเกิดถึง 6 เดือน และ มีความรู้ว่านมแม่มีภูมิคุ้มกันซึ่งช่วยป้องกันการเกิดการเจ็บป่วยของลูกได้ รองลงมาคือนมแม่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาาระดับสติปัญญาของลูกและไม่ให้น้ำหรือนมผสม หรืออาหารอื่นแก่ทารกแรกคลอดเว้นแต่จะมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ และบอกว่าไม่ควรให้ลูกดูดหัวนมยาง และหัวนมปลอมหรือหัวนมปลอมเพราะจะทำให้ลูกสับสนหัวนมแม่

2. การอภิปรายผลทัศนคติของมารดาหลังคลอดของมารดาหลังคลอดที่มีบุตรอายุ 1-12 เดือน พบว่าอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่าจากนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทยที่มีการให้ความรู้ มีการกำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบเพื่อให้การช่วยเหลือ การจัดคลินิกนมแม่ในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ส่งผลให้มารดาหลังคลอดตระหนักถึงประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สอดคล้องกับการศึกษาของวิภาดา กาญจนสิทธิ์ และปณิตทัต บนขุนทด (2562) ที่พบว่า ทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีทัศนคติเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านแม่หลังคลอดมีทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเห็นประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจและสังคม การสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดาและทารก สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล อังศิริศักดิ์ และคณะ (2560) พบว่า ภาพรวมมารดาหลังคลอดมีทัศนคติในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มารดาหลังคลอดมีเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงสุด อยู่ในระดับสูงคือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างแม่ลูก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดแนวทางหรือหารูปแบบในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน โดยผู้บริหารและบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวให้ครบ 6 เดือน โดยการให้ข้อมูล จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ และมีการขยายผลไปยังคนในครอบครัว ชุมชน ตลอดจนกลุ่มนายจ้างและผู้ประกอบการต่าง ๆ ให้มีการรับรู้ประโยชน์ของนมแม่ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องและเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน โดยมีการค้นหาประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคตลอดจนแนวทางในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวให้ครบ 6 เดือน เพื่อให้สามารถเข้าถึงประเด็นปัญหาและความต้องการของมารดาหลังคลอดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.อนุวัฒน์ วัฒนพิชญากุล อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้องเล็ก คุณวรชาติชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ โคตรสังข์ ศิริวรรณ แสงดิษฐ์ และอุษา เชื้อหอม. (2559). ผลของโปรแกรมการกระตุ้นการหลั่งน้ำนม ต่อระยะเวลาการเริ่มไหลของน้ำนมระยะเวลาการมาของน้ำนมเต็มเต้า และการรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาหลังผ่าตัดคลอดบุตรทางหน้าท้อง. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(1), 13-26
- กรรณิการ์ จันทร์แก้ว และฉัตรรัตน์ นฤมิตมนตรี. (2563). ผลของยาสมุนไพรบำรุงน้ำนมต่อระดับการไหลของน้ำนม ในมารดาหลังคลอด. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 3(2), 41-50.
- กฤษณา ปิงวงศ์ และกรรณิการ์ กันธะรักษา. (2560). การนวดเต้านมเพื่อส่งเสริมการสร้างและการหลั่งน้ำนม. *วารสารพยาบาลสาร*, 44(4), 169-176.
- กัมปนาท คำหงส์สา และคณะ. (2561). ผลของการนวดกระตุ้นน้ำนมในหญิงหลังคลอด. โรงพยาบาลห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์.
- ชนิษฐา เมฆกมล. (2561). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่: แนวปฏิบัติในชุมชน. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(3), 274-286.
- ชนัญชิตา สมสุข. (2556). การศึกษาช่วงเวลาและปัจจัยสำคัญของแม่และผู้ดูแลเด็กในการเริ่มต้นเลี้ยงลูกด้วยนมผสม หรืออาหารอื่นในกรุงเทพมหานคร. กลุ่มงานอนามัยแม่และเด็ก สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซตการพิมพ์.
- นฤมล อังศิริศักดิ์ ธารทิพย์ จิรกาญจนะ ภัทรพร อรัณยภาค และวารุณี เฟโร. (2560). ความรู้ ทักษะทัศนคติแนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของวัยรุ่นชุมชนศรีประดู่. การประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2560 สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 905-915.
- นิตยา พันธงาม ปราณี ธีรโสภณ และสุพรรณิ อึ้งปัญสัตวงศ์. (2559). ผลของการประคบเต้านมด้วยลูกประคบเจลโพลีเมอร์แบบอุ่นขึ้นต่อระยะเวลาการหลั่งน้ำนมครั้งแรกในมารดาหลังคลอดครั้งแรก. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 27(1), 28-38.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจวรรณ ละหุการ มลิวัลย์ รัตยา ทศณีย์ หนูนารถ และมารียามะแซ. (2562). การนวดเต้านมด้วยตนเอง : แนวคิดและวิธีการจัดการต่อการไหลของน้ำนมในมารดาหลังคลอด. *วารสารโรงพยาบาลสกลนคร*, 22(3), 106-114.

- ประคอง กรรณสูตร.(2542). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัทธนี วินิจจะกุล และอรพร ดำรงวงศ์ศิริ. (2563). สถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ปัจจัยเอื้อและอุปสรรค นโยบายและมาตรการการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย. *วารสารโภชนาการ*, 55(1), 66-81.
- ยูนิเซฟ. (2559). ผลของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อสุขภาพและพัฒนาการเด็กและการพัฒนาประเทศ ใน: UNICEF, บรรณาธิการ. *การนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอเชิงนโยบายจาก “The Lancet Breastfeeding Series 2016”* ณ ห้องประชุมโรงแรมสุโกศล ถนนศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ.
- ละเอียด ไชยวัฒน์. (2561). *ผลโปรแกรมส่งเสริมการปั๊มน้ำนมต่อความตั้งใจและพฤติกรรมการบีบเก็บน้ำนมของมารดาที่มีทารกเกิดก่อนกำหนด*. พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2561.
- วิภาดา กาญจนสิทธิ์ และปิ่นนัทธ์ บนขุนทด. (2562). *ความรู้ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์*. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ.2562 “สังคมผู้สูงอายุ: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา” 30 มีนาคม 2562. วิทยาลัยนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา.
- ศิริภรณ์ สวัสดิ์วร. (2553). *ความจำเป็นของน้ำนมและผลต่อสุขภาพทารก*. ใน: นิพนธ์พร วรมงคล.คู่มือการอบรมผู้เชี่ยวชาญการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย. (2563). *โครงการสำรวจสถานการณเด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562*, รายงานผลฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย. (2565). *โครงการสำรวจสถานการณเด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2564*, รายงานผลฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย: สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สุนทร ยนต์ตระกูล รัตติยา ทองสมบูรณ์ และศุภวดี แก้วเพ็ญ. (2556). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ในชุมชนเครือข่ายโรงพยาบาลมหาสารคาม. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 22(6), 988-996.
- Elise W-X. Wan, Kaye Davey, Madhu Page-Sharp, Peter E. Hartmann, Karen Simmer and Kenneth F. (2008). Ilett. Dose-effect study of domperidone as a galactagogue in preterm mothers with insufficient milk supply, and its transfer into milk. *British Journal of Clinical Pharmacology*, 66(2), 283–289.
- Gatti L. (2008) Maternal perceptions of insufficient milk supply in breast feeding. *Journal of nursing scholarship*, 40(4), 355-63.
- World Health Organization. (2007). *Planning Guide for national implementation of the Global Strategy for Infant and Young Child Feeding*.

คุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อ
ความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5
Quality of Life and Working Environment Effect to
Organization Commitment of Personal
of the Cooperative Auditing in Region 4 and 5

ศิริเรียม พิมประจิตร^{1*}, ปิยกนิษฐ โชติวานิช², อโนทัย ทหารสาร³
Siririem Phimprajitr^{1*} Piyakanit Chotivanich, Anothai Harasarn³

^{1*2,3}คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1*,2,3}Faculty of Business Administration and Management Ubonratchathani Rajabhat university

*corresponding author; siririem.pg65@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร และเพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร จำแนกตามประชากรศาสตร์ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำนวน 242 คน ใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การทดสอบ F-test และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร และสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร โดยตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ได้ร้อยละ 68 ($R^2_{Adj} = 0.68$) เปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามประชากรศาสตร์ พบว่า บุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตในการทำงาน, สภาพแวดล้อมในการทำงาน, ความผูกพันต่อองค์กร

ABSTRACT

This study aims to study the influence of quality of life. Work environment that affects personnel's organizational commitment and to compare the level of quality of life Working environment that affects organizational commitment of personnel Classified by demographics The sample group consisted of 242 personnel in the Cooperative Auditing in region 4 and 5. An online questionnaire were used as data collection tools. The statistics used to analyze the data include frequency, percentage, F-test, and stepwise multiple regression analysis.

The results of the study found that Quality of life at work Remuneration Personal rights and the nature of work that is beneficial to society It is a factor that affects the organizational commitment of personnel. and working environment Physical environment psychological environment and social environment It is a factor that affects the organizational commitment of personnel All 6 variables were able to together predict organizational commitment of Cooperative Auditing Department personnel in the Cooperative Auditing in region 4 and 5 at 68 percent ($R^2_{Adj} = 0.68$). Compare quality of life levels Work environment that affects organizational commitment of Cooperative Auditing Department personnel in Cooperative Auditing in region 4 and 5, classified by demographics. Found that personnel with Aged, personnel Education level, Period of work, Monthly income And different job positions have different opinions with statistical significance at the 0.01 and 0.05 levels.

Keywords: Quality of Work life, Working Environment, Organization Commitment.

บทนำ

องค์การ คือ กลุ่มบุคคลรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยกระทำการภายใต้กฎ ระเบียบ ที่องค์การตั้งไว้ และการที่องค์การจะบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้นั้น ต้องอาศัยกำลังแรงงาน กำลังสมอง ของบุคคลในองค์การร่วมมือกัน (ชูชัย สมितिไกร และพงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์ 2560) คุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันขององค์การมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานปัจจุบัน เพราะปัจจุบันคนส่วนใหญ่หาเลี้ยงชีพด้วยการทำงาน คนส่วนมากอยู่ในระบบการทำงาน คนจึงถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์การ ฉะนั้น องค์การควรจัดให้สถานที่ที่มีความเหมาะสมกับสภาวะในการทำงาน อันจะทำให้คนในองค์การเกิดความพึงพอใจทั้งร่างกายและจิตใจ (สิริวิชญ์ อองกุลนะ 2561) สภาพแวดล้อมในการทำงานของแต่ละองค์การต่างก็มีความแตกต่างกัน และในความแตกต่างของสภาพแวดล้อมของแต่ละองค์การนี้ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการกำหนดทิศทางการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์การ หากองค์การมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีจะทำให้องค์การสามารถรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไว้กับองค์การได้ ดังนั้น องค์การต้องมีการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการทำงานให้บุคลากรได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์การได้ (ณัชพงษ์ พิสิทชนพงษ์ 2561)

ความผูกพันต่อองค์การเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อองค์การเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การจะทำให้องค์การนั้นๆ สามารถคงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีคุณค่าไม่ให้เกิดการลาออกไปอยู่กับคู่แข่งอื่นได้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลด้านบัญชีและวางรูปแบบระบบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร รวมถึงดำเนินการตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป ทำให้มีความเสี่ยงและความเครียดในการทำงานค่อนข้างสูง ในขณะที่เดียวกันก็เฝ้าอาจได้รับค่าความเสี่ยงตอบแทนต่างๆ เหล่านี้และด้วยสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่สิ่งของเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันมีราคาที่สูงขึ้น บุคลากรอาจมองหาโอกาสในการประกอบอาชีพที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่าการทำงานในหน่วยงานราชการ จึงอาจเป็นเหตุให้บุคลากรเกิดความรู้สึกอยากย้ายออก หรือลาออกจากองค์การได้ ดังนั้น จึงสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ว่ามีปัจจัยด้านใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของบุคลากร เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาบุคลากรของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ให้สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างความรักความผูกพันต่อองค์การ ป้องกันไม่ให้เกิดบุคลากรที่มีคุณภาพลาออกหรือย้ายออกจากองค์การ เป็นการรักษาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าให้คงอยู่กับองค์การตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร จำแนกตามประชากรศาสตร์

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน

คุณภาพชีวิตในการทำงาน คือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สิ่งแวดล้อม และจิตใจ โดยมีความเหมาะสมตามสภาวะการณ์ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอันส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจซึ่งจะนำไปสู่การคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้กับองค์การ ซึ่งตามแนวคิดคุณภาพชีวิตการทำงานของ Walton (1973) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในการทำงานออกเป็น 8 ประการ คือ 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและเป็นธรรม 2) สิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีมีความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะส่งผลดีต่อสุขภาพ 3) โอกาสในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคคล 4) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในหน้าที่การงาน 5) การบูรณาการทางสังคม หรือการทำงานร่วมกัน 6) สิทธิส่วนบุคคล รวมทั้งโอกาสที่แต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน 7) การดำเนินชีวิตที่มีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงาน

และชีวิตส่วนตัว 8) ทำประโยชน์เพื่อสังคม คุณภาพชีวิตในการทำงาน คือ การให้ความสำคัญกับความต้องการของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าตอบแทน สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ภารกิจขององค์กรบรรลุตามเป้าหมายนั่นเอง โดยผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานในด้านลักษณะงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง ด้านลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม และด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร (อิทธิพงษ์ อินทยุง 2558)

แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

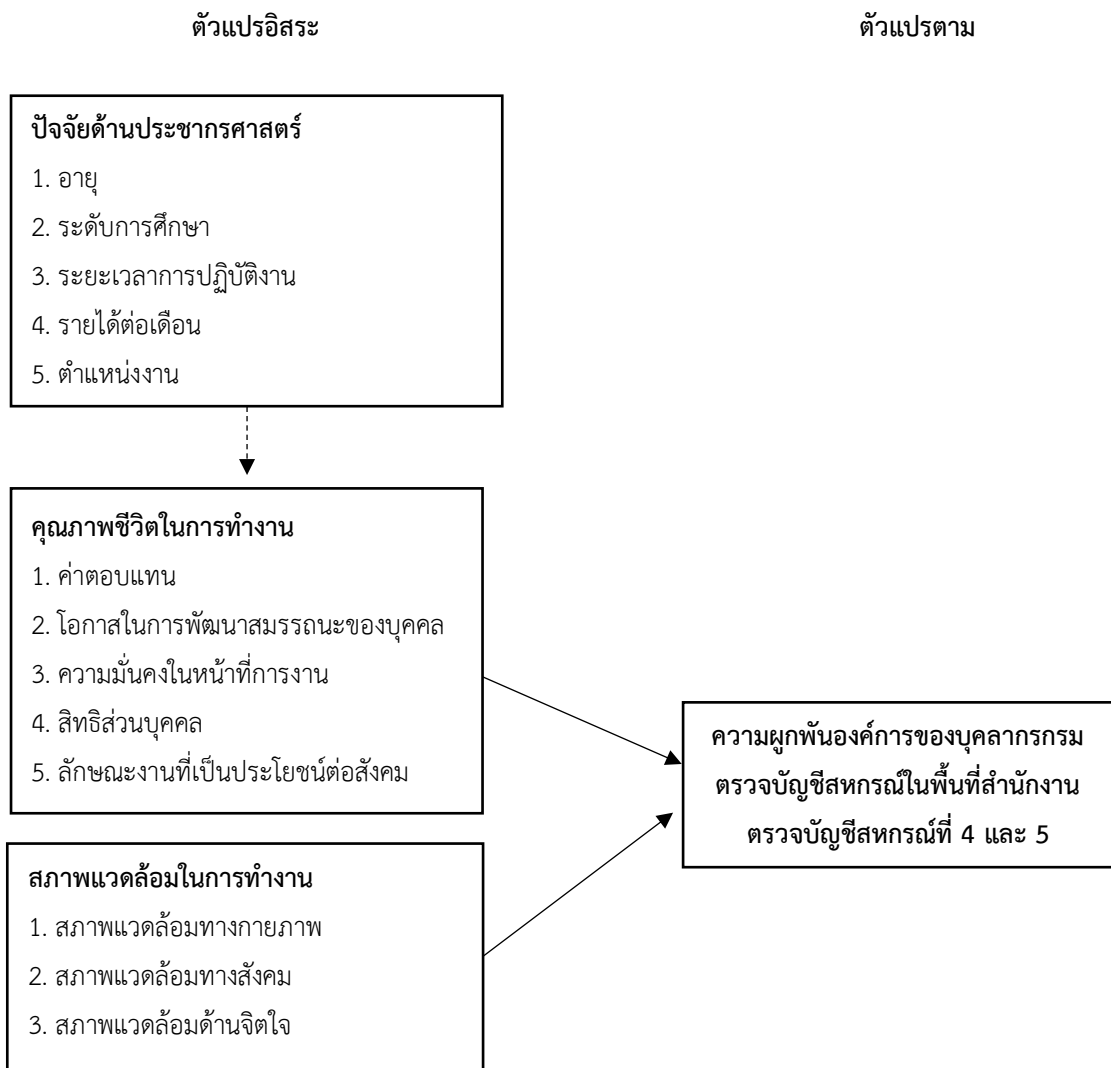
สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวบุคลากรซึ่งสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคลากรในองค์กร โดยสภาพแวดล้อมอาจอำนวยความสะดวกต่อการทำงาน หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานได้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สภาพแวดล้อมทางสังคม 3) สภาพแวดล้อมทางจิตใจ (ศิวพร โปรยานนท์ 2554) สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบตัวและเอื้ออำนวยความสะดวกให้บุคลากรได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม และสิ่งที่มองเห็นและมองไม่เห็นที่อยู่รอบตัวบุคลากรซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของงานด้วย โดยผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรมากที่สุด รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในกรุงเทพมหานคร (ศศิธร แก้วศรี 2560)

แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง การที่บุคลากรในองค์กรมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร รู้สึกเหมือนองค์กรเป็นบ้านหลังที่สอง มีการยอมรับในแนวทางการปฏิบัติงานขององค์กร เกิดความรู้สึกจงรักภักดี ตั้งใจทุ่มเทแรงกายแรงใจ ในการปฏิบัติงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมายสูงสุด ซึ่งบุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรสูงมักมีความต้องการที่จะยังคงอยู่กับองค์กรต่อไปเพื่อปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมายอยู่ให้สำเร็จ จนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กรได้ และหากบุคลากรในองค์กรมีความผูกพันต่อองค์กรต่ำ ย่อมส่งผลให้บุคลากรผู้นั้นรู้สึกไม่เต็มใจกับงาน เบื่อหน่ายในงาน และลาออกจากองค์กรในที่สุด (อังคณา สุวริยนนท์ 2558) ความผูกพันต่อองค์กรเป็นพฤติกรรมที่บุคลากรในองค์กรรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับบุคลากรที่ทำงานร่วมกัน รู้สึกมีความกลมกลืนกัน และตั้งใจเต็มที่ที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ ขององค์กรด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึง 1) ความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร 2) ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความสามารถเพื่อองค์กร 3) ความต้องการที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป Steer (1977)

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง คุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 คุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากร

สมมติฐานที่ 2 บุคลากร ที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งงาน ต่างกัน มีความผูกพันองค์กรแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และจ้างบริการ ในสังกัดกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ซึ่งมีประชากรทั้งหมด จำนวน 610 คน (สำนักบริหารกลาง กรมตรวจบัญชีสหกรณ์) โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างของบุคลากรในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน โดยแบ่งเป็นบุคลากรในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 จำนวน 122 คน และบุคลากรในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 5 จำนวน 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 5 ข้อ ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน มีทั้งหมด 25 ข้อ ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีทั้งหมด 15 ข้อ ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับความผูกพันองค์กรมีทั้งหมด 16 ข้อ ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของการใช้ภาษา (Wording) และประเมินความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ จากนักวิชาการ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 0.99 ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และด้านความผูกพันองค์กร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิเป็นการรวบรวมจากเอกสารวิชาการ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการค้นคว้าวิจัย ข้อมูลปฐมภูมิได้ทำการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีออนไลน์ โดยใช้แบบสอบถาม (Google form) วิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการสรุปผลการวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google form) เพื่อเก็บข้อมูลจากบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 จำนวน 122 คน และเก็บข้อมูลจากบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 5 จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 242 คน ทั้งนี้ได้รับการตอบกลับทั้งสิ้น 242 คน คิดเป็น ร้อยละ 100 ของจำนวนประชากรตัวอย่าง 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Windows Version 23

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนการทดสอบเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 242 คน ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี ร้อยละ 41.32 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 75.62 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 16 – 20 ปี ร้อยละ 21.90 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป และตำแหน่งงานส่วนใหญ่เป็นพนักงานราชการ ร้อยละ 46.28

2. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระเป็นตัวพยากรณ์ความผูกพันองค์การของบุคลากร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระเป็นตัวพยากรณ์และความผูกพันองค์การของบุคลากร โดยวิธี Stepwise (n = 242)

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย		t	P
	B	Beta		
สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ	0.38	0.45	6.31**	0.000
ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	0.26	0.22	4.77**	0.000
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	0.11	0.15	2.75**	0.006
ด้านค่าตอบแทน	0.12	0.15	3.03**	0.003
ด้านสิทธิส่วนบุคคล	-0.13	-0.16	-2.69**	0.008
สภาพแวดล้อมทางสังคม	0.15	0.16	2.35*	0.019

Constant = 0.58 R = 0.83 R² = 0.69 R²_{adj} = 0.68 F = 85.95

จากตารางที่ 1 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระโดยวิธี Stepwise เพื่อพยากรณ์ความผูกพันองค์การของบุคลากร ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวแปร ได้แก่ ด้านค่าตอบแทน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของบุคคล ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ด้านสิทธิส่วนบุคคล ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมด้านจิตใจ พบว่า มีผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 เพียง 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล มีผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม มีผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณ (R) เท่ากับ 0.83 และตัว

แปรทั้ง 6 ตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ได้ร้อยละ 68 ($R^2_{Adj} = 0.68$) สามารถเขียนสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\bar{Z} = 0.45 (\text{สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ}) + 0.22 (\text{ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม}) + 0.15 (\text{สภาพแวดล้อมทางกายภาพ}) + 0.15 (\text{ด้านค่าตอบแทน}) - 0.16 (\text{ด้านสิทธิส่วนบุคคล}) + 0.16 (\text{สภาพแวดล้อมทางสังคม})$$

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากร จำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์ โดยใช้สถิติค่า F-test ดังสรุปในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากร จำแนกตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์

ตัวแปร	อายุ		ระดับการศึกษา		ระยะเวลาการปฏิบัติงาน		รายได้ต่อเดือน		ตำแหน่งงาน	
	F	P	F	P	F	P	F	P	F	P
สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ	2.83*	0.039	2.43	0.091	5.99**	0.000	7.44**	0.000	6.01**	0.001
ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม	1.62	0.185	1.19	0.305	3.51**	0.008	5.33**	0.001	2.85*	0.038
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	0.40	0.750	1.39	0.251	1.56	0.185	1.67	0.174	0.90	0.444
ด้านค่าตอบแทน	1.78	0.152	4.99**	0.007	4.17**	0.003	6.97**	0.000	6.21**	0.000
ด้านสิทธิส่วนบุคคล	1.67	0.174	2.07	0.129	2.82*	0.026	4.08**	0.007	3.09*	0.028
สภาพแวดล้อมทางสังคม	0.70	0.552	1.26	0.285	3.68**	0.006	4.31**	0.006	2.87*	0.037

จากตารางที่ 2 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระโดยวิธี Stepwise พบว่า มี 6 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความผูกพันองค์การของบุคลากร ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล มี และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม จึงได้นำตัวแปรเหล่านั้นมาทดสอบค่าเฉลี่ย และได้สรุปความแตกต่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ดังนี้

1. จำแนกตามอายุ พบว่า อายุต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นในด้านค่าตอบแทน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. จำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า ระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านค่าตอบแทน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านสิทธิส่วนบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5. จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า ตำแหน่งงานต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ และด้านค่าตอบแทน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากร เมื่อจำแนกตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์ พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก ไม่ว่าบุคลากรจะมีอายุที่แตกต่างกัน มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน และมีตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ล้วนต้องการสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการทำงานเหมือนกัน เช่น ต้องการแสงสว่างที่เพียงพอ มีการจัดวางสิ่งของอย่างเป็นระเบียบ มีอากาศถ่ายเทสะดวก อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ มีความเหมาะสมและมีคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 สามารถสรุปผลในประเด็นที่สำคัญดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5

ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กร ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านค่าตอบแทน และด้านสิทธิส่วนบุคคล ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งงาน พบว่า

1. จำแนกตามอายุ เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามอายุ พบว่าด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2. จำแนกตามระดับการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ด้านค่าตอบแทน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. จำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านค่าตอบแทน และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านสิทธิส่วนบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน

4. จำแนกตามรายได้ต่อเดือน เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน

5. จำแนกตามตำแหน่งงาน เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ และด้านค่าตอบแทน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตในการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ พบว่า ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมองว่าหากเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ พึงพอใจและชื่นชอบในงานที่ทำ ได้มีโอกาสในการตัดสินใจและพัฒนาเกี่ยวกับงานที่ตนเองรับผิดชอบ และจะรู้สึกภูมิใจทุกครั้งเมื่องานที่ได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับ และได้รับคำชมเชย จะส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร แก้วศรี

(2560) พบว่า สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรมากที่สุด โดยอธิบายว่า องค์กรควรจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้มีลักษณะที่มุ่งเน้นให้บุคลากรเกิดความรู้สึกรัก และภูมิใจในงาน ให้บุคลากรได้รับคำชมเชยเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่า ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร แสดงให้เห็นว่า หากองค์กรมีนโยบายให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการประหยัดพลังงานและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะทำให้บุคลากรเกิดความชื่นชมและภาคภูมิใจในองค์กร ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของ รัฐพงษ์ พรหมากุล (2564) พบว่า การกระทำที่ประโยชน์ต่อสังคม ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากรได้

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ พบว่า ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร แสดงให้เห็นว่า หากสถานที่ทำงานมีแสงสว่างที่เพียงพอและเหมาะสม มีการจัดวางสิ่งของอย่างเป็นระเบียบ มีอากาศถ่ายเทสะดวก รวมไปถึงมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานอย่างครบถ้วนเพียงพอกับการใช้ในการปฏิบัติงาน จะสามารถส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาณัฐ ปิ่นเกษ (2559) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านกายภาพ มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ การทำเรือกรุงเทพ โดยให้ข้อเสนอแนะว่า การทำเรือกรุงเทพควรจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงภูมิทัศน์ รวมถึงอาคารสถานที่ทำงานให้สะอาด น่าอยู่ และสวยงามมากยิ่งขึ้น

ด้านค่าตอบแทน พบว่า ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร แสดงให้เห็นว่า บุคลากรมองว่า การที่ได้รับผิดชอบงานเหมาะสมกับเงินเดือนที่ได้รับ และเงินเดือนหรือผลตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ รวมไปถึงความเท่าเทียมกันในการรับสวัสดิการต่างๆ จากหน่วยงาน และเงินเดือนที่ได้รับในแต่ละเดือนสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายได้ และหากองค์กรมีการเพิ่มค่าตอบแทนอื่นๆ เช่น ค่าวิชาชีพการสอบบัญชี ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานจะส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิพงษ์ อินทยุง (2562) พบว่า ด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ มีผลเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กร

ด้านสิทธิส่วนบุคคล พบว่า ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร โดยมีความสัมพันธ์แบบผกผัน เนื่องจาก บุคลากรมองว่าผู้บังคับบัญชาควรให้อำนาจในการตัดสินใจในงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ให้บุคลากรมีโอกาสและอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการทำงาน รวมไปถึงควรให้ความเท่าเทียมกันในการทำงาน ตามสิทธิ ขอบเขต และอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน จะทำให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุศรา ปานนาค (2565) พบว่า ด้านสิทธิในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร โดยอธิบายว่า กรมธนารักษ์มีนโยบายด้านประชาธิปไตยในองค์กรอย่างชัดเจน บุคลากรในองค์กรจะเคารพความเป็นส่วนตัว ยอมรับความขัดแย้งในด้านการแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงมีการแสดงออกและปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม โดยบุคลากรได้รับรู้รับทราบนโยบายขององค์กรและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายเป็นอย่างดี

ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม พบว่า ส่งผลต่อความผูกพันของบุคลากร แสดงให้เห็นว่า หากเพื่อนร่วมงานมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงแบ่งปันความรู้สึกดีๆ ต่างๆ ในองค์กร ได้มีความสุขทุกครั้งทำงานเป็นทีม รวมไปถึงหน่วยงานมีการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับงานให้ทุกคนในองค์กรได้รับทราบโดยทั่วถึง หากเพื่อนร่วมงานมีการแสดงออกที่ดีทั้งทางกายและจิตใจ และการที่บุคลากรได้เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรในองค์กร สามารถสร้างความผูกพันต่อองค์กรได้ สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ ชิดชนก ไชยเสนา (2560) พบว่า สิ่งแวดล้อมในองค์กร ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อความผูกพันในงานขององค์กรได้

บุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งงาน ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันขององค์กรแตกต่างกัน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

อายุ พบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกันมีความเห็นแตกต่างกันในด้านสภาพแวดล้อมด้านจิตใจ อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรที่มีอายุมากกว่า มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าคนที่อายุน้อย อีกทั้งคนที่อายุมากกว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญกว่า จึงรู้สึกถึงการเป็นผู้แทนขององค์กรที่มากกว่าบุคลากรที่อายุน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ สอนดี (2564) พบว่า อายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ในภาพรวมที่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นแตกต่างกัน ในด้านค่าตอบแทน อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีการศึกษาที่สูงกว่า มีระดับตำแหน่งงานที่รับผิดชอบในองค์กรที่สูงกว่าอันเป็นผลให้ต้องการได้รับค่าตอบแทนที่มากกว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวิษญ์ อองกุลนะ (2561) พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท นิโธรอนิก้าแตกต่างกัน

ระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้านสภาพแวดล้อมทางจิตใจ อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มากกว่า มีการติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานมากกว่า และร่วมกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรมากกว่าบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่น้อยกว่า ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มากกว่ามีโอกาสในการเป็นผู้แทนขององค์กรในการร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่ต่ำลงมา ด้านค่าตอบแทน อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มากกว่าได้รับค่าตอบแทนที่มากกว่า ด้านสิทธิส่วนบุคคล อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มากกว่ามีบทบาทอำนาจในการตัดสินใจในงาน และมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระเกี่ยวกับงานมากกว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มากกว่า อยู่ในองค์กรนานกว่าจึงทำให้รู้จักเพื่อนร่วมงานที่มากกว่า มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน ในองค์กรมายนานกว่าบุคลากรที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกานต์ จงวิมานสินธุ์ (2564) พบว่า ระยะเวลาการปฏิบัติงานที่ต่างกัน มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน โดยอธิบายว่า บุคลากรที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานนานกว่ามักจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมากกว่า และรู้สึกเสมือนว่าบุคลากรในองค์กรเปรียบเสมือนครอบครัว จึงไม่รู้สึกว่าต้องค้นหาสิ่งใหม่ๆ และไม่ต้องการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ซึ่งแตกต่างจากบุคลากรที่มีอายุงานน้อยกว่า ที่ยังต้องการหาสิ่งใหม่ๆ เพื่อท้าทายความสามารถ และต้องการสิ่งสมประสงค์ จึงมักย้ายงานบ่อยเพื่อมองหาความก้าวหน้า และมองหางานที่ตรงกับความต้องการของตนเอง จึงเป็นเหตุผลว่าบุคลากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน จึงมีความเห็นแตกต่างกัน

รายได้ต่อเดือน พบว่า บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความเห็นแตกต่างกัน ในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สามารถอธิบายรายด้านได้ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ อาจเป็นเพราะบุคลากรที่ได้รับรายได้ต่อเดือนสูงกว่าต้องรับผิดชอบในหน้าที่ที่สำคัญกว่า ต้องตัดสินใจในเรื่องที่ซับซ้อนมากกว่า จึงทำให้มี

ความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า ส่วนมากเป็นบุคลากรในตำแหน่งงานที่สูงมากกว่าจึงทำให้มีลักษณะงานในความรับผิดชอบแตกต่างกันกับบุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนที่ต่ำกว่า ด้านค่าตอบแทน อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนสูงมีรายได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน ซึ่งต่างจากบุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ด้านสิทธิส่วนบุคคล อาจเป็นเพราะ บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่าส่วนมากจะมีอำนาจหน้าที่ที่ครอบคลุม สามารถตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระมากกว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม อาจเป็นเพราะ บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่าเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานมานานแล้ว จะรู้จักเพื่อนร่วมงานในวงกว้างมากกว่า มีการช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ พัชรทิพย์ จารุทวีผลนกุล ธัญวฤณ วัทโล และ วิลาสิณี สุดประเสริฐ (2563) พบว่า รายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน ซึ่งได้อธิบายว่า บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนที่สูงกว่าจะรู้สึกมีความมั่นคงในด้านการทำงาน และค่อนข้างรักและผูกพันกับองค์กรมากกว่า แต่บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าจะรู้สึกไม่ค่อยในคงในหน้าที่การงาน ไม่ค่อยพอใจในรายได้ ซึ่งอาจเป็นเหตุทำให้มองหางานใหม่ๆ มากกว่า

ตำแหน่งงาน พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งงานที่ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคล และด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สามารถอธิบายรายด้านได้ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ อาจเป็นเพราะ บุคลากรที่มีตำแหน่งงานที่สูงกว่ามีความรู้สึกมั่นคงกว่าบุคลากรที่มีตำแหน่งที่ต่ำกว่า ด้านลักษณะงาน อาจเป็นเพราะ บุคลากรที่มีตำแหน่งงานที่สูงกว่ารู้สึกถึงการเป็นตัวแทนขององค์กรมากกว่า จึงมักร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่า ด้านค่าตอบแทน อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีตำแหน่งงานที่สูงกว่าได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานที่ครอบคลุมต่อค่าใช้จ่ายมากกว่า ด้านสิทธิส่วนบุคคล อาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีตำแหน่งงานที่สูงกว่าสามารถตัดสินใจในงานได้อย่างเป็นอิสระมากกว่าบุคลากรที่มีตำแหน่งที่ต่ำกว่า ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เพราะบุคลากรเห็นว่า การที่มีตำแหน่งที่สูงกว่ารู้สึกมั่นใจในการเข้าถึงเพื่อนร่วมงานมากกว่าบุคลากรที่มีตำแหน่งงานที่ต่ำลงมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัส พันธ์วุฒิ และ จุฑาทิพ คล้ายทับทิม (2565) พบว่า ตำแหน่งงานที่ต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ องค์กรควรให้ความสำคัญกับการชมเชยบุคลากรโดยมีการมอบโล่รางวัลประจำปีเมื่อปฏิบัติงานลุล่วงตามเป้าหมาย เพื่อเพิ่มแรงบันดาลใจในการทำงาน อีกทั้งเป็นการทำให้บุคลากรเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในงานของตนเอง ทั้งนี้ ควรมีการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้นำผลการประเมินเกี่ยวกับงานมาปรับปรุงพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

2. ด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม องค์กรควรมีนโยบายในการเข้าร่วมโครงการต่างๆ ของหน่วยงานราชการอื่นๆ สนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานในด้านการประหยัดพลังงานและรักษ์โลก ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นประจำ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความผูกพัน

ต่อองค์กร เนื่องจากการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้บุคลากรรู้สึกภูมิใจในองค์กร จึงนำไปสู่การเกิดความผูกพันต่อองค์กรได้

3. ด้านค่าตอบแทน องค์กรควรกำหนดปริมาณงานที่บุคลากรแต่ละคนได้รับมอบหมายจะต้องมีความเหมาะสมกับปริมาณเงินเดือนที่ได้รับ รวมไปถึงความเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ อีกทั้งต้องมีความเท่าเทียมกันในการรับสวัสดิการจากองค์กร

4. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ องค์กรควรจัดสรรให้มีแสงสว่างที่เพียงพอต่อการทำงาน ห้องทำงานต้องมีบรรยากาศที่ถ่ายเทสะดวก มีการจัดวางสิ่งของอย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว

5. ด้านสิทธิส่วนบุคคล หัวหน้างานควรให้อำนาจลูกน้องในการตัดสินใจในงานที่ได้รับ เน้นให้ความเท่าเทียมกันในการทำงาน และควรเปิดโอกาสและอิสระในการแสดงออกเกี่ยวกับงานตามขอบเขตหน้าที่ในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล

6. สภาพแวดล้อมทางสังคม องค์กรต้องสร้างวัฒนธรรมให้บุคลากรมีการพึ่งพาศักดิ์กัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เน้นการส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขเมื่อได้ปฏิบัติงานร่วมกัน รวมไปถึงมีการแจ้งข่าวสารให้บุคลากรได้รับรู้โดยทั่วถึงทุกคน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในภาพรวมของเรื่องความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 4 และ 5 ซึ่งเป็นพื้นที่บางส่วนของพื้นที่ทั้งหมดของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และหากต้องการปรับปรุงแผนการพัฒนาบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในภาพรวมของกรมฯ ควรขยายพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เช่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 - 10 เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาบุคลากรกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ให้เกิดความรักความผูกพันต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ เช่น ความสุขในการทำงาน ภาวะผู้นำ ลักษณะงาน ประสบการณ์ในงาน เพื่อวัดประสิทธิภาพในการทำงานอันจะส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์ โชติวณิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อโณทัย หาระสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ในทุกขั้นตอนของงานวิจัย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อัยรดา พรเจริญ และอาจารย์ ดร.ธวัฒน์ เครือโสม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง แก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณให้เป็นที่ระลึกถึงคุณพระบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน และประสิทธิ์ประสาทความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2566). *กรอบอัตราค่าจ้าง กลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2566, จาก <http://www.cad.go.th>
- กัญญาณัฐ ปิ่นเกษ. (2559). *การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการ การทำเรื่องกรุงเทพ*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จิราภรณ์ สอนดี. (2564.). *คุณภาพชีวิตในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยสาขาวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชิดชนก ไชยเสนา. (2560). *การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล หลักธรรมาภิบาลขององค์กรและสิ่งแวดล้อมในองค์กรต่อความเชื่อมั่นผูกพันในงานของพนักงานบริษัทมิตรไมตรีการแพทย์ จำกัด*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชูชัย สมितिไกร และพงษ์จันทร์ ภูษาพานิชย์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่องานและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(1).
- ณัชพงษ์ พิสิทขนุพงศ์. (2561). *สภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีความสัมพันธ์ต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการและบุคลากร สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์*. 1(1), 65 – 66.
- ณัฐกานต์ จงวิมานสินธุ์. (2564). *ปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงาน ความสุขในการทำงานที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นุศรา ปานนาค. (2565). *คุณภาพชีวิตการทำงานและจริยธรรมในองค์กรที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรส่วนกลางกรมธนารักษ์*. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรหทัย จารุทวีผลนุกุล, ธีฎวฤณ วัฑโล และ วิลาสิณี สุดประเสริฐ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท เอสเอสเค โลจิสติกส์ จำกัด. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชื่น*, 2(3), 36.
- ภาณุวัส พันธุ์ฉิม และ จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2565). ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น*, 8(3), 158.
- รัฐพงษ์ พรหมากุล. (2564). *อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคลและคุณภาพชีวิตการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศศิธร แก้วศรี. (2560). *การศึกษาแรงจูงใจในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงานและการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการในกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ศิริพร โปรยานนท์. (2554). พฤติกรรมของผู้นำและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อความสร้างสรรค์ในงานของบุคลากร : กรณีศึกษา องค์กรธุรกิจไทยที่มีนวัตกรรมยอดเยี่ยมปี 2552. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิริวิชญ์ อองกุลนะ. (2561). คุณภาพชีวิตการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท นีโอทรอ นีก้าว ประเทศไทย จำกัด. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อังคณา สุรียนนท์. (2558). คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อิทธิพงษ์ อินทยุง. (2562). ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา พนักงานราชการสังกัดกรมศุลกากร. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Steers, R. M. (1977). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. *Administrative Science Quarterly*. 46 – 56.
- Walton, Richard E. (1973) Quality of Working Life : What is it? *Sloan Management Review*. 49 – 55.
- Yamane, T. (1973) *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Edition). New York: Harper and Row. 727 – 728.

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ำในเขตสกลนคร A Study of Factors Affecting Customers' Decision to Purchase GH Bank Savings Lottery Tickets in Sakon Nakhon Area

แจ่มใส โสภิตชา^{1*}, ปราณี เอี่ยมละออภักดี²

Jamsai Sopitcha^{1*}, Pranee Iamlaorpakdee²

^{1,2}หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

^{1,2}Master of Business Administration Program Marketing Academic Group,

University of the Thai Chamber of Commerce

*Corresponding email: jamsaisopitcha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ำในเขตสกลนคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ลูกค้ำที่มีการฝากเงินกับธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในพื้นที่ 6 สาขา ประกอบด้วย 1) สาขาสกลนคร 2) สาขาภาพสินธุ์ 3) สาขานครพนม 4) สาขามุกดาหาร 5) สาขาบึงกาฬ และ 6) สาขาสว่างแดนดิน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เริ่มจากการแบ่งขนาดตัวอย่างที่เป็นสัดส่วน ตามสัดส่วนจำนวนประชากรทั้ง 6 สาขา และเก็บแบบเป็นระบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และการถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุดเป็นเพศหญิง มีสถานภาพโสด มีอายุ 41-50 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 45,000 บาท ขึ้นไป ลูกค้ำมีเงินฝากมากที่สุด คือ ประเภทออมทรัพย์ มูลค่าประมาณการที่ท่านฝากเงินกับธอส. มากที่สุด คือ ต่ำกว่า 100,000 บาท สินเชื่อประเภทใดกับธอส. มากที่สุด คือ สินเชื่อลูกค้ำทั่วไป ซื้อ/สนใจสลากออมทรัพย์ธอส.มากที่สุด คือ อื่น ๆ เหตุผลที่ท่านตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส.มากที่สุด คือรางวัลที่ได้รับจากฉลาก มูลค่าประมาณการที่ท่านซื้อ สลากออมทรัพย์ ธอส.มากที่สุด คือ 1,000 -10,000 บาท ความถี่ในการซื้อ สลากออมทรัพย์ ธอส.มากที่สุด คือ 1 ครั้ง/ปี ช่องทางการที่ท่านให้ความสนใจในการซื้อสลากออมทรัพย์ ธอส.มากที่สุด คือ Mobile Application บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ ธอส.ที่สุด คือ ตนเอง และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ำในเขตสกลนคร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณ เท่ากับ เท่ากับ .84 และตัวแปรพยากรณ์ 6 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) รางวัล 2) การรักษาลูกค้ำ 3) การสร้างความผูกพันกับลูกค้ำ 4) ความภักดีต่อตราสินค้า 5) ราคาสลากออมทรัพย์ และ 6) การตระหนักถึงตราสินค้า อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01

คำสำคัญ: คุณค่าตราสินค้า, การบริหารลูกค้ำสัมพันธ์, การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์, สลากออมทรัพย์ธอส.

ABSTRACT

This research aims to study of factors affecting customers' decision to purchase GH Bank savings lottery tickets in Sakon Nakhon area. The population used for the research includes customers who have deposited money with the Government Housing Bank in 6 branches, namely 1) Sakon Nakhon branch, 2) Kalasin branch, 3) Nakhon Phanom branch, 4) Mukdahan branch, 5) Bueng Kan branch, and 6) Sawang Daen Din branch, with a sample group of 400. A multi-stage sampling method was used, starting with proportionally dividing the sample size according to the population of all 6 branches and systematically collecting the data. The statistics used for data analysis include frequency, percentage, standard deviation, mean, and multiple regression.

The study found that 1) the majority of respondents were female, single, aged 41-50, with a bachelor's degree, employed as government or state enterprise employees, with an average monthly income of 45,000 baht or more. The most common type of deposit with the GSB was a savings account, with most customers depositing less than 100,000 baht. The most common type of loan with the GSB was a general customer loan. The most frequently mentioned reason for purchasing GSB lottery tickets was the prizes received from the draw, with most purchases between 1,000 and 10,000 baht, and the frequency of purchase being once a year. The most preferred channel for purchasing GSB lottery tickets was via a mobile application. The most influential person in the decision to purchase GSB lottery tickets was oneself. And 2) the factors that affected the decision to purchase GSB lottery tickets by customers in the Sakon Nakhon area, with a multiple correlation coefficient of .84, and six predictive variables, namely 1) rewards, 2) customer retention, 3) customer engagement, 4) brand loyalty, 5) ticket price, and 6) brand awareness, were statistically significant at the .01 level.

Keywords: Brand Equity, Customer Relationship Management, Product Value, GH Bank Savings Lottery

บทนำ

สภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันทำให้ประชาชนมีความต้องการในการออมเงิน และมองหาความคุ้มค่าของช่องทางในการออมเงินมากขึ้น และด้วยการลงทุนในตลาดทุนที่มีความเสี่ยงสูง ประชาชนไม่มั่นใจในการนำเงินไปลงทุน ส่งผลให้ประชาชนหันมาออมเงินกับธนาคารเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ผลตอบแทนที่ได้ ยังได้ทั้งดอกเบี้ยและรางวัลพิเศษที่ได้จากการสะสมจ่ายหมายเลขสลาก โดยมีมูลค่าเงินลดหลั่นกันไป ตามเงื่อนไขของสลากแต่ละชุด และมีการกำหนดสลากเป็นหน่วยมูลค่าต่อสลากต่อหน่วยระยะเวลาการรับฝากอัตราดอกเบี้ย เมื่อครบกำหนดไถ่ถอน มูลค่าเงินรางวัลจำนวนครั้งที่มิสิทธิถูกรางวัลตลอดเงื่อนไขพิเศษขึ้นอยู่กับ แต่ละประเภทสลาก (รุ่งกานต์ เรืองยศ, 2562)

การวางแผนการเงิน เป็นแนวคิดที่ทำให้เพื่อเตรียมความพร้อมและนำชีวิตไปสู่ความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งควรเริ่มจากการปลูกฝังนิสัยการออมและการใช้เงินที่ดีมีวินัยตั้งแต่เด็กๆ เพราะเมื่อเข้าสู่วัยทำงานก็จะต้องรู้วิธีการวางแผนและจัดสรรเงินให้เพียงพอในการใช้จ่ายประจำวัน การใช้จ่ายในอนาคต รวมถึงการเก็บออมเพื่อการเกษียณอายุ ดังนั้นการวางแผนการเงินจึงเป็นแนวคิดที่จะทำให้ทุกท่านสามารถดำเนินในแต่ละช่วงชีวิตได้อย่างดีมีสุขภาพทางการเงินที่ดีและมั่นคง (ญานิกา ศรีทอง, 2562)

สภาวะการแข่งขันของสลากจากรัฐที่เสนอขายสลากออมทรัพย์รุ่น 2 ปีพร้อมกัน ออมสินเป็นตัวเดิมที่เพิ่มเงินรางวัล 10 ล้าน ธ.ก.ส.ออกสลากดิจิทัล หมุนเพิ่มเน้นกระจายรางวัล มอบรางวัลพิเศษปีละ 5 แสน 2 รางวัล ส่วน ธอส.เพิ่มรางวัลรอง แต่หน่วยละ 5 พันบาทเป็นอุปสรรคในการเข้าถึง คนออมสลากยอมรับรางวัลใหญ่ถูกยาก ต้องชิงกับอีกหลายคน แนะนำค่ายที่ชอบ บางที่เป็นเรื่องของดวง ชื่อค่ายนี้ถูกง่ายกว่าอีกค่าย นอกเหนือจากการช่วงชิงเงินฝากของธนาคารรัฐทั้ง 3 แห่ง ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ที่เสนอโปรโมชันเงินฝากประเภทออมทรัพย์ ไม่เสียภาษี ดอกเบี้ยสูง ออกมาพร้อมๆ กัน ขณะที่ธนาคารพาณิชย์เอกชนรายใหญ่ยังไม่ร่วมเปิดศึกชิงเงินฝาก 3 แบงก์รัฐพร้อมใจกันออกเงินฝากสำหรับวัยเกษียณ ด้วยระยะเวลาและดอกเบี้ยที่แตกต่างกันไป ออมสินออก 7 ปี ดอกเบี้ยเฉลี่ย 3.21% ธ.ก.ส.ออก 4 ปี ดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.5% ธอส.ออก 2 ปีพิเศษ ดอกเบี้ยเฉลี่ย 2.125% ผลดีทันทีที่ใกล้เคียงกับเงินฝากและได้รับความนิยมจากผู้ที่ต้องการออมเงินแบบไร้ความเสี่ยงได้ลุ้นโชค แถมไม่กินทุน อย่างสลากออมทรัพย์ 3 ธนาคารรัฐก็พร้อมใจเสนอขายให้ผู้มีเงินออมได้เลือกกันไปพร้อมๆ กัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2565)

ในปัจจุบันธนาคารอาคารสงเคราะห์ เปิดจำหน่ายสลากออมทรัพย์ ชุด “خالเพิ่มพูน ปี 2566” จำหน่ายราคาหน่วยละ 1,000 บาท อายุสลาก 3 ปี ผลตอบแทนหน้าสลาก 1.00% ต่อปี บวกเพิ่มผลตอบแทนผันแปรตามคุณภาพสินเชื่อที่ดีที่สุดของธนาคาร 0.15% ต่อปี รวมผลตอบแทนเป็น 1.15% ต่อปี เมื่อฝากครบ 3 ปี (เงื่อนไขเป็นไปตามที่ธนาคารกำหนด) พร้อมลุ้นรับเงินรางวัลมูลค่าสูงสุด 2 ล้านบาท ตลอด 36 งวด เริ่มซื้อสลากได้ตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม 2566 ผ่านช่องทาง Mobile Application : GHB ALL GEN และ ธอส. ทุกสาขาทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนและเพิ่มโอกาสให้กับประชาชนทุกคนได้มีทางเลือกในการลงทุนที่มีความมั่นคงให้ผลตอบแทนดี อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยทำให้คนไทยมีบ้าน ธอส.ในฐานะสถาบันการเงินของรัฐ ที่มีพันธกิจ ทำให้คนไทยมีบ้าน จึงได้จัดทำ “สลากออมทรัพย์ ชุด “خالเพิ่มพูน ปี 2566” กรอบวงเงินรวม 10,000 ล้านบาท ออมเงินแถมลุ้นรับโชคได้ง่ายๆ เพียงหน่วยละ 1,000 บาท อายุสลาก 3 ปี ให้ผลตอบแทนหน้าสลาก 1.00% ต่อปี และรับผลตอบแทนผันแปร 0.15% ต่อปี รวมรับผลตอบแทนสูงสุด 1.15% ต่อปี โดยเงื่อนไขรับผลตอบแทนผันแปรเป็นไปตามที่ธนาคาร

กำหนดจากคุณภาพสินค้าที่ดีที่สุดของธนาคาร ที่นำเงินสลากออมทรัพย์ดังกล่าวไปปล่อยสินเชื่อ ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2568 พร้อมกันนี้ ยังมีโอกาสถูกรางวัลทุกเดือนรวม 36 ครั้ง (กฤษณ์ เสสะเวช, 2566)

ธนาคารอาคารสงเคราะห์สกลนคร เป็นสาขาที่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนได้รับมอบนโยบายในการ ให้บริการผลิตภัณฑ์ สลากออมทรัพย์ธอส. ตั้งแต่ปี 2562-2566 โดยมีชุดฉลาก ชุดพินามาต Plus ชุดพินามาต Plus+ ชุดเกล็ดดาว ชุดพินามาต ชุดพราวพินามาต ชุดพราวพินามาต Plus ชุดวิมานเมฆ และชุดซาล่า เพิ่มพูนให้กับกลุ่มลูกค้าเงินฝาก หรือ ลูกค้าประเภทอื่นๆ ตลอดจนประชาชนที่ให้ความใส่ใจ ผลิตภัณฑ์สลากออมทรัพย์ธอส. ซึ่งธนาคารอาคารสงเคราะห์สกลนคร มีขอบเขตพื้นที่ในการให้บริการ จำนวน 6 สาขา ประกอบด้วย 1) สาขาสกลนคร 2) สาขาภาพสินธุ์ 3) สาขานครพนม 4) สาขามุกดาหาร 5) สาขาบึงกาฬ และ 6) สาขาสว่างแดนดิน

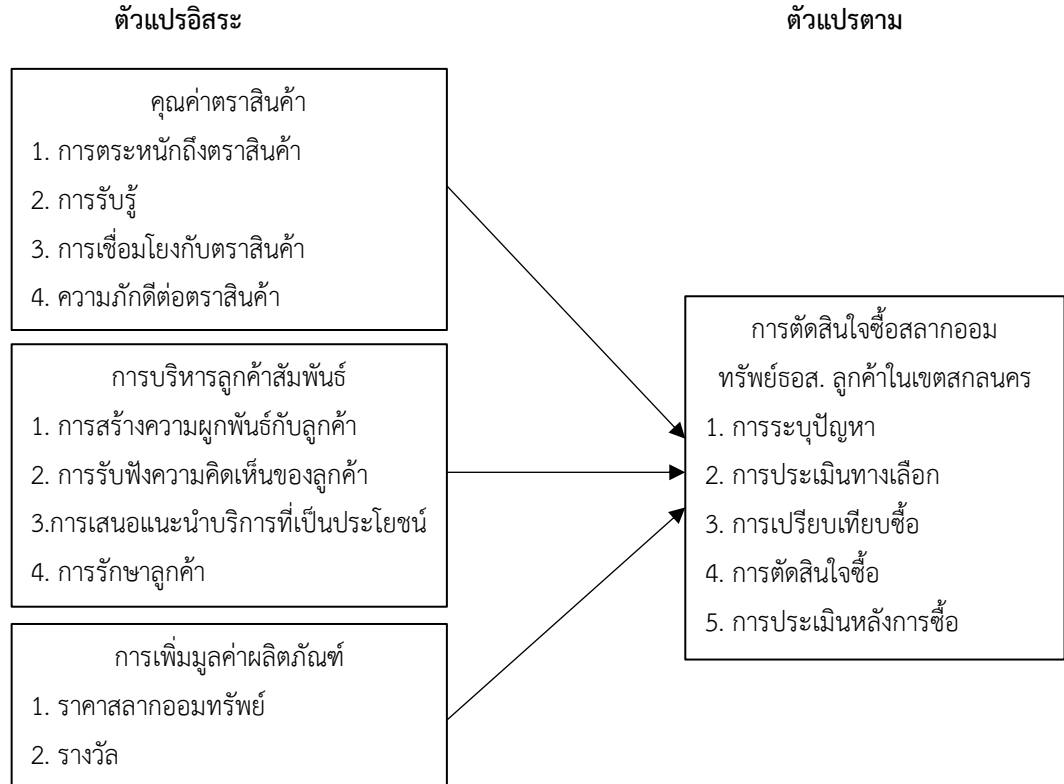
จากเหตุผลข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัย มีความเชื่อมั่นว่า “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจซื้อสลากออมทรัพย์ ลูกค้าธอส.ในเขตสกลนคร” จึงช่วยให้การดำเนินงานของธนาคารภาครัฐ ที่ให้บริการสลากออมทรัพย์ ให้กับประชาชนทั่วไป ได้มีแนวทางในการออมเงิน ในรูปแบบเศรษฐกิจระดับครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการดำเนินการวิจัย จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบการวางแผนการให้บริการลูกค้าสลากออมทรัพย์ธอส. ตลอดจน ธนาคารที่เกี่ยวข้อง นำไปเพิ่มโอกาสในการลงทุน และกระตุ้นภาคเศรษฐกิจด้านการเงิน นำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติและสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่าตราสินค้า (Brand Equity) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากของธอส. ผู้ใช้บริการในเขตสกลนคร
2. เพื่อศึกษาคุณค่าผลิตภัณฑ์ (Product Value) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ของผู้ใช้บริการในเขตสกลนคร
3. เพื่อศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relationship Management) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ของผู้ให้บริการในเขตสกลนคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร” ผู้วิจัยได้มีการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักวิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

Kotler และ Keller (2016) ได้อธิบายถึงคุณค่าตราสินค้าว่า ตราสินค้า (Brand) การสร้างแบรนด์เป็นวิธีการแยกแยะสินค้าจากผู้ผลิตรายหนึ่งไปยังอีกรายหนึ่งมานานหลายศตวรรษ การสร้างแบรนด์ทำให้เกิดจิตใจโครงสร้างที่ช่วยให้ผู้บริโภคจัดระเบียบความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการในลักษณะที่ทำให้การตัดสินใจของตนชัดเจนขึ้นและในกระบวนการนี้ จะให้คุณค่าแก่บริษัท แบรนด์จึงเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีมิติที่แตกต่างในบางด้านจากการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการเดียวกัน แบรนด์ที่น่าเชื่อถือบ่งบอกถึงคุณภาพในระดับหนึ่ง

Lawson-Body and Limayem (2004) ได้อธิบายให้เห็นถึงแนวคิด การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1. การติดตามลูกค้า (Customer Prospecting) คือ การที่กิจการได้มีการแสวงหาศึกษาความต้องการความจำเป็นของลูกค้าใหม่ และได้มีการทำสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อเตรียม

สินค้า และสิ่งที่ดึงดูดใจสำหรับลูกค้ารายใหม่ 2. สัมพันธภาพกับลูกค้า (Relations with Customers) คือ การเริ่มต้น การพัฒนา การรักษา และการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า เพื่อรองรับลูกค้าให้รู้สึกดียิ่งขึ้นไป 3. การบริหารการสื่อสารระหว่างกัน (Interactive Management) คือ การมีการติดต่อโต้ตอบเชื่อมโยง แลกเปลี่ยน ข้อเสนอแนะ การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างลูกค้ากับองค์กร 4. การเข้าใจความคาดหวังของลูกค้า (Understanding Customer Expectations) คือ กระบวนการทางธุรกิจที่สร้างมวลความรู้เกี่ยวกับความคาดหวังและความจำเป็นของลูกค้าเพื่อที่จะเตรียมสินค้าและการบริการที่ดีที่สุดสำหรับลูกค้า

Kotler (2018) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณค่า 5 ระดับที่มีอยู่ในตัวสินค้า (Product Value) ไว้ว่าไม่ว่าค่าใช้จ่ายจะถูกควบคุมหรือลดลงอย่างไร ผลลัพธ์ก็จะไม่สามารถทำกำไรได้เว้นแต่มีการขาย ดังนั้นผลลัพธ์ทั้งหมดต้องสอดคล้องกับความต้องการและความปรารถนาของลูกค้า โดยที่ลูกค้าทั้งหมดไม่เหมือนกันและต้องการประโยชน์ที่แตกต่างกันจากผลิตภัณฑ์ ธุรกิจจะควรปรับผลิตภัณฑ์ของพวกเขาให้เหมาะสมกับความต้องการและความปรารถนาของลูกค้าแต่ละคน ประกอบด้วย 1. คุณค่าหลักในตัวสินค้า (Core benefit of the Product) 2. คุณสมบัติทั่วไปของสินค้า (Generic Product) 3. ความคาดหวังเพิ่มขึ้นไปจากคุณสมบัติทั่วไป (Expected Product) 4. คุณค่าที่ถูกเสริมเข้าไปในสินค้า (Augmented Product) 5. คุณค่าจากนวัตกรรมที่สินค้าจะสร้างได้ในอนาคต (Potential Product)

Kotler และ Keller (2016) ได้อธิบายถึง กระบวนการการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ขั้นตอนหรือกระบวนการตัดสินใจซื้อ เป็นลำดับขั้นตอนในการตัดสินใจของผู้บริโภคโดยมีลำดับกระบวนการ 5 ขั้นตอน มีกระบวนการดังนี้ 1. การตระหนักถึงความต้องการ 2. การค้นหาข้อมูลข่าวสาร 3. การประเมินทางเลือก 4. การตัดสินใจซื้อ 5. การประเมินทางเลือกหลังการซื้อ จะมีผลต่อลูกค้าด้วยวิธีที่แตกต่างกัน แต่มีสิ่งคาดหวังเดียวกัน คือ กระตุ้นให้ลูกค้าเกิดความสนใจ มีความต้องการสินค้าและบริการ เมื่อลูกค้าได้รับความพึงพอใจแล้ว ก็จะทำให้ลูกค้ามีโอกาสที่ตัดสินใจซื้อง่ายขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ลูกค้าที่มีการฝากเงินกับธนาคารอาคารสงเคราะห์ในพื้นที่ 6 สาขา ประกอบด้วย 1) สาขาสกลนคร จำนวน 9,444 ราย 2) สาขาภาพสินธุ์ จำนวน 9,922 ราย 3) สาขานครพนม จำนวน 5,429 ราย 4) สาขามุกดาหาร จำนวน 4,263 ราย 5) สาขาบึงกาฬ จำนวน 1,828 ราย และ 6) สาขาสว่างแดนดิน จำนวน 2,466 ราย โดยในปี 2566 ทั้ง 6 สาขา มีจำนวนทั้งหมด 33,352 ราย (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2566)

โดยสามารถทำการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตร ทาโร ยามาเน่ (Yamane) (Taro Yamane, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 ตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวข้อมูลได้เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ และสถานภาพ เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมลูกค้า ประกอบด้วย รูปแบบสลาก ความถี่ในการซื้อสินค้า และจำนวนเงินในการซื้อ ช่องทางการเลือกซื้อ ผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ เป็นแบบสอบถามปลายปิด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้า มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า

การตรวจสอบความเชื่อมั่น

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทำการทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงตัวอย่างที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 40 ตัวอย่าง ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) และค่ายอมรับได้ที่ค่าความเชื่อมั่น .70 ขึ้นไป (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง .990 แสดงว่ามีความสอดคล้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมลูกค้า สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentages) ของข้อมูล

2) แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้า, แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ ลูกค้ายธอส.ในเขตสกลนคร สถิติที่ใช้ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย (Mean)

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณค่าตราสินค้า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ที่มีอิทธิพลไปยัง การตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ ลูกค้ายธอส.ในเขตสกลนคร สถิติที่ใช้ได้แก่ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณค่าตราสินค้า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร

ตารางที่ 1 สรุปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร (ตัวแปรตาม) และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร (ตัวแปรอิสระ)

ตัวแปร	ระดับการตัดสินใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. กระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร (Y)	3.81	0.77	มาก
คุณค่าตราสินค้า			
2. ด้านการตระหนักถึงตราสินค้า (X_1)	3.80	0.88	มาก
3. ด้านการรับรู้ (X_2)	3.73	0.75	มาก
4. ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า (X_3)	3.79	0.82	มาก
5. ด้านความภักดีต่อตราสินค้า (X_4)	3.75	0.77	มาก
การบริหารลูกค้าสัมพันธ์			
6. ด้านการสร้างความผูกพันกับลูกค้า (X_5)	3.78	0.88	มาก
7. ด้านการรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า (X_6)	3.81	0.88	มาก
8. ด้านการเสนอแนะนำบริการที่เป็นประโยชน์ (X_7)	3.79	0.93	มาก
9. ด้านการรักษาลูกค้า (X_8)	3.75	0.87	มาก
การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์			
10. ด้านราคาสลากออมทรัพย์ (X_9)	3.73	0.81	มาก
11. ด้านรางวัล (X_{10})	3.74	0.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($Y = 3.81$) ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. ด้านการรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$), 2. ด้านการตระหนักถึงตราสินค้า ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$), 3. ด้านการเชื่อมโยงกับตราสินค้า ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$), 4. ด้านการเสนอแนะนำบริการที่เป็นประโยชน์ ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$), 5. ด้านการสร้างความผูกพันกับลูกค้า ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$), 6. ด้านความภักดีต่อตราสินค้า ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$), 7. ด้านการรักษาลูกค้า

ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$), 8.ด้านรางวัล ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$), 9.ด้านการรับรู้ ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$) และ 10.ด้านราคาสลากออมทรัพย์ ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เมื่อให้ตัวแปรเป็นอิสระ การตระหนักถึงตราสินค้า การเชื่อมโยงกับตราสินค้า การรับรู้ ความภักดีต่อตราสินค้า การสร้างความผูกพันกับลูกค้า การรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า การเสนอแนะนำบริการที่เป็นประโยชน์ การรักษาลูกค้า ราคาสลากออมทรัพย์ และรางวัล เป็นตัวพยากรณ์ และรวมกระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ออส. ลูกค้าในเขตสกลนคร เป็นตัวแปรตาม เป็นตัวแปรตาม โดยใช้วิธี Enter (n=400)

ตัวพยากรณ์	VIF	B	Beta	t	p
ด้านคุณค่าตราสินค้า					
1. การตระหนักถึงตราสินค้า	9.95	.084	.089**	2.670	.008
2. การเชื่อมโยงกับตราสินค้า	11.01	-.048	-.044	-1.265	.207
3. การรับรู้	8.87	.037	.036	1.157	.248
4. ความภักดีต่อตราสินค้า	14.53	.095	.089**	2.217	.027
5. การสร้างความผูกพันกับลูกค้า	30.73	.197	.205**	3.512	.000
ด้านการบริหารลูกค้าสัมพันธ์					
6. การรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า	26.77	-.050	-.052	-.955	.340
7. การเสนอแนะนำบริการที่เป็นประโยชน์	23.86	.025	.027	.525	.600
8. การรักษาลูกค้า	21.91	.241	.250**	5.072	.000
ด้านการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์					
9. ราคาสลากออมทรัพย์	5.66	.140	.141**	5.613	.000
10. รางวัล	6.86	.308	.293**	10.612	.000
Constant = .38 R = .84 R ² = .76 R ² _{adj} = .78 F _{6, 388} = 861.745 Sig F = .00					

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่มีระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter เพื่อการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ออส. ลูกค้าในเขตสกลนคร ในปัจจัยคุณค่าตราสินค้า ด้วยตัวแปรอิสระ 10 ตัว คือ 1. การตระหนักถึงตราสินค้า 2. การเชื่อมโยงกับตราสินค้า 3. การรับรู้ 4. ความภักดีต่อตราสินค้า 5. การสร้างความผูกพันกับลูกค้า 6. การรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า 7. การเสนอแนะนำบริการที่เป็นประโยชน์ 8. การรักษาลูกค้า 9. ราคาสลากออมทรัพย์ 10. รางวัล ตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ออส. ลูกค้าในเขตสกลนคร

พบว่า มีตัวแปรอิสระ 6 ตัว ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ออส. ลูกค้าในเขตสกลนคร ประกอบด้วย รางวัล การรักษาลูกค้า การสร้างความผูกพันกับลูกค้า ความภักดีต่อตราสินค้า ราคาสลากออมทรัพย์ และการตระหนักถึงตราสินค้า ได้ร้อยละ 78 (R²_{adj} = .78) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .84 ($R = .84$) โดยเมื่อนำตัวแปรทั้ง 6 ตัวที่สามารถพยากรณ์กระบวนการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร มาเขียนสมการได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$\bar{Y} = .38 + .308 (\text{ปัจจัยรางวัล}) + .241 (\text{ปัจจัยการรักษาลูกค้า}) + .197 (\text{ปัจจัยการสร้างความผูกพันกับลูกค้า}) + .140 (\text{ปัจจัยราคาสลากออมทรัพย์}) + .095 (\text{ปัจจัยความภักดีต่อตราสินค้า}) + .084 (\text{ปัจจัยการตระหนักถึงตราสินค้า})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\bar{Z} = .293 (\text{ปัจจัยรางวัล}) + .250 (\text{ปัจจัยการรักษาลูกค้า}) + .205 (\text{ปัจจัยการสร้างความผูกพันกับลูกค้า}) + .141 (\text{ปัจจัยราคาสลากออมทรัพย์}) + .089 (\text{ปัจจัยความภักดีต่อตราสินค้า}) + .089 (\text{ปัจจัยการตระหนักถึงตราสินค้า})$$

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร

วิเคราะห์แบบ Enter พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ ปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระ คือ 1.ด้านคุณค่าตราสินค้า 2.การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ 3.การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ โดยสามารถจำแนกเป็นตัวแปรได้ 10 ตัว ได้แก่ 1. การตระหนักถึงตราสินค้า 2. การเชื่อมโยงกับตราสินค้า 3. การรับรู้ 4. ความภักดีต่อตราสินค้า 5. การสร้างความผูกพันกับลูกค้า 6. การรับฟังความคิดเห็นของลูกค้า 7. การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ 8. การรักษาลูกค้า 9. ราคาสลากออมทรัพย์ 10. รางวัล ตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนครมีความสัมพันธ์กับอิทธิพลการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณ เท่ากับ .84 และตัวแปรพยากรณ์ 6 ตัวแปรประกอบด้วย 1. รางวัล 2. การรักษาลูกค้า 3. การสร้างความผูกพันกับลูกค้า 4. ความภักดีต่อตราสินค้า 5. ราคาสลากออมทรัพย์ 6. การตระหนักถึงตราสินค้า

ซึ่งมีอิทธิพลต่อการอธิบายความแปรปรวนของอิทธิพลการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร ได้ร้อยละ 76 ส่วนค่าพยากรณ์สัมประสิทธิ์ถดถอยสหสัมพันธ์ของคะแนนดิบ และค่าพยากรณ์สัมประสิทธิ์ถดถอย สหสัมพันธ์แบบมาตรฐาน ของตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัว มีอำนาจในการพยากรณ์อิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ายในเขตสกลนคร

มีตัวแปรพยากรณ์ ที่เป็นตัวแปรต้น ที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ายในเขตสกลนคร ประกอบด้วย 1. รางวัล 2. การรักษาลูกค้า 3. การสร้างความผูกพันกับลูกค้า 4. ความภักดีต่อตราสินค้า 5. ราคาสลากออมทรัพย์ 6. การตระหนักถึงตราสินค้า โดยสามารถอภิปราย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิจัยคุณค่าตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากของธอส. ผู้ใช้บริการในเขตสกลนคร มีตัวแปรต้น ที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ายในเขตสกลนคร ดังนี้

1) การตระหนักถึงตราสินค้า พบว่า ลูกค้ายตระหนักและรู้สึกคุ้นเคยกับ Brand ธอส. จึงมีความไว้วางใจลูกค้ายตระหนักและเชื่อมั่นต่อตราสินค้าสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้ายตระหนักและจดจำ Brand ธอส. ได้ดีจึงส่งผลต่อความเชื่อมั่น สอดคล้องกับ อภิทริน วงษ์อัยรา, สมบูรณ์ศรีอนุรักษวงศ์ และประภัสสร วิเศษประภา (2563) พบว่า ผู้ซื้อให้ความสำคัญกับคุณค่าตราสินค้าของธนาคารอาคารสงเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมากที่สุดและให้ความสำคัญด้านการรับรู้ในตราสินค้ามากที่สุด สอดคล้องกับ ธิติ เกตุทัต, นฤมล กิมภากรณ์ และกิตติคุณ ชูสิกาวิทย์ (2563) พบว่า ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับตราผลิตภัณฑ์ในกลุ่มธุรกิจธนาคาร และความน่าเชื่อถือของตราผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์ ต่อความรับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลกับการเชื่อมโยงตัวตน ความสนิทสนม และความผูกพันเชิงพฤติกรรม บุคลิกภาพและความรู้สึกมีอิทธิพลกับการเชื่อมโยงตัวตนและความสนิทสนม สอดคล้องกับ ศุภวิชญ์ นารากุล และธนา สมพรเสริม (2561) พบว่า การได้รับรางวัลธนาคารดีเด่น มีอิทธิพลต่อการซื้อสลากออมสินและสลากออมทรัพย์ ธ.ก.ส. ของผู้บริโภคในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2) ความภักดีต่อตราสินค้า พบว่า ท่านให้ความสนใจในการซื้อสลากออมทรัพย์ ธอส. ต่อเนื่อง ท่านมีความรู้สึกหรือทัศนคติเชิงบวก ต่อ สลากออมทรัพย์ ธอส ท่านให้ความสนใจในการซื้อสลากออมทรัพย์ ธอส. เพิ่มขึ้นเมื่อท่านมีความพร้อม และ ท่านมีความรู้สึกอยากแนะนำการซื้อสลากออมทรัพย์ ธอส. กับบุคคลที่รู้จัก สอดคล้องกับ ณภัสสรณ์ สิริกรประพัฒน์ และ อริสรา เสยานนท์ (2564) พบว่า พฤติกรรมหลังการใช้บริการ ด้านการแนะนำบุคคลใกล้ชิดฝากสลากออมทรัพย์มีความสำคัญในการซื้อสลากเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ กิตติยา ปั่นกลาง (2558) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาด ทุกด้าน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษของลูกค้า สอดคล้องกับ รัฐนันท์ วริยะอ่องศรี และพัฒน์ พิสิษฐเกษม (2557) พบว่า ความไว้วางใจและความภักดีที่มีผลต่อการตัดสินใจในการซื้อสลากออมสินพิเศษในเขตกรุงเทพมหานคร

3) การสร้างความผูกพันกับลูกค้า พบว่า การให้บริการช่องทางการสื่อสารกับลูกค้าโดยเฉพาะช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ต่อลูกค้าเพิ่มขึ้น การใส่ใจกับความคิดเห็นลูกค้าช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ต่อลูกค้าเพิ่มขึ้น การให้บริการลูกค้าด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้า สอดคล้องกับ ศุภวิชญ์ นารากุล และธนา สมพรเสริม (2561) พบว่า การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ เช่น social network มีอิทธิพลต่อการซื้อสลากออมสินและสลากออมทรัพย์ ธ.ก.ส. ของผู้บริโภคในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ หนึ่งฤทัย ไชยลา (2563) พบว่า การยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลทางบวกต่อการตัดสินใจลงทุน

ในสลากดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชัน (MyMo) ของลูกค้าธนาคารออมสิน สอดคล้องกับ จุรีพร อินทรานุรักษ์ (2554) พบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ มีอิทธิพลต่อการซื้อสลากออมสินพิเศษ ธนาคารออมสิน

2. การอภิปรายผลการวิจัยคุณค่าผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ของผู้ใช้บริการ ในเขตสกลนคร มีตัวแปรต้น ที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร ดังนี้

การรักษาลูกค้า พบว่า การให้ขอสมมนาคุณเพื่อแทนการขอบคุณแก่ลูกค้าที่สนใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. การส่งบัตรขอบคุณ ช่วยในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า สอดคล้องกับ ณภัตสรณ์ สิริกรประพัฒน์ และ อริสรา เสยานนท์ (2564) พบว่า การปรับปรุงการให้บริการด้วยการเพิ่มช่องทางพิเศษสำหรับลูกค้าเงินฝากสลากออมทรัพย์หลังจากดำเนินงานตามโครงการแล้วคาดว่า ยอดการรับฝากสลากออมทรัพย์จะเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ พิตติยานัน แสงทอง (2563) พบว่า การรับรู้ถึงความง่ายของ การใช้งานให้แก่กลุ่มผู้ซื้อสลากดิจิทัลที่ใช้แอปพลิเคชันของธนาคารออมสิน ตลอดจนพัฒนาแอปพลิเคชันของ ทางธนาคารให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าให้ได้ทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อเป็นการรักษาฐานลูกค้าเก่าและเพิ่ม ลูกค้าใหม่ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับ ญาณิกา ศรีทอง (2562) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการขาย มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการออมในรูปแบบสลากออมทรัพย์ธอส. ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร

3. การอภิปรายผลการวิจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ของผู้ใช้บริการในเขตสกลนคร มีตัวแปรต้น ที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ธอส. ลูกค้าในเขตสกลนคร ดังนี้

1) ราคาสลากออมทรัพย์ พบว่า ผลตอบแทนผันแปรตามคุณภาพสินเชื่อที่ดีที่สุดของธนาคาร 0.15% ต่อปี รวมผลตอบแทนเป็น 1.15% ต่อปี เมื่อฝากครบ 3 ปี มีความเหมาะสม ราคาสลากออมทรัพย์ 1,000 บาท มีความเหมาะสม และผลตอบแทนหน้าสลาก 1.00% ต่อปี มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ พิตติยานัน แสงทอง (2563) พบว่า ด้านการรับรู้คุณค่าของสลากดิจิทัล มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ สลากดิจิทัลของลูกค้าธนาคารออมสิน ในเขตกรุงเทพมหานคร มากที่สุด สอดคล้องกับ ภูริชญา วันทา และธฤตพน อัสวัสดิ์ (2561) พบว่า ผู้ใช้บริการให้ค่าความสัมพันธ์ในด้านราคามากที่สุด โดยลักษณะทั่วไปของผู้ใช้บริการด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในสลากออมสินพิเศษด้านราคา สอดคล้องกับ ชิตวรรณ ดวงพัตร และฐิติวรรณ ศรีเจริญ (2558) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่มีต่อส่วนผสมทางการตลาด ในการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมทรัพย์ ธ.ก.ส. ด้านราคา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ธนพล คนชชาติศิริกุล (2562) พบว่า การตัดสินใจซื้อสลาก ออมสินพิเศษที่ธนาคารออมสินสาขาสาทรซิตี ทาวเวอร์ ส่วนใหญ่พิจารณาจากผลิตภัณฑ์และอัตราดอกเบี้ย

2) รางวัล พบว่า มีการออกรางวัล 36 งวดต่อปี มีความเหมาะสม รางวัลเลขท้าย 3 ตัว รางวัลละ 90 บาท (หมุน 1 ครั้ง) รางวัลเลขท้าย 2 ตัว รางวัลละ 40 บาท (หมุน 1 ครั้ง) มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ พบว่า อภิทริน วงษ์อัยรา, สมบูรณ์ศรีอนุรักษ์วงศ์ และประกฤษกร วิเศษประภา (2563) พบว่า ความคาดหวังต่อองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์สลากออมทรัพย์ ธอส. โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุดและมีความคาดหวังกับด้านผลประโยชน์หลักมากที่สุด สอดคล้องกับ รุ่งกานต์ เรืองยศ (2562) พบว่า ลูกค้าให้ความสนใจในรูปแบบสลากหน่วยละ 100 บาทมากที่สุด และส่วนใหญ่มีความต้องการให้ออกสลาก 2 ครั้ง ต่อเดือน สอดคล้องกับ วิไลพร ทัดเทียม (2558) ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจ ซื้อสลากออมสินพิเศษ คือ ภาพลักษณ์ของธนาคารออมสิน ปัจจัยที่มีระดับความสำคัญมาก ได้แก่ โอกาสใน การถูกรางวัล ราคาขายต่อหน่วยเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี เอี่ยมละออภักดี ที่ได้ให้ความเมตตาแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเนื้อหา ตลอดจนให้กำลังใจในการดำเนินการวิจัยจนทำให้สำเร็จได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา ปั่นกลาง. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษ ของลูกค้าธนาคารออมสิน ใน เขตธนาคารออมสินภาค 3 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ศิลปากร.*
- กฤษณ์ เสสะเวช. (2566). *กลับมาอีกครั้ง!! ธอส. เปิดจำหน่ายสลากออมทรัพย์ “خالเพิ่มพูน ปี 2566” หน่วยละ 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ยหน้าสลากสูงสุดถึง 1.15% ต่อปี พร้อมโอกาสลุ้นรางวัลสูงสุด 2 ล้านบาททุกเดือน รวม 36 ครั้ง. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2566 จาก*
<https://www.ghbank.co.th/news/detail/public-relations/press-10-07-2023-1>
- จूरพร อินทรานุกรักษ์. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษ ธนาคารออมสิน สาขาโคกกรวด จ.นครราชสีมา. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- ชิตวรณ ดวงพัตร และฐิติวรณ ศรีเจริญ. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสลากออมทรัพย์ ธ.ก.ส.ของธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร สาขาภาพสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ประชุมวิชาการทางธุรกิจ และนวัตกรรมทางการจัดการระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี 2558*
- ญาณิกา ศรีทอง. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในรูปแบบของสลากออมทรัพย์ ธอส. ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. สาขาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- ณภัสสรณ์ สิริกรประพัฒน์ และ อริสรา เสยานนท์. 2564. *แนวทางการเพิ่มยอดการรับฝากสลากออมทรัพย์ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาวิชาชีพ. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัย บัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16 ปี การศึกษา 2564, 905-917.*
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2566). *ข้อมูลจำนวนบัญชี สาขาสกลนคร ภาพสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร บึงกาฬ สว่างแดนดิน. ธนาคารอาคารสงเคราะห์.*
- ชนพล คนชาติศิริกุล. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษที่ธนาคารออมสิน สาขาสาทรซิติ์ ทาวเวอร์. หลักสูตรบริหารมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม.*
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ : วีอินเตอร์ พรินท์.*
- ธิตี เกตุทัต, นฤมล กิมภากรณ์ และกิตติณัฐ ชูลิกาวีทย์. (2563). *อิทธิพลของภาพลักษณ์องค์กรและภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ต่อคุณภาพความสัมพันธ์ ระหว่างผู้บริโภคกับตราผลิตภัณฑ์ในกลุ่มธุรกิจธนาคาร. วารสารการสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 8(1), 1-33*
- ผู้จัดการออนไลน์. (2565). *3 สลากออมทรัพย์-รางวัลใหญ่ถูกยก ออมสินทึนสุด. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2566 จาก* <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9650000108200>

- พิตติยานัน แสงทอง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสลากดิจิทัลของลูกค้ำ ธนาคารออมสินในเขต กรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่งกานต์ เรืองยศ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมทรัพย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร จังหวัดพัทลุง. สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดตรัง.
- รัฐนันทน์ วริยะอ่องศรี และพัฒน์ พิสิษฐเกษม. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสลากออมสินพิเศษใน เขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ, 4(3), 112-136.
- ภูริชญา วันทา และธฤตพน อุ้วสวัสดิ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในสลากออมสินพิเศษ ธนาคารออมสินสาขาควม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13 ปี การศึกษา 2561, 1557-1568.
- วิไลพร ทัดเทียม. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมในรูปแบบสลากออมสินพิเศษ กรณีศึกษา ธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน. บัณฑิตวิทยาลัย เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุทธิชัย นารากุล และธนา สมพรเสริม. (2561). ความแตกต่างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสลากออมสินและ สลากออมทรัพย์ ธ.ก.ส. ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. Graduate School Conference, 1(1).
- หนึ่งฤทัย ไชยลา. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในสลากดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชัน (MyMo) ของลูกค้ำ ธนาคารออมสิน. สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิทริน วงษ์อัยรา, สมบูรณ์ศรีอนุรักษวงศ์ และประภัสสร วิเศษประภา. (2563). ความคาดหวังองค์ประกอบของ ผลิตภัณฑ์และคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ สลากออมทรัพย์ธอส.ของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Kotler, P. (2018). A cost transformation model - Kotlers five product level model. Retrieved August 12, 2023, from <https://www.aicpa-cima.com/resources/article/a-cost-transformation-model-kotlers-five-product-level-model>
- Kotler, Phillip and Kevin Lane Keller. (2016). *Marketing Management*. Unites States of America. Pearson Education.
- Lawson-Body, A., & Limayem M. (2004). The Impact of Customer Relationship Management on Customer Loyalty: The Moderating Role of Web Site Characteristics, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 9(3), 428-448.
- Taro Yamane. (1970). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์
ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา
ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Development of Scientific Process Skills on Photosynthesis Using 5E
Inquiry-Based Learning Management Combined with Educational
Games Biology Subject Mathayom 5 Students

กฤษฎา สีจันดี^{1*}, วรณภา โคตรพันธ์², สาวิตรี เถาว์โท³

Kritsada Seejandee^{1*}, Wannapa Khotthaphan², Savitree Thaotho³

^{1*2,3}สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1*2,3} Master of Education Degree in Curriculum and Instructional Development,

UbonRatchathani Rajabhat University

*Corresponding author; E-mail: kritsadarumsaeng0991319115@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวารินชำราบ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 28 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา 2) แบบวัดทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 9.21 และ 19.18 และเมื่อเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการเป็นรายทักษะ พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 7.57 และ 15.61 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย

ก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 19.61 และ 33.39 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E, เกมการศึกษา, ทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ

ABSTRACT

This research has objectives to 1) To compare science process skills in integration step in the topic of photosynthesis by using the 5E inquiry-based learning with games. 2) To compare learning achievement between pretest and posttest. 3) To study students satisfaction on studying by using the 5Es inquiry-based learning management with educational games. The sample group of this research were mathayom 5 students of Warinchamrap School, number of students were 28, the second semester, academic year 2024, they were randomly selected. Research instruments were as follows: 1) 5E inquiry-based learning with games lesson plans. 2) Science experiment skills test in term of integration step. 3) Pretest and posttest. 4) Questionnaire about students satisfaction on learning by using the 5Es inquiry-based learning management with educational games. Statistics in data analysis were as follows: average, standard deflection, and t-test.

The research findings were as follows:

1) the result of the comparison of integrated science process skills about photosynthesis by using 5Es inquiry-based learning management with educational games found that posttest scores were higher than pretest significantly at 0.5 level. The average pre-study and post-study scores were 9.21 and 19.18 and the comparison of integrated science process skills on each single skill found that students posttest scores were higher than pretest scores significantly at 0.5 level. with a total average score of 7.57 and 15.61 2) The result of comparison of mathayom 5 students' pretest and posttest found that students' academic achievement on posttest scores were higher than pretest scores significantly at 0.5 level. The average pre-study and post-study scores were 19.61 and 33.39 3) The results of studying on students' satisfaction that they had on learning by using games, has an average of 4.70 the majority result were rated at a very satisfied level

Keywords: Inquiry-Based Learning 5E, Educational Games, Integrated Science Experiment Skills

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงาน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงานล้วนเป็นผลของการนำความรู้ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นวิทยาศาสตร์จะช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีการคิดที่มีเหตุผล คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่ประจักษ์ พยานที่ตรวจสอบได้วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนา ดังนั้นทุกคนจึง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ศึกษา ค้นคว้า ให้รู้จักวิทยาศาสตร์เพื่อที่จะส่งเสริมองค์ความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์และมีคุณธรรมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ (พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้และพัฒนา การเตรียมความพร้อมของประเทศในด้าน การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี การพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี แบบก้าวกระโดด ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่พบว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนั้น ซึ่งส่วนใหญ่นักเรียนท่องจำเนื้อหาเป็นหลัก ไม่เน้นความเข้าใจ ตลอดจนนักเรียนขาดการฝึกปฏิบัติจริง หรือค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงนักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน คิดว่าวิชาวิทยาศาสตร์นั้นเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจ และอีกสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจเนื่องมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นความรู้สึกรักของนักเรียน ต่อวิทยาศาสตร์ โดยเป็นผลจากการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และความตระหนักในการเรียนวิทยาศาสตร์ โดยมองว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้นไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจในการเรียน ขาดแรงบันดาลใจในการเรียน (มนตรี จุฬาววัฒนทล, 2556) นักเรียนไม่แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และไม่กล้าแสดงออกทางด้านความคิดหรือการนำเสนอผลงาน เมื่อพิจารณาด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนวิทยาศาสตร์ เนื่องจากวิทยาศาสตร์มิได้มุ่งเน้นเฉพาะเนื้อหาความรู้แต่ยังครอบคลุมไปถึงกระบวนการแสวงหาความรู้ เพราะความรู้ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนรู้วิธีการที่จะเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาความรู้ และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และฝึกฝนความคิดอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางสติปัญญาที่นักวิทยาศาสตร์และผู้ที่มีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา และศึกษาค้นคว้า (วิมาณ วิชวารีย์, 2560) ซึ่งจากการจัดการเรียนการสอนวิชาชีววิทยา ประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะ เรื่องการสังเคราะห์ด้วยแสงที่มีเนื้อหาที่ยากและซับซ้อนยากต่อความเข้าใจ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนนั้นเน้นการทำปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ผนวกกับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนักเรียนขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ทำให้นักเรียนยังไม่

สามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ได้ เช่น การตั้งสมมติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดและควบคุมตัวแปร การทดลอง และการตีความหมายข้อมูลและการลงข้อสรุป จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไม่บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ณพัทธ์อร บัวฉวน, 2559)

จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-Net) วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563-2564 พบว่านักเรียนโรงเรียนวารินชำราบ ได้คะแนนเฉลี่ย 28.23 และ 27.42 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลต่าง 2563 – 2564 ทำให้มีคะแนนลดลง - 0.81 คะแนน เปรียบเทียบผลต่างระดับชาติ 2563 – 2564 ทำให้มีคะแนนลดลง -1.23 คะแนน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยคะแนนเฉลี่ยแต่ละปีการศึกษาลดลงต่ำกว่าเกณฑ์ ได้แก่ มาตราฐาน ว 1.2 เข้าใจสมบัติของสิ่งมีชีวิต หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต การลำเลียงสารเข้าและออกจากเซลล์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสัตว์และมนุษย์ที่ทำงานสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ของพืชที่ทำงานสัมพันธ์กัน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะของนักเรียนยังไม่น่าพอใจในการจัดการศึกษา ต้องมีการสร้างเสริมทักษะสมรรถนะให้กับเด็กและเยาวชนของชาติ เนื่องจากนักเรียนขาด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จากการวิเคราะห์ข้อสอบวิชาวิทยาศาสตร์ (O-NET) พบว่าข้อสอบส่วนใหญ่จะเน้นกระบวนการคิดและแก้ปัญหา จึงควรแก้ไขโดยการจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนได้ฝึกใช้กระบวนการคิดและแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีกระบวนการที่สามารถเน้นกระบวนการคิดและแก้ปัญหา คือ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ โดยถ้าครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการอย่างจริงจัง ล้วนส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียนได้ ถ้านักเรียนได้รับการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับการเรียนในเนื้อหา ก็จะสามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นด้วย (โรงเรียนวารินชำราบ, 2564)

การจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้ได้พัฒนาขึ้นมาจากกิจกรรมการสอนวิทยาศาสตร์ โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ (กนิษฐา ภูดวงจิตร, 2563) โดยได้มีการแบ่งรูปแบบการเรียนรู้สืบเสาะแบบ 5E ออกเป็น 5 ขั้นตอน 1) ขั้นการสร้างแรงบันดาลใจ (Engagement) 2) ขั้นการสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นการขยายความรู้ (Elaboration) และ 5) ขั้นการประเมิน (Evaluation) กระบวนการสืบเสาะหาความรู้นี้จะช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในเนื้อหา และทฤษฎี ตลอดจนการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้นำไปใช้ในการในศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางต่อไป พร้อมทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความคิดของนักเรียนได้อย่างเต็มที่และเป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจน และสามารถนำไปผนวกกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นได้ ดังที่ (จรรยา โทะนานบุตร, 2560) อธิบายว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ทำให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลายแนวทางเพื่อเน้นทักษะการคิด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีชรา เถ่าเรียนดี และคณะ, 2560) นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงจากการเรียน ได้ศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 5 ขั้นตอน สำรวจ ค้นหารวบรวมข้อมูล บันทึก ทดสอบความคิด ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักอภิปรายแสดงความคิดเห็น คิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการสร้างสรรค์องค์ความรู้และทักษะประสบการณ์

การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาเป็นการนำจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนได้โดยเกมเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน เป็นเครื่องมือฝึกทักษะ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การนำเกมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาถือเป็นการเพิ่มแรงกระตุ้นที่ดี ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อสิ่งที่ผู้สอนนำเสนอเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ที่เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองได้เป็นอย่างดี (วัฒนพล ชุมเพชร, 2563) ดังที่ (ภวิกา เลหาไพฑูรย์ และกมล โปธิเย็น, 2561) กล่าวว่า การสอนโดยใช้เกมการศึกษาเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งโดยที่ผู้สอนสามารถเป็นผู้สร้างเกมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด จุดเน้นของการใช้เกมในการสอนเป็นไปเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้ฝึกฝนเทคนิคหรือทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการโดยใช้ยุทธวิธีการเล่นที่สนุกเป็นเครื่องมือให้นักเรียนฝึกฝนทักษะต่าง ๆ โดยการให้นักเรียนเล่นตามกติกาและนำเนื้อหาข้อมูลของเกม วิธีการเล่นและผลการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้เพื่อเป็นการสรุปการเรียนรู้การจัดประสบการณ์โดยใช้เกม

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ และขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นและมีเนื้อหาที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการซึ่งเป็นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในชั้นที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยได้ระบุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ให้แต่ละชั้นตอนมีความชัดเจนโดยแทรกเกมการศึกษาที่มีความเหมาะสมของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเขียนสรุปความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์กันขององค์ความรู้ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบเข้าใจง่ายขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมความสุขในห้องเรียน ตามนโยบาย เรียนดี มีคสามสุขของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่องการสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษาในรายวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ทบทวนวรรณกรรม

กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว (2562) ได้พัฒนาเกมการศึกษา เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนนยางตลาดวิทยาคาร 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้ 1) เกมเพื่อการศึกษา เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.11/80.89 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ดัชนีประสิทธิผลของเกมเพื่อศึกษามีค่า 0.5825 หรือ คิดเป็นร้อยละ 58.25 (E.I. = 0.5825) 4) ความพึงพอใจของนักเรียน มีผลการประเมินในระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.62)

จุฬาลักษณ์ สนแก้วกุล และเมษา นวลศรี (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องระบบสุริยะผ่านการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการใช้เกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 18 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการใช้เกมเรื่องระบบสุริยะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

น้ำผึ้ง เสนดี และคณะ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์รายวิชาชีววิทยา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสงของพืช โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับการใช้ผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเฉลิมพิทยาคม อำเภอโพธิ์ชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย

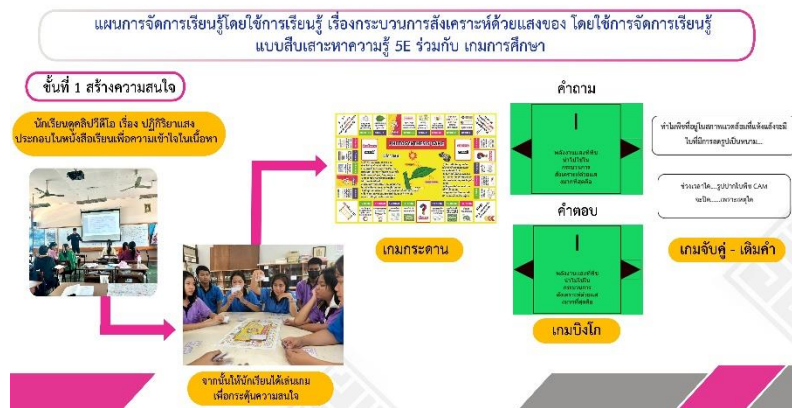
1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ในรายวิชาชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวารินชำราบ จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาทั้งสิ้น 17 ชั่วโมง
2. เกมการศึกษา ซึ่งเป็นเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา ที่มีการออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของแผนการจัดการเรียนรู้ในเรื่องที่นำมาทำการวิจัย ในรายวิชาชีววิทยา จำนวนทั้งหมด 6 เกม
3. แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาชีววิทยา จำนวน 20 ข้อ
4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจำนวน 40 ข้อ

5. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา รายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 ข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทดสอบก่อนเรียน (pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งข้อสอบจะครอบคลุมพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ และ 6) การประเมินค่า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของ (Bloom's Taxonomy) วัดโดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน

2. ดำเนินการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา โดยกำหนดการสอนครั้งละ 2 ชั่วโมง จำนวน 3 คาบ จะมี 2 คาบที่ใช้เวลาในการสอน 3 ชั่วโมง รวม 17 ชั่วโมง จำนวน 6 แผน ดังภาพที่ 1-5

ภาพที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา (ขั้นสร้างความสนใจ Engagement)

ภาพที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับ เกมการศึกษา (ขั้นสำรวจและค้นหา Exploration)

ภาพที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับ เกมการศึกษา (ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป Explanation)

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับ เกมการศึกษา

ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้

หลังจากการทำปฏิบัติการทดลอง ครูและนักเรียนร่วมกันขยายความรู้ โดยใช้สถานการณ์จริงประกอบการขยายความรู้ รวมถึงการใช้องค์ความรู้เดิมจากการเล่นเกม

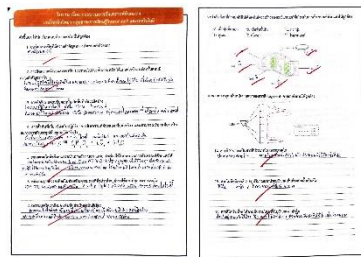
ภาพที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา (ขั้นขยายความรู้ Elaboration)

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับ เกมการศึกษา

ขั้นที่ 5 ประเมินผล

นักเรียนร่วมกับสรุปผลการทดลองโดยการทำ Mymapping และทำใบกิจกรรม

ภาพที่ 5 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา (ขั้นประเมิน Evaluation)

3. เมื่อนักเรียนเรียนครบทุกแผนจากนั้นให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินความพึงพอใจมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาของเกมการศึกษา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของเกมการศึกษา 3) ด้านลักษณะของเกมการศึกษา และ 4) ด้านการใช้ภาษา

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งข้อสอบจะครอบคลุมพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ความจำ 2) ความเข้าใจ 3) การนำไปใช้ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ และ 6) การประเมินค่า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามแนวคิดของ (Bloom's Taxonomy) วัดโดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน

5. นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. ผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig. (2 tailed)
ทดสอบก่อนเรียน	20	9.21	1.37	27	32.38*	.00
ทดสอบหลังเรียน	20	19.18	1.09			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.21 และหลังเรียนเท่ากับ 19.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.37 และ 1.09

ตารางที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ รายทักษะ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ชั้นบูรณาการ	คะแนน เต็ม	คะแนนก่อนเรียน		ค่าเฉลี่ยหลังเรียน		ความ ต่างของ คะแนน	t	Sig. (2 tailed)
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. ทักษะการ ตั้งสมมติฐาน	4	1.61	.50	3.11	.57	1.50	13.75*	.00
2. ทักษะการกำหนด และการควบคุมตัวแปร	4	1.43	.50	3.07	.66	1.64	13.99*	.00
3. ทักษะการกำหนด นิยามเชิงปฏิบัติการ	4	1.57	.50	3.04	.64	1.47	13.45*	.00
4. ทักษะการทดลอง	4	1.50	.51	3.18	.61	1.68	14.52*	.00
5. ทักษะการตีความ ข้อมูลและลงข้อสรุป	4	1.46	.51	3.21	.63	1.75	14.35*	.00
รวม	20	7.57	2.52	15.61	3.11	8.04	70.06*	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ รายทักษะ ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีคะแนนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีรวมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 7.57 และ 15.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.52 และ 3.11

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig. (2 tailed)
ทดสอบก่อนเรียน	40	19.61	3.40	27	24.74*	.00
ทดสอบหลังเรียน	40	33.39	3.08			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 19.61 และ 33.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.40 และ 3.08

3. ผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 4 ผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1	ด้านเนื้อหาของเกมการศึกษา	4.71	.46	มากที่สุด
2	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของเกมการศึกษา	4.73	.51	มากที่สุด
3	ด้านลักษณะของเกมการศึกษา	4.69	.57	มากที่สุด
4	ด้านการใช้ภาษาของเกมการศึกษา	4.63	.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าแสดงผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.73) ด้านเนื้อหาของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.71) ด้านลักษณะของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.69) และด้านการใช้ภาษาของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.63) ซึ่งความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ละด้านอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา รายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ รายทักษะ ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีคะแนนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา รายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการก่อนเรียนเท่ากับ 9.21 หลังเรียน 19.18 จากคะแนนเต็ม 20 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา พบว่าหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E เป็นการจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ค้นคว้า แสวงหาคำตอบหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีความเข้าใจในหลักการจัดการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษาเป็นอย่างดี สามารถที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้

ให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา โดยจะแทรกเกมการศึกษาในขั้นที่ 1 ขึ้นสร้างความสนใจ (Engagement) และขั้นที่ 3 ขึ้นอภิปรายและลงข้อสรุป ซึ่งเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบไปด้วย Photosynthesis Education Game, Photosynthesis Game, Light energy Game, Increasing the carbon dioxide content Game, Photorespiration Bingo Game, Factors Affecting Photosynthesis Game ซึ่งรูปแบบเกมสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เกมกระดาน เกมบิงโก เกมจับคู่ และเกมเติมคำ เป็นเกมที่สามารถเล่นได้ทั้งรูปแบบออนไลน์ และออนไลน์ได้ เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในการทำความเข้าใจประเด็นที่สำคัญของเนื้อหา เป็นการนำองค์ความรู้เดิมมาเชื่อมกับองค์ความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนสามารถที่จะอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนมากเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้นำไปปฏิบัติการทดลอง ในขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ใช้องค์ความรู้จากการเล่นเกมในขั้นตอนที่ 1 ผนวกกับการให้นักเรียนได้ลงมือทำปฏิบัติการทดลอง โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการกำหนด และการควบคุมตัวแปร ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ ทักษะการทดลอง และทักษะการตีความข้อมูลและลงข้อสรุป ขั้นที่ 3. การอธิบาย (Explanation) ใช้เกมเป็นแหล่งข้อมูลในการอภิปรายเนื้อหาที่ได้รับ โดยให้นักเรียนเชื่อมโยงเกมการศึกษากับปฏิบัติการทดลองที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในการอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ได้ขั้นที่ 4. การขยายความรู้ (Elaboration) ครูสร้างสถานการณ์ที่ต้องการให้นักเรียนใช้ความรู้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำปฏิบัติการทดลองขั้นที่ 5. การประเมินผล (Evaluation) ใช้การลงมือปฏิบัติการทดลองเพื่อประเมินความเข้าใจและการพัฒนาทักษะของนักเรียนว่านักเรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเล่นเกมมาใช้ได้หรือไม่ซึ่งผู้วิจัยได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ โดยใช้โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ สอดคล้องกับงานวิจัย (กนิษฐา ภูดวงจิตร, 2563) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิค POE เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การเคลื่อนที่และแรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเทคนิค POE เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.07/82.98 สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัย (รพีดา หลงเปาะ และอัมพร วัจนะ, 2565) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง โลกและทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์กับการสอนแบบ 3 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นรายทักษะ พบว่า มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 7.57 และ 15.61 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายทักษะ พบว่า 1) ทักษะการตั้งสมมติฐาน นักเรียนสามารถตั้งสมมติฐานหรือการคาดคะเนคำตอบที่มีความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษาจากทำปฏิบัติการทดลองได้ เช่น ในการ

ทำปฏิบัติการทดลอง เรื่อง การสกัดสารสีในคลอโรพลาสต์ของพืช ทำการนำไปพืชที่ได้จากการเตรียมตัวอย่างมาสกัดคลอโรฟิลล์ ทำการทดลอง 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ใช้เวลา 1 นาที ครั้งที่ 2 ใช้เวลา 3 นาที และครั้งที่ 3 ใช้เวลา 5 นาที โดยการนำมาต้มกับแอลกอฮอล์ 95 % เพื่อให้ได้สารสีเขียว (คลอโรฟิลล์) ที่สกัดได้จากใบพืช พบว่าครั้งที่ 3 ใช้เวลา 5 นาทีพบสารสกัดคลอโรฟิลล์มากที่สุด ซึ่งนักเรียนสามารถตั้งสมมติฐานได้ คือ การสกัดสารคลอโรฟิลล์ที่นำมาต้มกับแอลกอฮอล์ 95 % 15 ml ใช้เวลาในการต้มที่ต่างกันทำให้ได้สารคลอโรฟิลล์ที่สกัดได้จากใบพืชมีปริมาณต่างกัน 2) ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ นักเรียนสามารถที่จะกำหนดนิยามเกี่ยวกับขอบเขตของการทดลองได้ เช่น จากการทำปฏิบัติการทดลอง เรื่อง การสกัดสารสีในคลอโรพลาสต์ของพืช สารสีเขียว (คลอโรฟิลล์) ที่ได้จากการสกัดจากใบพืช จากสถานการณ์ว่าเมื่อนำใบพืชมาต้มแล้วได้สารสีเขียว (คลอโรฟิลล์) จากนั้นให้นักเรียนนิยาม สารสีเขียว (คลอโรฟิลล์) หมายถึงอะไร นักเรียนสามารถตอบได้อย่างถูกต้องว่า สารสีเขียว (คลอโรฟิลล์) ที่ได้จากการสกัดในใบพืชนั้น เป็นรงควัตถุหรือสารสี (pigment) ที่มีสีเขียวอยู่ในคลอโรพลาสต์ (chloroplast) มีความสำคัญในกระบวนการสังเคราะห์แสงของพืช เพื่อสร้างเป็นน้ำตาลกลูโคส ซึ่งเป็นสารอาหารที่ให้พลังงานในเซลล์ของพืช 3) ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร นักเรียนสามารถกำหนดควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ได้จากการทำปฏิบัติการทดลอง โดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์เดิม เรื่อง การสกัดสารสีในคลอโรพลาสต์ของพืช จากสถานการณ์สารสีเขียว (คลอโรฟิลล์) ที่ได้จากการสกัดจากใบพืช ระยะเวลาในการต้มมีผลต่อปริมาณของสารสกัดที่ได้หรือไม่ จากนั้นให้นักเรียนออกแบบในการแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ได้ปริมาณของสารสกัดปฏิบัติการทดลองได้อย่างถูกต้อง ตัวแปรต้น คือ สารสกัดสีเขียว (คลอโรฟิลล์) ตัวแปรตาม คือ ปริมาณของสารสกัดสีเขียว (คลอโรฟิลล์) และตัวแปรควบคุม คือ ระยะเวลาในการต้ม จากการแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้จากการทำปฏิบัติการทดลองได้อย่างถูกต้อง 4) ทักษะการทดลอง นักเรียนได้ลงมือทำปฏิบัติการทดลองจริง ทำให้สามารถออกแบบทำปฏิบัติการทดลองได้ ทำปฏิบัติการทดลองเป็นลำดับขั้นตอน และมีการใช้อุปกรณ์ในการทำปฏิบัติการทดลองได้อย่างถูกต้อง ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษาจากการทำปฏิบัติการทดลอง จากสถานการณ์การทำปฏิบัติการทดลอง เรื่อง การสกัดสารสีในคลอโรพลาสต์ของพืช พบว่านักเรียนสามารถทำปฏิบัติการทดลองได้อย่างถูกต้อง เป็นลำดับขั้นตอนก่อนหลัง เช่น การที่ได้สารสกัดสีเขียว (คลอโรฟิลล์) นั้นมีกระบวนการสกัดโดย เริ่มจากการเตรียมใบพืชตัวอย่างล้างให้สะอาดจากนั้นใส่ลงในหลอดทดลองสกัดโดยใช้แอลกอฮอล์ 95 % 15 ml โดยการต้มใช้เวลา 2 – 5 นาที จากนั้นสังเกตสีที่เกิดขึ้นจากการทดลอง เมื่อได้ครบเวลาเทสารที่สกัดได้ลงในปิเปตเจอร์จากนั้นทดสอบสารสีที่อยู่ในคลอโรฟิลล์ด้วยกระดาษโครมาโทกราฟี 5) ทักษะการตีความหมายข้อมูลและการลงข้อสรุป ไม่ว่าผลที่แสดงออกมาจะเป็นตาราง แผนภาพ หรือกราฟ นักเรียนสามารถตีความหมายข้อมูลและการลงข้อสรุปได้ จากการทำปฏิบัติการทดลอง เรื่อง การสกัดสารสีในคลอโรพลาสต์ของพืช เนื่องจากนักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนด้วยตนเอง นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถสรุปผลการทดลองได้ถูกต้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ศศิกันต์ อุตถา, 2566) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 3 ทักษะมีสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือร้อยละ 70 โดยมีทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.67 คิดเป็นร้อยละ 88.35 และ 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จัดอยู่ในเกณฑ์ที่มีความสามารถระดับดีมาก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.44 คิดเป็นร้อยละ 75)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 โดยมีคะแนนร้อยละเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 19.61 และ 33.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.40 และ 3.08 ตามลำดับ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้สืบเสาะแบบ 5E เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้นักเรียนเกิดข้อคำถามหรือข้อสงสัย เกิดความคิด และแสวงหาคำตอบหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และสามารถนำมาประมวล คำตอบหรือข้อสรุปของตนเอง ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์โดยตรง และเกิดการเรียนรู้มากขึ้น และด้วยกับตัว ผู้วิจัยได้มีการประยุกต์ใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบกับการใช้เกมการศึกษาเข้ามาสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้สืบเสาะแบบ 5E ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน กับการ เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ยิ่งขึ้น เมื่อนักเรียนมีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน ต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา ซึ่งเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นรูปแบบเกมสามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เกมกระดาน เกมบิงโก เกมจับคู่ และเกมเติมคำ เป็นเกมที่เล่นได้ทั้งรูปแบบออนไลน์ และออนไซต์ได้ประกอบไปด้วย Photosynthesis Education Game, Photosynthesis Game, Light energy Game, Increasing the carbon dioxide content Game, Photorespiration Bingo Game, Factors Affecting Photosynthesis Game โดยเกมทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในการทำความเข้าใจในประเด็นที่สำคัญของเนื้อหา เป็นการนำองค์ความรู้เดิมมาเชื่อมกับองค์ความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนสามารถที่จะอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ต่ักวิชา วิทยาศาสตร์ เกิดความสนใจ สนุกสนานกับการเรียน มีความรู้สึกรักเรียน และตั้งใจเรียนจนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุนิธิ คลองแคล้ว, 2560) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงไฟฟ้า ด้วยการจัดการเรียนแบบสืบเสาะ (5E) ร่วมกับเกมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยวิธีการจัดการเรียนแบบสืบเสาะ (5E) ร่วมกับเกมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว, 2562) ได้พัฒนาเกมการศึกษา เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เปรียบเทียบการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาเรื่องการสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ในรายวิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.55 เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ของการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.74) เนื่องจากครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกมจากนักเรียนว่านักเรียนมีความสนใจเกมประเภทไหน เพื่อนำมาออกแบบเกมการศึกษาผนวกกับเนื้อหา การสอนให้มีความเหมาะสมกับนักเรียน ทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.71) เนื่องจากเนื้อหาของเกมการศึกษาที่สร้างขึ้นมานักเรียนได้ศึกษานั้น เป็นเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนซึ่งทำให้นักเรียนไม่สามารถทำความเข้าใจในบทเรียนนั้นได้ ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่ต้องใช้ การจำ ดังนั้นครูจึงได้มีการออกแบบเกมการศึกษา การใช้ข้อความ การสรุปเนื้อหาจากบทเรียน ที่ทำให้นักเรียน

สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นผ่านเกมการศึกษาที่ผู้สอนได้สร้างขึ้น ด้านลักษณะของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.69) เนื่องจากเกมการศึกษาที่ผู้สอนได้มีการออกแบบขึ้นมาเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษานั้นเป็นเกมการศึกษาที่สร้างขึ้นตามความถนัดของนักเรียนในการสร้างองค์ความรู้และสามารถทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้นในเนื้อหาบทเรียนผ่านเกมการศึกษาที่ครูผู้สอนได้สร้างขึ้น และด้านการใช้ภาษาของเกมการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.63) เนื่องจากเกมการศึกษาที่ผู้สอนได้ออกแบบมานั้นมีการใช้ภาษาในการเล่นที่มีความเหมาะสมกับผู้เล่น และมีความชัดเจนเข้าใจง่าย เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา เป็นรายชื่อใน 3 อันดับแรก พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาของเกมการศึกษามีความชัดเจน เข้าใจง่าย ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86) เนื่องจากครูผู้สอนสามารถออกแบบเกมการศึกษาเนื้อหาของเกมมีความเหมาะสมกับผู้เรียนทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งครูผู้สอนมีการจัดเตรียมเนื้อหาการสอน ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้เนื้อหา มีความหลากหลายเหมาะสมกับนักเรียน สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียน ประกอบกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาร่วมกับการสอน เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียน ส่งผลให้ครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นลินนิภา ชัยภาศ, 2565) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมกระดานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมกระดาน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย เหมาะกับวัย นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้ผู้อื่นได้รู้ผ่านการเล่นเกม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาวิทยาศาสตร์ มุ่งเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถทำให้นักเรียนผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมา คือ เนื้อหาของเกมการศึกษาช่วยส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาที่เกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86) เนื่องจากเนื้อหาของเกมการศึกษาที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นมานั้น มีเนื้อหาที่ครอบคลุมในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการสังเคราะห์ด้วยแสง ซึ่งครูผู้สอนได้เตรียมเนื้อหา ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านองค์ความรู้ทางวิชาการ พร้อมทั้งรู้แบบวิธีการสอนที่มีความหลากหลายโดยการนำเกมการศึกษามาเรียนร่วมกับเนื้อหาเพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ของนักเรียน เป็นผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจอันดับ 3 คือ เนื้อหาของเกมการศึกษามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.82) เนื่องจากครูผู้สอนสามารถออกแบบและจัดเตรียมเนื้อหาของเกมการศึกษาที่ผนวกกับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ร่วมกับเกมการศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ที่เน้นนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังที่ (นางนุช บริเอก, 2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับเกม ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับเกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อับดุลเลาะ อุมาร์, 2560) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E เรื่อง สมดุลเคมีที่มีต่อแบบจำลองทางความคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเดชะปัตตนยานุกูล จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย

พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเคมีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในเนื้อหา ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมพร้อมทั้งเทคนิคที่ใช้ในการสอนที่มีความหลากหลาย เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งทำการศึกษาวិธีการ/เทคนิคการใช้เกมการศึกษามาสอดแทรกในเนื้อหาที่ทำการสอนจะต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การสังเคราะห์ด้วยแสง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ พบว่า ถ้าผู้สอนจัดกิจกรรมการทดลองโดยเน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ผู้เรียนจะสามารถออกแบบกิจกรรมการทดลองได้ทั้ง 5 ทักษะ

1.3 ผู้วิจัยจะต้องมีการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์กรณีผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการทดลอง ควรจัดการสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเอื้ออำนวยต่อความสะดวกให้กับผู้เรียนสามารถลงมือในปฏิบัติการทดลองได้อย่างปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับเกมการศึกษาเกมการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะในด้านอื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถใช้เทคนิคในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากเกมการศึกษา ร่วมกับการจัดการเรียนการสอน เช่น การการใช้แบบจำลองเป็นฐาน

2.3 ครูผู้สอนควรเพิ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ 14 คือทักษะการสร้างแบบจำลองให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ไปด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีทุกท่าน ที่คอยให้คำชี้แนะ และคำปรึกษาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนที่อบรมให้ความรู้ เกี่ยวข้อง เครื่องมือการทำวิจัย และแนวคิดกระบวนการต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน ที่ท่านให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย ตลอดจนให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อมาพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา ภูดวงจิตร. (2564). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเทคนิค POE เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ เรื่อง การเคลื่อนที่และแรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 4(18), 113.
- กิตติพงศ์ ม่วงแก้ว. (2562). การพัฒนาเกมเพื่อการศึกษา รายวิชาคอมพิวเตอร์ เรื่อง โครงงานคอมพิวเตอร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 2(4), 108-119.
- จรรยา โทะนาบุตร. (2560). รูปแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5E ในศตวรรษที่ 21. *มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งลำปาง*.
- จุฬาลักษณ์ สนเกื้อกุล และเมษา นวลศรี. (2565). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรื่องระบบสุริยะ ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการ ใช้เกม. *วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 7(7), 59.
- ณพัทธ์ บัวฉวน. (2559). สภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อคุณภาพชีวิต หมวดวิชาศึกษา ทัวไป. *วารสารวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีลงกรรมในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(2), 97.
- นงนุช บริเอก. (2565). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ชีวิตของมนุษย์และสัตว์ โดยการจัดการเรียนรู้เทคนิค STAD ร่วมกับเกม. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนวิทยาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นลินินภา ชัยกาศ. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับเกมกระดาน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเรื่อง พลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- น้ำผึ้ง เสนดี และคณะ. (2561). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ รายวิชาชีววิทยา เรื่อง การสังเคราะห์แสงของพืช โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ STAD ร่วมกับการใช้ ผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน วิทยาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- พรทิพย์ สังเกต. (2564). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ และเจตคติต่อ วิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา
- ภวิกา เลหาพิพุฑูร์ และกมล โพธิเย็น. การสอนโดยใช้เกมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนและเลข 3 หลัก ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย สวนดุสิต*, 14(2), 155-170.

- มนตรี จุฬาวัดทนทล. (2556). สะเต็มศึกษาประเทศไทยและทูตสะเต็ม (STEM Education Thailand and STEMA mbassadors). *วารสารสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 42(185) : 14-18.
- รอปิตา หลงเป้า และอัมพร วิจารณ์. (2565). การเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง โลกและทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการสอน โดยใช้เกมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กับการสอนแบบ 3 ขั้นตอน. *วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 7(11), 240.
- โรงเรียนวารินชำราบ. (2564). รายงานประเมินตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนวารินชำราบ.
- วัชร เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับ ศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- วัฒนพล ชุมเพชร. (2563). การพัฒนาระบบเกมการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียน. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 13(2) : 114.
- วิมาณ วิชวารีย์. (2560). *การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es ร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ดิน หิน แร่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน วิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศศิกานต์ อุตถา. (2566). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเกมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 573.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2561*. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2567
- สุนิธิ คลองแคล้ว. (2560). *ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงไฟฟ้า ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (5E) ร่วมกับเกมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อับดุลเลาะ อุมาร์. (2560). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เรื่อง สมดุลเคมีที่มีต่อแบบจำลองทางความคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

**ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไร
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ**

**The Relationship Between Financial Liquidity and Profitability
of Companies Listed on The Market For Alternative Investment (Mai)**

วาสนา อางสาริกิจ^{1*}

Wasana Artsalikid^{1*}

^{1*}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

^{1*}Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University

Corresponding author; E-mail: Malaidooddee@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพคล่องทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำนวน 10 บริษัท เก็บรวบรวมข้อมูลแบบitudinal ที่ได้จากรายงานทางการเงินประจำปี พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ 50 รายปีบริษัท ใช้สูตรเครื่องมือทางการเงิน สถิติเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐานการศึกษา โดยวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ และระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย มีค่าเฉลี่ย 3.01, 1.58, 6.96, 76.95, 2.84, 182.95, 4.81 และ 107.46 ตามลำดับ 2. ความสามารถในการทำกำไร ได้แก่ อัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย 5.03, 5.35 และ 4.99 ตามลำดับ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไร เป็นดังนี้ 3.1 อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตรากำไรสุทธิ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05 และอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตรากำไรสุทธิ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 3.2 อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 3.3 อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ: สภาพคล่องทางการเงิน, ความสามารถในการทำกำไร, บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ, กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) study the financial liquidity of companies listed on the MAI, 2) study the profitability of companies listed on the MAI, and 3) study the relationship between liquidity and profitability of companies listed on the MAI. The sample group is the consumer products group. There are ten companies listed on MAI. Data collection in the secondary data from annual financial reports from 2017 - 2021, obtaining 50 years of annual analytical data. The company uses formulas for financial tools. Descriptive statistics and multiple regression analysis were used to test the study hypothesis.

The findings were as follows: 1. Financial liquidity, including current ratio, quick ratio, account receivable turnover ratio, average collection period, inventory turnover ratio, days inventory, account payable turnover ratio, and average payment period, were averages of 3.01, 1.58, 6.96, 76.95, 2.84, 182.95, 4.81, and 107.46, respectively. 2. Profitability, including net profit margin, return on equity, and return on assets, averaged 5.03, 5.35, and 4.99, respectively. 3. The relationship between financial liquidity and profitability was: 3.1 The inventory and account receivable turnover ratios were positively correlated with the net profit margin. At the statistical significance level of .01 and .05, the account payable turnover ratio was negatively correlated with the net profit ratio at the statistical significance level of .01. 3.2 The inventory turnover ratio and account receivable turnover ratio positively correlated with the return on equity at the statistical significance level of .01, and the account payable turnover ratio was negatively correlated with the return on equity ratio at the statistical significance level of .05. 3.3 The account payable turnover ratio negatively correlated with the return on assets at the statistical significance level of .01.

Keywords: Financial Liquidity, Profitability, Market for Alternative Investment (MAI), Consumer Products Industry Group

บทนำ

จากสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนจากหลายเหตุการณ์ และในปัจจุบันเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพราะตั้งแต่เกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศไทย วิกฤตครั้งนี้ทำให้ผู้นำประเทศหรือนักวิชาการทั้งหลายต่างได้เล็งเห็นถึงความอ่อนบางของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยในหลาย

ด้าน และสิ่งที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน คือ ปัญหาทางด้านรายได้ครัวเรือนที่ลดลงเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่ผู้ประกอบการบางรายต้องหยุดพักกิจการชั่วคราวหรือปิดกิจการ พนักงานหรือลูกจ้างบางคนถูกลดเงินเดือนหรือลดค่าล่วงเวลา ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยที่มีความเปราะบางจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยมีปัญหาในการชำระหนี้ ด้วยสถานะเศรษฐกิจของประเทศยังไม่ฟื้นตัว ประกอบกับไม่มีการจัดการทางการเงิน หรือการจัดหาเงินทุนและควบคุมกิจกรรมทางการเงินที่ดี อาจประสบปัญหาภาระหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้น กลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย (รชต ตั้งนรารัชชกิจ. 2565: ออนไลน์) ปัจจุบันโลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ที่การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ส่วนใกล้ชิดและคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน ขณะเดียวกันที่ลักษณะของการทำงานในหลายอาชีพก็ได้ก้าวสู่เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงจำเป็นต้องมองลงทุนที่จะต้องพิจารณาควบคู่กับความสามารถในการทำกำไรจากการดำเนินงานของกิจการที่ต้องเลือกลงทุน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการลงทุนและได้รับผลตอบแทนที่คาดหวังไว้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย. ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน. 2565: ออนไลน์)

กิจการจะสามารถดำเนินธุรกิจและอยู่รอดได้ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องวิเคราะห์ที่โครงสร้างทางการเงินของกิจการ ต้องจัดสรรเงินทุนในสินทรัพย์ทั้งสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ให้มีความสมดุลระหว่างสภาพคล่อง และผลกำไร พร้อมทั้งไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเงิน โดยแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งหมดของธุรกิจประกอบด้วยหนี้สินหมุนเวียน หนี้สินไม่หมุนเวียนและส่วนของผู้ถือหุ้น (ลักษมี งามมีศรี. 2560: 8) เพื่อการจัดสรรและควบคุมกำกับกิจกรรมทางการเงินให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยจะเน้นการตัดสินใจทางธุรกิจในการบริหารทรัพยากรทางการเงินของกิจการเพื่อสร้างความอยู่รอดให้กับธุรกิจ และความพึงพอใจให้กับเจ้าของธุรกิจ เพราะการดำเนินธุรกิจที่มีสภาพคล่องทางการเงินจะส่งผลกับความสามารถในการทำกำไรของกิจการ โดยทั่วไปอัตราส่วนที่วัดสภาพคล่อง ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ อัตราหมุนเวียนของสินค้า (กฤษฎา เสกตระกูล. 2564ก: 18) การมีความรู้ความเข้าใจในสินทรัพย์ที่จะลงทุนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะการลงทุนโดยไม่มีความรู้หรือความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยงและทางเลือกในการลงทุนไม่ดีพอถือเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูงผู้ลงทุนควรพิจารณาทั้งภาวะเศรษฐกิจในประเทศ ภาวะเศรษฐกิจโลก จากสถานการณ์ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยศึกษากลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากในกลุ่มนี้ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่น สินค้าแฟชั่น เครื่องสำอาง และเครื่องใช้ไฟฟ้าได้รับผลกระทบจากการปิดศูนย์การค้า รวมทั้งกำลังซื้อก็ลดลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะสินค้าแฟชั่น ซึ่งเป็นสถานการณ์เร่งให้ธุรกิจต้องปรับตัว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคล่องทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำนวน 14 บริษัท ผู้วิจัยใช้ข้อมูลงบการเงิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2564 โดยเลือกศึกษาเฉพาะบริษัทที่มีการจัดทำงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2560 ถึง 2564 รวม 5 ปี เป็นบริษัทที่มีข้อมูลต่อเนื่อง สมบูรณ์และครบถ้วนได้จำนวน 10 บริษัท ได้ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ 50 รายปีบริษัท (Firm years) ประกอบด้วย 1.บริษัท บีจีที คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 2.บริษัท โอดี ไบโอเทค จำกัด (มหาชน) 3.บริษัท อีสต์โคสต์เฟอ์นิเทค จำกัด (มหาชน) 4.บริษัท อี พอร์ แอล เอ็ม จำกัด (มหาชน) 5.บริษัท โฮม พอตเทอรี จำกัด (มหาชน) 6.บริษัท ยูบิลลี เอนเตอร์ไพรส์ จำกัด (มหาชน) 7.บริษัท มุ่งพัฒนา อินเทอร์เน็ตแนชชั่นแนล จำกัด (มหาชน) 8.บริษัท นิवलัสเน็ตติ้ง จำกัด (มหาชน) 9.บริษัท เทคโนโลยีเมดิคัล จำกัด (มหาชน) และ 10.บริษัท อินเทอร์เน็ต ฟาร์ม จำกัด (มหาชน) โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน มุ่งเน้นด้านสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไร โดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลทุติยภูมิ จึงไม่กำหนดข้อคำถามในการศึกษาครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากฐานข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ www.setsmart.com มีรายละเอียด ดังนี้

1. รวบรวมรายชื่อบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ตามรายชื่อบริษัทจดทะเบียน ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2565
2. นำข้อมูลตัวเลขจากรายการบัญชีในงบการเงินของบริษัท ข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2564 ประกอบด้วย งบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไรขาดทุน รวบรวมเพื่อเตรียมนำมาวิเคราะห์หาอัตราส่วนทางการเงินในด้านต่าง ๆ
3. ดำเนินการนำข้อมูลจากงบการเงินมาตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้องของข้อมูล และดำเนินการจัดทำรหัสข้อมูลเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมในงบการเงิน ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2564 มาใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ 1) อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (เท่า) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (เท่า) อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (ครั้ง) ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (วัน) อัตราหมุนเวียนของสินค้า (ครั้ง) ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย (วัน) อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (ครั้ง) ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (วัน) และ 2) ความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย อัตราส่วนกำไรสุทธิ (ร้อยละ) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ร้อยละ) อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ร้อยละ) ทำการวิเคราะห์ใช้โปรแกรม Microsoft Excel

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของบริษัท

ตารางที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของบริษัทแสดงจำนวน ค่าร้อยละของบริษัท

ข้อมูลลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ตั้ง		
กรุงเทพมหานคร	6	60.00
ฉะเชิงเทรา	1	10.00
ระยอง	1	10.00
ลำปาง	1	10.00
สมุทรสาคร	1	10.00
ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ		
11 -20 ปี	5	50.00
21-30 ปี	2	20.00
31-40 ปี	1	10.00
41 - 50 ปี	2	20.00
ทุนจดทะเบียนชำระแล้ว		
100 – 500 ล้านบาท	9	90.00
2,501 – 3,000 ล้านบาท	1	10.00
รวม	10	100

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลลักษณะทั่วไปของบริษัท มีรายละเอียดดังนี้

สถานที่ตั้งของบริษัทพบว่า ส่วนใหญ่บริษัทตั้งอยู่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 บริษัท ร้อยละ 60% รองลงมาตั้งอยู่จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยอง ลำปางและสมุทรสาคร จำนวนบริษัทละ 1 แห่งเท่ากัน ร้อยละ 10%

ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ พบว่า ส่วนใหญ่บริษัทดำเนินกิจการมาเป็นระยะเวลา 11 -20 ปี จำนวน 5 บริษัท ร้อยละ 50% รองลงมาดำเนินกิจการมาเป็นระยะเวลา 21-30 ปี และ 41 - 50 ปี จำนวน 2 บริษัทเท่ากัน ร้อยละ 20% และดำเนินกิจการมาเป็นระยะเวลา 31-40 ปี จำนวน 1 บริษัท ร้อยละ 10%

ทุนจดทะเบียนชำระแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่บริษัทมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วมูลค่าระหว่าง 100 – 500 ล้านบาท จำนวน 9 บริษัท ร้อยละ 90% และบริษัทมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วมูลค่าระหว่าง 2,501 – 3,000 ล้านบาท จำนวน 1 บริษัท ร้อยละ 10%

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงินของบริษัท

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงินของบริษัทแสดงค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบริษัท (n=50)

สภาพคล่องทางการเงินของบริษัท	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR)	0.52	12.96	3.01	2.47
อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR)	0.23	8.08	1.58	1.51
อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (RT)	2.54	28.07	6.96	6.27
ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย (ACP)	13.00	143.70	76.95	34.67
อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า (IT)	0.64	10.42	2.84	1.92
ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย (AIP)	35.04	569.07	182.95	109.86
อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (AP)	1.26	13.33	4.81	3.01
ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย (APP)	27.38	289.27	107.46	63.22

จากตารางที่ 2 แสดงผลวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงินของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 รายปีบริษัท โดยแสดงค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบริษัท ดังนี้

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.52 ค่าสูงสุด เท่ากับ 12.96 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.47 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.01 เท่า หมายความว่า บริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียนเพื่อชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ 3.01 เท่าของหนี้สินหมุนเวียน แสดงถึงบริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียนเพื่อชำระหนี้สินหมุนเวียนได้มากกว่าหนี้สินหมุนเวียน

อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.23 ค่าสูงสุดเท่ากับ 8.08 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.51 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.58 เท่า หมายความว่า บริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็วเพื่อชำระหนี้สินหมุนเวียนได้ 1.58 เท่า แสดงถึงบริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วมากกว่าหนี้สินหมุนเวียนที่บริษัทต้องชำระ

อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 2.54 ค่าสูงสุดเท่ากับ 28.07 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.27 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.96 ครั้ง หมายความว่า บริษัทมีจำนวนครั้งของการชำระหนี้จากลูกหนี้การค้าในรอบปีเฉลี่ย เท่ากับ 6.96 ครั้ง

ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 13.00 ค่าสูงสุดเท่ากับ 143.70 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 76.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 34.67 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 76.95 วัน หมายความว่า ระยะเวลาในการเก็บหนี้จากลูกหนี้การค้าของบริษัทใช้เวลาเฉลี่ย 76.95 วัน

อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 0.64 ค่าสูงสุดเท่ากับ 10.42 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.92 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.84 หมายความว่า บริษัทสามารถจำหน่ายสินค้าในรอบปีได้เฉลี่ย จำนวน 2.84 ครั้ง

ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 35.04 ค่าสูงสุดเท่ากับ 569.07 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 182.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 109.86 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 182.95 หมายความว่า บริษัทใช้เวลาในการจำหน่ายสินค้าโดยเฉลี่ยในรอบปี 183 วัน

อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 1.26 ค่าสูงสุดเท่ากับ 13.33 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.01 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.81 หมายความว่า บริษัทมีจำนวนครั้งของการชำระหนี้โดยเฉลี่ยในรอบปี 4.81 ครั้ง

ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย มีค่าต่ำสุด เท่ากับ 27.38 ค่าสูงสุดเท่ากับ 289.27 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 107.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 63.22 เท่ากับ โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 107.46 หมายความว่า บริษัทมีระยะเวลาในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้การค้าโดยเฉลี่ยในรอบปี 108 วัน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทแสดงค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบริษัท

สภาพคล่องทางการเงินของบริษัท	Min	Max	($\bar{X}$)	S.D.
อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM)	-97.64	45.35	5.03	18.75
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	-183.80	206.67	5.35	44.39
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)	-62.16	48.42	4.99	14.13

จากตารางที่ 3 แสดงผลวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท จำนวน 50 รายปีบริษัท โดยแสดงค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบริษัท ดังนี้

อัตราส่วนกำไรสุทธิ มีค่าต่ำสุด เท่ากับ -97.64 ค่าสูงสุดเท่ากับ 45.35 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 18.75 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.03 หมายความว่า ยอดขายทุก ๆ 100 บาท จะทำกำไรสุทธิได้ 5.03 บาท

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าต่ำสุด เท่ากับ -183.80 ค่าสูงสุดเท่ากับ 206.68 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 44.39 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.35 หมายความว่าเงินลงทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นทุก ๆ 100 บาท สามารถให้ผลตอบแทนได้ 5.35 บาท

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีค่าต่ำสุด เท่ากับ -62.16 ค่าสูงสุดเท่ากับ 48.42 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.99 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 14.13 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.99 หมายความว่า การลงทุนในสินทรัพย์ของบริษัททุก ๆ 100 บาท สามารถให้ผลตอบแทนได้ 4.99 บาท

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัท

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัท ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุและการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1) การตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลแบบปกติ (normal distribution) ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูลแบบปกติ โดยการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบข้อมูลจากค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) พบว่าข้อมูลเกือบทุกตัวไม่มีคุณสมบัติเป็นการแจกแจงแบบปกติ ส่วนใหญ่มีการแจกแจงเบ้ขวา และพิจารณาจากสถิติทดสอบ Kolmogorov-Smirnov พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่า ข้อมูลไม่มีคุณสมบัติการแจกแจงแบบปกติ (กัลยา วานิชย์บัญชา, และฐิตา วานิชย์บัญชา. 2558: 170)

เมื่อข้อมูลไม่มีคุณสมบัติการแจกแจงแบบปกติ ผู้ศึกษาจึงทำการแปลงข้อมูล (data transformation) โดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์จากหน่วยวัดหนึ่งไปเป็นอีกหน่วยวัดหนึ่ง ซึ่งค่าที่แปลงไปแล้ว สามารถแปลงกลับมาได้ค่าเท่าเดิม โดยแปลงเป็นลอการิทึม

2) การตรวจสอบความเป็นเส้นตรง (linearity) และความเป็นเส้นตรงร่วมอย่างมาก (Multicollinearity) ผู้ศึกษาดำเนินการตรวจสอบสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์กันเองสูง โดยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว (bivariate relationship) ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันจากคะแนนที่แปลงแล้ว (Pearson Product Moment Coefficient)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยตนเองมีค่าต่ำกว่า .80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ถือว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้มีความเป็นอิสระต่อกันอย่างชัดเจน ยกเว้น ตัวแปรอิสระ 4 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยตนเองสูงกว่า .80 ได้แก่ ตัวแปร log_CR กับ log_OR มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .820 ตัวแปร log_RT กับ log_ACP มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.941 ตัวแปร log_IT กับ log_AIP มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.975 และตัวแปร log_AP กับ log_APP มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -1.00 ซึ่งมีความหมายโดยนัยว่าตัวแปรทั้ง 4 คู่นี้มีความสัมพันธ์กันสูง อาจจะก่อให้เกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) โดยผลที่ตามมา คือ ทำให้ไม่อาจแยกได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อาจมีความคลาดเคลื่อนหรือขาดความแม่นยำในการคาดเดาถึงค่าตอบที่จะเกิดขึ้นให้ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้ (มนตรี พิริยะกุล. 2544: 711) โดยแนวทางในการแก้ไขการเกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ ได้แก่ การตัดตัวแปรอิสระคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงออกตัวใดตัวหนึ่ง ให้พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

อิสระกับตัวแปรตามของตัวแปรคู่หนึ่ง โดยเลือกตัวที่มีค่าสูงไว้ (นัจรีภรณ์ สิมมารุณ. 2561: 28) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงตัดตัว

แปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันสูงออก ได้แก่ ตัวแปร log_CR log_ACP log_AIP และ log_APP โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่มีค่าต่ำกว่า จึงเหลือตัวแปรอิสระที่ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ log_QR log_RT log_IT และ log_AP

การทดสอบสมมติฐาน

ผู้ศึกษาได้ทดสอบสมมติฐานที่ 1 โดยใช้วิธีการถดถอยพหุทีละขั้น (stepwise multiple regression analysis) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสภาพคล่อง ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (log_QR) อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (log_RT) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า (log_IT) อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (log_AP) และความสามารถในการทำกำไรของอัตราส่วนกำไรสุทธิ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบทีละขั้นระหว่างตัวแปรอัตราส่วนสภาพคล่องกับอัตราส่วนกำไรสุทธิ

Model	Unstandardized		Standardized	t	p-value
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.924	0.401		4.801	0.000
log_AP	-0.605	0.152	-0.469	-3.976	0.000**
log_IT	0.471	0.131	0.423	3.589	0.001**
log_RT	0.362	0.160	0.268	2.268	0.029*

R = .718 R² = .515

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (log_AP) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า (log_IT) และอัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (log_RT) มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนกำไรสุทธิ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05

อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.605 รองลงมาคือ อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.471 และอัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.362 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในอัตราส่วนกำไรสุทธิได้ ร้อยละ 51.50 (R²) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 48.50 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาทดสอบ

ผู้ศึกษาได้ทดสอบสมมติฐานที่ 2 โดยใช้วิธีการถดถอยพหุทีละขั้น (stepwise multiple regression analysis) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสภาพคล่อง ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (log_QR) อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (log_RT) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า (log_IT) อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (log_AP) และความสามารถในการทำกำไรของอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (log_ROE)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบทีละขั้นระหว่างตัวแปรอัตราส่วนสภาพคล่องกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

Model	Unstandardized		Standardized	t	p-value
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.906	0.540		1.678	0.102
log_IT	0.652	0.177	0.452	3.690	0.001**
log_RT	0.663	0.215	0.378	3.079	0.004**
log_AP	-0.549	0.205	-0.328	-2.679	0.011*

R = .690 R² = .476

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 5 พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า (log_IT) อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (log_RT) และอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (log_AP) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05

อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.652 และอัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ 0.663 ส่วนอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.549 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นได้ ร้อยละ 47.60 (R²) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 52.40 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาทดสอบ

ผู้ศึกษาได้ทดสอบสมมติฐานที่ 3 โดยใช้วิธีการถดถอยพหุทีละขั้น (stepwise multiple regression analysis) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสภาพคล่อง ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (log_QR) อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ (log_RT) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า (log_IT) อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (log_AP) และความสามารถในการทำกำไรของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (log_ROA)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบที่ละขั้นระหว่างตัวแปรอัตราส่วนสภาพคล่องกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

Model	Unstandardized		Standardized	t	p-value
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	3.296	0.354		9.307	0.000
log_AP	-0.762	0.240	-0.458	-3.172	0.003**

R = .458 R² = .209

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 6 พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ (log_AP) มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เท่ากับ -0.762 และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ได้ ร้อยละ 20.90 (R²) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 79.10 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาทดสอบ

สรุปผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเองมีค่าต่ำกว่า .80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ถือว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้มีความเป็นอิสระต่อกันอย่างชัดเจน ยกเว้น ตัวแปรอิสระ 4 คู่ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยกันเองสูงกว่า .80 ได้แก่ ตัวแปร log_CR กับ log_QR มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .820 ตัวแปร log_RT กับ log_ACP มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.941 ตัวแปร log_IT กับ log_AIP มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.975 และตัวแปร log_AP กับ log_APP มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -1.00 ซึ่งมีความหมายโดยนัยว่าตัวแปรทั้ง 4 คู่นี้มีความสัมพันธ์กันสูง อาจจะทำให้เกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) โดยผลที่ตามมา คือ ทำให้ไม่อาจแยกได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อาจมีความคลาดเคลื่อนหรือขาดความแม่นยำในการคาดเดาค่าตอบที่จะเกิดขึ้นให้ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้ (มนตรี พิริยะกุล. 2544: 711) โดยแนวทางในการแก้ไขการเกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ ได้แก่ การตัดตัวแปรอิสระคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงออกตัวใดตัวหนึ่ง ให้พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามของตัวแปรคู่ นั้น โดยเลือกตัวที่มีค่าสูงไว้ (นัจรีภรณ์ สิมมารุณ. 2561: 28) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงตัดตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันสูงออก ได้แก่ ตัวแปร log_CR log_ACP log_AIP และ log_APP โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่มีค่าต่ำกว่า จึงเหลือตัวแปรอิสระที่ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ log_QR log_RT log_IT และ log_AP

ผลของการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินใดบ้างมีความสัมพันธ์ต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ ส่วนอัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ

สมมติฐานที่ 2 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

สมมติฐานที่ 3 อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ ระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบ ต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพคล่องทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.01 เท่า และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.58 เท่า แสดงให้เห็นว่าใน 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานนั้นบริษัทมีสภาพคล่องดี เพราะบริษัทมีสินทรัพย์มากกว่าหนี้สินหมุนเวียน ทำให้มีความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียนในรอบระยะเวลาเดียวกันได้ แต่ผลการศึกษาของ นฤพล อ่อนวิมล, และพิชาน แสนภักดี. (2564) พบว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค หมวดแฟชั่น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.1025 เท่า แสดงถึงสภาพคล่องที่สูงกว่า เพราะคงสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าหนี้สินหมุนเวียนที่บริษัทต้องชำระถึง 8 เท่า

อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกหนี้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.96 ครั้ง หมายความว่า บริษัทมีจำนวนครั้งของการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ในรอบปีเฉลี่ย เท่ากับ 6.96 ครั้ง ซึ่งอัตราส่วนนี้มีค่าเฉลี่ยยิ่งสูงยิ่งดี แสดงถึงการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อและสามารถเก็บหนี้ได้อย่างรวดเร็ว และมีระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ย เท่ากับ 76.95 หมายความว่า ระยะเวลาในการเก็บหนี้จากลูกหนี้ของบริษัทใช้เวลาเฉลี่ย 76.95 วัน ในขณะที่ผลการศึกษาของ นฤพล อ่อนวิมล, และพิชาน แสนภักดี. (2564) พบว่า ระยะเวลาเก็บหนี้เฉลี่ยของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค หมวดแฟชั่น เท่ากับ 83.3368 วัน หรือ 83 วัน ซึ่งอัตราส่วนนี้ควรมีระยะเวลาน้อยวันเมื่อ

เปรียบเทียบกับบริษัทอื่น แต่อย่างไรก็ตามการให้เครดิตกับลูกค้าที่เข้มงวดมาก อาจจะมีผลกระทบต่อยอดขายให้ลดลงได้

อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.84 หมายความว่า บริษัทสามารถจำหน่ายสินค้าในรอบปีได้เฉลี่ย จำนวน 2.84 ครั้ง ซึ่งจำนวนรอบที่สินค้าคงเหลือทำได้ภายใน 1 ปี นับตั้งแต่สินค้าคงเหลือเข้ามาในบริษัทและจำหน่ายออกไป หากมีรอบการหมุนเวียนสินค้าคงเหลือมากใน 1 ปี แสดงว่าสินค้านั้นหมุนเวียนได้ดี ส่วนระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ย เท่ากับ 182.95 หรือ 183 วัน ขณะที่ผลการศึกษาของ นฤพล อ่อนวิมล, และ พิธาน แสนภักดี. (2564) พบว่า ระยะเวลาขายสินค้าเฉลี่ยของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค หมวดแพชั่น มีค่าเฉลี่ย 187.0210 วัน หรือ 187 วัน ซึ่งเป็นจำนวนวันที่บริษัทถือสินค้าไว้โดยเฉลี่ย ตั้งแต่เริ่มซื้อวัตถุดิบเข้าแล้วจำหน่ายออกไป โดยอัตราส่วนนี้จะบ่งบอกถึงความสามารถในการขายสินค้าคงเหลือในปริมาณสูงหรือต่ำ ทั้งนี้ เป็นการช่วยลดจำนวนเงินทุนที่จมกับสินค้าคงเหลือ ช่วยรักษาสภาพคล่องให้กับบริษัท อีกทั้งยังเป็นการป้องกันความเสี่ยงจากความเสียหายหรือความล้าสมัยทางเทคโนโลยีของสินค้าอีกด้วย

อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้การค้า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.81 ครั้ง แสดงถึงจำนวนครั้งของการชำระหนี้ในรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งอัตราส่วนนี้ยิ่งมีค่าต่ำยิ่งดี และมีระยะเวลาชำระหนี้เฉลี่ย เท่ากับ 107.46 วัน แต่ผลการศึกษาของ นฤพล อ่อนวิมล, และ พิธาน แสนภักดี. (2564) พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้การค้าของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค หมวดแพชั่น มีค่าเฉลี่ย 0.9634 ซึ่งมีค่าที่ค่อนข้างต่ำ แสดงถึงประสิทธิภาพในการ บริหารเจ้าหนี้การค้าได้ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา และหากจำนวนวันของระยะเวลาชำระหนี้ยิ่งมากจะยิ่งมีผลดี เพราะจะทำให้บริษัทมีเงินสดหมุนเวียนมากขึ้น เมื่อกิจการมีสภาพคล่องสูง ทำให้บริษัทมีโอกาสในการนำสภาพคล่องนี้ไปลงทุนหาผลประโยชน์อื่น ๆ เพิ่มเติมได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่า อัตราส่วนกำไรสุทธิ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.03 ซึ่งอัตราส่วนนี้ทำให้ทราบถึงความสามารถในการทำกำไรสุทธิของบริษัทหลังจากหักค่าใช้จ่ายทุกรายการแล้ว หากมีค่าสูงแสดงว่าบริษัทนี้มีความสามารถในการทำกำไรที่ดี ซึ่งอาจจะเกิดจากการบริหารจัดการต้นทุนของสินค้าได้ดี

อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.35 แต่ผลการศึกษาของ วรัญญา ณ ราชสีมา และคณะ. (2561) พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.58 ซึ่งอัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี เพราะหมายถึงธุรกิจสามารถสร้างกำไรหรือผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นได้มาก ทั้งเป็นการวัดประสิทธิภาพของบริษัทว่าสามารถสร้างผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นได้มากน้อยเพียงใด

อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.99 แต่ผลการศึกษาของ วรัญญา ณ ราชสีมา และคณะ. (2561) พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.96 ซึ่งอัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี เพราะแสดงว่าบริษัทมีความสามารถในการทำกำไรสูงเมื่อเทียบกับมูลค่าสินทรัพย์ที่ลงทุน ทั้งเป็นการวัดประสิทธิภาพของบริษัทว่าสามารถสร้างผลตอบแทนจากส่วนของสินทรัพย์ได้มากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ อัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ต้องมีค่าสูงเท่าใดนั้นซึ่งไม่มีคำตอบที่แน่นอน เนื่องจากในแต่ละบริษัทจะสร้างรายได้ด้วยบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งด้านรูปแบบธุรกิจ รูปแบบอุตสาหกรรม หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่สามารถวัดผลการดำเนินงานของบริษัทได้ด้วยวิธีการ

นำค่าอัตราส่วนที่คำนวณได้มาเทียบกับค่าในอดีต เพื่อวัดการเติบโตของกำไรหรือเปรียบเทียบกับธุรกิจที่มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้าย ๆ กันหรือเป็นคู่แข่งกัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า

1) อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราส่วนกำไรสุทธิ ส่วนอัตราหมุนเวียนของสินค้า อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตรากำไรสุทธิ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05 สอดคล้องกับ สุพัตรา จันทนะศิริ. (2565) พบว่า อัตราส่วนการหมุนเวียนของ สินค้าคงเหลือมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลกับอัตราส่วนกำไรขั้นต้นและอัตราส่วนกำไรสุทธิ และจิรัญญา ตาวงษ์. (2563) พบว่า ด้านการจัดการลูกหนี้ ได้แก่ ระยะเวลาในการเก็บเงินจากลูกหนี้ส่งผลกระทบต่ออัตรากำไรสุทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการลูกหนี้และบริษัทสามารถเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ดี

2) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า อัตราส่วนหมุนเวียนของลูกค้า มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และ .05 ซึ่งขัดแย้งกับ ศุภกร โพธิ์ทอง. (2564) ศึกษาบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของสินค้า และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรสุทธิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เหตุที่อัตราส่วนดังกล่าวไม่สอดคล้องกัน อาจจะเป็นเพราะความต่างในบริบทของรูปแบบธุรกิจหรือรูปแบบอุตสาหกรรม

3) อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งหมายความว่า ถ้าหากอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้ มีค่ามากขึ้น จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์จะมีแนวโน้มที่ลดลง แต่ถ้าอัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้มีค่าลดลงจะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษาของ นฤพล อ่อนวิมล, และพิชาน แสนภักดี. (2564) พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนของเจ้าหนี้การดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค หมวดแฟชั่น ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานต่ออัตรามูลค่าหุ้นทางบัญชีต่อหุ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะอัตราหมุนเวียนเจ้าหนี้ที่ต่ำ เป็นการแสดงถึงอำนาจในการต่อรองกับคู่ค้าเท่านั้น ไม่ได้แสดงการเติบโตในอนาคตของบริษัท ดังนั้น ควรใช้คู่กับอัตราส่วนทางการเงินอื่น ๆ ประกอบด้วยเสมอ

ดังนั้น จากผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า อัตราส่วนหมุนเวียนไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไร ที่วัดด้วยอัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความสามารถในการชำระหนี้สินหมุนเวียนของบริษัท หากมีค่าสูงจะแสดงถึงการมีสภาพคล่องของบริษัทนั้น แต่ผลการศึกษารั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางการตลาดในช่วงที่ทำการศึกษา เนื่องจากมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมาและอาจมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการศึกษา พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่องไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรทุกตัวแปร แสดงว่าส่วนที่เหลือ (ที่ไม่มีความสัมพันธ์) จะเป็นผลมาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาทดสอบ ดังนั้น ผู้ศึกษาควรนำตัวแปรอื่นที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรมาทำการทดสอบร่วมด้วย เช่น อัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ เป็นต้น

2. การศึกษานี้ เป็นเพียงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนเพียงอย่างเดียว จึงควรนำปัจจัยด้านอื่นมาพิจารณาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจเพิ่มขึ้น เช่น สถานการณ์ด้านการเมือง สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้รับผลตอบแทนที่ดีและลดความเสี่ยงจากการลงทุน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษานี้ครั้งนี้อาศัยข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค มีจำนวนเพียง 10 บริษัท แต่ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งขนาดของธุรกิจมีความแตกต่างกัน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อข้อมูลที่เก็บได้เป็นข้อมูลที่ไม่มีคุณสมบัติการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาอาจจะขาดความเชื่อมั่นต่อผู้ที่นำผลการศึกษาไปใช้

2. อัตราส่วนที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ อัตราส่วนสภาพคล่อง ดังนั้น เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมและถูกต้องมากขึ้น ควรนำอัตราส่วนทางการเงินอื่น ๆ มาใช้ศึกษาร่วมด้วย เช่น อัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ลักษมีงามมีศรี อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ รวมถึงคณะกรรมการสอบป้องกันการค้นคว้าอิสระนี้ ตลอดจนเจ้าของผลงานวิจัย งานวิทยานิพนธ์และเอกสารวิชาการต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาได้นำมาประกอบการค้นคว้าอิสระและประยุกต์ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ MBA รุ่น 1 ที่ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือและสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

ท้ายนี้ ความสำเร็จ คุณค่า และประโยชน์ที่เกิดจากการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบให้แก่บิดามารดา อาจารย์ผู้ให้คำแนะนำ สั่งสอน ส่งเสริม และสนับสนุน ซึ่งผู้ศึกษาถือว่าเป็นพลังสำคัญให้ก้าวสู่ความสำเร็จในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา เสกตระกูล. (2564ก). *การวิเคราะห์งบการเงิน*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา, และจิตตา วานิชย์บัญชา. (2558). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- จิรัญญา ตาวงษ์. (2563). *อิทธิพลของการจัดการเงินหมุนเวียนและอัตราส่วนกระแสเงินสดที่มีต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร*. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน. (2565). *การลงทุน*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565, จาก <https://www.1213.or.th/th/moneymgt/inv/Pages/inv.aspx>
- ธารินี พงศ์พัฒน์. (2551). *การบัญชีขั้นสูง*. กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.
- นฤพล อ่อนวิมล, และพิธาน แสนภักดี. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภคหมวดแพชั่น. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 7(8), 57 - 69.
- นัจรีภรณ์ สิมมารุณ. (2561). ภาวะ Multicollinearity กับ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 16(20), 23 - 29.
- มนตรี พิริยะกุล. (2544) ข้อตกลงการถดถอยและกระบวนการวิเคราะห์การถดถอย. *วารสารรวมคำแห่ง สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 30(2), 67 - 81.
- รชต ตั้งนรารัชชกิจ. (2565). *หนี้ครัวเรือน: ปัญหาที่ทุกคนต้องร่วมด้วยช่วยกันแก้*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_18Jan2022-2.aspx
- ลักขมี งามมีศรี. (2560). *เอกสารคำสอน วิชาการจัดการทางการเงินสำหรับนักบัญชี*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วรัญญา ณ ราชสีมา, และคนอื่น ๆ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค. *วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 2(2), 52 - 64.
- ศุภกร โพธิ์ทอง. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการบริหารสภาพคล่องกับความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุพัตรา จันทนะศิริ (2565) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร หมวดอาหารและเครื่องดื่ม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 5(1), 232 - 249.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์และ
กลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
The Relationship Between Passengers' Psychological Factors in
Purchasing Online Tickets at Suvarnabhumi Airport and
4Es Marketing Strategies

กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล^{1*}, ธิติพร มิลินทร์ คริสเตนเซน²,
สุพิชญา วงศ์วาสนา³, เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์⁴

Krit Witthawassamrankul^{1*}, Thitiporn Milindra Christensen², Supitchaya
Wongwassana³, Natesiri Ruangariyapuk⁴

^{1*}การจัดการการบิน, ²การจัดการอุตสาหกรรมการบิน, ^{3,4}ธุรกิจการบิน
สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*}Aviation Management, ²Aviation Industry Management, ^{3,4}Airline Business
Personnel Development Institute, Kasem Bundit University

*Corresponding Author; E-mail: krit.wit@kbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสารสายการบิน ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 2) การใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์ และกลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ การศึกษาครั้งนี้ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จำนวน 401 ชุด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจูงใจได้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุดที่ระดับมาก และด้านการรับรู้ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดที่ระดับมาก 2) พฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์มีคะแนนเฉลี่ยรวมในระดับมาก 3) ความคิดเห็นต่อการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านคุณค่าราคามีผู้โดยสารให้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด และด้านการตอบสนองในทุกที่ 4) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันทุกด้านมีความเห็นต่อการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 5) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารออนไลน์และการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.48$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านจิตวิทยา, บัตรโดยสารออนไลน์, กลยุทธ์การตลาด 4Es

ABSTRACT

This research aimed to study 1) psychological factors and online ticket buying behavior of passengers at Suvarnabhumi Airport 2) Using 4Es marketing mix strategies and 3) the relationship between psychological factors of buying online tickets and 4Es marketing mix strategies of passengers at Suvarnabhumi Airport. The research instrument was the questionnaire. The samples were the passengers at Suvarnabhumi Airport. It applied convenience sampling to 401 samples. The statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The results of the study found that 1) overall psychological factors of online ticket buying mean was at a high level. When considering each aspect, it found that the first highest mean was motivation at a high level and the lowest mean was perception at a high level 2) overall buying behavior of online tickets mean was at a high level 3) overall opinions about 4Es marketing mix strategies mean was at a high level. The first highest mean was exchange at a high level and the lowest mean was everywhere at a high level. 4) Hypothesis testing found that every different personal factors had no different opinions about using 4Es marketing strategies at a statistical level of 0.05 5) The relationship between psychological factors of buying online ticket and using 4Es marketing mix strategies of passengers at Suvarnabhumi Airport, overall, was at a moderate level ($r = 0.48$) at a statistical level of 0.05.

Keywords: Psychological Factors, Online Tickets, 4Es Marketing Strategy

บทนำ

พฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าและบริการของประชากรโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงอายุ 16-44 ปี นิยมการซื้อสินค้าและบริการผ่านทางออนไลน์มากถึงร้อยละ 58.40 โดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคถึงร้อยละ 28 (Nattapon Muangtum, 2022) จากการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่า ปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าและบริการ เปลี่ยนแปลงไปเพราะการซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์มีปัจจัยจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ การสร้างการรับรู้ การมุ่งใจผ่านการมองเห็น การใช้สื่อสังคมออนไลน์สร้างการมีส่วนร่วมกับการซื้อขาย รวมไปถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การซื้อสินค้าและบริการนอกเวลาทำการของร้านปกติ ในขณะที่การซื้อขายสินค้าและบริการออนไลน์สามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา มีการเปรียบเทียบราคาสินค้า และรับรู้การส่งเสริมการขายได้ง่าย การซื้อขายสินค้าออนไลน์นับเป็นการใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mixes) ได้อย่างครบถ้วน ทั้งในเรื่องของผลิตภัณฑ์บริการ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และส่วนประสมการตลาด นอกจากนี้ การซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ ยังเข้าถึงคนมากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาของอินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการได้ด้วยตนเองตลอดเวลาทำให้ตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้

จากการศึกษาพบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นหาข้อมูล การสื่อสาร และซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นติดอันดับ 7 ของโลก (Digitalstat, 2022)

ธุรกิจบริการหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเนื่องจากพฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้า และบริการที่เปลี่ยนแปลงไปคือธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจสายการบิน ซึ่งเดิมทีธุรกิจดังกล่าวมีลักษณะซับซ้อน ผู้ต้องการซื้อบริการการท่องเที่ยวต้องหาข้อมูลมาก เพื่อซื้อบริการการท่องเที่ยว เช่น การจองห้องพัก การเลือกบัตรโดยสารสายการบิน การเลือกบริษัทนำเที่ยว แต่เมื่อมีสื่อออนไลน์จึงทำให้ธุรกิจดังกล่าวเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้บริโภคใช้เวลาน้อยลงในการหาข้อมูลเปรียบเทียบบริการ เช่น โรงแรม สายการบินจากหลายแหล่ง การมีระบบที่ช่วยในการเปรียบเทียบราคาบัตรโดยสารจากสายการบิน การเติบโตของธุรกิจบริการสายการบินเติบโตขึ้นอย่างมากในช่วงที่สื่อออนไลน์เริ่มเจริญเติบโตพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของสายการบินต้นทุนต่ำ การเกิดปัญหาโรคระบาดโควิด19 แม้ว่าจะส่งผลกระทบเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการเดินทางทางอากาศในระยะเวลา 3 ปี แต่เมื่อผ่านพ้นจากการระบาดของโควิด19 ก็พบว่า การซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์กลับมีการเติบโตมากขึ้นถึงร้อยละ 6.8 สาเหตุสำคัญคือ คนได้มีโอกาสเรียนรู้ในช่วงเวลาที่มีการระบาดของโควิด19 และการปรับตัวของคน ทั้งนี้อิทธิพลของสื่อออนไลน์ยังมีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวโดยรวมไม่เพียงเฉพาะการซื้อบัตรโดยสารเท่านั้น (Nattapon Muangtum, 2022) พฤติกรรมการซื้อบัตรโดยสารออนไลน์ (E-ticket) เนื่องจากบัตรโดยสารออนไลน์เป็นการซื้อบริการกำลังเติบโตอย่างมาก และมีหลายประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากการซื้อบัตรโดยสารเป็นสิ่งที่ใช้ในการเดินทาง เป็นเอกสารที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถลดการสิ้นเปลืองของทรัพยากรกระดาษ การลดขั้นตอนการทำงาน และเป็นที่ยอมรับของสมาคมการบินระหว่างประเทศ (IATA) ตามประกาศ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2551 ได้ ทั้งนี้ การซื้อบัตรโดยสารออนไลน์มีข้อดีต่อผู้บริโภคในด้านความปลอดภัยจากการสูญหาย และมีค่าใช้จ่ายที่ประหยัดกว่าการซื้อบัตรโดยสารที่เคยใช้ แต่ยังคงให้ข้อมูลในการเดินทางและข้อมูลของสายการบินได้อย่างครบถ้วน (Happylongway, 2566)

เมื่อมีการพัฒนาของธุรกิจสินค้าและบริการออนไลน์ แนวคิดกลยุทธ์การตลาดในสมัยใหม่จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับผู้บริโภคสินค้าและบริการ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากแนวคิดส่วนประสมการตลาดเดิม (Marketing Mixes หรือ 4Ps) ที่เน้นไปที่ตัวสินค้าและบริการ มาเป็นกลยุทธ์การตลาด 4Es ซึ่งเป็นกลยุทธ์การตลาดที่เน้นไปยังตัวผู้ใช้สินค้าและบริการมากกว่า โดย 4Es ประกอบด้วย การแนะนำประสบการณ์ (Experiences) คุณค่าราคา (Exchange) ตอบสนองในทุกที่ (Everywhere) และ การเผยแพร่ (Evangelism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ปรับเปลี่ยนมุมมองมาจากแนวคิด 4Ps เดิมโดยสัมพันธ์กับแต่ละ Ps ใน 4Ps

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ สนามบินสุวรรณภูมิต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es เนื่องจากการเข้าใจจิตวิทยาของผู้บริโภคและกลยุทธ์การตลาด 4Es ซึ่งเป็นกลยุทธ์การตลาดที่เน้นการดิจิทัลโดยมุ่งการสร้างประสบการณ์ คุณค่าธุรกิจ การเพิ่มโอกาสในการทำการตลาดโดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าและบริการได้ง่ายที่สุดจะมีส่วนช่วยต่อการส่งเสริมการตลาดและยอดขายบัตรโดยสารในปัจจุบันซึ่งผู้โดยสารที่มีพฤติกรรมกรรมการซื้อบัตรโดยสารที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านจิตวิทยากับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาและกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านจิตวิทยามีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร คือ ผู้โดยสารที่ซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ ณ สนามบินสุวรรณภูมิ

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ เจเนอเรชัน การศึกษา อาชีพ ความถี่ในการ เดินทาง ประเภทของสายการบิน และปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่ การรับรู้(Perception) การจูงใจ (Motivation) การเรียนรู้ (Learning) ความเชื่อ (Belief) ทศนคติ (Attitude) ตัวแปรตาม คือ กลยุทธ์การตลาด 4Es ได้แก่ แนะนำประสบการณ์(Experience) คุ้มค่าราคา (Everywhere) ตอบสนองทุกเวลา (Exchange) การเผยแพร่ (Evangelism)

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล (เดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน พ.ศ.2566)

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีประชากรศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยจิตวิทยา แนวคิดและทฤษฎีกลยุทธ์การตลาด 4Es และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2560) การแบ่งส่วนตลาดตามประชากรศาสตร์ (Demographic segmentation) การแบ่งส่วนตลาดตามปัจจัยทางประชากรศาสตร์ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ อายุ เพศ ขนาด ครอบครัว รายได้ การศึกษา และอาชีพ ซึ่งใช้ในการแยกแยะความแตกต่างของกลุ่มลูกค้า โดยถือเกณฑ์จากความต้องการของลูกค้า และพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ของลูกค้า ซึ่งมักจะมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทาง ประชากรศาสตร์ (ศิริวรรณ เสรี

รัตน์, 2539) ดังนี้ (1) อายุ (Age) ความชื่นชอบ และความสามารถของลูกค้านั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ ตัวแปรชนิดนี้อาจเป็นตัวแปรลวงสาเหตุมาจากตลาดเป้าหมายนั้นไม่ได้เป็นกลุ่มที่มีอายุต่างกันตามปีเกิด แต่เกิดจากจิตวิทยาภายในของคนที่คิดว่าตัวเองยังเป็นหนุ่มสาวอยู่ (2) ขั้นตอนวงจรชีวิต (Life-cycle stage) บุคคลที่อยู่ในขั้นของวงจรชีวิตเดียวกันอาจมีความต้องการ และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (3) เพศ (Gender) ผู้หญิงและผู้ชายมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (4) รายได้ (Income) เป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดส่วนการตลาด แม้ว่ารายได้เป็นตัวชี้วัดความสามารถในการจ่าย แต่การเลือกซื้ออาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น เช่น รูปแบบการ ดำเนินชีวิต รสนิยม อาชีพ การศึกษา (5) ยุคสมัยของคน (Generation) คนแต่ละรุ่นจะได้รับอิทธิพลจากเวลาที่เปลี่ยนไป ทำให้มีความสนใจที่แตกต่างกัน นักการตลาดมักนำสัญลักษณ์ และรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่สำคัญของกลุ่มคนเหล่านี้มาใช้ในการโฆษณา

แนวคิด และทฤษฎีปัจจัยจิตวิทยา

ปัจจัยจิตวิทยา (Psychological Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค ในการเลือกซื้อสินค้าของบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านจิตวิทยา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายในตัวผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ และการใช้สินค้า

แรงจูงใจ (Motivation) เป็นพลังกระตุ้นหรือพลังผลักดันที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งกระตุ้นให้บุคคล กระทำหรือดำเนินการให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยอาจจะเกิดจากภายในตัวบุคคล หรืออาจถูก กระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps, 7Ps, 4Es วัฒนธรรม หรือชั้นทางสังคม

การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการที่บุคคลทำการคัดเลือก จัดระเบียบ และตีความหมายของ ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นภาพที่มีความหมายขึ้นมา มี 4 ขั้นตอน คือ (1) Selective Exposure: การเลือกเปิดรับข้อมูล (2) Selective Attention: การเลือกสนใจข้อมูล (3) Selective Distortion: การเลือกตีความข้อมูล (4) Selective Retention: การเลือกที่จะจดจำข้อมูล

การเรียนรู้ (Learning) คือ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของคนที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ ผ่านมาของ คนแต่ละคน ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ตัวอย่างเช่น สुरुชัยใช้ โทรศัพท์มือถือยี่ห้อ Apple แล้วมีความพึงพอใจในคุณภาพสินค้า ดังนั้นหากสुरुชัยจะซื้อ โทรศัพท์มือถือเครื่องใหม่โอกาสที่จะเลือกซื้อโทรศัพท์มือถือยี่ห้อ Apple ก็มีมากขึ้น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2539)

ความเชื่อ และทัศนคติ (Attitudes) Schiffman และ Kanuk (2010) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึงความโน้มเอียงที่บุคคล เรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึง พอใจหรือไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยทัศนคติของบุคคลจะสะท้อนมุมมองที่เขามีต่อ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคน สิ่งของ สถานการณ์ หรือสถาบัน

แนวคิด และทฤษฎีกลยุทธ์การตลาด 4Es

ในปัจจุบันการตลาดปรับเปลี่ยนไปตามแต่ละยุคให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) เริ่มจาก McCarthy ได้คิดการตลาดแบบ 4Ps ตลาดเริ่มไม่ใช่ Mass Market แบบสมัยก่อน นักการตลาดก็เริ่มกลับมาปรับตัวเน้นไปเรื่องการคิดแบบ Business Centric ให้กลายเป็น Customer Centric มากขึ้น และนั่นเลยกลายเป็นที่มาของ 4Cs ซึ่งถูกนำเสนอโดย Robert F. Lauterborn เมื่อในปัจจุบันยุค 4.0 (Digital) ทำให้มีการพัฒนาเพื่อให้ทันตามโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วจนมีแนวคิดขึ้นมาเป็น 4Es โดยแนวคิด 4Es เป็นการปรับเปลี่ยนมุมมองมาเน้นที่ตัวผู้ซื้อสินค้าและบริการจาก 4Ps ดังนี้

แนะนำประสบการณ์ (Experience) หมายถึง แนวคิดที่เปลี่ยนจากการแนะนำข้อดีของสินค้า ให้มาเป็น การแนะนำประสบการณ์ที่ผู้ใช้ได้รับ หรือหลังจากได้ใช้ผลิตภัณฑ์เราแล้ว ทำให้ผู้ใช้รักในผลลัพธ์ที่มีและเกิด ความภาคภูมิใจที่ได้ใช้ผลิตภัณฑ์ของเรา (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2562)

คุณค่าราคา (Exchange) หมายถึง สร้างคุณค่าให้กับธุรกิจและความคุ้มค่าให้กับผู้บริโภค การแลกเปลี่ยน ความพึงพอใจระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค (Demeter, 2022)

ตอบสนองทุกที่ (Everywhere) หมายถึง ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าและบริการได้ง่ายที่สุด

การเผยแพร่ (Evangelism) หมายถึง การที่ลูกค้ารู้สึกดีต่อสินค้าและบริการที่มีทำการช่วยแนะนำและ เผยแพร่สินค้า เมื่อลูกค้าที่ใช้สินค้าเรามีความรู้สึกผูกพันหลงใหลในสินค้าและบริการที่เราสร้าง มีชั้นโดยพยายาม เปลี่ยนแปลงยกระดับความสัมพันธ์ของเราและลูกค้า ให้มีความสัมพันธ์ที่ค่อยๆ มากขึ้น (เกียรติพงษ์ อุดม ธนะธีระ, 2562)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

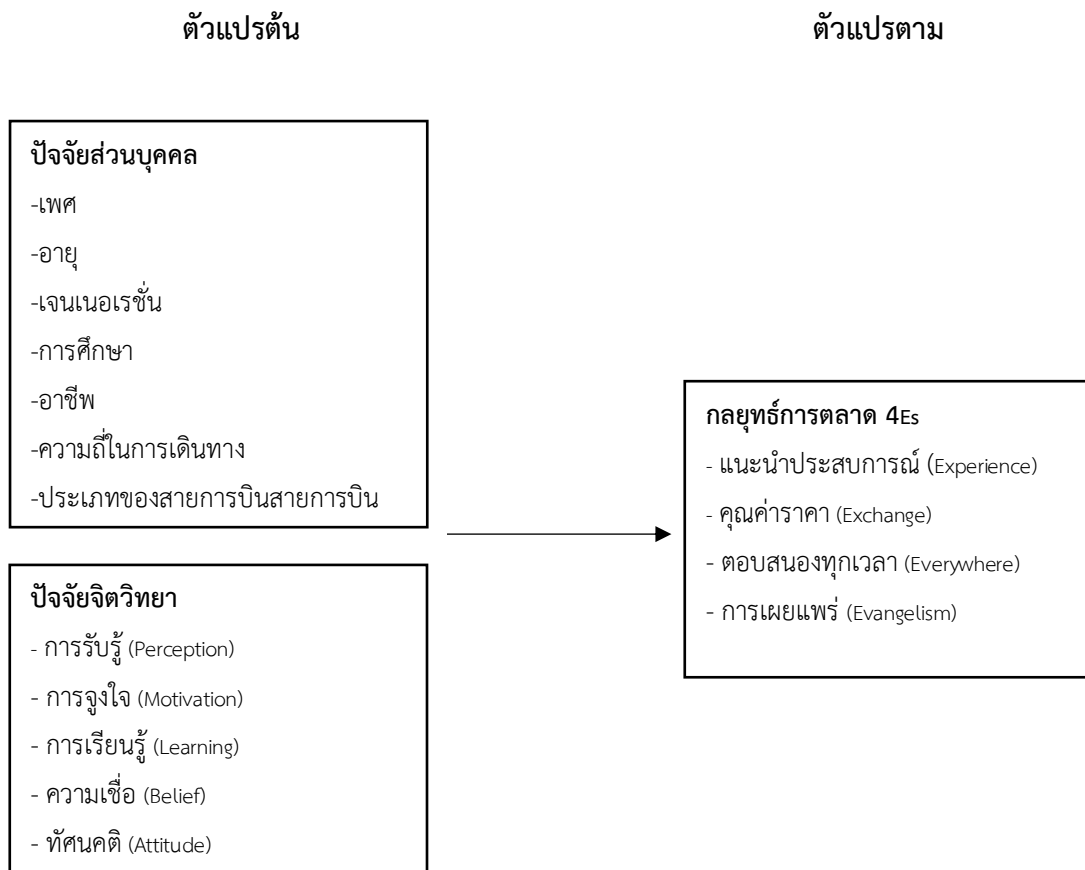
อินทัช เอื้อสุนทรวัฒนา (2561) ได้วิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด 4Es และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานครโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาส่วนประสมการตลาด 4Es และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร ใช้เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแจกแบบสอบถามจำนวน 400 คนกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร โดย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาด 4Es ในระดับดีและมีแรงจูงใจโดยรวม ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันทุกด้าน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อส่วนประสมการตลาด 4Es อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด 4Es ที่เกี่ยวกับจิตวิทยาแรงจูงใจ ด้านอารมณ์ เหตุผล ด้านความสัมพันธ์และการเข้าถึงผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับ ปานกลาง

วรวรรณ วิมลอุดมสิทธิ์ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ สถานบันเทิงย่านเอกมัยของผู้ใช้บริการสถานบันเทิง ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย จิตวิทยาที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสถานบันเทิงย่านเอกมัย โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับผู้ใช้สถานบันเทิงใน กรุงเทพมหานคร จำนวน 129 คน ใช้สถิติการวิจัยเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัย ด้านจิตวิทยา ได้แก่ แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว กลยุทธ์การตลาด 4Es ที่สอดคล้องกับแรงจูงใจของผู้ท่องเที่ยว ได้แก่ การเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ การรับรู้ การเรียนรู้ การสร้าง ทัศนคติ มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ธุรกิจบริการควรจะประยุกต์ใช้ปัจจัยจิตวิทยาและกลยุทธ์การตลาด 4Es เพื่อสร้างคุณค่าต่อธุรกิจ สร้างความมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการ พร้อมกับการส่งเสริมการตลาดบริการ เช่น การ สร้างบรรยากาศ การส่งเสริมการขาย การให้ข้อมูลที่น่าสนใจ

ชนินาถ ราชอุ้น (2558) ได้วิจัย เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อวัสดุก่อสร้างประเภทกระเบื้อง หลังคาของผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง ในอำเภอสามพราน จำนวน 82 คน ใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าโคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อหรือทัศนคติ

ปัจจัยด้านการจูงใจ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ และปัจจัยด้านบุคลิกภาพมีผลต่อการซื้อสินค้า ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีความสำคัญที่สุดคือ ปัจจัยส่งเสริมการตลาด ปัจจัยผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยสถานที่ ตามลำดับ ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านชื่อเสียง การเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในลำดับสุดท้าย บุคคลผู้ว่าจ้างมีความสำคัญต่อการซื้อสินค้าอย่างมากเนื่องจากเป็นสินค้าคงทน ใช้งานนาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้โดยสารสายการบิน ณ สนามบินสุวรรณภูมิ ประเทศไทยเปิดประเทศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565 - 15 กุมภาพันธ์ 2566 มีจำนวนเที่ยวบินรวมทั้งสิ้น 107,304 เที่ยวบิน และมีจำนวนผู้โดยสารรวมทั้งสิ้น 17,350,179 คน แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรที่ซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ ผู้วิจัยจึงใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนของ Cochran, W.G. (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 384 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเพิ่มเพื่อป้องกันการสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น จึงแจกแบบสอบถามเพิ่มจำนวน 410 ชุด และเลือกใช้เพียง 401 ชุดที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อคำถาม เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา 3) ปัจจัยกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีตัวแปรอิสระในการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ เงินเนอเรชั่น การศึกษา อาชีพ ความถี่ในการเดินทาง ประเภทของสายการบินสายการบิน และ ปัจจัยด้านจิตวิทยา- การรับรู้ (Perception) การจูงใจ (Motivation) การเรียนรู้ (Learning) ความเชื่อ (Belief) ทศนคติ (Attitude) และตัวแปรตามคือ ปัจจัยกลยุทธ์การตลาด 4Es ได้แก่ แนะนำประสบการณ์ (Experience) คุณค่าราคา (Exchange) ตอบสนองทุกเวลา (Everywhere) การเผยแพร่ (Evangelism) โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความตรงเท่ากับ 0.93 ซึ่งอยู่ในช่วงค่าความตรงที่ยอมรับได้ (IOC) 0.67-1.00 (สุวิมล ติรกานันท์, 2549 : 148) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงคือกลุ่มตัวอย่างผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิก่อนใช้แบบสอบถามจริง (Tryout) 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Cronbach, 1970) พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือในการวิจัยแบบสอบถาม ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ แบบเฉพาะเจาะจงคือเก็บกับผู้โดยสารที่ซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์เท่านั้น ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากตำราและหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตลาดการบินและกลยุทธ์การตลาด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลโดยการใช้ความถี่ และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยจิตวิทยาและปัจจัยกลยุทธ์การตลาด 4Es ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ระดับมาตราวัด Likert's Scale 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด (5) จนถึงน้อยที่สุด และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์และกลยุทธ์การตลาด 4Es การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	180	44.9
หญิง	221	55.1
รวม	401	100
อายุ		
18 – 24 ปี (Gen Z)	239	59.4
25 – 40 ปี (Gen Y)	108	27.2
41 – 56 ปี (Gen X)	48	12.0
57 – 75 ปี (Baby boomer)	6	1.5
รวม	401	100
การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	112	28.2
ปริญญาตรี	261	64.8
ปริญญาโท	27	6.7
ปริญญาเอก	1	0.2
รวม	401	100
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	199	49.4
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	31	7.7
พนักงานเอกชน	110	27.4
ธุรกิจส่วนตัว	49	12.5
ไม่ประกอบอาชีพ	12	3.0
รวม	401	100
ความถี่ในการเดินทาง		
1 – 3 ครั้ง/ปี	252	63.1
4 – 6 ครั้ง/ปี	85	20.9
7 – 10 ครั้ง/ปี	31	7.7
มากกว่า 10 ครั้ง/ปี	33	8.2
รวม	401	100

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประเภทของสายการบิน		
สายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost)	301	75.3
สายการบินเต็มรูปแบบ (Full Service)	100	24.7
รวม	401	100

ผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 18-24 ปี (Gen Z) จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 64.8 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการเดินทางสูงสุดอยู่ที่ 1-3 ครั้งต่อปี จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 75.3

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาระดับปัจจัยด้านจิตวิทยาการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับปัจจัยด้านจิตวิทยาการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์

ปัจจัยด้านจิตวิทยา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. การรับรู้	3.84	0.99	มาก
2. การสนใจ	4.16	0.90	มาก
3. การเรียนรู้	4.12	0.88	มาก
4. ความเชื่อและทัศนคติ	3.75	0.94	มาก
รวม	3.97	0.93	มาก

ผลการศึกษาระดับปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านการสนใจที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.903$) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.12$, $SD = 0.88$) ด้านการรับรู้ ($\bar{X} = 3.84$, $SD = 0.99$) และด้านความเชื่อและทัศนคติ ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.94$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

กลยุทธ์การตลาด 4Es	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. แนะนำประสบการณ์ (Experience)	4.07	0.86	มาก
2. คุณค่าราคา (Exchange)	4.12	0.84	มาก
3. ตอบสนองในทุกที่ (Everywhere)	3.97	0.89	มาก
4. การเผยแพร่ (Evangelism)	4.10	0.84	มาก
รวม	4.07	0.86	มาก

ผลการศึกษากลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.07, S.D. =0.86) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า คุณค่าราคามีผู้โดยสารให้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.12, S.D. =0.84) รองลงมาคือ การเผยแพร่ ($\bar{X}$ =4.10, S.D. =0.84) แนะนำประสบการณ์ ($\bar{X}$ =4.07, S.D. =0.86) และการตอบสนองในทุกที่ ($\bar{X}$ =3.97, S.D. =0.89) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลกับกลยุทธ์การตลาด 4Es

ผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถแบ่งได้เป็น ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของ 2 ตัวแปร ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างมากกว่า 2 ตัวแปร และกลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยใช้ค่าการทดสอบค่า t สำหรับการเปรียบเทียบ 2 ตัวแปร และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) สำหรับการเปรียบเทียบมากกว่า 2 ตัวแปร ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของ 2 ตัวแปร คือ เพศและประเภทของสายการบิน พบว่า เพศที่แตกต่างมีความเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกัน ($t = 0.76, p = 0.91$) และประเภทของสายการบินที่แตกต่างมีความเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกัน ($t = 0.00, p = 0.41$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างมากกว่า 2 ตัวแปร คือ ช่วงอายุ การศึกษา อาชีพ และความถี่ในการเดินทาง พบว่า ช่วงอายุที่แตกต่างมีความเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกัน ($f = 0.76, p = 0.06$) ระดับการศึกษาที่แตกต่างมีความเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกัน ($f = 2.02, p = 0.11$) อาชีพที่แตกต่างมีความเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($f = 0.80, p = 0.53$) และความถี่ในการเดินทางที่แตกต่างมีความเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกัน ($f = 1.89, p = 0.13$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การทดสอบความแตกต่างของตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและการใช้กลยุทธ์การตลาด 4Es

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	f	p
เพศ				0.76		0.91
ชาย	180	4.09	0.63			
หญิง	221	4.04	0.64			
รวม	401	4.07	0.64			
ช่วงอายุ					0.76	0.06
Gen Z 18-24 ปี	239	4.01	0.66			
Gen Y 25-40 ปี	108	4.20	0.57			
Gen X 41-56 ปี	48	4.02	0.66			
Gen Baby Bloomer 57-75 ปี	6	3.83	0.52			
รวม	401	4.02	0.60			
การศึกษา					2.02	0.11
ต่ำกว่าปริญญาตรี	112	3.95	0.70			
ปริญญาตรี	261	4.09	0.60			
ปริญญาโท	27	4.21	0.66			
ปริญญาเอก	1	4.62	0.59			
รวม	401	4.22	0.64			
อาชีพ					0.80	0.53
นักเรียน/นักศึกษา	199	4.02	0.66			
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	31	4.06	0.65			
พนักงานบริษัทเอกชน	110	4.11	0.61			
ธุรกิจส่วนตัว	49	4.08	0.60			
ไม่ประกอบอาชีพ	12	4.28	0.59			
รวม	401	4.11	0.62			
ความถี่ในการเดินทาง					1.89	0.13
1-3 ครั้ง/ปี	252	4.04	0.66			
4-6 ครั้ง/ปี	85	4.19	0.57			
7-10 ครั้ง/ปี	31	3.91	0.61			
มากกว่า10 ครั้ง/ปี	33	4.06	0.59			
รวม	401	4.05	0.61			
ประเภทของสายการการบิน				0.00		0.41
สายการบินต้นทุนต่ำ	301	4.06	0.64			
สายการบินเต็มรูปแบบ	100	4.06	0.65			

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t	f	p
รวม	401	4.06	0.64			

โดยสรุป จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้โดยสาร ณ สนามบินสุวรรณภูมิที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในทุกตัวแปร

ส่วนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์และกลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์และกลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ปัจจัยด้านจิตวิทยา	กลยุทธ์การตลาด 4Es				รวม
	แนะนำประสบการณ์	คุณค่าราคา	ตอบสนองทุกที่	การเผยแพร่	
การรับรู้	0.48	0.45	0.45	0.43	0.45
การตั้งใจ	0.46	0.53	0.57	0.37	0.48
การเรียนรู้	0.46	0.48	0.53	0.44	0.48
ความเชื่อและทัศนคติ	0.45	0.58	0.52	0.43	0.49
รวม	0.46	0.51	0.52	0.42	0.48

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า โดยรวม ปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง ($r= 0.48$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านความเชื่อและทัศนคติมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง ($r=0.49$) รองลงมาคือ ด้านการตั้งใจ ($r=0.48$) ด้านการเรียนรู้ ($r= 0.48$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการรับรู้มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในระดับปานกลาง ($r= 0.45$)

สรุปผลการวิจัย

ผู้โดยสารสายการบินที่ใช้บริการในสนามบินสุวรรณภูมิที่ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมด 401 คน พบว่าเพศของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ เพศหญิง จำนวน 221 คน ช่วงอายุ 18-24 ปี (Gen Z) จำนวน 239 คน ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 261 คน มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 199 คน ความถี่ในการเดินทาง 1-3 ครั้ง/ปี จำนวน 252 คน ประเภทสายการบินที่ใช้คือ สายการบินต้นทุนต่ำ (Low cost) จำนวน 301 คน ส่วนปัจจัยด้านจิตวิทยา พบว่ามีภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3.97 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ

ด้านการจูงใจที่ค่าเฉลี่ย 4.16 และน้อยที่สุด คือ ด้านความเชื่อและทัศนคติ ที่ค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนกลยุทธ์การตลาด 4Es มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีระดับมากที่สุด คือด้านคุณค่าราคา มีค่าเฉลี่ย 4.12 และน้อยที่สุดคือ ด้านการตอบสนองทุกเวลาที่ค่าเฉลี่ย 3.97 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ที่แตกต่างกัน และปัจจัยด้านจิตวิทยามีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง ($r = 0.48$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาาระดับปัจจัยด้านจิตวิทยากับกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นในด้านการจูงใจมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิจัยของ วรวรรธน์ วิมลอุดมสิทธิ์ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานบันเทิงย่านเอกมัยของผู้ใช้บริการสถานบันเทิงในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยาด้านการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด 4Es อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านการตอบสนองทุกที่ (Everywhere) ไม่สอดคล้องกับวิจัยของ อินทัช เอื้อสุนทรวัฒนา (2562) ที่ศึกษาส่วนประสมทางการตลาด 4Es และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการสร้างประสบการณ์ (Experience) อยู่ในระดับดี การสร้างประสบการณ์มีผลต่อการธุรกิจการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างมาก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับกลยุทธ์การตลาด 4Es ใน

การซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อกลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสารท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง ส่วนประสมการตลาด 4Es และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร (อินทัช เอื้อสุนทรวัฒนา, 2561) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาและกลยุทธ์การตลาด 4Es ในการซื้อบัตรโดยสารผ่านระบบออนไลน์ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่าปัจจัยด้านจิตวิทยาโดยรวม มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์การตลาด 4Es โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันร้อยละ 74.6 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรธน์ วิมลอุดมสิทธิ์ (2563) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานบันเทิงย่านเอกมัยของผู้ใช้บริการสถานบันเทิงในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านจิตวิทยามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานบันเทิงย่านเอกมัย ของผู้ให้บริการสถานบันเทิงในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยังคงสอดคล้องกับ ชนิเนา ราชอุ้น (2558) ที่พบว่าปัจจัยด้าน จิตวิทยาทุกปัจจัยหลักมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อวัสดุก่อสร้างประเภทกระเบื้องหลังคาสำหรับ ผู้ประกอบการในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ปัจจัยด้านความเชื่อหรือทัศนคติ

ปัจจัย ด้านการจูงใจ ปัจจัยด้านการรับรู้ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อินทซ์ เอื้อสุนทรวัฒนา (2561) ที่ระบุถึงปัจจัยทางจิตวิทยา ว่า แรงจูงใจด้านอารมณ์ ด้านเหตุผล ด้านความสัมพันธ์ และการเข้าถึงผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ต่อธุรกิจการท่องเที่ยวและกลยุทธ์การตลาด 4Es ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยคือ ธุรกิจสายการบินเป็นธุรกิจที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือในเรื่องการให้บริการมีผู้ใช้บริการต้องการใช้ อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้บริการอาจมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะส่วนบุคคล เช่น อายุ ปัจจัยด้านความเชื่อและทัศนคติเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่ได้รับการประเมินในระดับคะแนนน้อยที่สุด อาจเป็นไปได้ว่า ผู้สูงอายุอาจมีความเชื่อว่าการเรียนรู้หรือการซื้อบัตรโดยสารออนไลน์เป็นสิ่งที่ยาก สายการบินควรเริ่มพัฒนาวิธีการสื่อสารเพื่อลดช่องว่างและหาโอกาสใหม่ ๆ ทางการตลาดแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าช่องทางการศึกษาเป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนามากขึ้น โดยผู้ซื้อบัตรโดยสารออนไลน์ให้คะแนนในส่วนการตอบสนองในทุกที่ (Everywhere) น้อยที่สุด จึงควรต้องพัฒนาในกรณีดังกล่าว

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไปสืบเนื่องจาก ผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารออนไลน์และกลยุทธ์การตลาด 4Es นี้ อยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรจะศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ว่า สาเหตุใดจึงอยู่ในระดับปานกลาง และทำอย่างไรจึงจะสร้างประโยชน์จากกลยุทธ์การตลาด 4Es ได้มากขึ้น ซึ่งการศึกษาดังกล่าว อาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาในการซื้อบัตรโดยสารผ่านออนไลน์และกลยุทธ์การตลาด 4Es ของผู้โดยสาร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ นี้สำเร็จได้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณผู้ปฏิบัติงาน ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต และนักศึกษา อัญจิมา มุหมัดต่อเฮ็ด, จินัฐดา พุ่มพวง, หงส์อุษา อัดตะ, ยูริตา เอี่ยมฤทธิ์, อันดา พงษ์เพ็ง ที่ได้ช่วยเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. (2562). *กลยุทธ์การตลาด 4Es และส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix)*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.iok2u.com/article/marketing/4es-marketing-mix>
- ชนินาถ ราชอุ้น. (2558). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อวัสดุก่อสร้างประเภทกระเบื้องหลังคาของผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธมลวรรณ สมพงศ์. (2564). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าทางออนไลน์ ของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์.หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วราวรรณ วิมลอุดมสิทธิ์. (2563). *ปัจจัยด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสถานบันเทิงย่าน เอกมัยของผู้ใช้บริการสถาบันเทีง ในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: บริษัท อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ (จำกัด).
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2560). *การแบ่งส่วนตลาดโดยใช้หลักด้านประชากรศาสตร์*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2566, จาก <http://www.me-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2560-5-11594614044.pdf>
- สุวิมล ติरणันท์. (2549). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อินทัช เอื้อสุนทรวัฒนา. (2561). *ส่วนประสมการตลาด 4Es และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- Demeter. (2022). *Respond everywhere*. Retrieved. August 1, 2023, From <https://www.demeterict.com/zendesk-updates-th/what-is-digital-transformation/>
- Digitalstat, (2022). *สรุป 52 Insight สำคัญจาก Thailand Digital Stat 2022 ของ We Are Social*. [Online]. สืบค้นจาก: <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/insight-thailand-digital-stat-2022-we-are-social/>
- Happy longway. (2566). *What is E-ticket? Let's see*. Retrieved August 7, 2023, From <https://happylongway.com/what-is-a-eticket/>
- Nattapon Muangtum. (2022). *EverydayMarketing.co*. Retrieved. August 1, 2023, From <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/insight-thailand-digital-stat-2022-we-are-social/>
- Schiffman, L. & Kanuk, L. (2010). *Consumer Behavior*. 10th ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.

แรงจูงใจและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา
การท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา

Motivation and satisfaction that influences the repeat tourism
of travelers: A case study of tourism festivals and events in Pattaya

นรินทร พลน้า¹, สุชัญญา เสถียรอินทร์², จิรัฐสกุล ปงจันทา³,
วริศรา กาญจนศรี⁴, ทัชชกร สัมมะสุต^{5*}

Narintorn Phonnam¹, Suchanya Sathianin², Jiratsakul Pongchanta³,
Waritsara Kanjanasri⁴, Touchakorn Sammasut^{5*}

^{1,2,3,4,5,6*} คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา

^{1,2,3,4,5,6*} Faculty of Management Sciences, Kasetsart University Sriracha Campus

*Corresponding author E-mail: immyresmk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวงานเทศกาลและมหกรรมเมืองพัทยา จำนวน 400 คน ผ่านวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ 2 ตัวแปร One-Way Anova (F-test) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ จากผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับแรงจูงใจ ความพึงพอใจและการท่องเที่ยวซ้ำอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.02$ โดยแรงจูงใจด้านปัจจัยดึงดูดส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำมากที่สุด และจากการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการท่องเที่ยวซ้ำ พบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ภูมิภาคที่แตกต่างส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำไม่ต่างกันแรงจูงใจและความพึงพอใจส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงาน มหกรรมเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรม, ปัจจัยหลัก, ปัจจัยดูด

ABSTRACT

This research aims to study the motivations influencing repeat tourism of tourists attending festivals and events in Pattaya. Data was collected from a sample of 400 tourists who had previously attended Pattaya festivals and events, using a specific purposive sampling method. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics such as One-Way ANOVA (F-test) and multiple linear regression analysis with two variables. The study found that tourists place significant importance on motivation, satisfaction, and repeat tourism, with an average motivation score ($\bar{X}$) of 4.02. Motivational factors were identified as the strongest influencers of repeat tourism. Furthermore, comparisons based on personal factors such as gender, age, education, occupation, and hometown showed no significant differences in repeat tourism behavior. Motivation and satisfaction significantly influence repeat tourism among tourists participating in Pattaya festivals and events, with a significant level of 0.05.

Keywords: Tourism festivals and events, Push factor, Pull factor

บทนำ

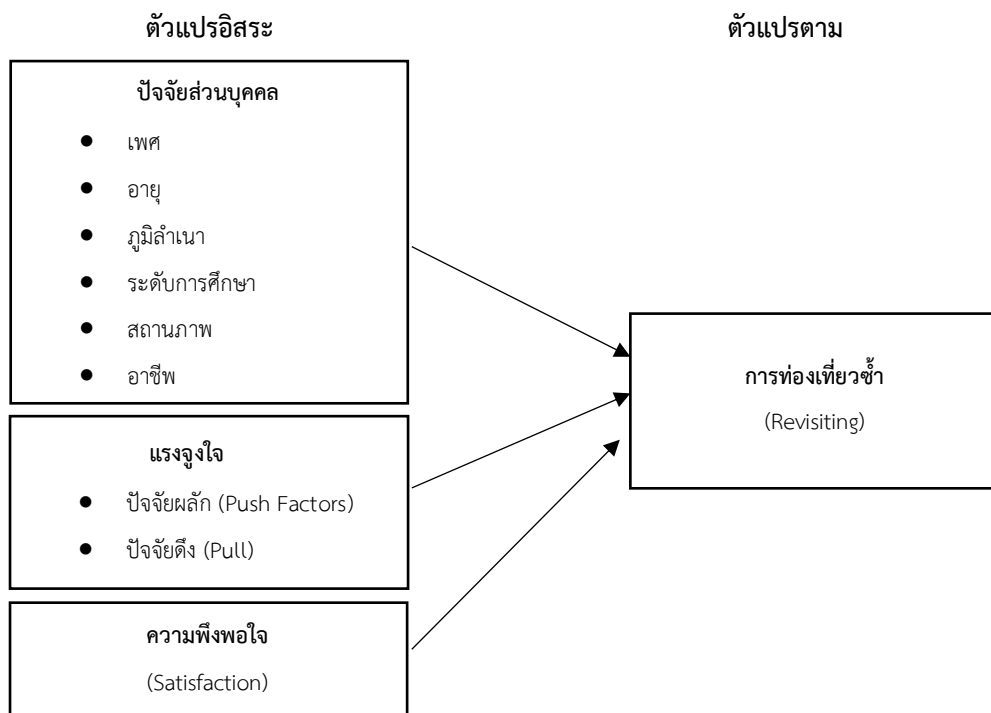
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศทั้งในด้านการสร้างเงินตราต่างประเทศ มีความสำคัญต่อความสมดุลของการค้าและบริการรวมถึงการผลิตภัณฑมวบรวมภายในประเทศ (GDP) และยังมีบทบาทในสังคม โดยการสร้างงานกระจายรายได้ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในปี พ.ศ.2566 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ประเมินเบื้องต้นพบว่า ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนกรกฎาคม ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวสะสมรวมกว่า 1.045 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญและในบางปีการเติบโตของการท่องเที่ยวนับเป็นครั้งหนึ่งของอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (พิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย, 2561) ซึ่งหากมองในบริบทของการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้การท่องเที่ยวอย่างมหาศาลและยั่งยืนโดยไม่ต้องลงทุนมากมาย ในการหานักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่

ในปัจจุบันพัทยา MICE City หรือเมืองสำหรับการจัดประชุม สัมมนา นิทรรศการ ระดับโลก เพราะผู้เดินทางมาร่วมงานประชุมสัมมนา หรือนิทรรศการ ก็อาจจะเลือกที่จะอยู่ต่อเพื่อท่องเที่ยว ซึ่งในส่วนนี้เรายังมีการสร้างความร่วมมือกับทางชุมชนในเมืองพัทยา ที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และมีศักยภาพพร้อมสำหรับรับกลุ่มนักท่องเที่ยว (ประอรพิศ กัษวัฒนา, 2566) ทำให้ตลอดทั้งปีจัดเทศกาลและงานมหกรรมต่างๆ ในทุกๆ เดือนตลอดทั้งปี เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ในเชิงพาณิชย์ ที่ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ เช่น ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านกีฬา ด้านศาสนา ด้านดนตรี ด้านอาหาร ด้านสุขภาพ เป็นต้น รวมไปถึง สถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบที่หลากหลายในเขตเมืองพัทยา เช่น ชายหาด พิพิธภัณฑ์ ตลาด การแสดงโชว์ สวนน้ำ สวนสนุก (Pattaya

city, 2566) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มสถิติด้านการท่องเที่ยวในปี 2566 เบื้องต้นพบว่าในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน ในประเทศไทย จังหวัดชลบุรี มีผู้เยี่ยมชมเพิ่มขึ้นจากปี 2565 มากถึง 67.80% และมีรายได้เพิ่มขึ้น 128.88% คิดเป็นรายได้จากผู้เยี่ยมชมเยือนรวม 189,785.89 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) แสดงให้เห็นว่างานมหกรรมและงานเทศกาลของพัทยาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รวมถึงการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวมีสำคัญมากนอกจากจะส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยตรงของพัทยาแล้ว กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมยังสามารถไปบอกต่อสถานที่ท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้นกับผู้ท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ยังไม่เคยมาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น รวมไปถึงการสร้างความรู้สึกร่วมกันที่แข็งแกร่งระหว่างนักท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่สามารถประสบความสำเร็จและในระยะยาว (ผู้จัดการออนไลน์, 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา โดยมีการศึกษาตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Satisfaction) โดยศึกษางานวิจัยกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดของหน่วยธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเร่งพัฒนาการเติบโตและยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเมืองพัทยาให้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวกรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยา

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ คือ สภาวะภายในที่ชี้แนะและกระตุ้นพฤติกรรมของมนุษย์ (Kassin, 1998) นอกจากนี้ยังถูกมองว่าเป็นแรงผลักดันในการตอบสนองความต้องการทั้งทางสรีรวิทยาและจิตใจ ของผู้คน (Berkman, Lindquist, & Sirgy, 1997) ในบริบทของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 2 ปัจจัยได้แก่

1. ปัจจัยผลัก (Push Factor) Crompton (1979) ให้คำนิยามว่า ปัจจัยที่ผลักดันบุคคลให้เข้าร่วมในกิจกรรมเฉพาะหรือปัจจัยภายในที่ผลักดันให้บุคคลดำเนินการตามความปรารถนาที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในการลาพักผ่อน ปัจจัยผลักคือแรงผลักดันภายในและจิตใจ ซึ่งชักนำให้บุคคลแสวงหาประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากประสบการณ์และกิจกรรมที่มีอยู่ เช่น การค้นหาความสนุก ความแปลกใหม่ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และศักดิ์ศรี (Prayag และ Ryan, 2010)

2. ปัจจัยดึง (Pull Factor) Crompton (1979) ปัจจัยดึงเป็นแรงจูงใจภายนอกที่ได้รับอิทธิพลจากจุดหมายปลายทางมากกว่าแรงจูงใจภายในจากตัวนักท่องเที่ยวเอง สิ่งกระตุ้นที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังสถานที่นั้นเกิดจากความสวยงาม สภาพแวดล้อม หรือความน่าดึงดูดของสถานที่

สรุปได้ว่าแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเมื่อบุคคลตระหนักถึงความต้องการบางอย่างที่ไม่เพียงพอจึงเกิดการแสวงหาโอกาสในการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อรับรางวัลทางจิตวิทยาบางอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ประการได้แก่ แรงจูงใจดึงดูด ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานที่ปลายทางที่จะไป และแรงจูงใจแบบผลัก ภายในของตัวนักท่องเที่ยว เช่น ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิต เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) คือความรู้สึกของนักท่องเที่ยวในเชิงบวกหรือเชิงลบที่รับรู้ได้จากประสบการณ์ที่ตรงกับการคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม (Oliver & Rust, 1994) ซึ่งความพึงพอใจมีบทบาทสำคัญในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยความพึงพอใจเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวเปรียบเทียบประสบการณ์กับการความคาดหวัง (Kotler & Armstrong, 2010) ซึ่งตรงกับทฤษฎีของ Anggraeni (2019) พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกิดจากการมีประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยว กล่าวคือ ถ้านักท่องเที่ยวที่มีความทรงจำที่ดีที่เกิดจากการเดินทางท่องเที่ยวและเมื่อเดินทางกลับแล้วยังสามารถจดจำประสบการณ์การท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจเกิดขึ้น และถ้านักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ก็จะเกิดความไม่พึงพอใจ

สรุปได้ว่าความพึงพอใจ คือความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและนำมาเปรียบเทียบกับความคาดหวังที่คาดว่าจะได้รับในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งจะเป็นไปในเชิงบวกหรือเชิงลบขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับกลับมา และจะส่งผลถึงความตั้งใจด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซ้ำ

การกลับมาเที่ยวซ้ำเป็นตัวแทนที่นักวิชาการให้ความสนใจเพื่อใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่จะแสดงในอนาคตของนักท่องเที่ยว (Oliver, 1999) โดยการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวเกิดจากการได้รับประสบการณ์ที่ดีและตรงตามที่คาดหวังไว้จากการท่องเที่ยว โดยพฤติกรรมมาท่องเที่ยวส่วนบุคคลถูกกระตุ้นจากปัจจัยต่างๆรวมถึงสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวอาจจะเดินทางกลับมาเที่ยวซ้ำหรือไม่เดินทางกลับมาเที่ยวซ้ำในสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่นอีกก็ได้เช่นกัน (Maghsoodi Tilaki et al., 2016) แต่ถ้าหากนักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในเชิงบวกและได้รับความประทับใจอย่างต่อเนื่องต่อสถานที่ท่องเที่ยว ก็ย่อมมีโอกาสสูงขึ้นในการเดินทางกลับมาเที่ยวซ้ำในอนาคต (Whang et al., 2016)

สรุปได้ว่าการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวบ่งบอกให้เห็นถึงความพึงพอใจต่อสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังท่องเที่ยวในสถานที่เดิม เนื่องจากได้รับประสบการณ์ในเชิงบวกและตรงกับที่คาดหวังไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรชาวไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบขนาดของประชากรที่แท้จริง คำนวณจากประชากรตามสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 จะได้จำนวนประมาณของกลุ่มตัวอย่าง 385 คน โดยทำการสำรองตัวอย่างเพิ่มอีกร้อยละ 5 ซึ่งรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non - Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งจะมีการเก็บข้อมูลเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เคยท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการสำรวจผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (Survey) โดยใช้กลุ่มผู้บริโภคที่เคยไปท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา ซึ่งการใช้แบบสอบถามออนไลน์ เพื่อสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลผ่าน Google forms โดยส่ง Link, Qr code ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Line, Instagram และ Facebook เป็นการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน ธันวาคม 2566 ถึง มกราคม 2567 จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences)

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทางออนไลน์ (Online Survey) เพื่อเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและตอบสนองต่อพฤติกรรมยุคดิจิทัลในปัจจุบันทางผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทำการทดลองใช้ก่อนดำเนินการเก็บแบบสำรวจกับกลุ่มเป้าหมายจริง เพื่อทดสอบให้แน่ชัดว่าผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจตรงกันและตอบคำถามตามความเป็นจริงทุกข้อโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวงานเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา ซึ่งตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์ (Cronbach's alpha coefficient) โดยทำการทดสอบ จำนวน 30 ชุด จากการหาค่าความเชื่อมั่นของสัมประสิทธิ์พบว่าค่าความเชื่อมั่น

ของสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.939 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.748 - 0.962 แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามที่เป็นการวัดตัวแปรแต่ละตัว มีความน่าเชื่อถือและมีความเหมาะสมจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างได้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2551)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมSPSS (Statistical Package for Social Sciences) ผ่านการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ 2 ตัวแปร One-Way Anova เพื่อหาค่า F-test และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำ และใช้สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) วิเคราะห์แรงจูงใจและความพึงพอใจเพื่อหาความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 259 คน ร้อยละ 64.8 มีอายุ 18-25 ปี จำนวน 242 คน ร้อยละ 60.5 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด จำนวน 273 คน ร้อยละ 68.3 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษาจำนวน 227 คน ร้อยละ 56.8 สถานภาพโสด จำนวน 318 คน ร้อยละ 79.5 และมีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคกลาง จำนวน 189 คน ร้อยละ 47.3

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์แรงจูงใจและความพึงพอใจ(Satisfaction) และการท่องเที่ยวซ้ำ

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับด้านความสะดวกปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 (เห็นด้วยมาก) และความพึงพอใจพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญเจ้าหน้าที่ภายในเทศกาลและงานมหกรรม มีการให้บริการที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 (เห็นด้วยมาก)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และการท่องเที่ยวซ้ำ

ตัวแปร	X	S.D.	ระดับ
แรงจูงใจ			
ปัจจัยผลัก(Push Factors)	3.95	0.69	เห็นด้วยมาก
ปัจจัยดึงดูด(Pull Factors)	4.03	0.07	เห็นด้วยมาก
ความพึงพอใจ(Satisfaction)	4.01	0.64	เห็นด้วยมาก
การท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว(Revisiting)	4.09	0.74	เห็นด้วยมาก
รวม	4.02	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเรื่องการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว เทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยา พบว่า ปัจจัยที่มีค่าระดับความคิดเห็นด้วย โดยรวม ในระดับมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว(Revisiting) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 4.09 ลำดับถัดมาคือ ปัจจัยดึง (Pull Factors) มีค่าเฉลี่ย 4.03 ลำดับถัดมาคือ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ(Satisfaction) มีค่าเฉลี่ย 4.01 และลำดับสุดท้ายคือ ปัจจัยผลัก(Push Factors) มีค่าเฉลี่ย 3.95

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์สองตัวแปร One-Way Anova เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการเทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยาต่างกัน

ตารางที่ 2 One-Way Anova เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig	Sum of Squares
ด้านเพศ	Between Groups	2.223	3	.741	1.376	.250
	Within Groups	213.331	396	.539		
	Total	215.554	396			
ด้านอายุ	Between Groups	.492	3	.164	.302	.824
	Within Groups	215.063	396	.543		
	Total	215.554	396			
ด้านภูมิลำเนา	Between Groups	2.660	5	.532	.984	.427
	Within Groups	212.895	394	.540		
	Total	215.554	399			
ด้านระดับการศึกษา	Between Groups	.219	2	.109	.202	.818
	Within Groups	215.336	397	.542		
	Total	215.554	399			
ด้านสถานภาพ	Between Groups	.920	3	.307	.566	.638
	Within Groups	214.634	396	.542		
	Total	215.554	399			
ด้านอาชีพ	Between Groups	2.299	4	.575	1.065	.374
	Within Groups	213.255	395	.540		
	Total	215.554	399			

จากตารางที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวกัน (One-Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในแต่ละด้านที่แตกต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำไม่ต่างกัน

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์แรงจูงใจและด้านความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว
กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยา โดยนำมาวิเคราะห์สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ
(Multiple Regression)

ตารางที่ 3 Multiple Linear Regression

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients
	Std.Error	β	P-value
แรงจูงใจ			
ปัจจัยผลักดัน(Push Factors)	0.048	0.119	0.013
ปัจจัยดึงดูด(Pull Factors)	0.440	0.460	<0.001
ความพึงพอใจ (Satisfaction)	0.302	0.342	0.005

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการศึกษาการวิเคราะห์เชิงถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วย แรงจูงใจ และความพึงพอใจ (Satisfaction) โดยการพิจารณาจากค่า P – value หรือค่า Sig.กำหนดไว้ไม่เกิน 0.05 ที่ส่งผลต่อตัวแปรอิสระ สามารถพยากรณ์ผลต่อตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (β) พบว่ามีตัวแปรที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยา มากที่สุด คือ แรงจูงใจด้านดึงดูด (Pull Factors) ($\beta = 0.460$, $P = <0.001$) รองลงมา คือ ความพึงพอใจ (Satisfaction) ($\beta = 0.342$, $P = 0.005$) ลำดับสุดท้ายคือ แรงจูงใจด้านผลักดัน (Push Factors) ($\beta = 0.119$, $P = 0.013$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหรหรรรมเมืองพัทยา มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปการศึกษาภาพรวม โดยนำทฤษฎีมาอ้างอิงเพื่ออภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำต่างกัน กรณีศึกษาการท่องเที่ยวและงานมหรหรรรมเมืองพัทยาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำไม่ต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งวรี คล้ายสุวรรณ (2554) พบว่าไม่ว่านักท่องเที่ยวจะเป็นเพศหรืออายุเท่าใดก็ตามมีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวซึ่งอาจเกิดจากแรงจูงใจจากปัจจัยอื่นๆ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวมีรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคมและมีสถานภาพอย่างเท่าเทียม อีกทั้งยังพบว่านักท่องเที่ยวที่ระดับการศึกษาต่างกันส่งผลต่อเดินทางท่องเที่ยวไม่ต่างกัน เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวเกิดจากปัจจัยชักจูงอื่นนอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคลที่เหมือนกัน ปัจจัยด้านภูมิภาคนั้นที่แตกต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำไม่ต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิสร่า แก้วสรรค์ (2565) พบว่าปัจจุบันไม่ว่านักท่องเที่ยวจะเป็นคน จังหวัดอะไร มีที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนาต่างกัน

ก็ส่งผลต่อการท่องเที่ยวไม่ต่างกัน ปัจจัยด้านอาชีพที่แตก ต่างกันส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วรพงษ์ รัตนศรี (2554) นักท่องเที่ยวที่มี อาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวไม่ต่างกัน กล่าวโดยสรุป ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ส่งผลต่อการกลับ มาเที่ยวซ้ำไม่ต่างกัน สามารถอธิบายได้ว่าไม่ว่าปัจจัยส่วนบุคคลจะเป็นลักษณะใดนัก ท่องเที่ยวก็สามารถกลับมาเที่ยวซ้ำในสถานที่นั้นๆได้เช่นกัน

2. ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าแรงจูงใจด้านผลึก ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marmaiyatno , Himawan Brahmantyo and Sri Mariati (2023) พบว่านักท่องเที่ยวต้องการแสวงหาประสบการณ์ท่องเที่ยวจากแรงผลักดันภายในและจิตใจ โดยอาจเป็นปัจจัยด้านสรีระหรือกายภาพ (Physical) โดยคนมีความต้องการออกไปสัมผัสกับธรรมชาติหรือปัจจัยด้านอารมณ์ และความรู้สึก (Emotion) นักท่องเที่ยวอยากที่จะสัมผัสบรรยากาศที่โรแมนติก ต้องการความรู้สึกรื่นรมย์ และปลอดภัย ได้รู้สึกถึงธรรมชาติและความสะดวกสบาย (Klenosky, 2002) โดยพิจารณาจากประสบการณ์และกิจกรรมที่มีอยู่ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การหลีกเลี่ยงจากสภาพแวดล้อมที่จำเจ กระชับความสัมพันธ์ในเครือญาติ การเสริมสร้างการปะทะ สังสรรค์ทางสังคม ความต้องการความภาคภูมิใจและการพัฒนาตนเอง (Crompton, 1979) และแรงจูงใจด้านดึงดูดส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคสิริ เผือกม่วง และ แสงแข บุญศิริ (2562) เรื่องปัจจัยทางการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่าปัจจัยดังเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเลือกไปยังสถานที่นั้นๆ (Hudman, 1980) จากการวิเคราะห์พบว่านักท่องเที่ยวต้องการได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น (Dann, 1981) มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ (Fakaye & Crompton, 1991) โดยกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่และความแตกต่างออกไปนั้นจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า (Klenosky, 2002) รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่มีอย่างครบครันและคุณลักษณะของจุดหมายปลายทาง เช่น สถานบันเทิงยามค่ำคืน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและทัศนียภาพที่สวยงาม ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง สถานที่ท่องเที่ยวมีความสะอาดและความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมเข้าถึงง่าย ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร ที่จอดรถ เป็นต้น ทั้งนี้มีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว (Crompton, 1979)

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยา ความพึงพอใจสามารถวัดออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านสภาพแวดล้อม 2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3.ด้านการบริการ 4.ด้านคมนาคม 5.ด้านความปลอดภัย (ณัฐพล เนียมแก้ว, 2560) จากการวิเคราะห์ปัจจัยด้านความพึงพอใจในการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าด้านความพึงพอใจส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเทศกาลและงานมหกรรมเมืองพัทยาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หลิววี และ ณัฐนนท์ ฐิตยาปราโมทย์ (2566) พบว่านักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวและได้รับประสบการณ์ที่ดีและตรงกับสิ่งที่คาดหวังไว้ก่อนที่จะไปท่องเที่ยว ทางด้านสภาพแวดล้อม มีภาพรวมที่พึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ อาทิเช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่จอดรถ เป็นต้น ทางด้านการบริการ นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่ดีจากเจ้าหน้าที่ที่คอยให้ความช่วยเหลือคอยให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ทางด้านคมนาคมภายในงานเทศกาลและงานมหกรรมมีการเดินทางที่สะดวกสบายและมีการจัดการด้านคมนาคมที่ดี และในด้านความปลอดภัยนักท่องเที่ยวได้รับการดูแลช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างครอบคลุม ด้วยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐควรมีการนำเสนอเนื้อหาที่สามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการรับรู้และส่งต่อข้อมูล เช่น การนำเสนอข้อมูลที่มีการปรับแต่งให้เข้ากับเรื่องที่เป็นกระแสในกลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิตประจำวัน ด้านความสะดวก และด้านการบริการของเจ้าหน้าที่เป็นหลักหน่วยงานภาครัฐควรเสนอกิจกรรมต่างๆภายในงาน พร้อมทั้งจัดเตรียมสถานที่ให้มีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำกันในแต่ละปี เพื่อสร้างความผ่อนคลายให้กับนักท่องเที่ยวสามารถดึงดูดและกระตุ้นให้เกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ อีกทั้งยังต้องรักษาระดับความสะดวกและการบริการของเจ้าหน้าที่ให้มีมาตรฐาน และในส่วนของผู้ประกอบการควรศึกษาและนำเสนอสินค้าและบริการที่มีเป็นที่น่าสนใจหรือเป็นกระแสในกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงเวลา โดยเน้นสินค้าหรือบริการที่มีความหลากหลายและแปลกใหม่เพื่อลดความจำเจที่นักท่องเที่ยวต้องเผชิญ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2566*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <http://www.mots.go.th/news/category/705>
- ชนิสรา แก้วสรรค. (2565). การตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีต่อลักษณะด้านกายภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*. 5(6), 191.
- ณัฐพล เนียมแก้ว. (2560). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อวัดเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าราชานุสรณ์ อำเภอแจ้ห่ม จังหวัด ลำปาง. *วิชาการมหาวิทยาลัยพาร์ อีสเทอร์น*. 1: 316-323.
- ประอรพิต กัชวัฒนา. (2566). *อัปเดตการท่องเที่ยว เมืองพัทยา ในวันที่ทุกธุรกิจฟื้นตัวเต็มร้อย แล้วเมืองท่องเที่ยวจะโตต่ออย่างไรให้ยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.salika.co/2023/09/15/pattaya-tourism-updated-2023/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). *นักท่องเที่ยวซ้ำอีกปีสำคัญดันท่องเที่ยวโตขับเคลื่อนศก*. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2576, จาก <https://mgronline.com/business/detail/9660000112434>
- พิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย. (2566). *การท่องเที่ยวกับเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2561*. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.the101.world/tourism-and-thai-economy/>
- ภาคสิริ เผือกผ่อง และแสงแข บุญศิริ. (2562). ปัจจัยทางการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของตลาดน้ำ วัดลำพญาอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล*. 6(2), 132-154.
- รุ่งวรี คล้ายสุวรรณ. (2554). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

- หลิววี และ จูติยา ปราโมทย์. (2566). อิทธิพลของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวจีนในนครเฉิงตูสาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 10(1), 219-235.
- Anggraeni, R. (2019). Enhancing the revisit intention of nature-based tourism in Indonesia: The role of memorable tourism experience and satisfaction. *Management and Business Research Quarterly*, 11, 9-19. DO :10.32038/mbrq.2019.11.02
- Berkman, H., Lindquist, J., & Sirgy, M. J. (1997). *Consumer behavior: Concepts and marketing strategy*. Lincolnwood, IL: NTC Business Books.
- Brahmantyo, H., & Mariati, S. (2023). Analysis of The Effect of Push Factors and Pull Factors on Tourists Revisit Intention To Pahawang Island, Pesawaran District, Lampung Province. *International Journal of Travel, Hospitality and Events*. 2(1), 1-9.
- Crompton, J. L. (1979). Motivations for pleasure vacation. *Annals of Tourism Research*. 6(4), 408-424.
- Dann, G. (1981). Tourist Motivation: An Appraisal. *Annals of Tourism Research*. 1(8) 187-219.
- David Weaver and Martin Oppermann. (2000). *Tourism management*. Milton, Qld.: Jacaranda Wiley.
- Fakaye, P. C. & Crompton, J. L. (1991). Image differences between prospective, first time and repeat visitors to the lower Rio Grande valley. *Journal of Travel Research*. 30(2), 10-16.
- Hudman, L. E. (1980). *Tourism : A shining world*. Ohio : Grid.
- Kassin, S. (1998). Psychology (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. Katz, D. (1960). The functional approach to the study of attitudes. *Public Opinion Quarterly*, 24, 163-204.
- Maghsoodi Tilaki, M. J., Hedayati Marzbali, M., Abdullah, A., & Bahauddin, A. (2016). Examining the influence of international tourists' destination image and satisfaction on their behavioral intention in Penang, Malaysia. *Journal of Quality Assurance in Hospitality and Tourism*, 17(4), 425-452.
- Pattaya city. Pattaya Events. (2023). Retrieved December, 23, 2023, from, <https://vh-projects.com/pattaya-city-dev/TH/about.html>. 2566.
- Prayag, G., & Ryan, C. (2010). The relationship between the push and pull factors of a tourist destination. the role of nationality: an analytical qualitative research approach. *Current Issues in Tourism*, 14(2), 121-143
- Klenosky, D. B. (2002). The pull of tourism destinations: A means-end investigation. *Journal of Travel Research*. 40(4): 385-395.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2010). *Principles of marketing*. Pearson education.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607-610.

- Oliver, R., & Rust, R. (1994). *Service Quality: Insights and Managerial Implication from the Frontier*. New York: Sage Publications.
- Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty? *Journal of Marketing*, Special Issue 63, 33-44.
- Wei, Z. (2561). การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาชมการแสดงสาวประเภทสองที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Whang, H., Yong, S., & Ko, E. (2016). Pop culture, destination images, and visit intentions: Theory and research on travel motivations of Chinese and Russian tourists. *Journal of business research*, 69, 631-641.

เลือดซัดตียา: การสร้างสรรค์แนวคิดและองค์ประกอบการแสดงละคร ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

Ludkattiya: Creation of the concept and elements of theatrical performance according to the Royal Wichit Drama

ฤดีชนก กชเสนี^{1*}, จินตนา สายทองคำ², ศุภชัย จันทร์สุวรรณ³

Rudeechanok Gajaseni^{1*}, Jintana Saitongkum², Supachai Chansuwan³

^{1*,2,3} สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1*}Bunditpatanasilpa Institute ²Associate Professor Dr., Doctoral Thesis Advisor, Bunditpatanasilpa

³Associate Professor Dr., Doctoral Thesis co-Advisor, Bunditpatanasilpa

*Corresponding author; E-mail: dum.daitor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อสร้างแนวคิดการแสดงละครเรื่องซัดตียาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร 2. เพื่อสร้างองค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดซัดตียาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร ดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและกำหนดแนวความคิดจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครหลวงวิจิตร ทั้งนี้ดำเนินการสัมภาษณ์ทายาทหลวงวิจิตรวาทการ ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ดนตรีและเครื่องแต่งกาย ตลอดจนกลุ่มผู้มีประสบการณ์การแสดงละครหลวงวิจิตรวาทการ จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษาสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อสร้างแนวคิดและรูปแบบการแสดงละครเรื่องซัดตียาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างแนวคิด ประกอบด้วย 1) แนวทางการแสดงละครปลูกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ 2) บูรณาการศาสตร์การแสดงละครรูปแบบต่าง ๆ คือ ละครพูด ละครร้อง ละครพันทาง 3) ใช้วงดนตรีไทยและวงดนตรีสากลประกอบการแสดง 4) เนื้อเรื่องการแสดงจากวรรณกรรมประเภทนวนิยายของลักษณะคดี เรื่อง เลือดซัดตียา ที่มีเรื่องราวความรักของหญิงชายจบลงด้วยโศกนาฏกรรมที่พระเอกนางเอกเลือกที่จะเสียสละความรักเพื่อประเทศชาติ คล้ายคลึงกับละครเรื่องเจ้าหญิงแสนหวี ของหลวงวิจิตรวาทการ ที่ปลูกฝังหน้าที่ของทุกคนที่ต้องมีความจงรักภักดีต่อผู้ปกครองประเทศ มีความสามัคคีปรองดองกันในชาติ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประเทศชาติ

2. การสร้างองค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดซัดตียาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์บทละคร 2) การสร้างสรรค์ดนตรีประกอบการแสดง 3) การคัดเลือกผู้แสดง 4) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ 5) การออกแบบเครื่องแต่งกาย 6) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง 7) การออกแบบพื้นที่เวทีและฉากในการแสดง 8) การออกแบบแสง เสียง และมัลติมีเดีย การสร้างสรรค์แสดงในครั้งนี้สามารถพัฒนาต่อยอด การปลูกฝังคุณธรรมด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยเสริมแต่งความร่วมมือเพื่อสืบสานแนวทางละครหลวงวิจิตรให้กลับมามีระดับความรักชาติของคนไทยในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: ละครหลวงวิจิตร, เลือดขัตติยา, ละครสร้างสรรค์

ABSTRACT

The purpose of this article is not only to develop the concept of Kattiya drama in the style of Luang Wichitwathakan but also to create and introduce the revised element of this Thai drama in this authentic style. The study has been conducting by studying the fundamental information and knowledge in order to define the concept as well as studying the academic documents, textbooks, relevant research including the exclusive interview with the heir of Luang Wichitwathakan, the national artists, Thai musical and costume experts and a group of direct-experienced individuals before analyzing the gathered information so as to develop this new performance.

The study finds that conceptualizing process comprises of four different components including approach, integration, music and the outline. The primary approaching of Luang Wichit drama is concerning about the patriotism while the dialogue play, musical drama, the chronicle drama has been integrated into the new performance. Both Thai and international musicians are deployed for the show. The outline is based on the novel of Laksanawadee so called Kattiya Blood which is the love story with tragic endings when ones choose to sacrifice their love for their country. This plot is also famous for the drama named Princess Hsenwi of Luang Wichit himself where this story is focused on prioritizing the royalty to the country above their personal needs.

In addition, it has been found that the composition of this performance is consisting of various factors including new revised scripts, music composition, performer audition, choreography, the design of costume, stage management and props decoration and light, sound and multimedia. This new contemporary performance is designed to be further developed on empathizing the patriotism and cultivate the love of religion and monarchy on the style of Luang Wichit drama to relentlessly stimulate the patriotism of Thai people and to elevate the society.

Keyword: Luang Wichit Drama, Kattiya Drama, Creative Thai Performance

บทนำ

หลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทางการเมือง อยู่ในชนชั้นปกครองในยุคของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลวงวิจิตรวาทการได้เสนอความคิดไว้ว่า การเผยแพร่ลัทธิหรือนโยบายทางการเมืองแก่หมู่คนมากหรือมวลชนนั้น ความสะเทือนใจ (emotion) สำคัญกว่าเหตุผล (reason) (วิจิตร วิจิตรวาทการ, 2593, น. 69) ดังนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งมีความไว้วางใจ และเชื่อมั่นในความคิดของหลวงวิจิตรวาทการ จึงดำเนินการเผยแพร่ “ลัทธิชาตินิยม” โดยใช้ศิลปวรรณกรรมเป็นเครื่องมือทางการเมือง (ประอรรัตน์ บุรณมาตร์, 2528, น. 74) ดังนั้น รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงแต่งตั้งให้หลวงวิจิตรวาทการ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร (พ.ศ. 2477 - 2483) หลวงวิจิตรวาทการจึงได้รับมอบหมายให้ “ปลูกต้นรักชาติ” มีบทบาทสำคัญในด้านการสร้างค่านิยมด้านความรักชาติให้แก่ประชาชน เครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ตอบสนองนโยบายรัฐบาล คือ บทละครอิงประวัติศาสตร์ และบทเพลงปลุกใจรักชาติ บทละครของหลวงวิจิตรวาทการแต่ละเรื่องมีเนื้อหาปลุกใจให้คนไทยรักชาติบ้านเมือง โดยการย้ายอยู่เสมอว่า ความรักชาติต้องอยู่เหนือสิ่งอื่นใด การยอมสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อชาติ การแสดงละคร ดังข้อความของหลวงวิจิตรวาทการที่กล่าวไว้ในคำประกาศก่อนการแสดงเรื่อง “สีหราชเดโช” (2490) ว่า “...การแสดงละครผิดกับการแสดงตำนาน การแสดงตำนานต้องไม่ทำอะไรให้เกินความจริง แต่การแสดงละครมีความจำเป็นต้องแต่งแต้มต่อเติมสี ให้มีเรื่องรัก โศก เป็นส่วนประกอบ มิฉะนั้นก็ไม่สามารถจะเป็นละครได้...” (ประอรรัตน์ บุรณมาตร์, 2528, น. 60)

“ละครหลวงวิจิตร” เป็นการผสมผสานท่ารำตามรูปแบบนาฏศิลป์ไทยและท่าทางธรรมชาติ ผู้แสดงพูดเจรจา และขับร้องเพลง ดนตรีประกอบด้วย วงดนตรีไทยและวงดนตรีสากล แต่งกายตามเชื้อชาติ มีการแสดงสลับฉากบางเรื่องมีฉากนำ ในละครแต่ละเรื่องมักจะสร้างความสามัคคีปรองดองหวงแหนประเทศชาติสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งมีละครหลวงวิจิตรมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ มีการผสมผสานระหว่างท่ารำกับท่าทางตามธรรมชาติ ผู้แสดงร้องและเจรจา มีการดำเนินเรื่องด้วยการเจรจา มีการใช้เพลงไทยเดิมผสมผสานกับเพลงไทยสากล ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงจะใช้วงปี่พาทย์ เครื่องสาย วงดนตรีสากลใช้วง chamber orchestra การแต่งกายมีการผสมผสานระหว่างการแต่งกายยืนเครื่องแบบละครไทย การแต่งกายตามเชื้อชาติ และการแต่งกายแบบสามัญชน

นอกจากนี้ยังพบว่า ละครหลวงวิจิตรมีจุดเด่นที่สุด คือ เพลงที่ทำนองไพเราะ เนื้อเรื่องมีความหมายต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง ทั้งปลุกใจรักชาติ ทั้งโน้มน้าวใจให้เกิดอุดมการณ์ ทั้งให้คติสอนใจ ละครหลวงวิจิตรจึงมีค่านิยมนำมาแสดงอยู่เสมอ ปัจจุบันบริบทการชมการแสดงต่าง ๆ ผู้ชมสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีได้มากขึ้น ผู้สร้างละครจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการนำเสนอรวมถึงระยะเวลาในการรับชม เพื่อสนองความต้องการของผู้ชม ดังนั้นถ้านาฏกรรมไทยจะดำรงอยู่ในความนิยมของผู้คนต่อไป การปรับเปลี่ยนไปตามเทคนิคและสังคมคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าใครจะเป็นผู้ปรับเปลี่ยน งานอนุรักษ์มาตรฐานเก่าน่าจะเป็นคลังที่คนรุ่นหลังใหม่สามารถเปิดไปใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่การจะเอาไปใช้นั้นไม่น่าจะเป็นการทำซ้ำอยู่เสมอไป หากควรนำไปเป็นฐานสำหรับการพัฒนานาฏกรรมร่วมสมัยที่เป็นของไทย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2534, น. 163)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับละครหลวงวิจิตร พบว่า เป็นละครที่มีรูปแบบเฉพาะ แสดงถึงความรักชาติมีรูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นละครที่เผยแพร่คุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติในการโน้มน้าวจิตใจคนดูให้เกิดความสำนึกรักชาติด้วยการชมละครที่แฝงไปด้วยคุณธรรม การเสียสละ การเห็นแก่ส่วนรวม ซึ่งตรงกับสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบันที่คนในชาติมีความคิดเห็นแตกต่างกัน มีการแบ่งแยกเป็นกลุ่ม ๆ และขาดความสามัคคีของคนในชาติ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นคนไทยที่มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงอยากนำละครหลวง

วิจิตรมาเป็นแนวทางในการสร้างละครที่ปลูกฝังคุณธรรมด้วยความเสียสละ ความรักส่วนตัวเพื่อประเทศชาติ ผสมผสานกับนวัตกรรมเทคโนโลยีร่วมสมัย อาทิ ดนตรีร่วมสมัย เครื่องแต่งกาย ฉากมัลติมีเดีย ฯ จนเป็นละครรูปแบบใหม่ ให้แก่เยาวชนหรือคนรุ่นปัจจุบันได้รับชม ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดัดแปลงวรรณกรรมในรูปแบบนวนิยาย เรื่องเลือดขัตติยา ที่มีเนื้อเรื่องแสดงถึงความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มาสู่รูปแบบการแสดงละครหลวงวิจิตร โดยนำเทคโนโลยีผสมผสานสมัยใหม่มาประกอบ การแสดงในครั้งนี้สามารถพัฒนาต่อยอดการปลูกฝังคุณธรรมด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยเสริมแต่งความร่วมมือเพื่อสืบสานแนวทางละครหลวงวิจิตรให้กลับมากระตุ้นความรักชาติของคนไทยในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแนวคิดการแสดงละครเรื่องขัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร
2. เพื่อสร้างองค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดขัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการแสดงละครหลวงวิจิตร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2477- 2500 จากละคร จำนวน 14 เรื่อง ที่มีเนื้อหาปลูกใจให้รักชาติ เป็นผลงานการแสดงในยุคกรมศิลปากร

2. ศึกษานวนิยายเรื่องเลือดขัตติยา บทประพันธ์ของลักษณะวดี เพื่อสร้างสรรค์การแสดงละครเรื่องเลือดขัตติยา เป็นละครปลูกใจ รักชาติ ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและกำหนดแนวความคิดจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครหลวงวิจิตร

2. สัมภาษณ์ทายาทหลวงวิจิตรวาทการ ศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรีและเครื่องแต่งกาย ตลอดจนกลุ่มผู้มีส่วนประสมการณ์การแสดงละครหลวงวิจิตรวาทการ

3. รวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษาสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างแนวคิดและรูปแบบการแสดงละครเรื่องขัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถจำแนกประเด็นผลของการวิจัยได้ 2 ส่วน ดังนี้

1. การสร้างแนวคิดละครเรื่องขัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

ละครหลวงวิจิตรประพันธ์และแสดงในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร พ.ศ. 2477 - 2458 และยุคอาณาจักร พ.ศ. 2497 - 2500 พลตรีหลวงวิจิตรวาทการได้ประพันธ์บทละครปลูกใจรักชาติ ที่สำคัญไว้ทั้งหมด 14 เรื่องด้วยกัน โดยในเนื้อหาของบทละครส่วนมากจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่สำคัญในอดีตรวมถึงตัว

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ละครหลวงวิจิตร สามารถแบ่งออกได้ 3 ยุค ซึ่งแต่ละยุคนั้นมุ่งเน้นสาระสำคัญเกี่ยวกับประเทศชาติเป็นสำคัญ โดยแต่ละยุคมีสาระสำคัญดังนี้

ยุคที่ 1 ยุคสร้างชาติ (พ.ศ. 2477-2483)

ยุคสร้างชาติเป็นยุคที่พลตรีหลวงวิจิตรวาทการท่านได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรและประพันธ์บทละครเพื่อตอบสนองนโยบาย “ปลูกต้นรักชาติ” ของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในยุคนี้นักประพันธ์บทละคร จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ 1. เลือดสุพรรณ 2. ราชนมู 3. พระเจ้ากรุงธน 4. ศักดิ์กลาง 5. เจ้าหญิงแสนหวี 6. มหาเทวี 7. เบลูเจฟส 8. น่านเจ้า 9. อนุสาวรีย์ไทย 10. พ่อขุนผาเมือง

ยุคที่ 2 ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2489-2491)

หลังจากที่พลตรีหลวงวิจิตรวาทการได้พ้นจากการเป็นอาชญากรสงครามแล้ว การละครในขณะนั้นถือว่ามี การชบเซาเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านจึงได้เปลี่ยนอาชีพมาเป็นนักประพันธ์ ถึง 4 ปี และได้ตั้งคณะละครของตนเองโดยใช้ชื่อคณะว่า “วิจิตรศิลป์” แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ในยุคนี้นักประพันธ์บทละคร แบ่งเป็น 7 เรื่อง ได้แก่ 1. ดาบแสนเมือง 2. ชนฆะมาร 3. เจ้าหญิงกรรณิการ์ 4. ลานเลือด ลานรัก 5. ตายดาบหน้า 6. สีหราชเดโช 7. ครุฑดำ

ยุคที่ 3 ยุคต่อต้านคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 2491-2500)

ยุคต่อต้านคอมมิวนิสต์เป็นยุคหลังจากที่ จอมพล ป. พิบูลสงครามได้รับตำแหน่งเป็นครั้งที่ 2 จึงได้มีบัญชาให้พลตรีหลวงวิจิตรวาทการเข้ามาดำรงตำแหน่งที่กระทรวงวัฒนธรรมแต่ลักษณะบทประพันธ์ของท่านในยุคนี้นี้จึง เป็นประพันธ์บทละครเพื่อการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในยุคนี้นักประพันธ์บทละคร ประเภทอนุภาพ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ 1. อนุภาพพ่อขุนรามคำแหง 2. อนุภาพแห่งการเสียสละ 3. อนุภาพแห่งความรัก 4. อนุภาพแห่งศีล สัตย์

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงยุคของการแสดงละครหลวงวิจิตร

ที่มา : (ฤดีชนก คชเสนี, 2565)

ละครหลวงวิจิตรทั้ง 3 ยุค กล่าวได้ว่า เป็นละครรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการ บูรณาการทางความคิดของ หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- (1) มีเนื้อหาแสดงให้เห็นเกี่ยวกับการปลุกใจรักชาติ
- (2) มีความสอดคล้องกับการเมืองการปกครองของประเทศไทย
- (3) เป็นละครในรูปแบบผสมผสานระหว่างการใช้ดนตรีไทยและวงดนตรีสากลร่วมบรรเลงด้วยกัน รวมถึง การขับร้องเพลงไทยเดิมและขับร้องไทยสากล
- (4) เป็นละครที่แฝงข้อคิด แนวปลุกใจรักชาติ ส่งผลให้คนเกิดความรักชาติบ้านเมือง และความเสียสละ
- (5) มีการใช้นักแสดงเป็นจำนวนมาก
- (6) มีจุดมุ่งหมายปลุกใจให้คนไทยเกิดความรู้สึกในหน้าที่ของตนที่พึงมีต่อประเทศชาติ
- (7) การแสดงใช้ทั้งท่าร่ำที่เลียนแบบต่างชาติและท่าร่ำทางด้านนาฏศิลป์ไทยตัวแสดงมีบทเจรจาและขับร้อง
- (8) มีลักษณะการแต่งกายตามเชื้อชาติ

จากการศึกษาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยนำลักษณะสำคัญของการแสดงละครหลวงวิจิตรมาสร้างแนวคิดการ แสดงละคร เรื่อง เลือดชาติยา ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร ได้ดังนี้

1) แนวทางการแสดงละครปลุกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ

สาระสำคัญของละครหลวงวิจิตร มุ่งเน้นการปลุกใจ ส่งเสริมความรักชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดที่จะ ส่งเสริมความรักชาติผ่านละครเรื่องเลือดชาติยา โดยนำมาสร้างเป็นละครแนวปลุกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันประเทศที่มีความหลากหลายทางความคิดบางครั้งก่อให้เกิดความขัดแย้งจน ขาดความสามัคคี ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะของการเป็นคนไทยคนหนึ่งจึงมีความมุ่งหมายในการสร้างละครที่สะท้อนและ ปลุกฝังให้เห็นถึงหน้าที่ของทุกคนที่ต้องมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนมีความสามัคคี ประองดองกันในชาติ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประเทศชาติ อีกทั้งเป็นการตระหนักในคุณค่าของละครปลุกใจ รัก ชาติ แนวทางละครหลวงวิจิตรให้กลับมาสร้างความรักชาติในยุคปัจจุบัน

2) บูรณาการศาสตร์การแสดงละครรูปแบบต่าง ๆ

จากการศึกษารูปแบบการแสดงละครหลวงวิจิตร พบว่าเป็นละครรูปแบบใหม่ที่มีเนื้อหาปลุกใจรักชาติ เนื้อ เรื่องส่วนใหญ่มาจากประวัติศาสตร์ทั้งไทยและต่างชาติ กระบวนท่าร่ำที่ผสมผสานระหว่างท่าธรรมชาติและท่า ร่ำแบบนาฏศิลป์ไทย นอกจากนี้ยังพบว่ามีลักษณะการแต่งกายตามเชื้อชาติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการ บูรณา การศาสตร์การแสดงละครรูปแบบต่าง ๆ ประกอบด้วย ละครพูด ละครร้อง ละครพันทาง ซึ่งการสร้างสรรค์ละคร ครั้งนี้จะนำลักษณะสำคัญของละครทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น มาผสมผสานกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะสำคัญของรูปแบบละครที่ปรากฏในละครเรื่อง เลือดชดชิตยา ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

ประเภทละคร	ลักษณะสำคัญที่นำมาใช้	ลักษณะสำคัญที่ปรากฏในละครเรื่อง เลือดชดชิตยา ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร
ละครพูด	การพูดรูปแบบฉันทลักษณ์ กลอนสุภาพ กลอนบทละคร	การพูดในบทละครด้วยฉันทลักษณ์ กลอนสุภาพ กลอนบทละคร และการสื่อสารถึงผู้ชมด้วยคำพูดที่ไม่ซับซ้อน สื่อความเข้าใจได้ทันทีในการเจรจาดำเนินเรื่อง
ละครร้อง	การขับร้อง ประกอบการแสดง	ใช้ในการขับร้องเพลงปลุกใจ ประกอบจังหวะดนตรีที่มีท่วงทำนองที่ปลุกเร้าให้เกิดความสนุกสนาน เร้าใจ
ละครพันทาง	การแต่งกายตามแบบเชื้อชาติ	เครื่องแต่งกายที่แต่งตามเชื้อชาติ โดยแสดงให้เห็นถึงตัวละครที่มีเชื้อชาติ ฐานะสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและสถานการณ์

ที่มา: ฤดีชนก คชเสนี, 2565

3) ใช้วงดนตรีไทยและวงดนตรีสากลประกอบการแสดง

ละครหลวงวิจิตร เป็นการรวมวงดนตรีไทยและวงดนตรีสากล เพื่อใช้ในการแสดงของละครหลวงวิจิตรวาทการ ดำเนินเรื่องด้วยการเจรจาเป็นส่วนใหญ่ใช้เพลงในการบรรยายเหตุการณ์ หลวงวิจิตรวาทการได้เป็นผู้มอบหมายให้ อาจารย์มนตรี ตราโมท เป็นผู้บรรจุกทำนองเพลงไทยเดิม เพลงที่บรรจุกลงไปนั้นมักจะสอดคล้องกับบรรยากาศของเรื่อง โดยหลวงวิจิตรวาทการเริ่มนำเพลงไทยสากลซึ่งบรรเลงโดยวงดนตรีสากลเข้ามาผสมกับวงดนตรีไทยซึ่งเป็นสิ่งใหม่ในการแสดงละครร้องละครพูดในสมัยนั้นคือถ้าใช้วงดนตรีสากลก็จะใช้สากลตลอดเรื่องไม่มีเครื่องดนตรีไทยมาผสมแต่ละครของหลวงวิจิตรจะพิจารณาความเหมาะสมว่าเพลงใดเหมาะกับดนตรีประเภทใดแต่ไม่ได้หมายถึงการนำดนตรีไทยและสากลบรรเลงร่วมกัน

วงดนตรีแต่ละประเภทใช้ในโอกาสของการบรรเลงที่ต่างกัน โดยจะใช้วงปี่พาทย์ ส่วนวงเครื่องสายมีเครื่องดีด สี ตี เป่า สำหรับวงมโหรีเป็นวงผสมระหว่างวงเครื่องสาย บางโอกาสใช้ไม้ฉิ่งเพื่อให้เกิดเสียงนุ่มนวลอ่อนหวาน ละครบางเรื่องต้องเพิ่มเครื่องดนตรีพิเศษคือเครื่องดนตรีที่ใช้ออกภาษา เพื่อบอกถึงลักษณะพิเศษของเชื้อชาติต่อละครในเรื่อง เช่น ใช้ตะโพนมอญ ในเรื่องเบญจเพส กลองจิ้ง หรือ ขิม ในเรื่องพระเจ้ากรุงธน เป็นต้น

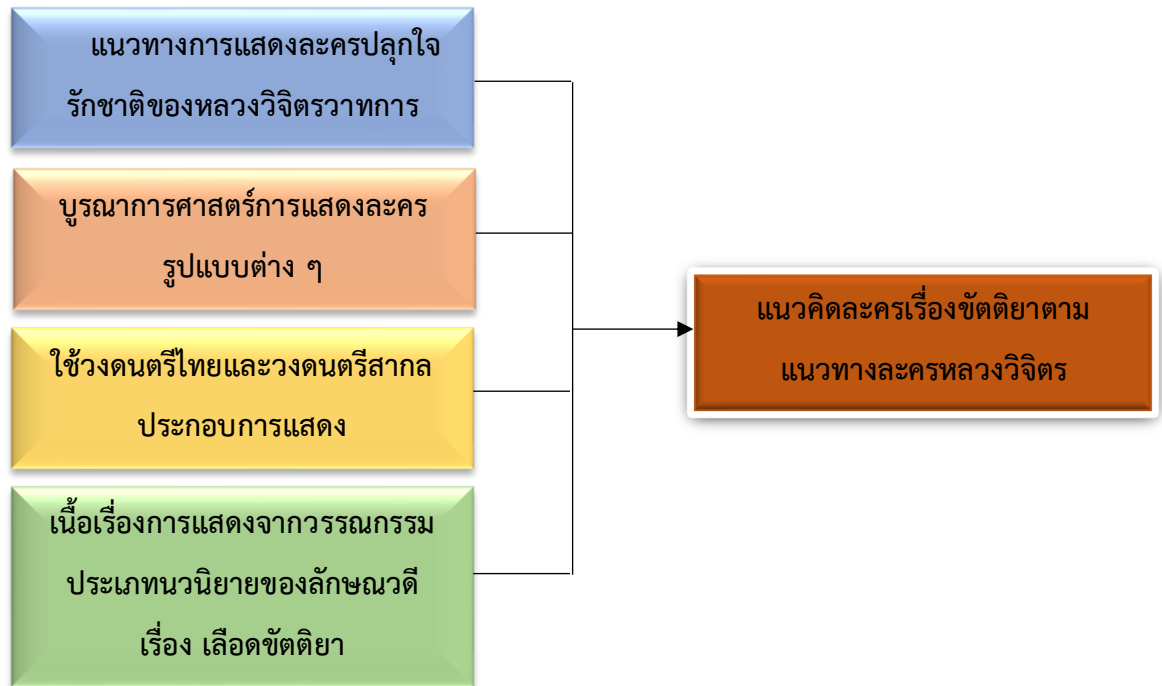
วงดนตรีสากล วงดนตรีสากลที่ใช้บรรเลงในการแสดงละครหลวงวิจิตร คือวงออเคสตรา (ORCHESTRA) หรือวงดุริยางค์สากลซึ่งจัดเป็นวงดนตรีขนาดใหญ่ใช้เครื่องดนตรีและผู้เล่นจำนวนมากอาจใช้เครื่องดนตรีถึง 100 ชิ้นหรือมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานที่วงออเคสตราใช้บรรเลงเพลงชั้นสูงจะต้องเลือกเพลงที่ดีและนักดนตรีที่มีฝีมือตลอดจนผู้ควบคุมวงหรือผู้อำนวยการเพลง

4) เนื้อเรื่องการแสดงจากวรรณกรรมประเภทนวนิยายของลักษณวดี เรื่อง เลือดขัตติยา

จากการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่อง เลือดขัตติยา บทประพันธ์ของลักษณวดี เป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมมาก ในรูปแบบนวนิยายที่มีเนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีปรองดอง การมีคุณธรรมในการดำรงชีวิตในทางที่ถูกที่ควร ประชาชนมีความจงรักภักดีกับการครองราชบัลลังก์ของราชินีที่ต้องต่อสู้กับกลทางการเมืองของฝ่ายตรงกันข้าม ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน จนในที่สุดก็สามารถผ่านพ้นวิกฤติด้วยความเสียสละของผู้จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แก่นของเรื่องคือการเสียสละความรักระหว่างหญิงชายเพื่อชาติบ้านเมืองมีความสุขสงบ ภายใต้การปกครองราชบัลลังก์ ได้รับการเผยแพร่ในลักษณะสื่อสิ่งพิมพ์ การแสดงละครเวที การแสดงโทรทัศน์

วรรณกรรมเรื่องเลือดขัตติยาได้รับเลือกนำมาใช้เป็นบทโทรทัศน์ในปี พ.ศ. 2551 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ปี พ.ศ. 2526 ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 (ไม่ได้ออกอากาศ) พ.ศ. 2546 ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 นำจัดแสดงเป็นละครเวทีประเภทเดอะมิวสิคัล ณ โรงละครรัชดาลัยเธียเตอร์ จึงเป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาน่าสนใจ นำเสนอสู่ผู้ชมในหลายรูปแบบ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำวรรณกรรมเรื่องเลือดขัตติยา เนื้อเรื่องแสดงถึงความรักชาติมาสู่รูปแบบการแสดงละครหลวงวิจิตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่สังคมไทยมีความแตกแยกทางความคิดของคนในชาติ ต่างคนต่างต้องการอำนาจในการปกครองประเทศมุ่งที่จะเอาชนะฝ่ายตรงข้ามด้วยการปลุกปั่นยุยงให้คนในชาติเกิดความสับสนจนเกิดความแตกสามัคคี โดยยึดแนวปลุกฝังความรักชาติ และเป็นการสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ ปี พ.ศ. 2560-2579 ด้านที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนสนองคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประเภท ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2560 ในเรื่องชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และรักความเป็นไทย

จากลักษณะสำคัญของละครหลวงวิจิตร ทำให้ผู้วิจัยสรุปแนวคิดในการสร้างสรรค์ละครเรื่อง เลือดขัตติยา ตามแนวทางละครหลวงวิจิตร ดังนี้

ภาพที่ 2 การสร้างแนวคิดละครเรื่องขัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

ที่มา : (ฤดีชนก คชเสนี, 2565)

2.การสร้างองค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดขัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

จากการศึกษารูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครหลวงวิจิตร ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์สรุปแนวทางในการสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงละครได้ดังนี้

1) นำแบบอย่างการส่งเสริมความรักชาติตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทายาทหลวงวิจิตรวาทการ พบว่า หลวงวิจิตรวาทการเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ที่ทรงมีต่อปวงประชาชนและประเทศไทย จึงตามรอยพระบาทที่พระองค์ท่านปลูกจิตสำนึกให้คนรักชาติบ้านเมือง (วิจิตรวาทการ (รังสิยานนท์) วิจิตรวาทการ ,2564) ดังนั้นจึงถือได้ว่า หลวงวิจิตรวาทการ ได้นำแนวคิดการแต่งบทละครด้านการปลูกใจรักชาติจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

2) มีฉากนำก่อนเริ่มการแสดง พบว่า ละครหลวงวิจิตรที่เปิดด้วยฉากนำมีรวม 9 เรื่อง คือเรื่อง เลือดสุพรรณ พระเจ้ากรุงธน แสนหวิ มหาเทวี เบญจเพส น่านเจ้า อานุภาพพ่อขุนรามคำแหง อานุภาพแห่งความเสียสละ อานุภาพแห่งศีลสัตย์

3) นำเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ชื่อเมืองหรือชื่อบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการประพันธ์เสริมแต่งเรื่องให้เกิดความสนุกสนาน คือ เรื่องเลือดสุพรรณ เรื่องพระเจ้ากรุงธน เรื่องศึกกลาง เรื่องมหาเทวี เรื่องพ่อขุนผาเมือง เรื่องแสนหวิ เรื่องเบญจเพส เรื่องน่านเจ้า

4) ให้ผู้ชมตระหนักถึงความรักชาติมากกว่าความรักระหว่างชายหญิง คือ เรื่องเลือดสุพรรณ เรื่องราชมนู เรื่องแสนหวิ เรื่องเบญจเพส เรื่องน่านเจ้า เรื่องพ่อขุนผาเมือง เรื่องอานุภาพแห่งความเสียสละ

5) ใช้คำพูดในบทละครสื่อสารถึงผู้ชมด้วยคำพูดที่เรียบง่าย พบว่าทุก ๆ เรื่อง ของละครหลวงวิจิตร จะมีบทพูดที่ใช้ภาษาเรียบง่าย เช่น เดิน เดิน เดิน อายายอมแพ้ใครชาติไทยต้องเดิน ทำให้ผู้ชมเมื่อได้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ทันทีรวมถึงถ้าเป็นบทเพลงปลุกใจรักชาติ ก็จะมีท่วงทำนองที่ปลุกเร้าให้เกิดความสนุกสนาน เร้าใจ

6) ส่งเสริมด้านการเป็นผู้นำให้แก่ผู้หญิง หลวงวิจิตรวาทการ สร้างตัวละครหญิงให้มีบทบาทหน้าที่ในการเสียสละทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองเป็นคู่คิดและช่วยงานทางการเมืองได้เท่าเทียมกับตัวละครชาย คือ เรื่องเลือดสุพรรณ เรื่องศึกกลาง เรื่องแสนหวี เรื่องมหาเทวี เรื่องเบญจเพส เรื่องน่านเจ้า เรื่องพ่อขุนผาเมือง เรื่องอาณาจักรพูนรามคำแหง เรื่องอาณาจักรแห่งความเสียสละ

7) มีเพลงปลุกใจที่ได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน คือ เพลงเลือดสุพรรณและเพลงดวงจันทร์ ในละครเรื่องเลือดสุพรรณ เพลงรักเมืองไทย ในเรื่องราชนมู เพลงเงินไทยสามัคคี ในเรื่องพระเจ้ากรุงธน เพลงเชิญชมดอกไม้ เพลงแสนหวี เพลงรักชาติ เพลงเขมรรัฐ ในละครเรื่องเจ้าหญิงแสนหวี เพลงเลือดไทย เพลงโซคมมนุษย์ ในละครเรื่องมหาเทวี เพลงยุพดี ในละครเรื่องเบญจเพส เพลงเดิน เพลงเชิญขวัญ ในละครเรื่องน่านเจ้า เพลงอวยชัยจากเรื่องอนุสาวรีย์ไทย เพลงในน้ำมีปลา ในน้ำมีข้าว เพลงอธิษฐาน เพลงเสียงระฆัง เพลงต้นตระกูลไทย เพลงเพื่อนไทย ในละครเรื่องอาณาจักรพูนรามคำแหง เพลงชุมนุมเผ่าไทย เพลงระบำนกสามหมู่ ในละครเรื่องอาณาจักรแห่งความเสียสละ ระเบียบธรรมจักร จากเรื่องอาณาจักรแห่งศีลสัตย์

8) มักจบเรื่องด้วยโศกนาฏกรรม หลวงวิจิตรวาทการมักจะสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้ชมด้วยการตายของพระเอกหรือนางเอกของเรื่อง เพื่อเป็นภาพจดจำในโศกนาฏกรรมนั้นคือ เรื่องเลือดสุพรรณ เรื่องพระเจ้ากรุงธน เรื่องเจ้าหญิงแสนหวี เรื่องเบญจเพส เรื่องน่านเจ้า เรื่องพ่อขุนผาเมือง

ละครหลวงวิจิตร มีลักษณะแตกต่างจากละครประเภทอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละเรื่อง จะมีเนื้อเรื่องที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะบทละครหลวงวิจิตร บางเรื่องก็ยึดเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ และดำเนินเรื่องส่วนสำคัญให้เป็นไปตามประวัติศาสตร์ บทละครบางเรื่องหลวงวิจิตรวาทการก็นำเนื้อหาทางประวัติศาสตร์มาเสริมแต่ง และสร้างบทบาทตัวละครเพิ่มขึ้น บทละครบางเรื่องหลวงวิจิตรวาทการนำชื่อบุคคล ชื่อเมือง หรือเหตุการณ์บางเสี้ยวในประวัติศาสตร์มาปลูกเป็นบทละครขึ้น แต่เน้นแนวคิดสำคัญ คือ การปลุกใจให้รักชาติ

จากการสรุปประเด็นของรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงละครหลวงวิจิตร ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาสู่การสร้างรศองค์ประกอบการแสดงละครได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดชัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร

การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง	รายละเอียด
บทละคร	ใช้บทละครฉันทลักษณ์ กลอนบทละคร และภาษาพูดที่สื่อความเข้าใจได้ทันที ไม่ซับซ้อน
ดนตรีประกอบการแสดง	ใช้วงดนตรีไทยและดนตรีสากลประเภทวงออเคสตรา (ORCHESTRA) หรือวงดุริยางค์สากล ด้วยวิธีการผสมผสานการบรรเลงร่วมกันของดนตรีทั้งสองประเภท
ผู้แสดง	ใช้นักแสดงเพศชายและเพศหญิง ที่มีคุณสมบัติ คือ

การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง	รายละเอียด
ลีลานาฏศิลป์	<p>1) มีน้ำเสียงในการเจรจาที่กระจ่างชัดเจน สามารถขับร้องเพลงได้เป็นอย่างดี</p> <p>2) มีรูปร่างสมส่วน และมีหน้าตาและบุคลิกที่เหมาะสมกับตัวละคร</p> <p>3) มีทักษะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นอย่างดี</p> <p>การออกแบบลีลาใช้ท่าทางการแสดงด้วยท่าเลียนแบบธรรมชาติ ตลอดจนการแสดงออกด้านอารมณ์ รวมถึงการขับร้องเพลงของตัวละคร และระบำประกอบการแสดง ซึ่งลีลาประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ลีลาประกอบการขับร้อง 30% 2) ลีลาประกอบการเจรจาและแสดงอารมณ์ 30% 3) ท่าแบบธรรมชาติ (ท่ากำแบ) 20% 4) ท่าทางนาฏศิลป์ไทย 20%
เครื่องแต่งกาย	<p>วรรณกรรมเรื่อง เลือดขัตติยา ของ ลักขณวดี เป็นนวนิยายที่ผู้แต่งได้จินตนาการขึ้น ไม่มีระบุข้อมูลที่ชัดเจนของสัญชาติตัวละคร ผู้วิจัยจึงใช้จินตนาการวิเคราะห์ประกอบเนื้อเรื่อง โดยสอดคล้องความเป็นไทยและอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามาผสมผสานในด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายของตัวละคร</p>
อุปกรณ์ประกอบการแสดง	<p>ฉากประกอบการแสดงแบ่งออกเป็น 3 ฉาก คือ</p> <p>ฉากที่ 1 ฉากพายเรือ : พระเอก - นางเอก เป็นฉากเปิดเรื่อง โดยในฉากนี้ผู้วิจัยจะนำจอฉายภาพ LED ฉายบรรยากาศแม่น้ำ ลำธาร และต้นไม้ พระเอกนางเอกนั่งพายเรือ</p> <p>อุปกรณ์ประกอบในฉากที่ 1 คือ จอฉายภาพ LED, ภาพแม่น้ำ ต้นไม้ , เรือพาย และมงกุฎ ดอกไม้ประดับผม</p> <p>ฉากที่ 2 ฉากในเรือนจำ : พระเอกถูกคุมขังในฐานะนักโทษ</p> <p>อุปกรณ์ประกอบในฉากที่ 2 คือ ใช้เทคนิคแสงบนเวที ฉายออกมาเพื่อปรากฏให้เห็นภาพที่คุมขังนักโทษ และมีไฟสปอร์ตไลท์ส่องตัวละครพระเอกนางเอก และบริเวณรอบข้างของเวทีจะเปิดไฟเวทีเป็นลักษณะไฟสลัว</p> <p>ฉากที่ 3 ฉากครองราชย์ : นางเอกเดินก้าวขึ้นบันไดไปสู่บัลลังก์ที่นั่งที่มีพานวางมงกุฎ</p> <p>ในฉากนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้มีขึ้นบันไดที่นางเอกจะเดินขึ้นไปเพื่อหยิบมงกุฎขึ้นมาสวมศีรษะ โดยกำหนดวิธีการแสดงในฉาก 2 แบบ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การใช้แสงประกอบกับการใช้จอ LED ฉายเป็นภาพบัลลังก์ มีบันได 2) การสร้างฉากบันไดที่สามารถเดินขึ้นไปได้ เพื่อความสมจริง

การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง	รายละเอียด
การใช้พื้นที่เวทีและฉากในการแสดง	อุปกรณ์ประกอบฉากที่ 3 คือ พานใส่มงกุฎ ธงชาติประกอบกระบี่ เกล็ดมอลอง การใช้พื้นที่เวทีและฉาก คำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง ตลอดจนลักษณะพฤติกรรมของตัวละคร โดยเรื่องราวบางตอนต้องทำเวทีที่สูงขึ้นจากเวทีปกติแสดงให้เห็นถึงยศศักดิ์หรือความมีอำนาจ ในขณะที่คนที่มียศศักดิ์ต่ำกว่าก็ต้องคำนึงถึงการจัดเวทีระดับพื้นราบ ดังฉากครองราชย์ของเจ้าหญิงทิพย์รัตนดารากุมารี เป็นต้น
การออกแบบแสง เสียง และมัลติมีเดีย	นำเทคโนโลยีด้านมัลติมีเดียมาใช้ในฉากที่ 1 กำหนดใช้จอฉายภาพ LED (Light Emitting Diode) ผสมผสานกับเทคนิคของโรงละครในการจัดทำโปรแกรมสำเร็จด้วยการออกแบบกราฟฟิคดีไซน์ต์ ฉายภาพผ่านจอฉายภาพ LED เพื่อความเสมือนจริง

ที่มา: ฤทธิชนก คชเสนี, 2565

สรุปผลการวิจัย

1. การสร้างแนวคิดละครเรื่องชัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร ประกอบด้วย 1) แนวทางการแสดงละครปลูกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ ยึดหลักสาระสำคัญของละครหลวงวิจิตร คือมุ่งเน้นการปลูกใจส่งเสริมความรักชาติ ผ่านละครเรื่องเลือดชัตติยา โดยนำมาสร้างเป็นละครแนวปลูกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันประเทศที่มีความหลากหลายทางความคิดบางครั้งก่อให้เกิดความขัดแย้งจนเกิดความสามัคคี ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะของการเป็นคนไทยคนหนึ่งจึงมีความมุ่งหมายในการสร้างละครที่สะท้อนและปลูกฝังให้เห็นถึงหน้าที่ของทุกคนที่ต้องมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ตลอดจนมีความสามัคคีปรองดองกันในชาติ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประเทศชาติ เห็นคุณค่าของละครปลูกใจ รักชาติ แนวทางละครหลวงวิจิตรให้กลับมาสร้างความรักชาติในยุคปัจจุบัน 2) บูรณาการศาสตร์การแสดงละครรูปแบบต่าง ๆ คือ นำลักษณะสำคัญของรูปแบบละครพูด ละครร้อง ละครพันทาง มาใช้ประกอบในการกำหนดรูปแบบการแสดงละครเรื่อง เลือดชัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร 3) ใช้วงดนตรีไทยและวงดนตรีสากล ประกอบการแสดง 4) เนื้อเรื่องการแสดงจากวรรณกรรมประเภทนวนิยายของลักษณวดี เรื่อง เลือดชัตติยา ที่มีเรื่องราวความรักของหญิงชายจบลงด้วยโศกนาฏกรรมที่พระเอกนางเอกเลือกที่จะเสียสละความรักเพื่อประเทศชาติ คล้ายคลึงกับละครเรื่องเจ้าหญิงแสนหวีของหลวงวิจิตรวาทการ ที่ปลูกฝังหน้าที่ของทุกคนที่ต้องมีความจงรักภักดีต่อผู้ปกครองประเทศ มีความสามัคคีปรองดองกันในชาติ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประเทศชาติ

2. การสร้างองค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดชัตติยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร ประกอบด้วย

1) ประพันธ์บทละครจากนวนิยายเรื่องเลือดชัตติยา ของลักษณวดี 2) ดนตรีประกอบการแสดง ใช้วงดนตรีไทยและวงดนตรีสากล ด้วยวิธีการผสมผสานการบรรเลงร่วมกันของดนตรีทั้งสองประเภท 3) คัดเลือกผู้แสดงเพศชายและหญิง

ที่มีความสามารถในการร้อง รำและมีรูปร่างหน้าตาที่เหมาะสมกับบุคลิกของตัวละคร 4) การออกแบบลีลา นาฏศิลป์ ใช้ท่าทางการแสดงด้วยท่าแบบธรรมชาติ (กำแบ) ตลอดจนการแสดงออกด้านอารมณ์ รวมถึงการขับร้องเพลงของตัวละคร และระบำประกอบการแสดง 5) การออกแบบเครื่องแต่งกาย โดยใช้จินตนาการวิเคราะห์ประกอบเนื้อเรื่องของนวนิยาย โดยสอดคล้องความเป็นไทยและนำอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานในด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายของตัวละคร 6) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ใช้การออกแบบแสง การฉายภาพ LED และการใช้อุปกรณ์เสมือนจริง 7) การออกแบบพื้นที่เวทีและฉากในการแสดงให้เหมาะสม สอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและพฤติกรรมของตัวละคร 8) การออกแบบแสง เสียง และมัลติมีเดีย นำเทคโนโลยีด้านมัลติมีเดีย การฉายภาพ LED (Light Emitting Diode) ผสมผสานกับเทคนิคการจัดทำโปรแกรมสำเร็จด้วยการออกแบบกราฟิกดีไซน์ต์ ฉายภาพผ่านจอฉายภาพ LED เพื่อความเสมือนจริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการสร้างแนวคิดและองค์ประกอบการแสดงละครเรื่องเลือดชาติตยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร พบว่า การสร้างสรรค์ละครเรื่องเลือดชาติตยาตามแนวทางละครหลวงวิจิตร มีแนวคิดในการส่งเสริมความรักชาติผ่านละครเรื่องเลือดชาติตยา โดยนำมาสร้างเป็นละครแนวปลูกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันประเทศของเราแตกความสามัคคี สอดคล้องกับ ผู้จัดการออนไลน์ (2563) กล่าวว่า ข้อมูลจากศูนย์สำรวจความคิดเห็น นิด้าโพล สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์ (นิด้า) เผยผลสำรวจของประชาชน เรื่องชูสามนิ้ว และผูกโบขาวในโรงเรียนแสดงให้เห็นถึงความแตกแยกทางความคิดของประชาชนในชาติ และนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2534, น. 163) กล่าวว่า ผู้สร้างละครจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการนำเสนอรวมถึงระยะเวลาในการรับชม เพื่อสนองความต้องการของผู้ชม ดังนั้นถ้านาฏกรรมไทยจะดำรงอยู่ในความนิยมของผู้คนต่อไป การปรับเปลี่ยนไปตามเทคนิคและสังคมเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าใครจะเป็นผู้ปรับเปลี่ยน งานอนุรักษ์มาตรฐานเก่าน่าจะเป็นคลังที่คนรุ่นใหม่สามารถเปิดไปใช้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่การจะเอาไปใช้นั้นไม่จำเป็นการทำซ้ำอยู่เสมอไป หากควรนำไปเป็นฐานสำหรับการพัฒนานาฏกรรมร่วมสมัยที่เป็นของไทย โดยการสร้างสรรค์ครั้งนี้เป็นการนำวรรณกรรมที่ไม่เคยปรากฏในการแสดงละครหลวงวิจิตรมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงละครสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงวรรณกรรมเป็นบทละคร ของ นราพร สังข์ชัย (2551, น. 170-172) คือ การสร้างบทละครเวทีที่มีการทำบทจากบทดั้งเดิม (Original) หรือแปลจากบทละครต่างประเทศ และมีการดัดแปลงจากบทละคร (Adaptation) และแนวคิดสาระของการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของ ชมนาด กิจจันทร์ (2564, น. 5) กล่าวว่าเรื่องที่น่าสนใจสร้างสรรค์ควรเป็นเรื่องใหม่ที่ดูแปลกตา ควรพัฒนาสร้างสรรค์แล้วเกิดประโยชน์ต่อสังคม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ นอกเหนือจากความบันเทิง

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรคการแสดงเพื่อตอบสนองสถานการณ์หรือบริบทของสังคมในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ผู้สร้างงานควรตระหนัก เนื่องจากการนำเสนอนาฏกรรมเป็นการสื่อสารที่เหมาะสมในการปลูกฝังคุณธรรมด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยเสริมแต่งความร่วมมือให้เข้าถึงผู้ชมในปัจจุบัน ทั้งนี้ควรนำทฤษฎีที่มีแนวคิดในเรื่องดังกล่าว นำสู่การแสดงรูปแบบละครที่สอดคล้องกับยุคสมัยและความสนใจของเยาวชน เพื่อเผยแพร่ปลูกฝังให้เกิดความตระหนักรู้ผ่านการแสดง

เอกสารอ้างอิง

- นราพร สังข์ชัย. (2551). *การเขียนบทละครโทรทัศน์: กระบวนการคิดสร้างสรรค์และเทคนิค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นพมาศ แวหวงส์. (2554). *องค์ประกอบของบทละคร ใน ปรัชญาศิลปะการละคร*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. (2538). *โซน คาราบาว น้ำเน่า และหนังไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ประอรรัตน์ บูรณ์มาตร. (2528). *หลงวิจิตรวาทการกับบทละครประวัติศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). *นิด้าโพลชี้ ประชาชนมองเด็กซู 3 นิ้ว- ผูกโบว์ขาวเป็นเสรีภาพการแสดงออก แต่ครูและผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2565, จาก <https://mgronline.com/uptodate/detail>
- ฤดีชนก คชเสนี. (2565). *ลักษณะสำคัญของรูปแบบละครที่ปรากฏในละครเรื่อง เลือดขัตติยา ตามแนวทางละครหลงวิจิตร*. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

การสร้างสรรค์แนวคิดและองค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่องนิ้วสุดท้าย The Development of The Contemporary Drama “The Last Finger”

ฤทธิเทพ เถาว์ศิริณ^{1*}, จุลชาติ อรัญยะนาค², สุรัตน์ จงดา³

Rittidheb Thaohiran^{1*}, Chulachat Aranyanak², Surat Jongda³

^{1*}คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

² สาขานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาาร่วมวิทยานิพนธ์ดุริยางค์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

¹Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasipa Institute

² Bunditpatanasipa Institute

³ Associate Professor Dr., Doctoral Thesis co-Advisor, Bunditpatanasipa Institute

*Corresponding author; E-mail: Pariyaorn@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างแนวคิดการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย 2) เพื่อสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลทางวิชาการ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ เพื่อนำข้อมูลสู่การสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างแนวคิดการแสดงละครร่วมสมัยเรื่อง นิ้วสุดท้าย เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง จากหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา “กาลามสูตร” โดยเนื้อเรื่องส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการเชื่อโดยไม่ไตร่ตรองหาเหตุผล ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างแพร่หลายจนเกิดเป็นปัญหาที่มีการหลอกลวงกันด้วยข่าวปลอม (fake news) การสร้างสรรค์ครั้งนี้มุ่งเน้นให้ละครเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ในการสะท้อนให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงผลเสียของการเชื่อข่าวลวงหรือข่าวเท็จโดยขาดวิจารณญาณ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปของสื่อบันเทิง โดยผู้ชมจะได้รับสุนทรียศาสตร์ไปพร้อมกับความสนุกเพลิดเพลินเหมาะสำหรับจัดแสดงให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับชม

2) การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย มีลักษณะดังนี้ 1. ดำเนินเรื่องด้วยรูปแบบการแสดงละครร่วมสมัย 2. ใช้บทละครคำกลอนและการเจรจาแบบร้อยแก้ว 3. ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดงรูปแบบผสมผสานระหว่างดนตรีไทยและดนตรีสากล 4. ผู้แสดงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การแสดงที่ดี และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของตัวละครได้อย่างเหมาะสม 5. ออกแบบลีลาผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ร่วมสมัย 6) เครื่องแต่งกายออกแบบให้สื่อถึงวัฒนธรรมของชนชาติพันธุ์อินเดียในสมัยพุทธกาล โดยผสมผสานกับวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยสมัยกรุงสุโขทัย 7) เวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดงมุ่งเน้นความเรียบง่ายตามท้องเรื่อง 8) ใช้แสงที่สื่อถึงความรู้สึกของตัวละคร 9) ออกแบบสื่อมัลติมีเดียด้วยการฉายภาพยนตร์บนจอสลักกับผู้แสดงจริงบนเวที

คำสำคัญ: ละครร่วมสมัย, นิ้วสุดท้าย, องค์กรนิมิต

ABSTRACT

This primary objective of this study is to capture the concept of the contemporary drama “The Last Finger”, whereas the secondary goal is to develop the performance of this drama. The working process is being elaborated by studying the relevant academic documents, a series of exclusive interviews, a number of observations before comprehending and analyzing into the final performance.

1) The study found that the fundamental of this drama “The Last Finger” also known as “The Finger Garland” has been influenced by the Buddhist established principle known as “Kalama Sutta” where it is related to the event when someone is believing in something without reasoning or any consideration which resulted in putting themselves and their loved ones in trouble. The consequences of these actions are being more common in the society today especially when people believed in the fake news or frauds from scammers who are misusing the advanced technology. The main purpose of developing this revised play is to educate more people about how they should take into account when receiving any news from the social media and help them realize the disadvantage and consequences of believing in something without considering or investigating the reliability of the stories or the sources. Furthermore, this performance is considered as a modern channel to educate more men and women for the golden rules of Buddhist in more entertaining environment and this performance is recommended for all audiences including children.

2) The details of the show’s elements include a number of related subjects. The story is being narrated in more contemporary and the poetry is being composed for the drama script. The background music and songs in the show combines between Thai traditional music and Western music. The more experienced actors and actress have been auditioned and the choreography is involved with traditional Thai advance and contemporary style. While the costume is designed to visualize the way of life of the local Indians during the Buddha period blended with the local Thais in the reign of Ayutthaya, the stage usage and props have been selected in the simplicity of the storylines. The lighting on the stage is being organised to improve the emotions of each character and the multimedia is being played on the screen along with the show on the stage to enhance the audience experience.

Keyword: Contemporary Drama, The Last Finger, Angulimaal

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการรับรู้ข่าวสารซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์และส่วนที่เป็นโทษต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ข่าวสารที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพช่วยให้ผู้ที่รับรู้ไปใช้ในการทำมาหากิน แต่ขณะเดียวกันข่าวสารที่เป็นการหลอกลวงอาจทำให้ผู้หลงเชื่อต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน นับว่าก่อนเชื่อจากข่าวสารใดต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองหาเหตุผลอย่างรอบคอบ

อย่างไรก็ตามคำสอนในพระพุทธศาสนา พบว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนว่า บุคคลใดก็ตามเมื่อรับฟังข่าวสารแล้วต้องใช้สติปัญญาพิจารณาก่อนที่จะเชื่อ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่อง “กาลามสูตร” โดยแสดงให้เห็นได้ว่าแม้ธรรมะข้อนี้มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกเมื่อ 2500 กว่าปีล่วงมาแล้ว และชนชาติไทยได้รับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยไม่ต่ำกว่า 700 ปี แต่ยังคงทันสมัยอยู่เสมอ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนคนในสังคมปัจจุบันได้ว่า ก่อนที่จะเชื่อเรื่องใดก็ตามต้องพิจารณาหาเหตุผลเพื่อมิให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

ถ้าพิจารณาคำสอนของพระพุทธเจ้า พบว่า มีเรื่องเกี่ยวข้องกับบุคคลโดยทรงยกย่องนามของพระอรหันต์ว่ามีจุดเด่นด้านใดด้านหนึ่งอยู่เสมอ แล้วทรงอบรมสั่งสอนพระภิกษุให้ดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่ถูกต้อง เช่น ประวัติของพระโมคคัลลาน์ เคยหาวิธีแก้ความง่วงนอน ประวัติของพระยสะกุลบุตร เคยสละทรัพย์สมบัติเพื่อหนีความวุ่นวายทางโลก ประวัติของพระองค์สิมมาล เคยเป็นโจรฆ่าคน ซึ่งเรื่องราวของบุคคลเหล่านี้ล้วนให้แง่คิดสำหรับผู้รับฟัง

จากประวัติของพระอรหันต์ที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก ผู้วิจัยสนใจศึกษาประวัติเรื่องราวขององค์สิมมาล เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการเชื่อที่ต้องใช้วิจารณญาณอย่างมีสติ และสอดคล้องกับเหตุการณ์ในสังคมไทยที่มีการเผยแพร่ข่าวสารจากสื่อมวลชนหลายรูปแบบ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุจริตชน เช่น ถูกหลอกลวงไปในทางที่ผิดทั้งศีลธรรมและกฎหมาย การที่ผู้วิจัยนำเรื่องของ องค์สิมมาลมาเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนประชาชนจึงนับว่าทันสมัยที่สุดในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแนวทางการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย
2. เพื่อสร้างสรรคองค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่องนี้ว่าสุดท้าย ได้แรงบันดาลใจจากประวัติขององค์อุลิมและนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เรื่องหยุดทำบาปและธรรมะข้อกาลามสูตร มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงละครร่วมสมัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทางวิชาการจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ประวัติองค์อุลิม 2) คำสอนเรื่องการทำบาปและกาลามสูตร 3) การสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย 4) แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนาและด้านนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนด้านการสร้างสรรค์ละคร
3. สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยรับชมการแสดงละครเรื่อง ของคณะละครต่าง ๆ เช่น คณะละครมะขามป้อม คณะคิดบวกศิลป์และคณะละครอื่น ๆ
4. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดสู่การสร้างแนวคิดและรูปแบบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่องนี้ว่าสุดท้าย

ผลการวิจัย

1. การสร้างแนวคิดละครร่วมสมัย เรื่อง นี้ว่าสุดท้าย

การสร้างสรรค์ละครร่วมสมัยเรื่อง นี้ว่าสุดท้าย เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่ผสมผสานประกอบด้วยศาสตร์หลายแขนงซึ่งสามารถเข้าถึงผู้ชมได้ทุกช่วงวัย มีการใช้ลีลาท่าทาง คำพูดแบบธรรมชาติ และลีลาท่าทาง คำพูดแบบคำกลอน ผสมผสานท่ารำนานาฏศิลป์ไทย รวมถึงการใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบการแสดง จากเนื้อเรื่องส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อโดยไม่ไตร่ตรองหาเหตุผล ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างแพร่หลายจนเกิดเป็นปัญหาที่มีการหลอกลวงกันด้วยข่าวปลอม (Fake News) ละครเรื่องนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสะท้อนให้ประชาชนทั่วไปเห็นถึงผลเสียของการเชื่อข่าวลวงหรือข่าวเท็จโดยขาดวิจารณญาณ นอกจากนั้นยังเป็นการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปของสิ่งบันเทิงโดยผู้ชมได้ซึมซับไปพร้อมกับความสนุกเพลิดเพลิน เหมาะสำหรับจัดแสดงให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับชม

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อสร้างแนวคิดละครเรื่องนี้ ได้ข้อมูลมาจากเรื่องราวในพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดโจรใจบาปชื่อ องค์อุลิม และแสดงธรรมเรื่องการหยุดทำบาป ส่วนคำสอนเรื่องการเชื่อสิ่งใดก็ตามต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองหาเหตุผล เป็นคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนขวานิคมนกเสปุตตะ แคว้นกาลามะ แม้จะไม่เกี่ยวกับประวัติขององค์อุลิม แต่ผู้วิจัยได้นำมาแทรกไว้ให้สัมพันธ์กับเรื่องราวขององค์อุลิม เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกันได้อย่างตรงจุดมุ่งหมายของผู้วิจัยซึ่งต้องการเน้นข้อมูลในส่วนนี้มาเป็นหลักสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอนประชาชน

2. การสร้างองค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท้าย

ละครร่วมสมัยเรื่อง นิ้วสุดท้าย ผู้วิจัยได้กำหนดและสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงดังนี้

2.1 การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง

1) การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงโดยภาพรวม

การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงโดยภาพรวม หมายถึง ตั้งแต่เดิมการแสดงละครไทยจะเน้นความสนุกสนาน ความสวยงาม ความเพลิดเพลิน เป็นหลักยิ่งกว่าการแทรกสาระที่เป็นประโยชน์ต่อความคิดให้แก่ผู้ชม ดังนั้น การแสดงละครร่วมสมัยจากคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่อง องคุลิมาล ผู้วิจัยจะสร้างสรรค์รูปแบบของการแสดงให้ทันสมัย ได้แก่ เน้นความแปลกใหม่ด้วยการใช้เทคโนโลยีมาออกแบบศิลปะทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการแสดง นอกจากนั้น ยังเน้นคุณค่าของเนื้อหาในบทละครโดยมุ่งเน้นสอนให้ผู้ชมเกิดความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันเพื่อมิให้ชีวิตผิดพลาด เน้นคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ประชาชนทั่วไปยังเข้าไม่ถึงโดยแทรกอยู่ในการแสดงละครเพื่อให้ผู้ชมได้รับอรรถรสแห่งสุนทรียะอย่างมีคุณค่า

2) การสร้างสรรค์โดยพัฒนารูปแบบการแสดง

การสร้างสรรค์โดยพัฒนารูปแบบการแสดงคือ ถ้าจัดทำบทตามเนื้อเรื่องเดิมจะพบว่าพระพุทธเจ้าได้สอน องคุลิมาลเรื่องการหยุดทำบาปคือ หยุดฆ่ามนุษย์เพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน แต่ในที่นี้จะสร้างสรรค์โดยพัฒนาแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าไปอีกขั้นตอนหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการแสดงที่มีความแปลกใหม่ คือการนำคำสอนเรื่อง กาลามสูตร ของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนชาวนิคมเกสบุตร แคว้น กาลามะเกี่ยวกับการเชื่อที่ต้องใช้วิจารณ์ญาณหาเหตุผลก่อนที่จะเชื่อมาสัมพันธ์กับเรื่องราวขององคุลิมาล เพราะองคุลิมาลสร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่นเนื่องจากผลของการเชื่อโดยไม่ไตร่ตรอง การสร้างสรรค์โดยการพัฒนารูปแบบของละคร ผู้วิจัยเน้นคำสอนในพระไตรปิฎกเรื่อง “อย่าเชื่อก่อนพิจารณาหาเหตุผล” มาเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินเรื่อง แต่ในที่นี้จะไม่ดำเนินเรื่องตามแบบละครไทยที่มีผู้จัดอยู่ทั่วไป หากแต่สร้างสรรค์โดยพัฒนารูปแบบการแสดงขึ้นใหม่ด้วยการผสมศิลปะหลายประเภทไว้ด้วยกัน เช่น ใช้การเล่าเรื่องแบบบรรยายและร้องเพลงแสดงความรู้สึก การใช้แสงเงาในการสร้างอารมณ์ของตัวละครให้สอดคล้องกับความคิดขัดแย้ง การใช้เสียงซาวด์เอฟเฟกต์เพื่อสร้างบรรยากาศของฉากให้สมจริงยิ่งขึ้น

2.2 การสร้างสรรค์บทละคร

การสร้างสรรค์ละครร่วมสมัยเรื่อง นิ้วสุดท้าย ใช้หลักการองค์ประกอบละครของอริส โทเติล คือโครงเรื่อง, ตัวละคร, ความคิด, ภาษา, เพลง และภาพ โดยผสมผสานกับแนวคิดการรื้อสร้างตามแนวทางของศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรง (2563) ซึ่งกล่าวถึงแนวคิดการรื้อสร้าง (deconstruction) คือวิธีการอ่านตัวบท (text) ที่ทำให้ค้นพบความหมายอื่น ๆ นอกจากนี้ยังตระหนักถึงการเลือกกลุ่มเป้าหมายและรูปแบบการนำเสนองาน ด้วยการนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาสร้างเป็นบทละครร่วมสมัย โดยมีรูปแบบผสมผสานเพื่อดึงดูดความสนใจและเข้าถึงกลุ่มเยาวชนได้มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างบทละครร่วมสมัยเรื่องนิ้วสุดท้าย ฉากที่ 1 ถวายตัว

ตัวละคร พระเจ้าปเสนทิโกศล โหระ คัดตะปุโรหิต ทารก (ตุ๊กตา) อำมาตย์ 2 – 4 คน

ฉาก ห้องพระโรงกรุงสาวัตถี

(เปิดเสียงฟาร้อง ฟ้าผ่า ฝนตกพายุคะนอง ฉายแสงฟ้าแลบ)

ปเสนทิ วันนี้เป็นอย่างไร ฝนฟ้าตกตั้งแต่เมื่อคืน พายุพัดต้นไม้หักโค่น จนป่านนี้เช้าแล้วยังไม่หยุดอีก ท่านโหระลองดูซิว่า เกิดอะไรขึ้นในบ้านเมืองเรา

โหระ (เปิดตา รากา นวณ) ข้าพระบาทตรวจดูดวงชะตาของบ้านเมืองแล้ว มีสิ่งที่เป็นอัปมงคลเกิดขึ้น แต่ไม่รู้ว่าเป็นอะไร แต่ที่แน่นอนคือจะทำให้บ้านเมืองลุกเป็นไฟ ผู้คนเดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า

ปเสนทิ โอ รุนแรงขนาดนั้นเทียวหรือ (ตัดตะปุโรหิตอุ้มเบาะทารกเข้ามาฝ้า)

ปเสนทิ อ้าว ท่านปุโรหิต อุ้มเด็กมาทำไม

คัดตะ เมื่อคืนภรรยาของข้าพระบาทคลอดลูกเป็นผู้ชาย จึงจะนำมาถวายตัวและขอพระราชทานนามให้ด้วยพะย่ะค่ะ

ปเสนทิ ลูกของท่านเกิดพอดีฝนตกใหญ่เทียวนะ

โหระ โอ นี่แหละพะย่ะค่ะ ตัวที่จะสร้างความเดือดร้อนให้บ้านเมือง

ปเสนทิ หมายความว่าอย่างไร ท่านโหระ

โหระ เด็กคนนี้ถืออก าเนตตอนอากาศวิปริต นับเป็นฤกษ์ดาวโจร ต่อไปจะก่อกรรมทำเข็ญแก่ชาวบ้านชาวเมือง ขอให้ ฝ่าบาทมีรับสั่งให้ ท้าวไปฝั่งเสียเพื่อตัดไฟแต่ต้นลม

ปเสนทิ (หันมาทางคัดตะ) ว่าอย่างไร ท่านปุโรหิต เขาจะให้ข้าสั่งให้เอาลูกของท่านไปฝั่งให้ตาย

คัดตะ สุดแท้แต่พระมหากษัตริย์คุณพะย่ะค่ะ

ปเสนทิ แต่ดู ๆ ก็น่าสงสารเด็กนะ เกิดมาไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไรก็ต้องตายเสียแล้ว เอาอย่างนี้แล้วกัน ข้าจะเลี้ยงไว้ และ อบรมสั่งสอนให้เขาเป็นคนดีข้าขอตั้งชื่อให้ว่า อหิงสกะ แปลว่า ผู้ไม่เบียดเบียน ท่านจะว่าอย่างไร

คัดตะ เป็นพระมหากษัตริย์คุณหาที่สุดมิได้พะย่ะค่ะ

ปเสนทิ อย่างนั้นพอลูกของท่านอายุเจ็ดขวบ ก็ส่งมาให้ข้า ข้าจะส่งไปให้เล่าเรียนกับครูเทพที่สำนักศึกษาปาโมกข์เมือง ตักศิลา

โหระ (หลบหน้า ป้องปาก) ฮี ถวายคำแนะนำให้ดี ๆ แล้วไม่เอาระวังเออะ สักวันหนึ่งจะนึกถึงคำพูดของเรา

-ปิดม่าน-

(ปล่อยตัวละครออกมาหน้าม่านเพื่อรอเปลี่ยนฉากใหม่)

ตัวละคร ครูเทพ (อาจารย์) ศิษย์โตเป็นหนุ่ม ประกอบด้วย กฤษณะ ธรรมบาล มาร์ต และอหิงสกะ

(กฤษณะ ธรรมบาล มาร์ต อหิงสกะ เดินออกมาร้องเพลงหน้าม่าน อารมณ์คนละประโยคหรือร้องพร้อมกัน ทั้งเพลงก็ได้)

-เพลงแขกบรเทศ-

เมื่อเยาว์วัย ใฝ่ ศึกษา หาความรู้	เคารพครู หยิบตำรา มาอ่านเขียน
ศิลปะ วิทยา ตั้งหน้าเรียน	จงพากเพียร สำเร็จหวัง ตั้งจินดา
เมื่อเติบโตใหญ่ ใช้ความรู้ ที่ครูมอบ	รู้ประกอบ กิจการ วันข้างหน้า
ประพุดิตน มีศีลธรรม นำจรรยา	จะช่วยพา ถึงที่ ความดีงาม

(หลังร้องเพลงจบ ครูเทพเดินออกมา ศิษย์นั่งลงทำความเคารพ)

ครูเทพ พวกเจ้าทั้งสี่คนได้ร่ำเรียนวิชาอ่านเขียนและต่อสู้อัจฉริยะเกือบจบหลักสูตรแล้ว ข้าจะให้พวกเจ้าทดสอบฝีมือ ฟันดาบ ให้ดูอีกสักครั้ง โดยให้ลักษณะฟันกับมารุต และธรรมบาลฟันกับอหิงสกะ คนชนะแต่ละฝ่ายมาสู้กันอีกที แล้ว เหลือคนชนะเพียง คนเดียว ทำได้หรือไม่ทุกคน (ตอบพร้อมกัน) ทำได้ขอรับ ท่านครูเทพ

-เปิดม่าน-

2.3 การสร้างสรรค์ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง

การออกแบบดนตรีสำหรับละครร่วมสมัยเรื่อง นี้อายุสุดท้าย จะใช้เครื่องดนตรีไทยและเครื่องดนตรีสากลผสมวง ดังนี้

2.3.1 เครื่องดนตรีไทย ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย

1) ปี่กลาง 2) ระนาดเอก 3) ซ้องวงใหญ่ 4) กลองทัด 5) ตะโพน มีฉิ่งเป็นเครื่องควบคุมจังหวะและอาจเพิ่มกลองแขก เมื่อบรรเลงเพลงออกภาษา

2.3.2 เครื่องดนตรีสากล ใช้วงดุริยางค์ขนาดเล็ก เรียกว่า วงแชมเบอร์ (Chamber Ensembles) ประกอบด้วย

1) เครื่องสาย: ไวโอลิน 2) เครื่องกระทบ: กลองทิมพะนี 3) เครื่องเคาะคีย์บอร์ด: เซเลสต้า 4) เครื่องเป่า : ปิคคลาริเน็ต 5) เครื่องเป่า : อัลโตแซกโซโฟน

การบรรเลงเพลงไทยหรือเพลงสากลจะมีหลักในการบรรเลงใกล้เคียงกัน และเมื่อผสมวงเครื่องดนตรีไทยกับเครื่องดนตรีสากลจะช่วยให้เห็นศิลปะร่วมสมัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 การคัดเลือกผู้แสดง

การคัดเลือกผู้แสดงสำหรับละครร่วมสมัยเรื่องนี้ว่าสุดท้าย ต้องมีความพิถีพิถัน เนื่องด้วยในการแสดงผู้แสดงต้องมีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ดีพอสมควร กอปรกับการพูดการร้อง และออกท่าทางที่สื่อถึงอารมณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินเรื่อง ดังนั้นผู้แสดงจึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์การแสดงที่ดี คุณสมบัติของผู้แสดงที่ควรคำนึงถึงมีดังนี้

2.4.1 เลือกผู้ที่มีความเหมาะสม

2.4.2 นักแสดงที่ได้รับเลือกจะต้องเข้ารับการปรับพื้นฐาน ละลายพฤติกรรม

2.4.3 นักแสดงจะต้องมีความเข้าใจในบทบาทที่จะแสดงเป็นอย่างดี

2.4.4 นักแสดงจะต้องมีเวลาในการฝึกซ้อม

2.4.5 นักแสดงจะต้องถ่ายทอดอารมณ์ของตัวละครได้อย่างสมบทบาท

การกำหนดบทบาทนักแสดงต้องเริ่มจากการคัดเลือกผู้แสดงมีหลักเกณฑ์ซึ่งจะกล่าวเฉพาะตัวเอก หรือตัวสำคัญ เช่น อหิงสกะ หรือ องคุลิมาล คัดเลือกผู้ชายที่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ตามลักษณะของตัวละครหรือตัวอักษรต่างเมือง มีรูปร่างสมส่วนไม่สูงและไม่เตี้ย ไม่อ้วนและไม่ผอมมากเกินไป ถ้ามีกลิ่นเนื้อช่วงแขนขา ทรวงอก ก็จะเพิ่มความมีเสน่ห์ยิ่งขึ้น สีผิวไม่เป็นข้อจำกัด อาจค่อนข้างขาวหรือคล้ำก็ได้ ใบหน้าได้รูปสมส่วน กระแสเสียงไพเราะ เนื่องจากต้องมีบทพูดและบทร้อง กระแสเสียงต้องกังวานแบบผู้ชายไม่ใช่เสียงแหลมเล็กหรือเสียงที่ขาดพลัง มีความสามารถทางนาฏศิลป์ไทยได้ดี

นอกจากนั้นควรมีความสามารถในการสร้างอารมณ์ที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกอารมณ์ เช่น รัก โกรธ กล้าหาญ เศร้า สงบและมีความสามารถพิเศษในการต่อสู้ด้วยอาวุธหลายประเภท ข้อสำคัญควรดูถึงอุปนิสัยใจคอด้วย เพราะความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ภายในมักจะถ่ายทอดออกมาทางสีหน้า แววตา นั่นคืออ่อนน้อมถ่อมตน สุขภาพเรียบร้อย ตามบทเมื่อยังเป็นอหิงสกะ แต่เมื่อกลายเป็นโจรผู้ร้ายก็สามารถปรับเปลี่ยนบุคลิกไปตามบทบาทได้อย่างสอดคล้องกลมกลืนจนกระทั่งเข้าถึงรสแห่งพระธรรมจึงจะสมบทบาทให้อยู่ในอิริยาบถสงบ นิ่ง นำศรัทธาเคารพนับว่าผู้แสดงบทนี้ต้องมีถึง 3 บุคลิก เพื่อให้เป็นไปตามท้องเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

นางมันตานี คือมารดาของอหิงสกะ หรือ องคุลิมาล คัดเลือกผู้หญิงที่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ได้ทั้งตัวละครและตัวนาง เพราะในบทเพลงต้องออกทำรำแบบ “กำ ๆ แบ ๆ” เช่นเดียวกัน รูปร่างสมส่วน ควรมีอายุแก่กว่าอหิงสกะ ใบหน้างาม สีผิวไม่เป็นข้อจำกัด มีกระแสเสียงไพเราะ บุคลิกภาพในชีวิตจริงมีอุปนิสัยเมตตา กรุณา จิตใจอ่อนโยน เป็นมิตรกับคนทั่วไป เพราะลักษณะนิสัยอาจแฝงอยู่ในการแสดงได้ โดยเฉพาะบทแม่ ซึ่งเป็นบทที่จะทำให้คนดูเกิดความสงสารประทับใจได้ง่ายกว่าบทอื่น

2.5 การออกแบบลีลานาฏศิลป์

ละครเรื่อง นั้สุดท้ายเป็นละครแนวใหม่ ซึ่งไม่ใช่ละครรำ หรือละครเวทีแท้ ๆ หากแต่ผู้วิจัยต้องการสื่อความหมายไปยังผู้ชมให้เห็นความแปลกใหม่แตกต่างจากละครที่เคยดูมาในโรงละครแห่งชาติ โรงละครวังหน้า หรือโรงละครประเภทเธียเตอร์ต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยต้องนึกถึงการออกลีลาท่าทางของตัวละครเป็นอันดับแรกกว่าจะให้ตัวละครออกท่าทางอย่างไรจึงจะดูเป็นละครแนวใหม่ โดยจะแทรกการออกกิริยาท่าทางให้เป็นท่าธรรมชาติผสมท่ารำไทย เพื่อให้เกิดความสวยงามบนเวทีมากที่สุด โดยรายละเอียดดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 : การออกแบบลีลานาฏศิลป์ในการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่อง นิ้วสุดท่าย

ลำดับ	การออกแบบลีลานาฏศิลป์	รายละเอียดการออกแบบ
1	การพูดของตัวละคร	ตัวละครทุกคนใช้คำพูดและบทสนทนาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน สำเนียงภาษาไทยภาคกลาง บางคำที่เป็นราชาศัพท์จะใช้ตามรูปแบบคำราชาศัพท์ที่ไม่ซับซ้อนมากนักเพื่อให้คนดูเข้าใจง่าย เช่น คำว่า “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” อาจใช้เพียง “พระพุทธเจ้า” หรือคำว่า “พระราชธิดา” อาจใช้เพียง “พระธิดา” เพื่อให้สั้นและกระชับ เหมาะสมกับเวลาในการแสดง
2	การออกกิริยาท่าทางของตัวละคร	จะใช้กิริยาท่าทางที่เป็นธรรมชาติ ทำสีหน้า แววตา มือ เท้า ที่เป็นลักษณะของมนุษย์ธรรมดา เห็นได้จากการขึ้นนิ้วจะชี้ออกไปตรง ๆ ไม่ต้องแฝงลีลาที่ประดิษฐ์แล้วตามแบบละครไทย
3	การออกลีลาท่าทางประกอบเพลงของตัวละคร	เมื่อผู้แสดงร้องเพลงด้วยตนเอง จะออกลีลาท่าทางอย่างที่เรียกว่า “กำ ๆ แบ ๆ” เช่น ทำผายมือ ทำประกบมือ ทำตั้งมือ ทำทาบประสานบนทรวงอกซึ่งแฝงความนิ่มนวล อ่อนหวานกว่าท่าทางที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์
4	การออกท่ารำตามแบบนาฏศิลป์ไทย	ฉากที่มีการแสดงนาฏศิลป์ไทยในบางช่วง ซึ่งกำหนดให้เป็นความตั้งใจที่จะอวดลีลาท่ารำรำที่เป็นชุดเฉพาะ เช่น ในช่วงที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่องคูลิมาลาทำการฆ่าคนและตัดนิ้วมือมาร้อยเป็นพวงมาลัย ผู้วิจัยเลือกใช้ลีลาท่าทางในการแสดงโขน เช่น การใช้เหลื่อมขา การยกเท้า กระทับเท้า เป็นต้น

ที่มา : ผู้วิจัย

2.6 การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ละครร่วมสมัยเรื่องนิ้วสุดท่ายเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอินเดียสมัยพุทธกาล ดังนั้นในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยจะใช้รูปแบบตามอย่างภาพยนตร์อินเดียเรื่อง Angulimala โดยนำมาประยุกต์ผสมผสานกับเครื่องแต่งกายไทยสมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นช่วงที่ไทยรับพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติ เพื่อให้เห็นวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการละครที่เน้นความสวยงามและตรงตามชาติพันธุ์ในประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายของตัวละครในเรื่อง นิ้วสุดท่าย แบ่งตามรายชื่อ ดังนี้

ตารางที่ 2 : การออกแบบเครื่องแต่งกาย ในการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัยเรื่องนี้ว่าสุดท้าย

ลำดับ	ตัวละคร	รายละเอียดการออกแบบ	ภาพการแต่งกาย
1	อหิงสกะและตัวละครผู้ชายอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> - สวมเสื้อแขนยาวคอกลม ผ้าป้ายหน้าอกไปด้านข้าง เอวรัดรูป ปล่อยชายจีบระบายเหมือนกระโปรงยาวระดับสะโพก มีผ้าคาดเอวห้อยชายด้านข้าง - นุ่งผ้าโจงกระเบนยาวถึงข้อเท้า ปล่อยชายด้านหนึ่งโดยจับจีบเป็นพวงไว้ด้านหน้า ถ้าไม่สะดวกในการนุ่งผ้าโจงกระเบน อาจดัดแปลงเป็นกางเกงขาวาวแต่ตัดให้เป็นรูปทรงคล้ายโจงกระเบนโดยไม่ต้องมีจีบด้านหน้า - การใช้สีเสื้อผ้า จะไม่จำกัดสี - อาจสวมเครื่องประดับเล็กๆน้อยๆได้ เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือ แหวน กำไล ข้อเท้า - การทำทรงผม อาจปล่อยยาวหรือสวมผมปลอมเพื่อให้ชายเส้นผมปกลงมายาวระดับต้นคอตามความนิยมของผู้ชายสมัยพุทธกาล - แต่งหน้าโดยไม่มีหนวดเคราถ้าเป็นตัวละครชายอื่น ๆ ที่เป็นตัวกษัตริย์ อาจเพิ่มสีสันของเสื้อผ้า สวมศิราภรณ์หรือมงกุฎ 	
2	องคุลิมาล	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สวมเสื้อ (อาจสวมเสื้อแขนสั้นเป็นรูปลายหนังเสือได้ โดยใช้เสื้อคอกลมหรือคอแหลม ปล่อยชายเสื้อเลยเอว ผูกเอวด้วยผ้าสีแดง) - นุ่งผ้าโจงกระเบนสีแดง ยาวเพียงเข่า ไม่ต้องจับจีบ - มีเครื่องประดับเป็นสร้อยร้อยนิ้วมือคนคล้องคอ อาจมีเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น กำไลข้อมือ กำไลเท้า - แต่งหน้าโดยมีหนวดและเคราพองาม ผมปล่อยยาวระดับต้นคอหรือเสมอไหล่ อาจมีผ้าสีแดงเล็ก ๆ คาดหน้าผากรอบศีรษะผูกเป็นปมไว้ด้านหลัง 	

ลำดับ	ตัวละคร	รายละเอียดการออกแบบ	ภาพการแต่งกาย
3	นางมันตานี หรือตัวละครผู้หญิงอื่น ๆ	<p>- สวมเสื้อรัดอก มีผ้ายาวเหน็บที่หน้าท้องแล้วปล่อยชายให้ห้อยบนไหล่ทั้งสอง ทั้งชายผ้าไปด้านหลัง ใช้สีน้ำตาลหรือสีน้ำเงิน</p> <p>- สวมผ้าถุงแบบจีบหน้านางหรือผ้าถุงสำเร็จ ชายผ้าเสมอข้อเท้า มีจีบห้อยที่ชายพก</p> <p>- สวมเครื่องประดับเพียงเล็กน้อย เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า ตุ้มหู</p> <p>- แต่งหน้าพอประมาณเพื่อให้ตรงกับวัยของตัวละคร ทำผมเกล้ามวยลูกจัน มีเครื่องประดับผม เช่น ปิ่นปักผม</p> <p>ถ้าเป็นตัวละครผู้หญิงที่เป็นราชธิดาหรือนางกษัตริย์ ให้เพิ่มสีสันของเสื้อผ้า เครื่องประดับที่เป็นถนิมพิมพาภรณ์ ศิราภรณ์ แพรพราวกว่าเครื่องแต่งกายของสามัญชน</p>	

ที่มา: ผู้วิจัย

ทั้งนี้เครื่องแต่งกายของตัวละครในเรื่อง องคูลิมล จะสะท้อนภาพให้เห็นวัฒนธรรมของชนชาติพันธุ์อินเดียในสมัยพุทธกาล ผสมผสานกับวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยสมัยกรุงสุโขทัย นับเป็นการออกแบบสร้างสรรค์ศิลปะด้านการละครอีกสาขาหนึ่ง

2.7 การออกแบบเวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ละครไทยเริ่มมีการจัดฉากประกอบตามท้องเรื่องตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ฤทธิรงค์ จิวากานนท์ กล่าวถึงฉากของละครว่า... ภาพของฉากที่เห็นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของละครเท่านั้น ยังขาดความสมบูรณ์จนกระทั่งละครเริ่มแสดง ฉากละครจะสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าขาดนักแสดง แต่ฉากก็ไม่ควรมีบทบาทเด่นเกินกว่าการ แสดง เพราะจะทำให้ผู้ชมหันความสนใจไปที่ฉาก ซึ่งเป็นส่วนประกอบในการแสดงจนขาดความเข้าใจในเรื่องราวของละคร... (ฤทธิรงค์ จิวากานนท์, 2550, น. 142) ในการออกแบบฉากประกอบการแสดงละครร่วมสมัยเรื่องนี้สุดท้าย ฉากสำคัญ ๆ ที่จะต้องออกแบบตามท้องเรื่อง มีดังนี้

2.7.1 ฉากตลาดชุมชนเมืองสาวดี ประกอบด้วยภาพวาดแบน เช่น ตึกรามบ้านช่อง ร้านค้า ส่วนภาพลอยตัวสามมิติ เช่น เพิงร้านค้าสร้างด้วยไม้ มีเครื่องประกอบฉาก เช่น กระจาด ตะกร้า สินค้าประเภทผักผลไม้

2.7.2 ฉากป่า ประกอบด้วยภาพวาดแบน เช่น ภูเขา ต้นไม้ ก้อนหิน ส่วนภาพลอยตัวสามมิติ เช่น ต้นไม้ (อาจเป็นของจริงหรือทำจากวัสดุโครงลวด กระดาษสี) ก้อนหิน (อาจทำจากวัสดุโครงไม้ไผ่หุ้มด้วยผ้าใบทาสี)

2.7.3 ฉากปรากฏพระวรกายของพระพุทธเจ้า จัดเป็นฉากพิเศษ ประกอบด้วยภาพวาดแบน เช่น ต้นไม้ ภูเขา ส่วนภาพลอยตัวสามมิติ คือ ดอกบัวใหญ่สีแดงให้พระพุทธเจ้าเข้าไปยืนได้ ต้นไม้ (อาจเป็นของจริง หรือทำจากวัสดุโครงลวด กระดาษสี) เวทีและฉาก

ภาพที่ 1 เวทีและฉากในการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่องนิ้วสุดท้าย

ที่มา : (ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ, 2565)

การออกแบบเวทีและฉาก จะใช้ภาพบนเวทีให้เห็นพอประมาณ เป็นที่เข้าใจว่าเหตุการณ์นั้นอยู่ในสถานที่ใด โดยไม่เน้นให้ฉากหรูหราสวยงามเกินไปเพื่อมิให้เบี่ยงเบนความสนใจของผู้ชม ซึ่งผู้ศึกษาต้องการให้ดูบทบาทของนักแสดงมากกว่าที่จะดูการจัดฉากอุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ มีตลับสำหรับองคฺุลิมาล สร้อยนิ้วมนุษย์ อาวุธชาวบ้าน

2.8 การออกแบบแสง

การออกแบบแสง (รวมทั้งสี) บนเวทีนั้นว่าสำคัญมากซึ่งจะต้องสอดคล้องกับเวลาที่ตัวละครแสดงพฤติกรรม เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมอารมณ์ของผู้ชมให้เกิดความรู้สึกร่วมกับผู้แสดงได้พร้อม ๆ กัน การสาธิตส่องแสงไฟสีต่าง ๆ ไปบนเวทีนั้นจะให้ความรู้สึก ดังนี้

- สีแดง สื่อถึงความรู้สึกตื่นเต้นเร้าใจ
- สีน้ำเงิน สื่อถึงความรู้สึกเยียบขรึม สงบ
- สีเขียว สื่อถึงความรู้สึกสดชื่นมีชีวิตชีวา
- สีเหลือง สื่อถึงความรู้สึกเบิกบาน โลง่เบา
- สีม่วง สื่อถึงความรู้สึกลึกลับ น่าสงสัย

ส่วนการใช้เสียงประกอบฉากในละครเรื่อง นิ้วสุดท้ายจะมีเสียงซาวด์เอฟเฟกต์ซึ่งเกิดจากการเปิดเสียงด้วยเครื่องมือวัดกรรม คือ 1) เสียงฟ้าร้อง 2) เสียงควมม้า 3) เสียงสัตว์ เช่น นก ชะนี 4) เสียงรำพึงอยู่ในใจ ระหว่างความคิดขัดแย้งกันเองภายในจิตใจ 5) เสียงเพลงบรรเลงคลอไปกับบทบาทของตัวละครในบางช่วง 6) เสียงสวดมนต์ ได้แก่ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ

การออกแบบแสงและเสียงประกอบฉากต้องให้ความสอดคล้องกับเวลาด้วย เช่น เวลาเข้าจะใช้แสงสีเหลือง ประกอบเสียงนกร้อง เวลาค่ำจะใช้แสงสีเทาหม่น ประกอบเสียงหิ่งห้อยซึ่งจะช่วยให้ภาพบนเวทีมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.9 การออกแบบสื่อมัลติมีเดีย

ผู้วิจัยได้นำสื่อมัลติมีเดียมาบูรณาการกับการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัยให้เกิดรูปแบบการแสดง น่าสนใจด้วยวิธีการผสมผสานการออกแบบสื่อมัลติมีเดียเข้าร่วมกับการแสดงละคร โดยใช้จอฉายภาพควบคู่กับนักแสดง ให้ความเป็นหนึ่งเดียวกัน นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการแสดงในพื้นที่ศตวรรษที่ 21 ที่เยาวชนจะสามารถรับรู้ความบันเทิงที่สอดแทรกแนวคิดจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาผ่านละครร่วมสมัยตามแนวทางของ ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรุง ตัวอย่างการใช้เทคโนโลยี สื่อมัลติมีเดียมาประกอบการแสดง ประกอบด้วย

2.9.1 การฉายภาพยนตร์บนจอสลักกับนักแสดงจริงบนเวที เพื่อบรรยายเรื่องย่อในบางช่วง และเปลี่ยนมุมมองของผู้ชมมิให้เบื่อกัน

2.9.2 การใช้แสงไฟสอดส่องไปบนเวที ช่วยสร้างอารมณ์ของผู้ชมไปตามเหตุการณ์ เช่น สีแดง หมายถึงความตื่นเต้นเร้าใจ สีน้ำเงิน หมายถึงความสงบ เยือกเย็น

นอกจากนี้ยังใช้เสียงซาวด์เอฟเฟกต์เพื่อให้เกิดความรู้สึกจริงจัง สัมกับสถานการณ์ เช่น เสียงสวดมนต์ เมื่อพระพุทธเจ้าปรากฏพระวรกายการแสดงความขัดแย้งภายในจิตใจ ระหว่างควรกระทำ หรือไม่ควรกระทำ จะใช้ผู้แสดงเสริมเป็นเงาขาวกับเงาดำ เพื่อให้เห็นการตัดสินใจอย่างหนักของตัวละครเอกโดยใช้เพลงร้องเป็นสื่อในการตัดสินใจ นับเป็นการแสดงละครไทยที่ใช้เทคนิคตามแบบละครสากล

สรุปผลการวิจัย

1. การสร้างแนวคิดละครร่วมสมัย เรื่อง **นิ้วสุดท้าย** การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงละครร่วมสมัยเรื่อง **นิ้วสุดท้าย** เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่ผสมผสานประกอบด้วยศาสตร์หลายแขนงซึ่งสามารถเข้าถึงผู้ชมได้ ทุกช่วงวัย มีการใช้ลีลาท่าทาง คำพูดแบบธรรมชาติ และลีลาท่าทาง คำพูดแบบคำกลอน ผสมผสานท่ารำทาง นาฏศิลป์ไทย รวมถึงการใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบการแสดง จากเนื้อเรื่องส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อโดยไม่ไตร่ตรองหาเหตุผล ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างแพร่หลายจนเกิดเป็นปัญหาที่มีการหลอกลวงกันด้วยข่าวปลอม (fake news) ละครเรื่องนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสะท้อนให้ประชาชนทั่วไปเห็นถึงผลเสียของการเชื่อข่าวลวงหรือข่าวเท็จโดยขาด วิจารณ์ญาณ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปของสิ่งบันเทิงโดยผู้ชมได้ซึมซับไปพร้อมกับความสนุกเพลิดเพลิน เหมาะสำหรับจัดแสดงให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับชม

2. การสร้างองค์ประกอบการแสดงละครร่วมสมัย เรื่อง **นิ้วสุดท้าย** มีขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง 2) การสร้างสรรค์บทละคร 3) การสร้างสรรค์ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง 4) การคัดเลือกนักแสดง 5) การออกแบบลีลานาฏศิลป์ 6) การออกแบบเครื่องแต่งกาย 7) การออกแบบเวที ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดง 8) การออกแบบแสง 9) การออกแบบสื่อมัลติมีเดีย

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดในการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่องนี้สุดท้าย สอดคล้องกับทฤษฎีขององค์ประกอบละครของ อริสโตเติล ประชาชนชาวกรีกในศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสต์ศักราช กล่าวไว้ในหนังสือกวีศาสตร์ (Poetics) ว่าละครประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ส่วน โดยเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ (1) โครงเรื่อง (2) ตัวละคร (3) ความคิด (4) ภาษา (5) เพลง (6) ภาพ (นพมาศ แวหวงส์, 2550, น.3) ซึ่งละครร่วมสมัย เรื่องนี้สุดท้าย เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่ผสมผสานศาสตร์หลายแขนง คือ การใช้ลีลาท่าทาง คำพูดแบบธรรมชาติ และลีลาท่าทาง คำพูดแบบคำกลอน ผสมผสานท่าทางนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนการใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบการแสดง ทั้งนี้เนื้อเรื่องส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อโดยไม่ไตร่ตรองหาเหตุผล ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารอย่างแพร่หลายจนเกิดเป็นปัญหาที่มีการหลอกลวงกันด้วยข่าวปลอม (fake news) ละครเรื่องนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อสะท้อนให้ประชาชนทั่วไปเห็นถึงผลเสียของการเชื่อข่าวลวงหรือข่าวเท็จโดยขาดวิจารณญาณ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปของสิ่งบันเทิงโดยผู้ชมได้ซึมซับไปพร้อมกับความสนุกเพลิดเพลิน เหมาะสำหรับการจัดแสดงให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับชม สอดคล้องกับที่ พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, พระครูสุตถาภรณ์พิสุทธ์, พระครูพิพัฒน์นุฎิกร (2562) ได้ศึกษาเรื่องพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทย ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนอันเปรียบเสมือนหัวใจที่แห่งสรรพศาสตร์ จึงมิใช่เพียงแต่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ความนึกคิดแทบทุกด้าน ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนน้อมปรารถนา หรือศาสนาแห่งความหวังหวังกังวล การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริง ๆ ในโลก นอกจากนี้การกำหนดรูปแบบแสดงในการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่องนี้สุดท้ายมีความสอดคล้องกับที่ ฐาปนีย์ สังสิทธิวงศ์ (2564, น. 178) โดยศึกษาเรื่อง พุทธศาสนานาฏกรรม: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบริบทสังคมร่วมสมัยในพระพุทธศาสนาเรื่องพุทธศาสน์ศรัทธา ผ้าเหลือง ได้คำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบการแสดง ซึ่งใช้ความหลากหลายของรูปแบบการแสดงโดยนำลักษณะการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ตะวันตก มาบูรณาการผสมผสานกัน เนื่องจากลวดลายของการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ทั้ง 2 ประเภทนั้น จะให้ความรู้สึกและเส้นอารมณ์ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในการแสดงสร้างสรรค์ชุดนี้เป็นการบอกเล่าเรื่องราวผ่านการแสดงที่หลากหลายอารมณ์ความรู้สึก ทำให้การสื่อสารในการแสดงสมบูรณ์ขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาสังคมในมิติด้านศิลปะการแสดงละคร นับเป็นการสร้างสุนทรียศาสตร์ที่สามารถสอดแทรกแนวคิดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอันเป็นหลักธรรมคำสอนที่อยู่ในสังคมไทยได้ทุกยุคทุกสมัย ดังนั้นในทางพุทธศาสนายังมีแนวคิดและหลักธรรมคำสอนที่หลากหลายหลักธรรม โดยสามารถนำมาบูรณาการกับการสร้างสรรค์ทางด้านสุนทรียศาสตร์ได้

เอกสารอ้างอิง

- ฐาปนีย์ สังกิติวงษ์. (2564). พุทธศาสนานาฏกรรม: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบริบทสังคมร่วมสมัยใน
พระพุทธรูปเรื่องพุทธศาสน์ศรัทธา ผ้าเหลือง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 15(2), 171-196.
- นพมาศ แวหงษ์. (2550). *ปริทัศน์ศิลปะการละคร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พระครูโกศลธรรมานัฐ, พระครูสุตากรณพิสุทธิ์, พระครูพิพัฒน์นุญจิกร. (2562). พุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทย
ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารวิชาการ Veridian E –Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย*,
12(4), 1524-1539.
- พรรัตน์ ดำรุ่ง. (2563). นักวิชาการด้านศิลปะการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
[บทสัมภาษณ์].
- ฤทธิรงค์ จิวากานนท์. (2550). *ภาพบนเวทีในปริทัศน์ศิลปะการละคร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ. (2565). เวทีและฉากในการสร้างสรรค์ละครร่วมสมัย เรื่องนี้สุดท้าย. คณะศิลปนาฏดุริยางค์,
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

ละครเรื่องบ่วง: การสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดงจากตำนานพุทธชาดก

The Dance Drama “Buang”: The Creation of Concept and Style
of the Performance from the Jataka Talesวารางคณา วุฒิช่วย^{1*}, สุรัตน์ จงดา², จินตนา สายทองคำ³Warangkha Wutthichuay^{1*}, Surat Jongda², Jintana Saitongkum³^{1*23}หลักสูตรศิลปศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์^{1*23}Bachelor of Fine arts, Faculty of Music and Drama, Bunditpatanasilpa Institute

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ละครเรื่องบ่วง วิทยาลัยนาฏศิลป์บัณฑิต มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อสร้างแนวคิดการแสดงละครเรื่องบ่วง 2. เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบองค์ประกอบละครเรื่องบ่วง ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือ ตำรา งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ นำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดงละครเรื่องบ่วง

ผลการศึกษาพบว่า 1. แนวคิดการแสดงละครเรื่องบ่วง ประกอบด้วย 1) แรงแบบดลใจมาจากพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตเถระ ผู้เป็นต้นเค้าแห่งความเจริญทางปรีชาธรรมการนำหลักปรัชญาคำสอนศาสนา ชี้นำทางโลก โดยทางการเรียนรู้พระปริตรชาดก 2) แนวคิดในการสร้างสรรค์ละครผสมผสานในรูปแบบใหม่ จากนาฏยลักษณ์ของละครดั้งเดิมและละครปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสนาและส่งเสริมเผยแพร่งานไปยังภูมิภาคอื่นของประเทศให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการสร้างสรรค์การแสดงละครเรื่องบ่วง เป็นการแสดงละครแบบผสมผสาน ได้นำจุดเด่นเอกลักษณ์หรือนาฏยลักษณ์ของละครแต่ละประเภทมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย ละครแบบดั้งเดิม ละครแบบปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ละครแนวใหม่ โดยมีรูปแบบการแสดงดังนี้ 1) บทที่ใช้ในการแสดง ประพันธ์บทขึ้นใหม่ 2) การรำเบิกโรง มีไหว้ครูสวดบูชาก่อนเริ่มแสดงแบบละครโนราห์ – ชาตรี 3) การดำเนินเรื่องรวดเร็ว บทพูดเจรจาแบบละครนอก 4) กระบวนท่ารำ รำตามบทร้อง และรำอวดฝีมือตามจารีตแบบละครใน 5) การแต่งกายแบบละครพื้นทางและละครเสภา 6) เปลี่ยนฉากตามเนื้อเรื่องแบบแนวทางละครดึกดำบรรพ์ 7) ผู้แสดงใช้ชายและหญิง 8) ฉาก แสง เสียงบูรณาการใช้เทคโนโลยีสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ

คำสำคัญ: ละคร, บ่วง, ชาดก, โมรปริตร

ABSTRACT

This article is a part of a postdoctoral thesis, The Creation of a Dance Drama “Buang.” The objectives of the study are to create a concept of a dance drama “Buang” and to create the elements of a dance drama “Buang.” Basic data were studied from related books, textbooks, research and theories, including interviews with experts. All data then were gathered, analyzed, and synthesized to create the concept and style of the dance drama “Buang.”

The results of the study are presented as follows. The concept of the performance of a dance drama “Buang” consists of 1) the inspiration from Venerable Acariya Mun Bhuuridatta Mahathera, who is the prototype of prosperity in the Dharma in applying the philosophy of religious teachings and guiding the world through learning the Parita Jataka, and 2) the concept of creating a mixed drama in a new style from the traditional and newly improved dance drama to create religious learning and promote to other regions of the country widely.

The creation style of the dance drama "Buang" is a mixed dance drama which brings the distinctiveness or uniqueness of each type of the dance drama to blend together. It includes traditional dance drama and newly improved dance drama to create new styles of a dance drama. The styles of the performance are as follows. 1) The script used in the performance is newly composed. 2) For the prelude, there is a rite to pay respect to the master and a chant before the performance like Lakhon Nora-Chattri. 3) The continuity is fast and the dialogues resemble Lakhon Nok. 4) The dance movement includes the dance describing the beauty of a woman, the dance along the lyrics, and the dance showing the skills according to the traditional Lakhon Nai. 5) The costumes resemble Lakhon Phan Thang and Lakhon Sepha. 6) The background in the theater resembles Lakhon Duek Dum Ban. 7) There are male and female performers. 8) Multimedia technology in various forms is integrated in scenes, lighting, and sound.

Keywords: Dance Drama, Buang, Jataka, Moraparit

บทนำ

ชาตก โมรปริตร เป็นพระปริตรหนึ่งที่มีความสำคัญ มีเนื้อหากล่าวถึงพญายูงทอง นกพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญบารมี เป็นเรื่องราวแนวคิดและปรัชญา กล่าวคือ ความกตัญญูของพญายูงทองที่มีต่อธรรมชาติโดยเฉพาะแสงพระอาทิตย์ พญายูงทองจึงระลึกถึงและบูชาบุญคุณของแสงพระอาทิตย์ เรื่องของกิเลสที่ทำให้เกิดความประมาทขาดสติ การรู้ตนให้ระวังตัวเอง ไม่ให้เกิดความโลภ โทสะ โมหะ เพื่อให้แสดงถึงพระสรรพยุทธยาของพระพุทธเจ้าที่บอกว่า “นะโม วิมุตตานัง” การหลุดพ้นมีอยู่จริง คำว่า วิมุต คือ การหลุดพ้น จากความทุกข์ทั้งปวงด้วยปัญญา (อภิธรรมฎีก กิติพันธ์, 2565) ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สืบเนื่องจากพระเกจิอาจารย์สายวิปัสณาธุระ ซึ่งเป็นพระอรหันต์

ของไทย คือ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ท่านเป็นพระผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพบูชาของคนไทย กระทั่งองค์การ UNESCO ได้ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกในปี พ.ศ.2563 ในวาระครบรอบ 150 ปี ชาตกาล ท่านยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนา นับถือท่านว่าเป็นพระอาจารย์ใหญ่แห่งสายวิปัสสนาธุระหรือพระวัดป่า จึงมีผู้เคารพศรัทธามากมายจนถึงปัจจุบันและพระสุตตันตปิฎกโมรปริตร เป็นบทสวดหนึ่งที่ท่าน ได้เจริญบริกรรมคาถาบูชาพระอาทิตย์อยู่เป็นประจำ เพื่อรำลึกถึงคุณพระพุทเจ้าแล้วน้อมพระพุทคุณ มาพิทักษ์คุ้มครองให้เกิดความสวัสดิ

กล่าวได้ว่าจากเรื่องราวของโมรปริตร ชาตก ผ่างหลักธรรมและปรัชญาในการดำเนินชีวิตสามารถนำมาถ่ายทอดให้แก่สังคมผ่านตัวละครสำคัญคือ พญาอุททอง ซึ่งคล้ายคลึงกับการสืบทอดชาตกด้วยการสอนมุขปาถะ ในอดีตเป็นการแสดงธรรมะแบบบุคลาธิษฐาน เพื่อให้ผู้ฟังพิจารณาเห็นธรรมะผ่านตัวละครในชาตก การสืบทอดชาตกจากพระไตรปิฎกสู่อรรถกถานั้น มุ่งเน้นการขยายความเรื่องเล่าในชาตกให้มีตัวละครอย่างเด่นชัด ด้านคุณธรรมจริยธรรม ศิลธรรมที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่งดงาม ที่สำคัญคือเป็นภูมิปัญญาแห่งพุทธที่แฝงด้วยคติธรรมคำสอน ซึ่งยังใช้ปฏิบัติได้ไม่จำกัดกาล ชาตกไม่ได้มีแต่เรื่องการบำเพ็ญบารมี 10 เท่านั้น แต่ยังมีข้อธรรมะอื่น ๆ ที่ว่าด้วยเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ประเพณีวัฒนธรรม จิตวิทยาเป็นต้นแฝงอยู่ในบทบาทของตัวละครในชาตกเรื่องนั้น ๆ (ประพันธ์ ศุภษร, 2564, น.35)

จากงานศึกษาวรรณกรรมชาตกแต่เดิมนิยมสื่อสารในรูปแบบมุขปาฐะนิทานหรือเป็นการเล่านิทานปากต่อปาก โดยพบว่าในปัจจุบันมีการนำชาตกมาดัดแปลงแล้วนำเสนอด้วยสื่อรูปแบบใหม่ ซึ่งรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยมคือการถ่ายทอดวรรณกรรมชาตกในรูปแบบของละคร ซึ่งละคร เป็นศิลปะการแสดงอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ที่แสดงเป็นเรื่องราวและถือกันว่า เป็นศิลปะที่มีความวิจิตรบรรจง ละครที่สืบทอดกันมาแต่อดีตนั้น ประกอบขึ้นด้วยศิลปะหลายแขนง อาทิ การรำ การขับร้อง การดนตรี ตลอดจนศิลปะแห่งการแต่งกายที่ประณีตและงดงาม อันมีสุนทรีย์รสจากการรวมศิลปะต่าง ๆ ได้อย่างกลมกลืน และเป็นเครื่องหมายของการมีวัฒนธรรม โดยเฉพาะ “ละครรำ” เป็นศาสตร์และศิลป์ชั้นสูงที่มีจารีตขนบธรรมเนียม เป็นมรดกสืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งละครรำแบบดั้งเดิมนี้ ได้แก่ ละครโนราชาตรี ละครนอก ละครใน (ราณี ไชยสงคราม, 2544, น.60) ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงละครรำขึ้นใหม่ และเป็นที่นิยมสูงสุดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวได้ว่า ละครรำ ที่สืบทอดกันมายาวนานอย่างเป็นแบบแผนนั้น เป็นมรดกอันทรงคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย

รูปแบบของละครรำดั้งเดิมของการละครไทย ซึ่งได้แก่ ละครชาตรี ละครนอก และละครใน ได้มีการสืบสานและปรับปรุงละครแบบใหม่ขึ้นในรัชกาลที่ 5 ได้แก่ ละครตีกดาบรพ ละครพันทาง และละครเสภา แสดงถึงการพัฒนาและปรับปรุงการละครของไทย เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมตามยุคสมัยนั้น ๆ ดังเช่น ละครรำ ในสมัยที่นายธนิต อยู่โพธิ์ เป็นอธิบดีกรมศิลปากร ได้มีการสร้างจัดทำบทละครละครรำขึ้นใหม่ทำเป็นละครรำแบบละครชาตรีเครื่องใหญ่ ซึ่งเป็นละครทางหลวงเป็นละครชาตรีทรงเครื่อง เรื่องมโนห์รา และ เรื่องรถเสน จัดแสดงใน พ.ศ.2500 โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องเดิมจากปัญญาชาตก ประพันธ์กลอนและบรรจุเพลงใหม่จัดแบ่งฉาก แทรกกระทำต่าง ๆ ทำให้มีกระบวนการนาฏศิลป์ต่างไปจากเดิม (เสาวณิต วิงวอน, 2560, น.86) ดังนั้น การพัฒนารูปแบบของละครมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องต่อมา นายเสรี หวังในธรรม (ศิลปินแห่งชาติ) ได้จัดละครรำขึ้นใหม่โดยการพัฒนาดัดแปลงมาจากวรรณกรรม นิทานท้องถิ่น ชาตก และนวนิยาย ซึ่งผู้แต่งได้ปรับปรุงบทละคร สอดแทรกกระทำ ตลก ออกแบบฉาก วรรณกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น สังข์ทอง คาวี พระลอ เป็นต้น หรือประพันธ์บทละครขึ้นจากความชื่นชอบแรงบันดาลใจ หรือจากชาตก นิทานปรัมปรา ที่อาจมีที่มาจากเค้าโครงทาง

ประวัติศาสตร์และต้องการนำเสนอในเรื่องนั้นๆ เช่น ราชอิริราช ราชธิดาพระร่วง รถมเสนา มโนห์รา สุวรรณสาม ผู้ชนะสิบทิศ เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยมนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างมากจากข้อความข้างต้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่นิยมนำเรื่องวรรณกรรมชาดกนิทานปรัมปรา คำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ในรูปแบบของละครตามสมัยนิยม

จากสถานการณ์ปัจจุบันกระแสสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปไม่หยุดยั้งส่งผลให้ผู้คนมีพฤติกรรมที่แตกต่างมากขึ้น การแข่งขันกันอย่างเอาใจเอาเปรียบ มีความเห็นแก่ตัว ความก้าวร้าวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัย จึงเกิดแนวคิดในการแสดงละครสร้างความรู้สึกคุณธรรม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ศึกษาชาดกของพุทธศาสนา โดยเลือกตำนาน โมรปริตรที่มีตัวละครเด่นชัดในการเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตทั้งเรื่องความดีและความล้มเหลว มาสร้างสรรค์ละคร เรื่อง “บ่วง” ซึ่งมีหลักคำสอน แนวคิด คติธรรมน่าสนใจ และให้ความรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องราวของความเป็นมา บ่วงกาม กิเลสตัณหา ส่งผลให้ตนเองถูกล้อด้วยบ่วงบาป แสดงให้เห็นถึงแก่นสำคัญ พฤติกรรมของมนุษย์ และสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดความหายนะและเป็นแก่นแท้ของสังขาร เพื่อนำเสนอเรื่องราวที่มีความน่าสนใจและสื่อสารให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้นจึงมีความชัดเจนอย่างยิ่งที่นำเสนอในรูปแบบของละคร เพื่อสืบทอดเผยแพร่ส่งเสริมละครให้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติ ตามแนวทางของการสร้างสรรค์ละครด้วยการผสมผสานจุดเด่นของละครรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ทฤษฎีการแปลงบทสร้างบทขึ้นมาใหม่ และใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างละครมีองค์ประกอบของ บทละคร ดนตรี เพลงร้อง สร้างสรรค์กระบวนการออกแบบเครื่องแต่งกาย ด้วยการบูรณาการศาสตร์และศิลป์ฉากแสงเสียงตามยุคสมัยของสังคมเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 นำหลักทฤษฎีการสื่อสารมาถ่ายทอดเรื่องราวของพุทธศาสนาสื่อสารให้ผู้ชมเข้าถึง เข้าใจ สู่การตระหนักรู้ที่ยังคงอนุรักษ์สืบทอดจารีตของละครอันเป็นศิลปะประจำชาติไทยอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแนวคิดการแสดงละคร เรื่อง บ่วง
2. เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบองค์ประกอบละคร เรื่อง บ่วง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mix-Method) ด้วยการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การสร้างแนวคิดละครเรื่อง บ่วง

ละคร เรื่อง บ่วง ได้แรงบันดาลใจมาจากพุทธชาดก เพื่อการตระหนักถึงความสำคัญและการอนุรักษ์ สืบทอดวรรณกรรมชาดกพุทธศาสนา โดยมีแนวคิดดังนี้

1) แรงบันดาลใจในการสร้างละคร แนวคิดมาจากพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตเถระ พระเกจิอาจารย์สายวิปัสสนาธุระ ซึ่งเป็นพระอริยสงฆ์ของไทย ท่านเป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพบูชาของคนไทย องค์การ UNESCO ได้ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกในปี พ.ศ.2563 ในวาระครบรอบ 150 ปี ชาตกาล ท่านยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเผยแพร่พุทธศาสนา เป็นพระอาจารย์ใหญ่ต้นแบบแห่งสายวิปัสสนาธุระหรือพระวัดป่า จึงมีผู้เคารพศรัทธามากมายจนถึงปัจจุบัน และ พระสุตตันตปิฎกโมรปริตร เป็นบทสวดหนึ่งที่ท่าน ได้เจริญบริกรรมคาถาบูชาพระอาทิตย์อยู่เป็นประจำ เพื่อรำลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าแล้วน้อมพระพุทธรูป มาพิทักษ์คุ้มครองให้เกิดความสวัสดิ์ ในวาระมีชาตกาลครบ 150 ปี ใน พ.ศ. 2563 เป็นบุคคลสำคัญของโลกประจำปี 2563 – 2564 ถือเป็นต้นเค้าแห่งความเจริญทางปริยัติธรรมการนำหลักปรัชญาคำสอนศาสนาขึ้นนำทางโลก ดังนั้น จึงได้มีการเรียนรู้พระปริตรชาดกมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบการแสดงละครรำ

2) สร้างสรรค์ละครผสมผสานในรูปแบบใหม่ ให้เกิดประโยชน์ทางการเรียนรู้ทางด้านศาสนาและส่งเสริมเผยแพร่ไปยังภูมิภาคอื่นของประเทศให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น จากการนำนาฏยลักษณ์ของละครรำ ประกอบไปด้วยละครรำแบบดั้งเดิมและละครรำปรับปรุงขึ้นใหม่โดยสรุปวิเคราะห์นาฏยลักษณ์ของละครรำแต่ละประเภทนำเสนอในรูปแบบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 นาฏยลักษณ์ของละครรำ

ประเภท	นาฏยลักษณ์ของละครรำ
	ละครรำแบบดั้งเดิม (Traditional Dance Drama)
ละครโนราห์ชาตรี	<ul style="list-style-type: none"> รูปแบบการแสดงเริ่มด้วยการรำไหว้ครู โดยภาษาและเพลงร้องเป็นสำเนียงของภาคใต้ มักจะรำชัดท่าและลูกคู่ร้องรับ การแต่งกายสีระชะวมเทริดและสวมเล็บจุดเด่นของละครชาตรีคือ มีการรำเบิกโรงไหว้บูชาครูและรำชัดท่า
ละครนอก	<ul style="list-style-type: none"> การดำเนินเรื่องรวดเร็ว และเน้นความตลกขบขัน ภาษาพูดโต้ตอบแบบชาวบ้านค่อนข้างหยาบ เพลงร้องและบรรเลง มีจังหวะรวดเร็ว ไม่พิถีพิถันในเรื่องการแต่งกาย
ละครใน	<ul style="list-style-type: none"> แสดงในเขตพระราชฐานใช้ผู้หญิงแสดงล้วน เน้นกระบวนท่ารำที่งามมีแบบแผน คือการรำที่มีจารีต ประณีตแซมซ้อย มีบทชมโฉม อดฝีมือนองตัวของตัวละครความงามของตัวละครและกระบวนท่ารำ การแต่งกายแบบยี่นเครื่องต้นของพระมหากษัตริย์ที่มีความวิจิตรงดงาม
	ละครแบบปรับปรุงขึ้นใหม่ (Modified)
ละครตีกดาบบรรพ์	<ul style="list-style-type: none"> ตัวละครต้องร้องและรำ มีการสร้างฉากในโรงละครมีความวิจิตรบรรจง สมจริงตามท้องเรื่องมีการแบ่งฉากเป็นองก์ เป็นตอน
ละครพันทาง	<ul style="list-style-type: none"> การแต่งกาย ดนตรี สำเนียงการร้องและรำผสมผสานระหว่างไทยและของต่างชาติ
ละครเสภา (รำ)	<ul style="list-style-type: none"> มีลักษณะการดำเนินเรื่องใช้ทำนองเสภาประกอบการรำ มีท่ารำไทยแบบดั้งเดิมผสมและท่ารำที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ตามแบบละครพันทาง มีเครื่องกำกับจังหวะคือกรับ

การแสดงเรื่อง บ่วง นำมานาฏลักษณะของละครรำแบบดั้งเดิมและละครรำปรับปรุงขึ้นใหม่ ทั้ง 6 ประเภท ได้แก่ ละครโนราห์ชาติตรี ละครนอก ละครใน ละครตีกำบรรพ์ ละครพันทาง และละครเสภา (รำ) มาบูรณาการสร้างสรรค์เป็นละครรำ

1. การสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงละครรำ เรื่องบ่วง

รูปแบบในการแสดงเป็นการ นำเสนอในรูปแบบการแสดงเป็นละครรำ โดยศึกษาพระปริตร ซึ่งเป็นตำนาน จากพุทธชาดกและเลือกโมรปริตรจัดทำเป็นละครรำเรื่อง บ่วง เพื่อสืบทอด ส่งเสริม สร้างคุณค่าของละครรำ โดยนำจุดเด่นนาฏลักษณะละครรำ แต่ละประเภทมาผสมผสานเข้าด้วยกัน คือ ละครรำแบบดั้งเดิม ละครรำแบบปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ละครรำแนวใหม่ประกอบด้วย (1) เปิดเรื่องด้วยการรำเบิกโรง ไหว้ครู สวดบูชาก่อน เริ่มแสดงแบบละครโนราห์ - ชาติตรี (2) การดำเนินเรื่องรวดเร็ว บทพูดเจรจาแบบละครนอก (3) รำอวดฝีมือตาม จาริตแบบละครใน (4) การแต่งกายแบบละครพันทางและละครเสภา (5) เปลี่ยนฉากตามเนื้อเรื่อง สร้างฉากในโรง ละครแบบแนวทางละครตีกำบรรพ์ ทั้งนี้ดำเนินการแต่งเรียบเรียงบทขึ้นมาใหม่ โดยใช้ทฤษฎีการแปลงบท และแนวคิดทฤษฎีการสร้างละคร มีองค์ประกอบของการสร้างบทละคร การบรรจุนดนตรี เพลงร้อง การออกแบบเครื่อง แต่งกายด้วยการบูรณาการศาสตร์และศิลป์ฉากแสงเสียงตามยุคสมัยของสังคมเทคโนโลยีในพื้นที่การแสดงร่วมสมัย ในศตวรรษที่ 21 และนำหลักทฤษฎีการสื่อสารมาถ่ายทอดเรื่องราวให้คนรุ่นใหม่เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น จากแนวคิดและ รูปแบบการแสดงละครรำ เรื่องบ่วง สู่การออกแบบองค์ประกอบการแสดง ดังนี้

1) บทละคร

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะต้องสื่อสารให้ผู้ชมเข้าใจ บทละครในละครรำรูปแบบใหม่สร้างสรรค์เพื่อการ สอดแทรกพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนประชาชนทั่วไป นำเสนอวรรณกรรมชาดกพระปริตร ในบทสวดโมรปริตร เรื่องราวของพระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นพญายูงทอง มาตีความ โดยใช้แนวคิดแปลงบท เพื่อสร้างสรรค์บทละครรำขึ้น ใหม่ มีการพัฒนาบทมุ่งเน้นการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและให้สอดคล้องกับการแสดงละครรำแนวผสมผสาน กำหนด แนวความคิด เนื้อหาสาระ แก่นของเรื่องในเรื่องของจริยธรรม ซึ่งได้จากการศึกษาวรรณกรรมตำนานจากพุทธชาดก จากโมรปริตร มีเนื้อเรื่องย่อ ดังนี้ สมัยหนึ่งพระโพธิสัตว์หรือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่ทรงตรัสรู้ เมื่อครั้งทรง เสวยพระชาติเป็นพญานกยูงทอง พระบรมศาสดาได้ตรัสเล่าว่า “ความกำหนดในกามเช่นนั้นเคยทำให้พระโพธิสัตว์ ซึ่งเสวยชาติเป็นพญายูงทองต้องติดบ่วงเกือบถึงแก่ชีวิตมาแล้วทั้ง ๆ ที่พระโพธิสัตว์นกยูงทองไม่เคยถูกจับได้เลย ตลอด 700 ปี เพราะสวตมนต์บทโมรปริตรบูชาพระอาทิตย์และพระพุทธรูปเจ้าทุกเช้า - ค่ำ ทั้งก่อนบินออกไปหา อาหารตอนเช้า และก่อนเข้านอนตอนค่ำ มนต์บทนี้คุ้มครองพระโพธิสัตว์ยูงทองไม่ให้ถูกพรานจับมาได้ ผ่านกษัตริย์ กรุงพาราณสี มา 7 พระองค์ แต่มาถูกจับได้ในที่สุด ก็เพราะพรานนำนกยูงตัวเมียมาล่อ ก็เกิดความกำหนัด ลืมสวต มนต์ปริตร จึงบินมาหมายจะหานางนกยูง จึงติดบ่วงนายพราน บางตำราก็ว่านายพรานจะเข้าไปจับ พระโพธิสัตว์ ตรัสสอนนายพรานจนนายพรานปล่อย และพระโพธิสัตว์ได้แสดงธรรมถวายพระเจ้าพรหมทัตให้อยู่ในศีล 5 พระเจ้า พรหมทัตก็ปล่อยพญายูงทองให้กลับไปอยู่ที่ หิมพานต์ตามเดิม

ในการถ่ายทอดเรื่องราวโดยใช้ศิลปะสร้างให้เป็นกลอนบทละครรำ เรื่องบ่วง เป็นคติธรรมที่นำสนใจและให้ ความรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องราวของ ความโลภ บ่วงกาม กิเลสตัณหา ส่งผลให้ถูกคล้องด้วยบ่วงบาศ แสดงให้เห็นถึงแก่นสำคัญพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ซึ่งทำให้เกิดความหายนะและเป็นแก่นแท้ของสังขาร โดย วางโครงเรื่องของการแสดง แบ่งออกเป็น 3 องก์ คือ

องค์ที่ 1 รุ่งอรุณ เปิดเรื่องด้วย เบิกโรง การแสดงที่บรรยายถึงความงามของพญายุงทองการให้บูชา พระอาทิตย์ขึ้น กษัตริย์สั่งพรานล่าพญายุงทอง

องค์ที่ 2 กล่าวนำหน้า นายพรานหากลวิธีโดยใช้นกยูงตัวเมียล่อให้ติดบ่วง

องค์ที่ 3 บ่วงกิเลส พญายุงทองหลงกลถูกนายพรานจับมาถวายกษัตริย์

ผู้วิจัยมุ่งเน้นการนำวรรณคดีมาสร้างสรรค์ละครเรื่อง บ่วง ประกอบด้วย

(1) ศฤงคารรส หรือ นารีปราโมทย์ คือ รสที่เกิดจากการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่เกิดจากความซาบซึ้งในความรักระหว่างบุคคล

(2) เสาวรสนี คือ รสแห่งการชื่นชมความงาม ซึ่งจำแนกเป็นความงามของบ้านเมืองและสถานที่ต่าง ๆ และความงามของตัวละคร รวมทั้งการแต่งกาย กิริยาอาการของตัวละคร

(3) พิโรธาทัง คือ รสที่เกิดจากการรับรู้ความโกรธของตัวละคร

(4) ฤณารส หรือ สัลลาปังคพิสัย คือ รสที่เกิดจากการรับรู้ความทุกข์โศก

(5) ศานตรส คือ รสที่เกิดจากการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกความสงบของตัวละคร เช่น การปล่อยวาง เมตตา การให้อภัย ไม่พยายบาท (ฉิชาภา กระจกรกุลและคณะ, 2560, น.39 - 40)

2) ดนตรี และเพลงร้อง

การบรรจุเพลงร้อง ทำนองเพลงเพื่อประกอบการแสดง มีรายละเอียดดังนี้ ใช้วงดนตรีปี่พาทย์ประกอบการบรรเลง มีเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดงตามแนวละครของไทย และใช้วงดนตรี ปี่พาทย์บรรเลงเพลงในรูปแบบละครนอกและพันทาง เพื่อให้เกิดอรรถรสมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้นำดนตรีทางภาคอีสาน เช่น แคน ปี่ภูไท มาประกอบการบรรเลงด้วย

3) การคัดเลือกนักแสดง

การคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับบทบาทของเรื่อง ผู้แสดงประกอบด้วย ศิลปิน ครู และนักศึกษา โดยคัดเลือกนักแสดงที่จะรับบทบาทเป็นตัวละครนั้น ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการคัดเลือกตัวละครซึ่งจะต้องผ่านการคัดเลือก 3 เกณฑ์พิจารณา เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทและประเภทของตัวละคร ประกอบด้วย 1) เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการพูดและการร้องเพลง 2) มีความสามารถด้านเทคนิคและวิธีการแสดง และ 3) มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ไทย โดยพิจารณาตามบทบาทดังนี้

(1) บทกษัตริย์ เป็นนักแสดงชาย มีลักษณะมีอายุ ประมาณ 40 ปี มาดสุขุม สง่างาม น่าเกรงขาม ต้องมีทักษะในการแสดงและความสามารถทางด้านการรำได้เป็นอย่างดี

(2) พญายุงทอง เป็นนักแสดงชายหน้าตาหล่อ มีรูปร่างสง่างาม อายุประมาณ 20 ปี ขึ้นไป เป็นผู้ที่มีทักษะการแสดงและมีพื้นฐานความสามารถทางด้านการรำได้เป็นอย่างดี

(3) นางนกยูง เป็นนักแสดงหญิงหน้าตาสวยงาม มีรูปร่างกะทัดรัด คล่องแคล่ว อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีทักษะและมีพื้นฐานความสามารถทางด้านการรำ

(4) พรานป่า เป็นนักแสดงชายมีลักษณะมีอายุ ประมาณ 30 ปีขึ้นไป มาดสุขุม ร่างกายกำยำ น่าเกรงขาม คล่องแคล่ว มีทักษะในการแสดง

(5) นางกำนัล นักแสดงหญิง มีรูปร่างดี คล่องแคล่ว อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่มีทักษะและมีพื้นฐานการรำ

(6) ทหาร เป็นนักแสดงชายมีลักษณะมีอายุ ประมาณ 20 ปีขึ้นไป เข้มแข็งคล่องแคล่ว มีทักษะในการแสดงและการรำ

4) การออกแบบลีลากระบวนท่ารำ

การออกแบบกระบวนท่ารำ วิธีการแสดง การปฏิบัติท่ารำ รวมถึงนาฏยลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของการแสดงประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยออกแบบท่ารำและการเคลื่อนไหวของตัวละครให้สวยงามตามแนวละครรำของไทย โดยออกแบบท่ารำสวยงามสอดคล้องตามบทละคร บทบาทลักษณะนิสัย ประเภทของตัวละคร การฝึกท่าทรง การรำ ล้อ การศึกษาท่ารำของสัตว์ปีก นอกจากนี้มีการออกแบบกระบวนท่ารำเบิกโรง การรำเดี่ยว รำคู่ ท่ารำนามาศิลป์ไทย ตามจารีต เช่น ท่ารำชมโฉมของพญายูทอง ซึ่งเป็นการอวดโฉมการแต่งตัวแบบจารีตละครใน การรำเกี่ยวของนกยูง ตัวเมียและพญายูทอง และเพื่อการดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว การรำจะประกอบด้วยบทพูดเจรจาและบทร้อง นำรูปแบบมาจากละครนอก ผสมรูปแบบการร้อง การรำแบบละครเสภาเข้าไปด้วย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญเกี่ยวกับกลวิธีคิดสร้างสรรค์ออกแบบท่ารำ ตลอดจนกระบวน การถ่ายทอดตาม ขั้นตอนต่าง ๆ นำเสนอวิธีคิด มุมมอง ทักษะ ทักษะการฝึกซ้อม การแสดง บทบาทของนักแสดง แรงบันดาลใจ การออกแบบการแสดงและความสัมพันธ์ของตัวละคร โดยการวางแผนการฝึกซ้อมที่ต้องฝึกฝนปฏิบัติและถ่ายทอดด้วย เทคนิควิธีการแสดง เพื่อให้เกิดความชำนาญการละครมากยิ่งขึ้น โดยผู้แสดงจะต้องคุณสมบัติและมีพื้นฐานการรำมี ทักษะที่ดีมีภูมิความรู้ มีทักษะในการแสดงจึงจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวสื่อสารได้เป็นอย่างดี

5) การออกแบบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง

การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับและศิราภรณ์สำหรับการแสดงมุ่งเน้นให้สวยงาม มีความปราณีต ทรงคุณค่าเหมาะสมกับชุดละครรำที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ผู้วิจัยได้นำเอกลักษณ์การแต่งกาย ละครรำมาสร้างสรรค์ผสมผสานเพื่อให้มีความสวยงาม เข้าถึงสิ่งที่ต้องการสื่อสาร โดยการใช้วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์และ แสดงลักษณะของอุปกรณ์การแสดง หรือการออกแบบ การสร้างสรรค์ชุดเครื่องแต่งกายแบบละครพันทางและละคร เสภา กำหนดสีเครื่องแต่งกายของตัวละคร โดยสื่อให้เห็นถึงสัญลักษณ์ ฐานะ บุคลิกของตัวละคร เช่น เครื่องแต่ง กายของกษัตริย์ให้มีความสวยงาม ความสง่างามของพญายูทอง และตัวละครอื่น ๆ ผ่านการสร้างสรรค์ ออกแบบ จากหลักการแต่งกายโดยผสมผสานในรูปแบบละครไทย รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 รูปแบบและแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย

รูปแบบ	แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย
	<p>แนวคิดการแต่งกาย แนวคิดมาจากนกยูงเพศผู้</p> <p>ลักษณะการแต่งกาย ประกอบด้วย เสื้อปักแขนยาวลายขนนกยูงสีทอง ภูเขา สนับเพลลา ห้อยหน้า ห้อยข้าง รัตสะเอว กรองคอ หางนกยูงสีทอง เครื่องประดับประกอบด้วย ศิราภรณ์ประดับศรียะ สิ้งวาล ทับทรวง รัตตันแขน เข็มขัด ข้อมือ กำไลข้อเท้า</p>
	<p>แนวคิดการแต่งกาย แนวคิดมาจากนกยูงเพศเมีย</p> <p>ลักษณะการแต่งกาย ประกอบด้วย เกาะอกลายขนนกยูง สนับเพลลา รัตสะเอว กรองคอ หางนกยูงสีเขียว เครื่องประดับประกอบด้วย ศิราภรณ์ประดับศรียะได้แก่ เขี้ยวนกยูง และกระบังหน้า สิ้งวาล จี๋นาง รัตตันแขน ข้อมือ เข็มขัด กำไลข้อเท้า กระพรวนข้อเท้า</p>
	<p>แนวคิดการแต่งกาย แนวคิดมาจาก เครื่องทรงของพระมหากษัตริย์</p> <p>ลักษณะการแต่งกาย ประกอบด้วย เสื้อปักแขนยาวสีน้ำเงิน เสื้อตัวนอกปักลายสีทอง สไบทอง ภูเขา สนับเพลลา ผ้าห้อยหน้า รัตสะเอว กรองคอ เครื่องประดับประกอบด้วย ศิราภรณ์ประดับศรียะ สิ้งวาล ทับทรวง รัตตันแขน ข้อมือ เข็มขัด กำไลข้อเท้า</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รูปแบบ	แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย
	<p>แนวคิดการแต่งกาย แนวคิดมาจากนายพรานป่า</p> <p>ลักษณะการแต่งกาย นุ่งผ้าหยักรังสีน้ำตาล ผ้ามัดเอว ผ้าโพกศีรษะ ผ้ารัดต้นแขน ผ้ารัดข้อมือ ผ้าพาดไหล่หลายเส้น สวมสร้อยปะคำ อาวุธประกอบด้วย บ่วงบาศก์ หน้าไม้ ลูกธนู มีด</p>
	<p>แนวคิดการแต่งกาย แนวคิดมาจากนางในราชสำนัก</p> <p>ลักษณะการแต่งกาย ประกอบด้วย เกาะอก ฟ้านุ่งหน้านาง และผ้าสไบพาดไหล่สองชาย</p> <p>เครื่องประดับประกอบด้วย ศิราภรณ์ประดับศีรษะได้แก่ เกี้ยว สังวาล จี๋นาง รัดต้นแขน ข้อมือ เข็มขัด กำไลข้อเท้า</p>
	<p>แนวคิดการแต่งกาย แนวคิดมาจากเครื่องแต่งกายชายในราชสำนัก</p> <p>ลักษณะการแต่งกาย เสื้อแขนสั้นสีเม็ดมะขาม สนับเพลา ฟ้านุ่ง ผ้าคาดเอว</p>

6) การออกแบบฉาก แสงสีมัลติมีเดีย

ละครเรื่อง บ่วง มีรายละเอียดการสร้างโรงละครและฉากตามแนวทางของละครดึกดำบรรพ์ การใช้พื้นที่และส่วนประกอบต่าง ๆ ของโรงละคร ให้ความสำคัญของฉากที่มีบทบาทต่อการแสดง ที่สร้างบรรยากาศสร้างจินตนาการเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือสมจริง ให้ผู้ชมคล้อยตามในบรรยากาศของฉากประเภทต่าง ๆ คนดูได้ทราบแนวคิดลักษณะของฉากประเภทต่าง ๆ โดยการสร้างฉาก จำลองฉากที่สร้างและแสดงในโรงละคร การใช้ศิลปะไทย ลวดลายจิตรกรรมไทยผสมผสานกับเทคโนโลยีที่ช่วยในเรื่องของฉากสื่อผสมที่สามารถจัดฉากได้รวดเร็ว ใช้เทคนิคการสร้างฉากและการเชื่อมโยงเสริมอารมณ์ผู้ชมด้วย แสงสี เสียง ทำให้คนดูเกิดความประทับใจ การใช้แสงสี สื่อมัลติมีเดียมาประกอบเป็นการเพิ่มอรรถรส ความสมบูรณ์ของการแสดงมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้แสงในฉากพระอาทิตย์ขึ้น และพระอาทิตย์อัสดง แสงที่ใช้ในบรรยากาศธรรมชาติในฉากป่า ความมืดมิดในพงไพร และแสงที่ใช้ในห้องพระโรงให้ดูเด่น ต้องสร้างให้ได้อารมณ์ การใช้แสงสีต้องให้เหมาะสมกลมกลืน มีมิติ ใช้สีโทนร้อนสีโทนเย็น ประกอบด้วยการจัดทิศทางของแสง ความเข้ม เพื่อให้สีของแสงเสริมสร้างให้นักแสดงดูเด่นมากขึ้น โดยเฉพาะความสวยงามของพญายูทอง บอกถึงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครที่มีความแตกต่างกันได้ รวมทั้งใช้เทคนิคพิเศษ มัลติมีเดียนำมาผสมผสานในเรื่องของการจัดแสงไฟตามแต่ละฉากตามความเหมาะสม การสร้างฉากในละครเรื่อง บ่วง แบ่งองค์ ดังนี้

องค์ที่ 1 รุ่งอรุณ แบ่งเป็น 2 ฉาก เปิดเรื่อง ฉากที่ 1 ฉากป่าหิมพานต์จินตนาการ บรรยายถึงความงามของพญายูทอง เพิ่มบรรยากาศให้สมจริงด้วยการใช้เสียงเสียงจากธรรมชาติ เช่น เสียงนก เสียงลำธาร เข้ามาประกอบด้วย ใช้เทคโนโลยีเป็นฉากพระอาทิตย์ขึ้น และฉากที่ 2 ฉากห้องพระโรง แนวคิดเป็นฉากคล้ายสมจริง ใช้อุปกรณ์ประกอบฉาก เช่น เตียงนั่ง เครื่องราชูปโภค เป็นต้น ใช้เทคนิคการตกแต่งสวยงามเพิ่มความอลังการ

องค์ที่ 2 กลก่าหนด ฉากที่ 3 ฉากป่า นายพรานฝึกนางนกยูงใช้ล่อพญายูทองให้ติดบ่วง เป็นพื้นที่แสดงค่อนข้างกว้าง เอื้อสำหรับให้ตัวละครเด่นชัด เช่น นกยูงตัวเมียล่อพญายูทองให้ติดบ่วง

องค์ที่ 3 บ่วงกิลีส พญายูทองหลงกล ถูกนายพรานจับถวายกษัตริย์ ในฉากที่ 4 ฉากหน้าพระลานเป็นฉากที่สื่อถึงความสง่างาม ความยิ่งใหญ่ น่าเกรงขาม ของบริเวณหน้าพระลาน สร้างบรรยากาศผสมกับเทคนิคแสงสี สื่อมัลติมีเดีย รายละเอียดในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 การออกแบบฉากและแสงสีมัลติมีเดีย

องค์	ฉาก	แสงสี/มัลติมีเดีย
องค์ที่ 1 รุ่งอรุณ	ฉากที่ 1 รุ่งอรุณ นำเข้าสู่ป่าหิมพานต์	มัลติมีเดีย: ภาพพระอาทิตย์ แสง: ใช้แสงสีเหลือง แสดงบรรยากาศในตอนเช้า ผสมสีส้มและสีฟ้า ใช้เทคนิค
		

ตารางที่ 3 การออกแบบฉากและแสงสีมัลติมีเดีย (ต่อ)

องค์	ฉาก	แสงสี/มัลติมีเดีย
		มัลติมีเดีย: ฉากป่าหิมพานต์ แสง: ใช้แสงสีเขียวและสีขาว
	ฉากที่ 2 ฉากห้องพระโรง ประกอบได้ฉากที่มีอุปกรณ์ประกอบฉากเพื่อความสมจริง	มัลติมีเดีย: ภาพห้องพระโรง แสง: ใช้แสงสีขาวและสีชมพู ใช้เทคนิค background light เพื่อส่องฉากเสริมอารมณ์ของฉากให้ดูสมจริงยิ่งขึ้น
องค์ที่ 2 กลกำหนด	ฉากที่ 3 ฉากป่า 	มัลติมีเดีย: ภาพป่า แสง: แรกเริ่มของฉากใช้แสงสีเขียวให้ความรู้สึกสดชื่นและแสงสีขาว และเปลี่ยนเป็นสีม่วงและสีเทาดำในตอนท้าย นายพรานไล่จับพญายุงทอง
องค์ที่ 3 บ่วงกิเลส	ฉากที่ 4 ฉากหน้าพระลาน 	มัลติมีเดีย: ภาพหน้าพระลานและฉากป่าที่พญายุงทองบินคืนสู่ป่าหิมพานต์ แสง: ใช้แสงสีเหลืองและแสงสีขาว แสดงบรรยากาศในตอนเช้า มัลติมีเดีย: ฉากป่าหิมพานต์ แสง: ใช้แสงสีเขียวและสีฟ้า

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์การสร้างสรรค์แนวคิดและรูปแบบการแสดงละครเรื่องบ่วง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดการแสดงละครเรื่องบ่วง

1) แนวคิดแรงบันดาลใจมาจากพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตเถระ องค์การ UNESCO ได้ประกาศยกย่องให้หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ในวาระที่มีชาตกาลครบ 150 ปี ใน พ.ศ. 2563 เป็นบุคคลสำคัญของโลกประจำปี 2563 – 2564 ถือเป็นต้นเค้าแห่งความเจริญทางปรีดีธรรมการนำหลักปรัชญาคำสอนศาสนา ชี้นำทางโลกโดยทางการเรียนรู้พระปริตรชาดก มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

2) แนวคิดในการสร้างสรรค์ละครผสมผสานในรูปแบบใหม่ จากนาฏยลักษณ์ของละครดั้งเดิมและละครปรับปรุงขึ้นใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสนาและส่งเสริมเผยแพร่ไปยังภูมิภาคอื่นของประเทศให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. รูปแบบการแสดงละครเรื่องบ่วง

ละครเรื่องบ่วง มีรูปแบบการแสดงเป็นการแสดงละครแบบผสมผสาน โดยนำจุดเด่นเอกลักษณ์หรือนาฏยลักษณ์ของละคร แต่ละประเภทมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ประกอบด้วย ละครแบบดั้งเดิม ละครแบบปรับปรุง ขึ้นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ละครแนวใหม่ โดยมีรูปแบบการแสดงดังนี้ 1) บทที่ใช้ในการแสดงประพันธ์บทขึ้นใหม่บรรจุเพลงร้องแบบทางละคร เช่น แบบทางละครนอก ดนตรีใช้วงดนตรีพิณพาทย์ผสมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน โหวด ปี่ภูไท 2) การรำเบิกโรง มีไหว้ครูสวดบูชาก่อนเริ่มแสดงแบบละครโนราห์ – ชาตรี 3) การดำเนินเรื่องรวดเร็ว บทพูดเจรจาแบบละครนอก 4) กระบวนท่ารำสร้างสรรค์ท่ารำตีบท ตามบทบาทของตัวละคร เน้นท่ารำ โดยคำนึงถึงการสื่อความหมายที่ชัดเจน โดยมีจารีตในการรำแต่งตัวขมโฉม รำตามบทร้อง รำเดี่ยวและรำคู่และรำอวดฝีมือตามแบบของละครใน 5) การแต่งกายแบบสร้างสรรค์ตามแนวคิด แบบละครพื้นทางและละครเสภา กำหนดสีและเครื่องกายให้วิจิตรบรรจงตามฐานะของตัวละคร 6) สร้างฉากในโรงละครแบบแนวทางละครดึกดำบรรพ์ ฉาก แสง เสียงใช้เทคนิคเทคโนโลยีสมัยใหม่บูรณาการรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มความสุนทรีย์ภาพมากขึ้น 7) นักแสดงคัดเลือกนักแสดงที่มีบุคลิกตรงตามบทละคร ที่กำหนดไว้โดยใช้ชายและหญิงที่มีความสามารถในด้านการรำและการแสดง

ละครเรื่อง “บ่วง” นำหลักคำสอน แนวคิด คติธรรมน่าสนใจ และให้ความรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องราวของ ความโลภ บ่วงกาม กิเลสตัณหา ส่งผลให้ตนเองถูกคล้องด้วยบ่วงบาศ แสดงให้เห็นถึงแก่นสำคัญพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดความหายนะและเป็นแก่นแท้ของสังขาร นำเสนอเรื่องราวที่มีความน่าสนใจเพื่อการสื่อสารให้เยาวชนและประชาชนเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น จึงมีความชัดเจนอย่างยิ่งที่นำเสนอในรูปแบบของละคร เพื่อสืบทอดส่งเสริมละครให้มีสูญหาย ตามแนวทางของการสร้างสรรค์ละครด้วยการผสมผสานจุดเด่นของละครแบบต่าง ๆ โดยใช้ทฤษฎีการแปลงบทสร้างบทขึ้นมาใหม่ และใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างละคร มีองค์ประกอบของ บทละคร ดนตรี เพลงร้อง สร้างสรรค์กระบวนท่ารำการออกแบบเครื่องแต่งกาย ด้วยการบูรณาการศาสตร์และศิลป์ฉากแสงเสียงตามยุคสมัยของสังคมเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 และนำหลักทฤษฎีการสื่อสารมาถ่ายทอดเรื่องราวของพุทธศาสนาสื่อสารให้เข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น แต่ยังคงอนุรักษ์สืบทอดจารีตของละครอันเป็นศิลปะประจำชาติไทยอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

เรื่องราวตำนานชาดก เรื่องพระโพธิสัตว์ของพระพุทธเจ้าเป็นนิทานคำสอนที่น่าสนใจจึงมีแนวคิดในการเลือกเรื่อง พญาอุทอง เพื่อนำมาสร้างสรรค์ละครขึ้นใหม่ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้หลักแนวคิดทฤษฎีการละครกับการสร้างสรรค์งานการแสดงแบบผสมผสาน โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีงานสร้างสรรค์ละครว่า กล่าวคือ ละครว่าเป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่มีหลักในการสร้างสรรค์ตามแนวคิดต่าง ๆ สอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543, น. 161 - 295) ในการแบ่งแนวคิดและองค์ประกอบการแสดงประกอบด้วย 1) นาฏยวรรณกรรมบทละครและวรรณคดีเป็นส่วนสำคัญต่อการแสดง เนื่องจากใช้กำหนดองค์ประกอบอื่นที่มีในเรื่อง 2) ตัวละคร เป็นหัวใจของบทละคร มีรายละเอียดประกอบด้วยประวัติความเป็นมา ลักษณะนิสัย บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวละคร และการคัดเลือกผู้แสดงจะรับบทบาทเป็นตัวละครนั้น ประกอบด้วยตัวเอก ตัวประกอบ และตัวเบ็ดเตล็ด 3) ดนตรี มีรายละเอียดประกอบด้วยประวัติเครื่องดนตรี ประเภทวงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดง ประกอบด้วย 3 ประการ คือ คุณลักษณะของเสียง วิธีบรรเลง และสำเนียงดนตรี 4) ผู้แสดง ประกอบด้วย ศิลปินครู โดยกล่าวถึงประวัติและผลงาน เทคนิควิธีการแสดง วิธีการถ่ายทอด วิธีการสร้างสรรค์ วิธีคิด มุมมอง ทักษะศิลปะการละคร 5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง ประวัติ วิธีการใช้ วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์และแสดงลักษณะกายภาพของอุปกรณ์การแสดงเป็นการกำหนดเป็นตัวชี้ญาณลักษณะของการแสดง 6) การแสดง หมายถึง กระบวนท่ารำ วิธีการแสดงของชุดการแสดง รวมถึงนาฏยลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของการแสดงประเภทต่าง ๆ จำแนกตามองค์ประกอบการแสดง คุณสมบัติของการแสดง หน้าที่การแสดง ลักษณะเพศและวัย และตามโครงสร้างของการแสดง 7) เครื่องแต่งกาย ประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการ หรือวิธีการออกแบบจุดเด่นเฉพาะขึ้นส่วน การสร้างสรรค์ชุดเครื่องแต่งกายโดยใช้สีเครื่องแต่งกายของตัวละคร เพื่อให้เกิดภาพรวมที่สวยงามและชัดเจน 8) โรงละคร ฉาก มีรายละเอียดประกอบด้วยประวัติการสร้างการใช้พื้นที่และส่วนประกอบต่าง ๆ ของโรงละคร และความสำคัญของฉากที่มีบทบาทต่อการแสดง หรือลักษณะของฉากประเภทต่าง ๆ โดยกำหนดสถานที่ บ่งชี้ตามยุคสมัยให้บรรยากาศและสนับสนุนกิจกรรมการแสดง

ทั้งนี้การออกแบบโรงละคร ฉาก ประกอบการแสดงละครว่า เรื่องบ่วง ได้สอดคล้องกับ ฤทธิรงค์ จิวกานนท์ (2550, น.142 - 143) ได้กล่าวถึงการออกแบบ โรงละคร ฉาก มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความสุนทรีย์ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสื่อสารความหมายของฉากละคร ซึ่งฉากจะทำหน้าที่ให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1. ฉากมีความหมายทางกายภาพ เช่น ฉากบ่งบอกถึงสถานที่และยุคสมัยในละครฐานะและระสนิยมของตัวละคร 2. ฉากมีความหมายทางชีวภาพ เช่น ฉากบอกบรรยากาศของละคร แนวความคิดในการนำเสนอละคร 3. ฉากในฐานะเป็น “ตัวละคร” หมายถึง ฉากเป็นส่วนหนึ่งของละครมีความสำคัญในเชิงความหมายต่อละครไม่ต่างจากตัวละครตัวหนึ่ง และเพื่อให้บรรยากาศในการแสดงในฉากมีความสมจริงต้องมีองค์เรื่องแสงเข้าประกอบ โดยบทบาทและหน้าที่ของแสงสี หน้าที่ของแสงมีทั้งสิ้น 5 ประการ ได้แก่ 1) แสดงบรรยากาศกาล เวลา ฤดู สถานที่ 2) แสดงแหล่งที่มาของแสง ซึ่งมีคุณภาพของแสง และทิศทาง 3) แสดงยุคสมัยที่ต่างกัน 4) ช่วยเสริมให้ผู้ชมเข้าใจละครและแนวการนำเสนอของผู้กำกับการแสดงได้ดีขึ้น 5) ทำหน้าที่เปิดปิดฉากโดยที่ไม่ต้องใช้ผ้าม่าน มัทนี รัตนิน (2546, น.50 - 51) นอกจากนี้ พรรดิษฐ์ คำรุ่ง (2563) ได้กล่าวถึงการสร้างงานและทฤษฎีองค์ความรู้ปราชญ์นิเวศวัฒนธรรมทางศิลปะและแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่สอดคล้องกับงานสร้างสรรค์ กล่าวว่า “ความสำคัญการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและมรดกโลกมี

ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมโบราณ การสื่อสารและการสืบทอดชาติพันธุ์ ก่อนที่จะนำมาสรรสร้างเป็นการแสดงที่ทำให้ตัดขาดจากรากความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชน ซึ่งมีจุดเด่นในด้านใด ต้องมีการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลที่ชัดเจน สืบค้นรวบรวมในชุมชนของตนเองชุมชนมีปัญหาอะไร และสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญเช่น ความแห้งแล้งของอีสาน สร้างนำเรื่องที่คุณเคยจากรวมกรรมอีสานและสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานีมีจุดเด่นทางศาสนา นักปราชญ์ สถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาอยู่มาก และเป็นสิ่งที่ยอมรับและกล่าวขานกันทั่วโลก การที่จะค้นคว้าหาเรื่องที่เราสนใจ จะต้องตั้งคำถามว่าสิ่งที่ทำ ทำเพื่อใครในชุมชนและมีส่วนร่วมประโยชน์ที่จะพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะพื้นที่เป็นแหล่งศาสนาศิลปวัฒนธรรมที่มีบริบทดั้งเดิมสิ่งที่ใช้ถ่ายทอดได้ดีเข้าใจง่ายที่สุดคือบทละครและวรรณคดี เป็นส่วนสำคัญต่อการแสดง เนื่องจากใช้กำหนดองค์ประกอบอื่นที่มีในเรื่องนั้น ๆ” จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีแนวคิดการสร้างงานมาประกอบกับทฤษฎีองค์ประกอบการสร้างละคร เป็นแนวทางร่วมบูรณาการในการสร้างงานละครรำ เพื่อจัดเตรียมในการสร้างงานโดยวางลำดับขั้นตอนการจัดสร้างละครรำ เรื่องบ่วงดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแนวคิดแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการสร้างละครรำ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการแสดงละครรำ แนวคิดเกี่ยวกับนาฏยลักษณ์ละครรำ 6 ประเภทมาร่วมบูรณาการ ประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้

- 2.1 การสร้างบทละครละครรำ เรื่อง บ่วง
- 2.2 คนตรี ทำนองเพลงการบรรจเพลงร้องประกอบการแสดง
- 2.3 การคัดเลือกนักแสดงให้เหมาะสมกับบทบาทของเรื่อง
- 2.4 การออกแบบลีลากระบวนท่ารำฝึกปฏิบัติและถ่ายทอด
- 2.5 การออกแบบเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง
- 2.6 โรงละคร ออกแบบฉาก
- 2.7 การออกแบบแสงสีสื่อมัลติมีเดีย

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการฝึกซ้อมและการแสดงองค์รวม

ขั้นตอนที่ 4 ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาการแสดง

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอผลงานออกเผยแพร่ในรูปแบบการแสดงและจัดทำบทความวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- ณิชาภา กระกรกุลและคณะ. (2560). การศึกษารสวรรณคดีที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องไข่มุกมูน ของประภัสสร เสวิกุล. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 5(1), 37 - 50.
- ประพันธ์ ศุภษร. (2564). การสืบทอดภูมิปัญญาชาตผ่านวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวพุทธในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 8(1), 32 - 46.
- รานี ชัยสงคราม. (2544). *นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ฤทธิรงค์ จิวากานนท์. (2550). *เรื่องเก่าเล่าใหม่ 3 : การกำกับศิลป์สำหรับละครร่วมสมัย: รายงาน วิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรรัตน์ ดำรุง. (2563). [บทสัมภาษณ์]. เมื่อ 20 กันยายน 2563.

-
- มัทนี รัตน์. (2559). *ศิลปะการแสดงละคร หลักเบื้องต้นและการฝึกซ้อม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2544). *นาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวณิต วิจารณ์. (2560). *บทละครรำเรื่องรถเสน*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาวรรณคดี, กรุงเทพฯ.
- อภิณัฐ กิตพันธ์. [บทสัมภาษณ์]. เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2565.

พระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อมกับการตีความหมายและสร้างบทประพันธ์ใหม่
เพื่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรี

The story of Phra Aphai Mani, Hueng Na Pom, was interpreted with a new meaning and create a new composition for the value and dignity of women

สุธีศักดิ์ ภัคดีเทวา^{1*}, ศุภชัย จันทร์สุวรรณ², อัศวินท์ เรืองรอง³

Suteesak Pakdeeteva^{1*}, Supachai Chansuwan², Akhavit Ruengrong³

^{1*2,3}คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1*2,3}Faculty of Music and Drama Bunditpatanasilpa Institute

*Corresponding author; Email: young_man99@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาศักดิ์ศรี และคุณค่าของสตรี ผ่านการตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่ผ่านตัวละคร พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันหา ตามแนวคิดเรื่องการตีความและการสร้างบทประพันธ์ใหม่ตามแนวคิดสตรีนิยม มีวัตถุประสงค์เพื่อการตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่ผ่านตัวละครนางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันหา จากเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม เพื่อศึกษาความเท่าเทียม ศักดิ์ศรี และคุณค่าของสตรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาบทประพันธ์เดิมและนำบทประพันธ์เดิมมาตีความหมายใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมและนำไปสู่การสร้างบทประพันธ์ใหม่

ผลการศึกษา พบว่า การตีความหมายและสร้างบทประพันธ์ใหม่ เรื่องพระอภัยมณี ตอน หึงหน้าป้อม ซึ่งเดิมถูกมองว่าความหึงหวงของผู้หญิงนำไปสู่การเกิดสงครามและความเสียหาย เป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิง แต่การตีความใหม่จะเน้นเรื่องของการปกป้องศักดิ์ศรีและบ้านเมือง ไม่ใช่เรื่องของความหึงหวง ตามแนวคิดสตรีนิยมที่ผู้ชายและผู้หญิงไม่ต่างกันในเรื่องความสามารถ และแนวคิดสตรีนิยมที่สนับสนุนให้ผู้หญิงสามารถพึ่งพาตนเองได้ มุ่งแก้ไขโดยใช้วิธีการเปลี่ยนถ่ายทางวัฒนธรรม การตีความหมายใหม่นำไปสู่การสร้างบทประพันธ์ใหม่เพื่อเป็นการถ่ายทอดแนวความคิดด้านความเท่าเทียม ศักดิ์ศรีและคุณค่าผ่านตัวละครพระอภัยมณี นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันหา

คำสำคัญ: พระอภัยมณี, การตีความ, การสร้างบทประพันธ์, สตรีนิยม

ABSTRACT

Studying the equality dignity education and the value of women through interpretation and creating a new composition through the characters of Phra Aphai Manee, Suwanmalee and Lawengwanla according to the concept of interpretation and creation of new compositions according to feminist theory have a purpose for interpretation and create a new composition through the character of Suwanmalee and Lawengwanla from The story of Phra Aphai Mani, Hueng Na Pom to study the equality, dignity and value of women using qualitative research methods Study of original compositions and reinterpret existing compositions according to changes in social contexts and lead to the creation of new compositions.

The results of the study showed that the interpretation and creation of new compositions The story of Phra Aphai Mani, Hueng Na Pom , which was originally considered female jealousy lead to war and damage devaluation and dignity but a new interpretation will focus on Protection of dignity and the country It's not a matter of jealousy. According to the concept of feminism, men and women are not different in abilities. and feminist ideas that encourage women to be self-reliant aimed at resolving it through cultural transformation methods . The reinterpretation led to the creation of a new composition to convey the idea of equality . Dignity and value through the character of Phra Aphai Manee Suwanmalee and Lawengwanla.

Keywords: The Story of Phra Aphai Mani, Interpretation, Create A New Composition, Feminism

บทนำ

ในอดีตศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้หญิงมีการให้คุณค่าต่างจากผู้ชาย ทั้งด้านความเท่าเทียม การได้รับการยอมรับ ความเสมอภาค การแบ่งแยกสถานภาพทางสังคมและการศึกษา การให้คุณค่าของสังคมไทยที่ผู้ชายเป็นใหญ่ซึ่งปรากฏอยู่ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม เช่น การศึกษา การทำงาน ที่มองว่าผู้ชายจะมีความก้าวหน้ามากกว่าผู้หญิง สามารถเรียนจบ การศึกษาสูงกว่า ตำแหน่งการเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น หรืองานบางประเภทที่มีความคิดว่าจะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้นที่สามารถทำได้ ซึ่งความเท่าเทียมนอกจากจะเป็นการส่งต่อค่านิยมดังกล่าวจากรุ่นสู่รุ่นแล้ว วรรณกรรมเรื่องต่างๆ เช่น พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน ไกรทอง เป็นต้น ก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการส่งต่อค่านิยมเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ เพื่อให้เห็นความสำคัญของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง หรือในมุมมองผู้หญิงที่มีการพึ่งพาอาศัยผู้ชายเป็นหลัก ผู้หญิงต้องคอยสนับสนุนผู้ชาย หล่อหลอมให้ภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยเป็นภาพลักษณ์ที่ผู้หญิงตามหลังผู้ชายในทุกด้าน แต่ในยุคสมัยที่ให้ความสนใจเรื่องของศักดิ์ศรี คุณค่าและความเสมอภาคระหว่างหญิงชายมีมากขึ้น รวมถึงหน้าที่การทำงาน การศึกษา ที่แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันผู้หญิงทำได้ไม่ด้อยไปกว่าผู้ชาย นำไปสู่การเรียกร้องให้เกิดการมองภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนผู้ชายเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถเป็นผู้นำหรือมีความเท่าเทียมกับผู้ชายได้

การนำเสนอเรื่องของความเท่าเทียมด้านคุณค่าและศักดิ์ศรีความมนุษย์จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญ โดยการนำวรรณกรรมไทยเรื่องพระอภัยมณี ที่ผู้อ่านวรรณกรรมมีการตีความหมายแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้อ่านที่จะนำเรื่องราวมาเชื่อมโยงกับทัศนคติ ความรู้สึก รวมถึงบริบทแวดล้อมของผู้อ่าน สิ่งที่คุณเขียนนั้นต้องการสื่อสาร

มายังผู้อ่าน ที่มักจะให้ความสำคัญกับพระอภัยมณีในเรื่องความเฉลียวฉลาดและความมีเสน่ห์ เป็นที่รักใคร่ของสตรีหลายนาง ไม่ว่าจะเป็นนางผีเสื้อสมุทร นางเงือก นางวาฬี นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิณฬา จากความรักกลายเป็นความเศร้าโศกและความสูญเสีย ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะมองว่าสตรีให้ความสำคัญกับบุรุษจนยอมเสียสละทุกอย่าง โดยไม่มองถึงตัวพระอภัยมณีเลยว่าเป็นเหตุแห่งการเกิดสิ่งต่างๆขึ้น ผู้วิจัยได้มองในมุมต่างจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมที่ปัจจุบันมีการเรียกร้องเรื่องของสิทธิความเท่าเทียมระหว่างเพศ โดยการศึกษาผ่านวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ตอน หึงหน้าป้อมเท่านั้น เนื่องจากเป็นตอนที่มีการโต้ตอบกันระหว่างตัวละครหลัก คือนางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิณฬา สตรีสูงศักดิ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ แต่เพราะต้องการได้พระอภัยมณีมาครอบครอง จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำมาซึ่งความสูญเสีย ที่สามารถตีความได้ว่า สตรีที่มีบทบาทเป็นเจ้าเมืองผู้ปกป้องเมือง แต่กลับต้องมาทะเลาะกัน ด้วยเหตุรักพระอภัยมณี และต้องการให้พระอภัยมณีกลับมาอยู่ด้วย จนเกิดศึกสงครามและทำให้เกิดความเสียหาย ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงจุดเด่นของวรรณกรรมไทยที่จะสามารถนำมาตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่ผ่านมุมมองของผู้วิจัยให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยและวัตถุประสงค์การวิจัย การสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของความเท่าเทียมกันและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผ่านตัวละคร คือ นางสุวรรณมาลี ผู้นำทัพในการรบ เป็นผู้มีจิตใจเด็ดเดี่ยว เข้มแข็งและกล้าหาญสามารถเป็นแม่ทัพการรบโดยไม่ต้องพึ่งพาพระอภัยมณี เป็นผู้มีความรอบรู้ทางด้านดาราศาสตร์เป็นอย่างดี (อัศวิทยั เรื่องรอง, 2558:16) ส่วนนางละเวงวิณฬา ผู้ที่มีบทบาทความเป็นผู้นำ อันเนื่องมาจากบิดาและพี่ชายถูกฆ่า จึงสั่งสมความแค้น และสร้างศึกกับเมืองผลึกผู้สังหารบิดาและพี่ชาย และนางไม่ยอมยุติศึกแม้จะรักพระอภัยมณีมาก นางเป็นผู้มีความรู้เรื่องเวทมนต์คาถา ทำเสน่ห์ มีตราราหูเป็นศาสตราวุธคู่กายที่สามารถป้องกันภัยและอาวุธได้ทุกชนิด แม้กระทั่งเสียงเป่าปี่จากพระอภัยมณีก็ไม่สามารถทำอันตรายนางละเวงวิณฬาได้ (อัศวิทยั เรื่องรอง, 2558:15)

ในอดีต การอ่านวรรณกรรมจะเป็นการอ่านเพื่อคัดลอกตามผู้เขียนเท่านั้น แต่ในยุคปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดของ โรลองด์ บาร์ต (Roland Barthes, 1968) ที่ว่า ในโลกของวรรณกรรมนั้น ผู้แต่งไม่มีความสำคัญ และวิพากษ์วิจารณ์ความพยายามของผู้อ่านที่ค้นหาตัวตนของผู้แต่งผ่านปัจจัยต่าง ๆ อาทิ มุมมองทางการเมือง ศาสนา ว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ เนื่องจากความพยายามดังกล่าวเทียบเท่ากับการมอบชีวิตจำกัดในการตีความหมายของบทประพันธ์ ความหมายของบทประพันธ์อยู่ที่ผู้อ่านมิใช่ผู้เขียน ผู้เขียนไม่มีอำนาจในการควบคุมความหมาย การอูบัติของผู้อ่านจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เขียนมรณะไปเท่านั้น ปัจจุบัน จุดมุ่งหมายของงานวรรณกรรมคือการผลักดันให้ผู้อ่านเป็นผู้สร้างบทประพันธ์ (Producer of the text) แทนที่จะเป็นผู้อ่านเพียงอย่างเดียวซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเครียดและไม่สนุก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังกล่าว และให้ผู้อ่านมีบทบาทในการสร้างความหมายใหม่มากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้อ่านสร้างความหมายและสร้างสรรค์การตีความใหม่ได้ การนำแนวคิดของ โรลองด์ บาร์ต มาเป็นแนวคิดในการศึกษาการตีความวรรณกรรมใหม่ ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอในรูปแบบเงาสะท้อนลงไปจิตใจของสตรีทั้ง 2 ในมุมมองที่แตกต่างจากอดีต ยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง การหึงหวง หรือการแย่งชิงผู้ชายไม่ใช่สาระสำคัญอีกต่อไป ผู้หญิงสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยที่ไม่ต้องพึ่งผู้ชาย มีความเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เสมอกัน โดยนำบทวรรณกรรมมาเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม มาเข้าสู่กระบวนการตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่ในมุมมองของผู้วิจัยในบริบทสังคมปัจจุบัน เพื่อให้วรรณกรรมไทยเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม เป็นที่รู้จักในรูปแบบที่แตกต่างออกไปตามยุคสมัยอีกด้วยทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการศึกษาและสร้างบทประพันธ์ใหม่ผ่านตัวละครนางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันพา จากเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม เพื่อศึกษาความเท่าเทียม ศักดิ์ศรี และคุณค่าของสตรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อมกับการตีความหมายและสร้างบทประพันธ์ใหม่ เพื่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาและตีความจากบทวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ผู้วิจัยจึงได้นำบทประพันธ์เดิมมาตีความหมายใหม่ในมุมมองของผู้วิจัยโดยสะท้อนผ่านแนวคิดสตรีนิยม และการสร้างบทประพันธ์ใหม่ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในด้านการตีความหมายเพื่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของสตรีและเชื่อมโยงไปสู่วัตถุประสงค์การศึกษาที่กำหนด

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์บทประพันธ์วรรณกรรม เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม โดยผู้วิจัยเลือกบทประพันธ์ เรื่องพระอภัยมณีตอนหึงหน้าป้อม โดยเป็นตอนที่ ตัวละครหลัก นางสุวรรณมาลีและนางละเวงวันพา มีการตอบโต้กันอันเนื่องมาจากสาเหตุแห่งความหึงหวงพระอภัยมณี จนนำไปสู่การทำศึกสงครามและก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น
2. การตีความหมายใหม่ และการสร้างบทประพันธ์ตามลักษณะของตัวละครหลัก ได้แก่ พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันพา โดยใช้แนวคิดสตรีนิยมเป็นแนวคิดหลักในการตีความด้านการให้คุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรี เพื่อให้เห็นมุมมองของนางสุวรรณมาลีและนางละเวงวันพาในมุมมองที่แตกต่าง การแย้งชิงพระอภัยมณีไม่ใช่เรื่องของความหึงหวงอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องของศักดิ์ศรีแห่งความเป็นแม่ทัพและผู้ปกครองเมือง
3. นำบทประพันธ์ที่ได้จากการตีความหมายใหม่ตามกรอบแนวคิดสตรีนิยม และการสร้างบทประพันธ์ใหม่ โดยมุ่งเน้นเรื่องของการสร้างคุณค่าและสตรีของนางสุวรรณมาลีและนางละเวงวันพาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับฟังความเห็นและพัฒนาบทให้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อัศวินธ์ เรืองรอง และรองศาสตราจารย์ อรุณา ยุทธวงศ์

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ผลการวิจัย

การตีความจากบทประพันธ์เรื่องพระอภัยมณี ตอน หึงหน้าป้อม

จากการศึกษาบทวรรณกรรม เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ผู้วิจัยตีความบทวรรณกรรมเดิม เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ดังนี้

บทประพันธ์เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ตามบทประพันธ์เดิมนั้น เป็นเรื่องราวที่สตรีสูงศักดิ์ 2 นาง ได้แก่ นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิธพา ผู้ปกครองเมือง และแม่ทัพที่เก่งกล้า แต่ต้องทำศึกสงครามด้วยเหตุจากความหึงหวง และต้องการแย่งชิงพระอภัยมณีมาไว้ในครอบครองจนเกิดความเสียหาย ซึ่งจากการตีความบทประพันธ์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า สตรีสูงศักดิ์ที่เป็นถึงผู้ปกครองเมืองและแม่ทัพนั้น ต้องมาทะเลาะกันด้วยเหตุเพียงเพราะความหึงหวง จากการตีความดังกล่าว ทำให้คุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรีนั้นลดลง ในขณะที่มุมมองต่อตัวบุรุษนั้นยังคงเป็นคนดีและไม่มีความผิด สะท้อนให้เห็นมุมมองต่อภาพลักษณ์ของสตรีในเรื่องของความไม่เท่าเทียมด้านคุณค่า ศักดิ์ศรี และความเท่าเทียมระหว่างสตรีและบุรุษ

การตีความบทประพันธ์วรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ผู้วิจัยได้นำบทประพันธ์เดิมมาตีความหมายใหม่ ตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นำเสนอให้เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรีเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากขึ้น การนำแนวคิดสตรีนิยมที่มีการเรียกร้องความเท่าเทียมมีมากขึ้นตามบริบททางสังคม นำไปสู่แนวคิดที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอของศักดิ์ศรีและคุณค่าของสตรีที่มีความแตกต่าง โดยมองผ่านบทวรรณกรรม เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ที่มีตัวแทนของสตรีที่มีความเก่งและเป็นผู้นำและถูกตีความในการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีมาตีความใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงมุมมองใหม่ที่เกิดการสะท้อนผ่านแนวคิดทฤษฎี เพื่อเป็นการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสตรีจากความหึงหวงเป็นเรื่องของการรักษาศักดิ์ศรีของความเป็นผู้นำ โดยการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างของบท

ประพันธ์เดิมและบทประพันธ์ที่สร้างจากการตีความหมายใหม่ โดยนำเสนอผ่านตัวละครหลัก 3 ตัว ได้แก่ พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิณพา ดังนี้

การตีความจากบทประพันธ์เดิม

“พระอภัยมณี”

การตีความ “พระอภัยมณี” จากบทประพันธ์เดิม พระอภัยมณี คือคนดีที่มีความกล้าหาญ เป็นผู้เก่งกล้า และมีความสามารถ มีวิชาการเป่าปี่ที่นำมาซึ่งชัยชนะในศึกสงคราม และเป็นผู้ที่มีเสน่ห์มีสตรีที่รักใคร่หลายนางจนสตรีทั้งหลายต้องมาแย่งชิงเพื่อให้ได้คนเก่งคน คนดี และบุรุษอันเป็นที่รักมาครอบครอง ดังตัวอย่างบทประพันธ์ดังนี้

วิเวกแว่ววังเวงด้วยเพลงปี่	ป่วนฤดีตาลคิ้นถวิลหวัง
เสน่หาอาวรณ์อ่อนกำลัง	เข้าเกยฝั่งหาดทรายสบายใจ
แล้วลุกขึ้นเท้าแขนหงนชงแฉ่	ชำเลื่องแลหลากจิตคิดสงสัย
เห็นพระองค์ทรงโฉมประโลมใจ	นั่งเป่าปี่อยู่ใต้พระไทรทอง
ทั้งทรวดทรงองค์เอวก็อ่อนแอ้น	เป็นหนุ่มแน่นน่าชมประสมสอง
ถ้าแม่นได้กั้นกับกูเป็นคู่ครอง	จะประคองกอดแอบไว้แนบเนื้อ
น้อยหรือแก้มซ้ายขวาก็น่าจูบ	ช่างสมรูปนี้กระไรวิไลเหลือ
ทั้งลมปากเป่าปี่ไม่มีเครีอ	นางผีเสื้อตาหูทั้งหูฟัง

(ตอนที่ 2 นางผีเสื้อลักพระอภัยมณี)

การตีความและการสร้างบทประพันธ์ใหม่

“พระอภัยมณี”

จากบทประพันธ์วรรณกรรมเดิม ได้มีการพรรณนาถึงความเก่ง ความดี และความมีเสน่ห์ของพระอภัยมณี จึงทำให้สตรีหลงใหลจนนำไปสู่การแย่งชิงกันเกิดขึ้น โดยที่พระอภัยมณียังคงเป็นคนเก่งคนดี ไม่มีผู้ใดมองว่าพระอภัยมณีเป็นสาเหตุแห่งการแย่งชิง ซึ่งจากการตีความบทประพันธ์เดิมนั้น ผู้วิจัยได้มีความเห็นต่างและมองเห็นถึงมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม จึงได้นำบทประพันธ์เดิมมาเข้าสู่กระบวนการตีความหมายใหม่ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีด้านการตีความ และการสร้างบทประพันธ์ใหม่ โดยมีบทประพันธ์ใหม่ มีดังนี้

** พระอภัยมณี เมตตากรุณากกล้าหาญ

พระอภัยมณี คือตำนานของผู้กล้า

พระอภัยมณี คือบุรุษสุดโสภา

พระอภัยมณี แทน นามา ของ คนดี

คนหนึ่งฆ่าให้ตายวายวาง
อีกคนทิ้งขว้างยามเบื้อหน่าย
คือวีรบุรุษหรือคนไร้หัวใจ
ไม่มีรักให้ใครสักคนเดียว

** พระอภัยมณี ไม่ใช่กรอุณกล้ำหาญ
พระอภัยมณี ไม่ใช่ตำนานของผู้กล้า
พระอภัยมณี ไม่ใช่ บุษยสุศโสภาก
พระอภัยมณี ไม่ใช่ นามมา ของ คนดี

จากการตีความหมายและประพันธ์ทวรรณกรรมใหม่ ที่กล่าวว่า พระอภัยมณีที่ทุกคนชื่นชมในความสามารถและความมีเสน่ห์นั้น แท้จริงแล้ว ไม่ได้เป็นอย่างที่ทุกคนคิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของนางผีเสื้อสมุทรที่ต้องเสียชีวิตจากเสียงบีบของพระอภัยมณี หรือนางเงือกที่ถูกพระอภัยมณีทอดทิ้งเมื่อหมดรัก โดยผู้ประพันธ์ได้แสดงให้เห็นว่าพระอภัยมณีไม่รักนางผีเสื้อสมุทรด้วยเหตุที่นางผีเสื้อสมุทรมิได้เป็นมนุษย์ แต่ในขณะที่พระอภัยมณีสามารถรักนางเงือกได้ทั้งที่นางเงือกก็มีได้เป็นมนุษย์เช่นกัน แต่ถึงแม้จะมีจิตใจรักใคร่นางเงือก แต่ก็สามารถทอดทิ้งได้ แสดงถึงความรักในตัวเองมากจนสามารถทำได้ทุกอย่างเพื่อตนเอง ในการนี้ ผู้วิจัยมองว่า การตีความเพื่อให้เห็นความเป็นจริงในอีกมุมมองหนึ่งเป็นการทำให้เห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ของสตรีที่มีจิตใจมอบให้บุรุษที่เป็นที่รัก แต่กลับไม่ได้รับความรักตอบแทนจนนำมาซึ่งความเศร้าเสียใจในชีวิตที่เกิดจากบุรุษเพียงคนเดียว เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้น หากมองในมุมที่แตกต่างก็จะพบว่าสาเหตุความสูญเสียที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ได้เป็นเพียงเหตุเพราะสตรีเท่านั้นที่มีความรักมากจนยอมสูญเสีย หรือการแย่งชิงกันเกิดขึ้น แต่ในการมองที่แตกต่างก็จะพบว่าสาเหตุเรื่องราวที่แท้จริงนั้นมาจากการที่พระอภัยมณีมองตนเองเป็นศูนย์กลางและนำไปสู่ความสูญเสียที่เกิดขึ้นตามมา

การตีความจากบทประพันธ์เดิม

“นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิณพา”

บทประพันธ์เดิม เรื่องพระอภัยมณี ตอน หิงหน้าป้อม นั้น ผู้วิจัยพบว่า นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิณพา ผู้หญิงที่มีความสามารถในการรบ และปกครองบ้านเมือง ต้องทำศึกสงครามด้วยสาเหตุที่มาจากความหึงหวง พระอภัยมณี ต้องการแย่งชิงพระอภัยมณีมาครอบครองเนื่องจากความรัก จนเกิดความเสียหายทั้งเมืองลังกา และเมืองผลึก ซึ่งจากการสื่อความหมายของผู้แต่งนั้น ต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่า สตรีนั้น ไม่ว่าจะเก่งเพียงใด แต่หากเป็นเรื่องความรัก ความหึงหวงและการแย่งชิง ก็สามารถนำมาซึ่งศึกสงคราม ความเสียหายได้ การนำเสนอในแง่มุมดังกล่าวนี้ ทำให้ภาพลักษณ์ของสตรี รวมถึง คุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรีนั้นน้อยลง อันมาจากความเป็นสตรี สามารถทำทุกอย่างได้หากต้องการแย่งชิงบุรุษคนเดียวกัน ทำให้มุมมองของผู้อ่านนั้นสามารถตีความได้ว่าสตรีนั้น เห็นเรื่องความรักและความหึงหวงเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าเรื่องใดๆทั้งสิ้น ดังตัวอย่างบทประพันธ์เดิม ดังนี้

ฝ่ายทัพพระมเหสีถึงที่ป้อม	สะพรังพร้อมซ้ายขวาโยธาหาญ
หยุดรถทรงตรงพลับพลานอกปราการ	สั่งกุมารหน่อชัตรีย์หัสไชย
พ่อเคยเข้าเฝ้าองค์พระทรงฤทธิ์	ช่วยทูลกิจจาแจ้งแถลงไข
จะขอเข้าเฝ้าพระภูวไนย	แม้มีให้พบพระองค์จะสงคราม ฯ
นางละเวงเกรงศึกที่ฮึกเหิง	จะอ้ออึ้งอภัยคิให้ออดสู
คิดผ่อนปรนกลศึกฝึกต่อครู	จะลองสู้ศึกกรักให้หักทบ
ออกรับหน้าพาดัวไปยั่วเล่น	ชี้หึงเห็นใจจะหมองต้องสลบ
แล้วเสแสร้งแก้งว่าเขามารบ	จะใคร่พบภูวไนยจงไปรบ
แม้จะรักครองสัตย์จงตัดเขา	มิโปรดเกล้ายั้งยืนจงคืนกลับ
จะตามไปให้เห็นกายนางนายทัพ	ไต่ยินกับสองหูดูกับตา
หรือว่าพระจะไม่ไปอย่างไรเล่า	พลางหยิกเพลาเป่ามนต์ดลคาถา
พระโอรสอ่อนผ่อนผันตามวิณหา	ไปสืพากันไปลื้อให้พอการ ฯ
มเหสีตีพรวงเข้าฮักฮัก	อกมิหักแล้วหรือกรรมจะทำไฉน
นางแสนแค้นแสนละห้อยน้อยพระทัย	สลบไปเป็นครูแล้วรู้องค์
สะอื้นพลาททางว่านิจจาเอ๋ย	กระไรเลยภูวไนยช่างไหลหลง
เสียแรงน้องบองจิตเหมือนบิตุรงค์	รักพระองค์อุสาศ์ตามข้ามคองคา
ไม่มีโทษโกรธตรัสถึงตัดขาด	เหมือนพระบาทพาดฟันบั้นเกศา
แต่ลูกน้อยสร้อยสุวรรณจันทร์สุดา	มาวันทาพระไม่หักเลยสักคำ
เคยฟังบุญทูลกระหม่อมเหมือนฉัตรแก้ว	ไม่มีแล้วใครจะซุบซิบถัมภ์
จะสู้ตายมิให้เป็นซึ่งเวรกรรม	แต่อย่าซ้าแนมเหน็บให้เจ็บใจ
อันฝรั่งลังกาเป็นข้าศึก	ไม่เคยนี้กว่าพระองค์จะหลงไหล
แม้พวกอื่นหมิ่นแสนทั้งแดนไตร	น้องมิได้ข้องขัดพระอชฌา
นี่ศัตรงูพิษมันคิดคด	ให้เสียศเสียดิพระศาสนา
เสียโอรสหมดทั้งพระอนุชา	แต่ธิดาเด็กนิตยังคิดซัง

(ตอนที่ 41 นางสุวรรณมาลีหึงหน้าป้อม)

การตีความและการสร้างบทประพันธ์ใหม่

“นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวิณฑา”

จากการศึกษาผ่านแนวคิดสตรีนิยมที่มีการนำเสนอเรื่องของความเท่าเทียมระหว่างบุรุษและสตรี รวมไปถึงการสร้างคุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรีที่ไม่ใช่เพียงให้ความสำคัญกับเรื่องของบุรุษและความหึงหวง จึงได้นำแนวคิดเรื่องสตรีนิยมมาใช้ในการตีความหมายใหม่และสร้างบทประพันธ์ที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าของสตรีที่ไม่ใช่แค่เรื่องของความหึงหวงแต่อย่างใด แต่ยังคงมุ่งเน้นเรื่องของการรักษาศักดิ์ศรีของสตรีและศักดิ์ศรีของความเป็นแม่ทัพ เรื่องของบุรุษและความหึงหวงจะไม่ใช่สิ่งสำคัญอีกต่อไป การตีความหมายใหม่นั้นนอกจากแนวคิดสตรีนิยมแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีด้านการตีความ และการสร้างบทประพันธ์ใหม่ มาใช้ในการตีความความบทใหม่ และนำเสนอออกมา ดังนี้

สุวรรณมาลี

ข้ายกทัพนำข้ามมหาสมุทรมา
หวังจะให้เขาฟื้นคืนสติปัญญาจำข้าได้
ข้าจะไม่ยอมเสียเขาไป
จะไม่ยอมให้ละเวงได้พระอภัยไปครอบครอง
ศึกครั้งนี้ข้าจะปราศัยไม่ได้
ผลึกต้องไม่พ่ายแก่ลังกา
เป็นศึกแห่งศักดิ์ศรีระหว่างสองนครา
ที่มีผู้หญิงเป็นกษัตริยาครองเมือง

ละเวงวิณฑา

สุวรรณมาลียกทัพใหญ่มายังลังกา
เมืองผลึกหวังว่าจะชนะศึกได้
อย่าคิดว่าข้าจะยอมให้มีชัย
ข้าจะต่อสู้จนได้ครอบครองพระอภัยมณี
ในนามแห่งกษัตริย์กรุงลังกา
ละเวงวิณฑาจะไม่ยอมเสียศักดิ์ศรี
ข้าต้องชนะให้ได้ในศึกนี้
ในฐานะกษัตริย์ข้ามีหน้าที่ต้องนำชัย!

*****

ไม่ใช่แค่ช่วงชิงให้ได้ภัยมณี

ชายผู้เป็นสามีของทั้งสอง

ใครชนะก็จะได้ครอบครอง

ทั้งผู้ชายที่หมายปอง ทั้ง..ครองเมือง!!

จากบทประพันธ์ที่ผู้วิจัยได้ตีความหมายใหม่นี้ เป็นการนำเสนอเรื่องของคุณค่า คักดิ์ศรีของสตรี ผ่านตัวละครหลัก ได้แก่ นางสุวรรณมาลี นางละเวงวิณฑา ซึ่งจากบทประพันธ์จะพบว่า การสร้างศึกสงครามนั้นไม่ได้เกิดจากความหึงหวง การที่แม่ทัพผู้ครองเมืองทั้งสองต้องมาทำศึกสงครามกันนั้น เพื่อเป็นการปกป้องคักดิ์ศรีของตนเอง ไม่ให้ใครมาทำลายคักดิ์ศรีของตนได้ พระอภัยมณีนั้นถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่เมื่อฝ่ายใดได้ไปนั้นก็เป็นการได้ชัยชนะ ดังประโยค ไม่ใช่แค่ช่วงชิงให้ได้ภัยมณี

ชายผู้เป็นสามีของทั้งสอง

ใครชนะก็จะได้ครอบครอง

ทั้งผู้ชายที่หมายปอง ทั้ง..ครองเมือง!!

จากการตีความตามแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษา และถ่ายทอดผ่านบทประพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงมุมมองจากการตีความหมายใหม่ ให้ได้เห็นในมุมมองที่แตกต่างและไม่เคยมีการนึกถึงมาก่อน ด้วยบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปการถ่ายทอดให้เห็นถึงความมีคุณค่า มีคักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากการสร้างภาพลักษณ์ให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างเพศนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน การตีความหมายใหม่จากบทประพันธ์เดิมจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างคุณค่าและส่งต่อเรื่องความเท่าเทียมให้กับคนรุ่นต่อไป นำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์เรื่องของความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่อง พระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อมกับการตีความหมายใหม่ เพื่อคุณค่าและคักดิ์ศรีของสตรีเป็นการศึกษาบทวรรณกรรม เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม โดยการวิเคราะห์และตีความจากบทประพันธ์เดิม และนำไปการสร้างบทประพันธ์ใหม่ที่มีการตีความที่แตกต่างจากเดิม ผ่านแนวคิดและทฤษฎีสตรีนิยม เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและคักดิ์ศรีของสตรี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้รับองค์ความรู้ด้านการตีความหมายจากตัวบทเดิม โดยผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่มีบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การตีความบทประพันธ์วรรณกรรมที่มีการส่งต่อแนวความคิดด้านต่างๆที่มีมาตั้งแต่อดีตและถูกส่งต่อรุ่นสู่รุ่นนั้นไม่มีความจำ ยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม รวมถึงความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านนั้น สามารถที่จะนำไปสู่การตีความบทประพันธ์ของวรรณกรรมใหม่ได้ โดยผ่านแนวคิดเรื่องของการตีความ และแนวคิดทฤษฎีที่ผู้อ่านมีความสนใจ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างสรรค์ให้เกิดบทประพันธ์ วรรณกรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ที่มีความสร้างสรรค์ใหม่เกิดขึ้นได้ เป็นการกระตุ้นให้บุคลากรที่มีความสนใจมีแนวทางในการสร้างสรรค์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า การตีความบทประพันธ์เดิม และสร้างใหม่ผ่านแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยม และการสร้างบทใหม่จากผู้อ่านที่ได้นำเสนอในรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีมุมมองจากการตีความหมายจากบทประพันธ์เดิม กล่าวคือ นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันหา สตรีที่มีความสามารถในการออกรบ และปกครองบ้านเมือง มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นแม่ทัพและผู้ปกครองเมือง แต่ด้วยความหึงหวงพระอภัยมณีที่ต้องการที่จะแย่งชิงพระอภัยมณีมาครอบครองเป็นของตนเองนั้นเป็นเหตุให้เกิดการทำศึกสงครามเพื่อแย่งชิงผู้ชายอันเป็นที่รัก และก่อให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเมืองอย่างมาก เป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรีที่เน้นเรื่องความรักและความหึงหวงเป็นสาระสำคัญจนนำไปสู่ตีความสงครามและความสูญเสีย และเมื่อถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมที่มีความสนุกสนาน เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทำให้แนวคิดเรื่องความไม่เท่าเทียมนั้นถูกถ่ายทอดออกมาผ่านวรรณกรรมอันทรงคุณค่า รวมถึงการถูกถ่ายทอดแนวความคิด ค่านิยมผู้อ่านและจะยังคงถูกถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมได้

แต่ในยุคสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมที่มีการเรียกร้องเรื่องของศักดิ์ศรี คุณค่าและความเท่าเทียมระหว่างเพศ การตีความหมายใหม่ของผู้วิจัยจึงไม่ได้ต้องการให้เห็นถึงเรื่องความรักและความหึงหวงเพียงอย่างเดียว ซึ่งเรื่องของความรักและหึงหวงอาจจะเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจริง แต่ไม่ใช่ประเด็นหลัก ยังอาจจะมีมุมมองที่มีความแตกต่างที่ผู้อ่านจำเป็นต้องใช้เรื่องของแนวคิด การเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคมมาใช้ในการอ่านและตีความหมายใหม่ ไม่ใช่เพียงเรื่องของความหึงหวง แต่จะเป็นการสร้างคุณค่า ศักดิ์ศรี และความเท่าเทียมให้กับสตรี โดยการตีความหมายของบทประพันธ์ใหม่และนำเสนอในรูปแบบของสาเหตุหลักของการทำศึกสงครามที่มีความสำคัญกว่าไม่ใช่ประเด็นเรื่องของความหึงหวง แต่เป็นเรื่องของศักดิ์ศรีของแม่ทัพสตรีทั้งสอง ที่ต้องปกป้องและรักษาไว้ซึ่งบ้านเมือง การที่สูญเสียพระอภัยมณีไปให้อีกฝ่าย เป็นการแสดงถึงความสูญเสียศักดิ์ศรี อำนาจ รวมถึงการปกครองเมือง ดังนั้น ความสามารถในการแย่งชิงพระอภัยมณีมาได้ นั้นหมายความว่ามีความสามารถในการรักษาศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเองไว้ จากมุมมองการตีความดังกล่าว นั้น เป็นมุมมองที่ต่างจากเดิม ไม่ใช่เรื่องของความหึงหวงพระอภัยมณีอีกต่อไป แต่เป็นการสู้เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของตนเองไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการตีความหมาย เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อมนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอในมุมมองที่มีความแตกต่างจากเดิม เป็นการตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่ผ่านทฤษฎีสตรีนิยม จากการตีความหมายและสร้างบทประพันธ์ใหม่ในบทประพันธ์วรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม ที่เดิมมีการตีความโดยผู้อ่านว่าเป็นเรื่องของความหึงหวงของสตรีที่นำไปสู่ตีความสงครามและความเสียหายโดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องสตรีนิยมมาใช้เป็นหลักการในการนำไปสู่การตีความหมายและสร้างบทประพันธ์ใหม่ อันเนื่องมาจากความเท่าเทียม คุณค่า และศักดิ์ศรีของสตรี ที่ถูกมองในเชิงลบ เหตุเพียงเพราะเป็นผู้หญิง แต่ในบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีการเรียกร้องเรื่องของความเท่าเทียม ความเสมอภาคของผู้หญิงที่ไม่ได้ด้อยไปกว่าผู้ชาย ผู้วิจัยจึงต้องการสะท้อนเรื่องของคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิง ผ่านการตีความและสร้างบท

ประพันธ์วรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อมที่มีความชัดเจนในเนื้อหา เรื่องราวของการโต้ตอบระหว่างนางสุวรรณมาลีและนางละเวงวันพาและนำมาตีความและสร้างบทใหม่ในมุมมองที่แตกต่าง เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น สะท้อนผ่านตัวละคร นางละเวงวันพา และนางสุวรรณมาลี ตามแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา และจากการตีความบทประพันธ์ วรรณกรรม เรื่องพระอภัยมณี ตอนหึงหน้าป้อม สามารถนำมาอภิปรายผลในประเด็นเรื่องความเท่าเทียม เรื่องศักดิ์ศรี และเรื่องคุณค่า ดังนี้

ประเด็นเรื่องความเท่าเทียม

สำหรับประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอความเท่าเทียมของตัวละครหลัก ที่แต่เดิม ผู้เขียนจะให้ความสำคัญของพระอภัยมณีเป็นตัวละครหลักสำคัญในการดำเนินเรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ผู้วิจัยจึงได้ตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่โดยให้ความสำคัญกับตัวละครได้แก่นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันพาที่เป็นตัวละครหลักสำคัญในการดำเนินเรื่อง เพื่อให้เห็นถึงความเท่าเทียมระหว่างผู้ชายและผู้หญิงที่สามารถเป็นหลักในการดำเนินเรื่องได้ และนำเสนอเรื่องราวและความสามารถของนางสุวรรณมาลีและนางละเวงวันพาไม่ได้ด้อยไปกว่าพระอภัยมณี นางทั้ง 2 มีความสามารถในการปกครองบ้านเมือง การทำศึกสงคราม ซึ่งจากการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตัวละครทั้ง 2 เป็นการนำเสนอเรื่องของความเท่าเทียมระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ที่มีความสามารถไม่ได้ด้อยไปกว่ากัน

ประเด็นเรื่องศักดิ์ศรีและคุณค่า

สำหรับประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวละครหลัก ได้แก่ นางสุวรรณมาลี และนางละเวงวันพา ถูกมองว่ามีเหตุมาจากความหึงหวงนำไปสู่การเกิดสงครามและความเสียหาย ทำให้เกิดการถูกมองแง่ลบในการให้ความสำคัญกับผู้ชายจนยอมทำทุกอย่าง แต่การตีความในมุมมองใหม่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาและปกป้องศักดิ์ศรีของแม่ทัพ และความ เป็นกษัตริยาที่ต้องแย่งชิงพระอภัยมณี มิใช่เหตุเพราะความหึงหวง แต่เป็นการปกป้องศักดิ์ศรีของตนและบ้านเมือง ไม่ให้ใครมาตุลได้ ซึ่งจากการตีความหมายใหม่นี้ ได้นำแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ที่เชื่อว่าผู้ชาย และผู้หญิงไม่แตกต่างกันในเรื่องความสามารถ เพราะมนุษย์ถูกปลูกฝังสั่งสอนความเป็นผู้ชายความเป็นผู้หญิง และบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน (สันต์ สุวัจนราภินันท์, 2550:1428) สนับสนุนให้ผู้หญิงพึ่งพาและปกครองตนเองได้ แยกตัวออกจากสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมของผู้หญิงที่เป็นเอกเทศ (สุชีลา ตันชัยนันท์, 2540:26) โดยการตีความและสร้างบทประพันธ์ใหม่ มุ่งแก้ไขปัญหโดยใช้วิธีการถ่ายเปลี่ยนทางวัฒนธรรม จากวัฒนธรรมและการปกครองแบบผู้ชายเป็นใหญ่หรือที่เรียกว่า “ปิตาธิปไตย” (Patriarchy) มาเป็นวัฒนธรรมและการปกครองที่ให้ผู้หญิงเป็นศูนย์กลางหรือที่เรียกว่า “มาตริปไตย” (Matriarchy) การแก้ไขที่แท้จริงยั่งยืนคือ การแก้ไขวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวกำหนดความคิดของคนในสังคม และเป็นการสร้างความเท่าเทียมกัน เรียกร้องให้สังคมกลับมาให้คุณค่าแก่ผู้หญิงอย่างผู้หญิงเป็น ซึ่งการตีความใหม่ของผู้วิจัย เป็นการนำแนวคิดสตรีนิยมมาใช้ในการตีความใหม่เพื่อเป็นการสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการสร้างความเท่าเทียม คุณค่า และศักดิ์ศรีของสตรี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำวรรณกรรมเรื่องอื่น มาตีความหมายใหม่ให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม เพื่อเป็นการตีความบทวรรณกรรมและนำเสนอรูปแบบการตีความที่มีความแตกต่างกัน นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น

2. ควรศึกษาบทวรรณกรรม เรื่องพระอภัยมณี ในตอนอื่น ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และตีความหมายใหม่ในมุมมองที่มีความแตกต่าง เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นมุมมองที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณีให้เห็นในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป นอกจากเรื่องของคุณค่าและศักดิ์ศรีของสตรี เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องพระอภัยมณีเป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่า สอดแทรกคำสอน สร้างจินตนาการให้ผู้อ่าน ดังนั้น การตีความหมายใหม่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเวลาและบริบททางสังคม จะนำมาซึ่งคำสอน ความรู้ และจินตนาการของผู้อ่านในมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

สันต์ สุวัจนราภินันท์. (2550). *Different Feminist Theories: ในความแตกต่างของทฤษฎี สตรีนิยม*.

สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565, จาก <http://www.midnightuniv.org>.

สุชีลา ตันชัยนันท์. (2540). *ผู้หญิงในทัศนะจิตกร ภูมิศักดิ์และแนวคิดสตรีศึกษา*. นนทบุรี: หนังสือสายน้ำ.

หอสมุดแห่งชาติ. (2506). *พระอภัยมณี เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

อัศวิทย์ เรืองรอง. (2558). โดยสำคัญ 'ปัญญา' ของนารี: ภาพลักษณ์สตรีในวรรณกรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น กับปัจจัยเกื้อกูลด้านการศึกษา. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 17(1), 9-18.

Derrida, J. (1980). *Writing and difference*. Chicago: University of Chicago Press.

การพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Development of Systems and Mechanisms for Managing Research
on Local Development Faculty of Humanities and Social Sciences,
Ubon Ratchathani Rajabhat University

อานันท์ ทาปทา^{1*}, อรทัย เลียงจินดาถาวร², อนันต์ แมนพยัคฆ์³

Anan Tapta,^{1*} Orathai Liengjindathaworn², Anan Manpayak³

^{1,3}สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี²

^{1,3}Department of Community Development, Faculty of Humanity and Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University

²Department of Local Government, Faculty of Humanity and Social Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding author: E-mail: Anan.t@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา 2) การปฏิบัติการและประเมินผลระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3) แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานวิจัยของคณะ นักวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย คณะ ปี พ.ศ. 2565 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมและการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการทดลองปฏิบัติการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และหนุนเสริมนักวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับโครงการที่ได้รับทุนวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 12 โครงการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา คณะได้วางระบบ กลไก การบริหารและพัฒนางานวิจัย โดยจัดทำระบบสารสนเทศงานวิจัย จัดสรรทุนวิจัย สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ การพัฒนานักวิจัย และการคุ้มครองสิทธิของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ประโยชน์ 2) การปฏิบัติการและประเมินผลระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย มีระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ และการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ส่งเสริมการวิจัยให้บรรลุเป้าหมาย 3) แนวทางการพัฒนาระบบและกลไก

การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะควรเพิ่มงบประมาณวิจัย สนับสนุนประสบการณ์ในการทำวิจัย พัฒนาข้อเสนอการวิจัยที่ตอบโจทย์ที่หลากหลาย การมีคลินิกวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิในการสนับสนุน แนะนำ ติดตาม รวมถึงการเชื่อมโยงงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นไปยังการสร้างควมก้าวหน้าทางวิชาการ

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบและกลไก, การบริหารจัดการงานวิจัย, การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ABSTRACT

This research aims to 1) study the previous research management of the Faculty of Humanities and Social Sciences, 2) operational and evaluation systems of the research management system and mechanisms of managing research on local development of the faculty of humanities and social sciences in Ubon Ratchathani Rajabhat University. 3) guidelines for developing systems and mechanisms of managing research on local development of the faculty of humanities and social sciences in Ubon Ratchathani Rajabhat University. The research used a participatory action research methodology. (Participatory action research) Information providers include administrators and research operations staff of the faculty. researchers who received support from the 2022 faculty research fund. collected data through in-depth interviews. Focus group and workshops and practical experiments in research management for local development and support researchers for local development with 12 projects that received research grants for local development in 2022.

The results revealed 1) the previous research management of the Faculty of Humanities and Social Sciences. the faculty has set up systems, mechanisms for administration and research development by creating a research information system allocate research funds. supporting publication of research or creative work, developing researchers, and right protecting to exploitable research or creative work. 2) Operating and evaluating the system and mechanisms for managing research for local development. It was found that the faculty of Humanities and Social Sciences has a clear policy for research for local development that is consistent with the university's strategy. there is a system and mechanism for managing research for effective local development and supporting research for local development that promotes research to achieve its goals. 3) the guidelines for developing systems and mechanisms of research management for local development suggested to increase budget, support more research experience, develop various research proposals, provide a research clinic with experts supporting, giving comments, following up and connecting research on local development to academic progress.

Keywords: System and Mechanisms Development, Research Management, Community-Based Research

บทนำ

การวิจัยก่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่และนวัตกรรมใหม่ทำให้หน่วยงาน องค์กร และประเทศเกิดความก้าวหน้าสามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ ในสถาบันอุดมศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญกับการวิจัย โดยจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ให้คณาจารย์ทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัย และมาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญ และเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้มาตรฐานตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จึงได้กำหนดคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยให้มีระบบการประกันคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาภายใน นอกจากนี้การวิจัยยังเป็นตัวบ่งชี้เพื่อวัดมาตรฐานตามคำรับรองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (สมศ.) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) อีกด้วย

โดยสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งอาจมีจุดเน้นในเรื่องการวิจัยที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและความพร้อมของแต่ละสถาบัน อย่างไรก็ตาม ทุกสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีระบบและกลไกควบคุมให้สามารถดำเนินการในการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ตามจุดเน้นเฉพาะของแต่ละสถาบัน เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เกิดประโยชน์ การวิจัยจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์จำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สถาบันต้องมีแผนการวิจัยมีระบบและกลไก ตลอดจนมีการสนับสนุนทรัพยากรให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 2) คณาจารย์มีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างเข้มแข็ง โดยบูรณาการงานวิจัยกับการจัดการเรียนการสอน และพันธกิจด้านอื่น ๆ ของสถาบัน และ 3) ผลงานวิจัยมีคุณภาพมีประโยชน์ สนองยุทธศาสตร์ของชาติ และมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง (Office of the Higher Education Commission, 2014)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษายังประสบปัญหาการขาดแคลนนักวิจัย ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดความคล่องตัวของการบริหารงบประมาณ และขาดกลไกหรือระบบการจัดการให้แก่ละภาคีของระบบวิจัยเชื่อมโยงกัน (Siroj Phonphanthin, 2004) อีกทั้ง การบริหารงานวิจัยที่ผ่านมามากให้ความสำคัญที่งบประมาณการวิจัยเป็นหลัก แต่ยังขาดระบบการจัดการที่ดีและครบถ้วนตามกระบวนการทำวิจัย (Saruda Chaisuwan, 2009)

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำรงศึกษามีพันธกิจสำคัญในการสอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยควรมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน โดยมีกระบวนการ วิธีการดำเนินงานที่ทำให้เกิดทั้งการพัฒนาคนและองค์กรในชุมชน ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม ทั้งนี้จากการศึกษาของนางลักษ์ วิรัชชัยและวรรณิ เจตจำนงนุช (2008 อ้างถึงใน Sathorn Subruangthong, 2012: 6) พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏยังต้องปรับปรุงคุณภาพด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ ซึ่งเกิดปัญหาจากการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทาง จัดลำดับความสำคัญ จัดสรรทรัพยากร และปรับระเบียบการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาการบริหารจัดการงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี การบริหารจัดการงานวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำให้เป็นระบบมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยต้องศึกษาระบบกลไกที่จะช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนา อันได้แก่ นโยบาย แผนงาน กลยุทธ์ งบประมาณ สถานที่ ความพร้อมของบุคลากร ความชัดเจนของการพิจารณา ภาระงาน ระเบียบ ข้อบังคับ และอื่น ๆ

ในการนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึง หนึ่งใน การบริหารจัดการงานวิจัยที่ผ่านมาและสภาพการบริหารงานวิจัย ปัจจุบันของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สอง ปฏิบัติการและประเมินผล ระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และ สาม ค้นหาแนวทางการพัฒนาระบบกลไก การบริหารงานวิจัยของนักวิจัย เพื่อให้ได้รับการขับเคลื่อนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย และนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงระบบ กลไกการบริหาร จัดการงานวิจัยให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานวิจัยที่ผ่านมาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. เพื่อปฏิบัติการและประเมินผลระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
3. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

1. **ผู้ให้ข้อมูล** ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับ งานวิจัยของคณะ นักวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 12 โครงการ และทรงคุณวุฒิที่ เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 34 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา ระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการกำหนดข้อคำถาม แนวการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การบริหารจัดการงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ผ่านมา เป็นคำถาม ปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ ระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและหนุนเสริมนักวิจัยเพื่อพัฒนา ท้องถิ่น ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 6 ข้อ

2.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการ งานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และหนุนเสริมนักวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อค้นพบใน การสัมภาษณ์ เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมและการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การทดลองปฏิบัติการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และหนุนเสริมนักวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับโครงการที่ได้รับทุนวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 12 โครงการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และจากข้อมูลปฐมภูมิเกี่ยวกับระบบและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และหนุนเสริมนักวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปหรือการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

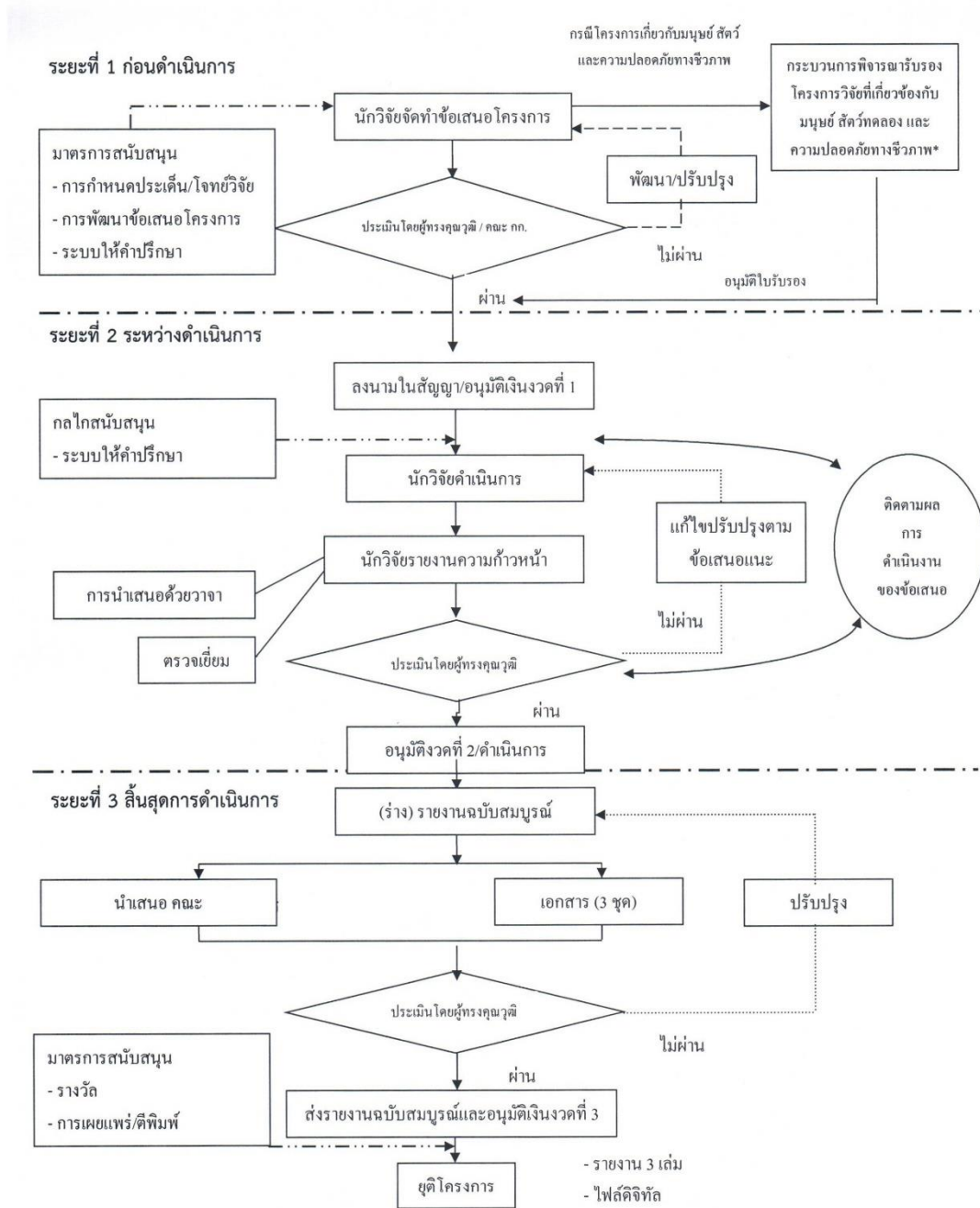
1. การบริหารจัดการงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

คณะมีรูปแบบของการบริหารงานวิจัยที่ชัดเจน โดยมีรองคณบดีฝ่ายวิจัยเป็นผู้กำกับดูแลตามโครงสร้างการบริหารงานของคณะ จากนั้นคณะจะแต่งตั้ง “คณะกรรมการวิจัยประจำคณะ” มีหน้าที่ พิจารณาเสนอ นโยบาย แนวทาง และแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริม พัฒนา และบริหารจัดการด้านงานวิจัย ที่จะส่งเสริมให้การบริหารงานวิจัยและงานวิจัยของคณะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

1.1 ระบบและกลไกการบริหารและพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีระบบและกลไกในการบริหารงานวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนดำเนินการวิจัย ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการดำเนินการกำหนดประเด็นวิจัย ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัย ให้คำปรึกษาการพัฒนาโจทย์วิจัย และจัดกิจกรรมพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในพื้นที่บริการของคณะ เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิและคณะกรรมการวิจัยประจำคณะ พิจารณากลับกรอง และประเมินให้ความเห็นชอบ จากนั้นประกาศผลการพิจารณาอนุมัติทุนวิจัย ระยะที่ 2 ระหว่างดำเนินการวิจัย นักวิจัยทำสัญญารับทุนวิจัยและขออนุมัติเงินงวดที่ 1 เดือนที่ 6 ฝ่ายวิจัยจัดกิจกรรมรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย นักวิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงแก้ไขแล้วขออนุมัติเงินงวดที่ 2 ระยะที่ 3 สิ้นสุดการดำเนินการวิจัย นักวิจัยส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ฝ่ายวิจัยจัดกิจกรรมรายงานผลการวิจัย นักวิจัยนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงแก้ไข แล้วขออนุมัติเงินงวดที่ 3 พร้อมส่งเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และไฟล์ดิจิทัล 3 ชุด จากนั้นให้เผยแพร่บทความวิจัย ภายใน 1 ปี

จากผลการดำเนินการบริหารงานวิจัยที่นำเสนอมาแล้วข้างต้น สามารถสรุประบบและกลไกการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตามภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ระบบการบริหารงานวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. การปฏิบัติการระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2.1 การจัดสรรทุนวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการงานวิจัยโดยการจัดทำเว็บไซต์ฐานข้อมูลวิจัย เว็บไซต์สามารถใช้งานด้านการบริหารจัดการงานวิจัยภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ทำการประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัย และให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น งบประมาณ ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 12 โครงการ ดังนี้

1. โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น “บัวอุบล” บ้านกุดแก้ว ตำบลดอนมดแดง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญสุภาณัฐพันธ์เกษม และคณะ

2. โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้การจัดการการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดย อาจารย์จุฑามณี ทิพราช และคณะ

3. โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตและการตลาดของผู้ประกอบการและกลุ่มเกษตรกรปลูกพริกหัวเรือ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขยายเข้าสู่ตลาดในประเทศจีน” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรรพสิริ ส่งสุขจุโรจน์ และคณะ

4. โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาภูมิปัญญาอาหารถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าด้านอาหารของชุมชนตำบลดอนมดแดง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” โดย อาจารย์กิตติกวินเดชนัน วงศ์หมั่น และคณะ

5. โครงการวิจัย เรื่อง “เกาะดอนมดแดงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองอุบลราชธานี” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนันรัตน์ รูปใหญ่ และคณะ

6. โครงการวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวดี ละม้ายเงิน และคณะ

7. โครงการวิจัย เรื่อง “บทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพิณอีสานของครูทองใส ทับถนง” โดย อาจารย์กฤษณะ ทิพย์อักษร

8. โครงการวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าของกลุ่มสตรี หมู่บ้านโนนแดง ตำบลดอนมดแดง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” โดย อาจารย์ ดร.ชยานันท์ ปิติกรพวงเพชร และคณะ

9. โครงการวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการเพิ่มรายได้ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวเรือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ชาเสน และคณะ

10. โครงการวิจัย เรื่อง “ความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อระบบความคุ้มครองทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลหัวเรือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” โดย อาจารย์ ดร.พายุ นาวาคุระ และคณะ

11. โครงการวิจัย เรื่อง “การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประติมากรรมดินเผาร่วมสมัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการผลิตของนักเรียนโรงเรียนนารีอนุกุล 2” โดย อาจารย์ประยुทธ สารัง และคณะ

12. โครงการวิจัย เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชนันรัตน์ รูปใหญ่

2.2 การพัฒนาศักยภาพอาจารย์และนักวิจัย คณะทำการเสริมสร้างศักยภาพอาจารย์ในการเขียนข้อเสนอเพื่อขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยจากแหล่งทุนต่าง ๆ โดยจัดโครงการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยวิจัย เรื่อง "เทคนิคการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยให้ได้ทุน ได้ผลงานวิชาการ และได้บริการวิชาการแก่ชุมชน" สนับสนุนให้อาจารย์ขอรับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยและงานสร้างสรรค์จากภายในและภายนอก พัฒนาการให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตผลงานวิชาการรับใช้สังคม จัดระบบและกลไกในการส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการรับใช้สังคม

2.3 สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ คณะจัดสรรงบประมาณตามแผนการปฏิบัติงาน เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารหรืองานประชุมวิชาการ จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการประชุมวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานวิจัย เพื่อเสนอผลงานวิจัยของนักวิจัยภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และนักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการภายนอก มอบรางวัลนักวิจัย สร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนยกย่องอาจารย์และนักวิจัยที่มีผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ดีเด่น และจัดสรรงบประมาณจัดทำวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อรองรับการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของอาจารย์และนักศึกษา

2.4 การคุ้มครองสิทธิ์ของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ประโยชน์ คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายวิจัย ได้จัดทำแผนบริหารงานวิจัย จัดทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ์ของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่นำไปใช้ประโยชน์ในทางการศึกษา รวมทั้งใส่ลายน้ำในผลงานทางวิชาการออนไลน์ เพื่อแจ้งเตือนให้ผู้ใช้ตระหนักว่าเป็นผลงานที่ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ ถ้าจะใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษาต้องมีการอ้างอิงให้ถูกต้องและครบถ้วน

3. การประเมินผลระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีการประเมินผลระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านข้อมูลทั่วไป สามารถสรุปได้ว่า มีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 34 คน ส่วนมาก เป็นเพศหญิง 20 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.0 จบการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 73.5 ส่วนมากเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และภาษาอังกฤษธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 14.7 มากกว่าครึ่งสถานภาพการทำงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) ตำแหน่งอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 79.4 และ 70.6 มีส่วนใหญ่วะยะเวลาในการปฏิบัติงานสอนและวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีส่วนมาก 1-5 ปี และ 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.0

3.2 ด้านประสบการณ์ในการทำวิจัย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.6 มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 78.3 โดยเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเดี่ยว (ทำคนเดียว) 1-2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 76.5 เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยทีม (ทำหลายคน) 1-2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 76.2 และเป็นผู้ร่วมโครงการวิจัย 1-2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.5

3.3 ด้านระบบและกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1) ความคิดเห็นที่มีต่อระบบการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่างๆ คือ

(1) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน มีความสอดคล้องกับนโยบาย แผนงานและเป้าหมาย การพัฒนางานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย และประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้นักวิจัยรับทราบอย่างทั่วถึง

(2) การบริหารงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความสอดคล้องของการกำหนดเป้าหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา การพัฒนา ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ ประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์ เงื่อนไข ประเด็นวิจัย ในการให้ทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจน และจัดระบบการทำสัญญา/อนุมัติทุนวิจัยที่ชัดเจน สะดวก รวดเร็ว

(3) การจัดกิจกรรมวิชาการส่งเสริมการวิจัย/การเผยแพร่ผลงานวิจัย เช่น จัดประชุมวิชาการ จัดนิทรรศการ วารสารวิชาการ เป็นช่องทางรองรับการเผยแพร่ผลงาน การประกาศเกียรติคุณ ยกย่องชมเชยนักวิจัยที่มีผลงานวิจัยยอดเยี่ยม ซึ่งมีประโยชน์ต่อนักวิจัยอย่างมาก

(4) การจัดกิจกรรมรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย (3 บท) เพื่อติดตาม สนับสนุนการการดำเนินการวิจัยให้ประสบความสำเร็จ และจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งผลให้การดำเนินการวิจัยบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์

(5) การจัดกิจกรรมการรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (5 บท) ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพต่อนักวิจัย

2) ความคิดเห็นที่มีต่อกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) คณะกรรมการบริหารงานวิจัยที่มีความรู้ เชี่ยวชาญในการ กลั่นกรอง พิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์

(2) ฝ่ายวิจัยมีบุคลากรและศักยภาพในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์

(3) ฝ่ายวิจัยมีบุคลากรและศักยภาพในการประสานงานให้นักวิจัยทรงคุณวุฒิ และเครือข่ายองค์กรเข้าร่วมในกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างหลากหลาย

(4) ผู้ทรงคุณวุฒิ และเครือข่ายนักวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีความรู้ ประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะต่อนักวิจัย

(5) หน่วยสนับสนุน ฝ่ายการเงินและพัสดุมีบุคลากรและศักยภาพในการเบิกจ่ายทุนวิจัยได้สะดวกและรวดเร็ว

3) ความคิดเห็นที่มีต่อระบบการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่างๆ คือ

(1) การจัดกิจกรรมประชุม พบปะระหว่างนักวิจัย หน่วยงานในพื้นที่และชุมชนเป้าหมาย เป็นเวทีให้นักวิจัยได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน และได้ทราบปัญหาและความต้องการพัฒนาของชุมชน อย่างถ่องแท้

(2) กิจกรรมพัฒนาโจทย์วิจัยและข้อเสนอโครงการวิจัย เป็นเวทีให้นักวิจัยได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลให้นักวิจัยสามารถพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง

(3) กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ด้านแนวคิด หลักการ และเทคนิคการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลให้นักวิจัยได้มีความรู้ความเข้าใจการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การวิจัยแบบบูรณาการในพื้นที่บริการของคณะ และการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

(4) กิจกรรมหนุนเสริม ดูแล ติดตาม และให้คำปรึกษา (Coaching Approach) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และเครือข่ายนักวิจัยรับใช้สังคม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ และเครือข่ายนักวิจัยรับใช้สังคมภายในและภายนอกหน่วยงาน

4) ความคิดเห็นที่มีต่อกลไกในการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ คือ

(1) คณะมีระเบียบ กฎเกณฑ์ และกระบวนการในการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นระบบชัดเจน

(2) คณะจัดให้มีหน่วยงานกลางและระบบสารสนเทศในการประสานงาน ประชาสัมพันธ์แหล่งทุนวิจัย การรับข้อเสนอโครงการ การจัดสรรทุน การติดตามประเมินผลการดำเนินการวิจัย และสนับสนุนการวิจัย

(3) การสร้างเครือข่ายองค์กรและนักวิจัยรับใช้สังคมภายในหน่วยงาน และภายนอกหน่วยงาน ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะ

(4) คณะจัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินการวิจัย

(5) คณะนำผลการประเมินผลการดำเนินการวิจัยมาพัฒนา ปรับปรุงกลไกการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของนักวิจัย และชุมชนท้องถิ่น ปรับปรุงกลไกการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น

4. แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

4.1 คณะควรจัดสรรทุนวิจัยรายบุคคลเพิ่มเติม ให้เพียงพอต่อความต้องการในการพัฒนาการวิจัยขออาจารย์และสาขาวิชา

4.2 การพัฒนาหัวข้อวิจัยเพื่อการท้องถิ่น ควรพัฒนาได้หลากหลายตามศาสตร์วิชาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ศึกษาผังเมืองชุมชน เพื่อเข้าไปแก้ไขปัญหาของชุมชนได้มากขึ้น การทำให้ชุมชนปลอดภัย สะอาด สวยงาม เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการออกแบบชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการผังเมือง ความงามของผังเมืองโดยใช้หลักการทางด้านศิลปะ และดนตรี เพื่อให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น

4.3 คณะควรเพิ่มกลไกหนุนเสริมการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จัดให้มี “คลินิกนักวิจัย” เพื่อให้มีการ Coaching จากผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่หลากหลาย

4.4 คณะควรส่งเสริมการเขียนผลงานวิจัยรับใช้สังคมเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ

4.5 คณะควรเพิ่มวิทยากรการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยจากแหล่งทุนต่าง ๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

4.6 คณะควรกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยติดตาม และให้คำแนะนำในระหว่างดำเนินงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านประสบการณ์ของนักวิจัย

จากข้อเสนอแนะที่เสนอว่าควรเพิ่มระบบกลไกหนุนเสริมการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จัดให้มี “คลินิกนักวิจัย” เพื่อให้มีการ Coaching จากหน่วยงานที่หลากหลาย การเสนอให้เพิ่มวิทยากรการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยจากแหล่งทุน การเสนอให้มีผู้ทรงคุณวุฒิติดตาม และให้คำแนะนำในระหว่างการทำงานวิจัย ประกอบกับผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อระบบการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่าในด้านอื่น ๆ ได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด มีเพียงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแล ติดตาม และให้คำปรึกษา (Coaching Approach) โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ และเครือข่ายนักวิจัยรับใช้สังคม ที่อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่านักวิจัยต้องการคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับ Wilaiwan Kaewtathip et al. (2020) ที่เสนอให้มีการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ว่าควรมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา (Coaching) เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยให้มีความชัดเจน สร้างผลกระทบได้สูง และมีโอกาสได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิจัย

จากการประเมินความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย เชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีระดับความคิดเห็นน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนว่าบุคลากรหรือนักวิจัยต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย เชิงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มากขึ้น

โดยจะเห็นได้ว่า ประเด็นที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ควรพัฒนาในระบบกลไกในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด คือ การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยเพิ่มเติม และระบบหนุนเสริมประสบการณ์ในการทำวิจัย ในเรื่องการพัฒนาข้อเสนอการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่สามารถตอบโจทย์ที่หลากหลาย การมีคลินิกวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้การสนับสนุน แนะนำ ติดตาม รวมถึงการเชื่อมโยงงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นไปยังการสร้างความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาการ

3. ด้านงบประมาณ

จากข้อเสนอแนะที่ว่า คณะควรมีการสนับสนุนงบประมาณทุนวิจัยรายบุคคลเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดของคณะประการหนึ่ง การสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของคณะ มุ่งเน้นการจัดสรรทุนให้กับนักวิจัยหน้าใหม่ เพื่อฝึกหัดเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงานวิจัย จากนั้นจึงส่งเสริมให้คณาจารย์ขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนวิจัยอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งจากการศึกษาของ Busara Saraket (2012) ได้เสนอว่ามหาวิทยาลัยควรมีงบอุดหนุน หรือจัดตั้งกองทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนการวิจัยให้เพียงพอและครอบคลุมทุกสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย ซึ่งงบประมาณนั้นมีความสำคัญมากในการสร้างโอกาสในการทำวิจัยที่ครอบคลุมหลายมิติ

ในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น และรวมถึงการที่นักวิจัยได้รับโอกาสในการใช้ทุนวิจัยสร้างประสบการณ์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญด้วย

4. ด้านเครือข่ายการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ในข้อเสนอแนะที่เห็นว่า ควรมีกลไกสนับสนุนการพัฒนาหัวข้อการวิจัยที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นที่หลากหลายมากขึ้น ตามศาสตร์วิชาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ผังเมือง สภาพแวดล้อม เป็นต้น นั้น สะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในแง่ของการพัฒนาโจทย์หัวข้อการวิจัยที่หลากหลาย และการมีเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ข้อเสนอแนะที่หลากหลาย พัฒนาหัวข้อการวิจัยตรงความต้องการของชุมชนและสังคมด้วย ซึ่ง Pannee Bualek et al. (2023) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการทำงานท้องถิ่นอยู่ที่การเชื่อมโยงการทำงานในทุกระดับและการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานและคนกลุ่มต่าง ๆ ให้มาร่วมมือกันทำงาน ควรผลักดันให้มีการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการบริหารงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยให้เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม อย่างมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ควรเร่งเรียนรู้การทำงานในลักษณะพัฒนาร่วมกันกับท้องถิ่นแบบ ABC (Area Based Collaborative Research) และการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแบบ CBR (Community Based Research) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการขับเคลื่อนงานอย่างแท้จริง และเกิดการประสานงานแต่ละส่วนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

อีกทั้ง Awan Opaspatthanakit et al. (2011) ยังกล่าวถึงการเชื่อมโยงการพัฒนาท้องถิ่นไว้ว่า การทำงานวิจัยสามารถแก้ปัญหาของชุมชนและสร้างคนสู่อาชีพรับใช้ชุมชนได้นั้น มหาวิทยาลัยจะต้องปรับระบบบริหารจัดการงานวิจัยให้สามารถเชื่อมโยงโจทย์วิจัยจากชุมชนท้องถิ่นและสังคม โดยต้องกำหนดให้มีนโยบายสนับสนุนงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะ ทั้งนี้ควรกำหนดพื้นที่วิจัยที่และจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจน สนับสนุนให้มีการปรับระบบบริหารจัดการงานวิจัยของหน่วยงานวิจัยเพื่อสร้างคนรับใช้ชุมชน ท้องถิ่นและสังคม อย่างเป็นรูปธรรม มีผู้จัดการงานวิจัยและคณะทำงานที่มีแรงบันดาลใจ ความมุ่งมั่น ศรัทธามีความรู้และมีทักษะ ในการเอื้ออำนวยให้เกิดระบบบริหารจัดการงานวิจัยของหน่วยงานวิจัยเพื่อสร้างคนรับใช้ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม ทั้งช่วงต้นน้ำ คือการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อชุมชนที่มีคุณภาพ ช่วงกลางน้ำ คือการหนุนเสริมด้านวิธีการ เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัย และการติดตามความก้าวหน้า และช่วงปลายน้ำ คือ การสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษาร่วมกันสร้างผลงานวิชาการจากโครงการวิจัย โดยร่วมมือกับนักวิชาการในสถาบันอื่น ๆ

นอกจากนั้น ก็สอดคล้องกับ Chatchawan Tatsiwat (2009) ที่ได้เสนอว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนควรให้ความสำคัญและกระตุ้นให้นักวิจัยใช้รูปแบบในการวิจัยเพื่อตอบสนองต่อโจทย์แห่งการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางอันเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองในลักษณะของการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการวิจัยจากรูปแบบดั้งเดิมที่การตั้งประเด็นของปัญหาที่เริ่มต้นและจบกระบวนการโดยนักวิจัย ซึ่งพบว่างานวิจัยหลากหลายชิ้นมิได้ถูกนำไปเผยแพร่หรือนำไปทดลองใช้ ควรเปลี่ยนมาเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในมิติของการร่วมกันเรียนรู้ร่วมกัน แสวงหาปัญหาและคิดค้นแนวทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่เป็นเรื่องอันเป็นฉันทามติของชุมชน รวมทั้งร่วมรับผลของการพัฒนา

5. ความเชื่อมโยง สอดคล้องของระบบการบริหารการวิจัย

ในงานศึกษาของ Wanida Mongkolsin (2018) มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารงานวิจัย คือ มีข้อเสนอให้มหาวิทยาลัยบูรณาการการบริหารงานวิจัยตามแผน ที่ครอบคลุมตัวบ่งชี้ด้านผู้ให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านนโยบาย ด้านการเงิน และด้านกระบวนการภายใน บริหาร จัดการงานวิจัยให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ชุมชน และ ภาคเอกชน รวมทั้งประเมินผลการบริหารจัดการงานวิจัยตามแผน เพื่อการสร้างคุณภาพงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

ทั้งนี้ ประเด็นที่ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลการวิจัยอื่น ๆ คือ ข้อเสนอให้มีกลไกส่งเสริมการเขียน ผลงานวิจัยรับใช้สังคมในการขอตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งเป็นการต่อยอดงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น คณะจึงให้ ความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้มีความเชี่ยวชาญและมีความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏ ที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งจะเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจ และเกิดแรงผลักดันให้มีการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 ควรมีการสนับสนุนงบประมาณทุนวิจัยรายบุคคลเพิ่มขึ้น การจัดงบประมาณเพื่อการจัดหา ทรัพยากรสนับสนุนงานวิจัยในทุก ๆ ด้านให้เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงการมีงบประมาณสนับสนุนการตีพิมพ์ เผยแพร่หรือการนำเสนองานวิจัยในระดับชาติและระดับนานาชาติต่อเนื่องทุกปี

1.2 ควรมีกลไกสนับสนุนการพัฒนาหัวข้อการวิจัยที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นที่หลากหลายมากขึ้น ตามศาสตร์วิชาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ผังเมือง สภาพแวดล้อม เป็นต้น

1.3 ควรเพิ่มระบบกลไกหนุนเสริม “คลีนิกนักวิจัย” เพื่อให้มีการให้คำปรึกษา (Coaching) ของ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่หลากหลาย

1.4 ควรมีกลไกส่งเสริมการเขียนผลงานวิจัยรับใช้สังคมเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ

1.5 ควรเพิ่มวิทยากรการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยจากแหล่งทุนต่าง ๆ

1.6 ควรกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิติดตาม และให้คำแนะนำในระหว่างดำเนินงานวิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Dept Interview) หรือ สทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ข้อมูลในเชิงลึก เพื่อนำไปสู่การพัฒนานโยบายด้านการวิจัยของคณะได้

2.2 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการวิจัย และการใช้ระบบกลไกการบริหารจัดการ งานวิจัย เพื่อให้ทราบรายละเอียดของปัญหามากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบกลไกการบริหาร งานวิจัยที่ตรงกับการแก้ไขปัญหามากขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่าง ๆ ต่อการพัฒนาระบบกลไกการบริหารงานวิจัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

2.4 ควรมีการศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยของกลุ่มคนที่ เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับผู้ปฏิบัติงาน นักวิจัย ผู้บริหารเพื่อพัฒนาเชิงนโยบายเกี่ยวกับระบบกลไกการ

บริหารจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงชุมชนเป้าหมายที่ได้รับการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้เห็นแง่มุมที่รอบด้านมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับงบประมาณการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ 2565 ทั้งนี้ขอขอบคุณข้อมูลจากผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัย และบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Awan Opaspatthanakit et al. (2011). *Project to develop a research management system to develop people into careers serving local communities in the upper northern region*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- Busara Saraket. (2012). *Guidelines for developing systems, mechanisms, and research management of Rajabhat University*. Master of Science (Applied Statistics), National Institute of Development Administration.
- Chatchawan Tatsiwat. (2009). *Participatory action research. (Participatory Action Research- PAR): A new dimension of research methods for local community development*. Master of Arts Thesis, Ramkhamhaeng University.
- Office of the Higher Education Commission. (2014). *Manual for internal educational quality assurance*. Higher Education 2014. Bangkok: Print.
- Panee Bualek et al. (2023). *Development of research management systems and mechanisms for local development of Chandrakasem Rajabhat University and its networks*. Chandrakasemsan, 29(1), 97-112.
- Saruda Chaisuwan. (2009). *Research Administration Model in Private Universities*. Wongchawalitkul University: Nakhon Ratchasima.
- Sathorn Subruangthong. (2012). *Research Management for Local Development of Rajabhat University*. Doctor of Education Thesis in Educational Administration, Silpakorn University.
- Siroj Phonphanthin. (2004). *Research Management Model of Higher Education Institutions*. Bangkok: Faculty of Education, Suan Dusit Rajabhat University.

Wanida Mongkolsin. (2018). *Development of research management indicators*. Navamindradhiraj University. Doctor of Philosophy Thesis Department of Educational Administration, Nakhon Pathom Rajabhat University.

Wilaiwan Kaewtathip et al. (2020). *Development of a research management model for local development*. Yala Rajabhat University. Yala: Southern Border Research and Development Institute Yala Rajabhat University.

วิจิตรลักษณ์ทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุล
The Elaborate chakhe Musical Characteristics
of Thongdi Sutcharithun's Style

นิภา โสภาสัมฤทธิ์^{1*}, ดุษฎี มีป้อม², สุพรรณิ เหลืองบุญชู³

Nipha Sophasamlith^{1*}, Dussadee Meepom², Supunee Leauboonsho³

^{1*}บัณฑิตหลักสูตรดุष्ฎีบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{2,3}สาขาดุริยางคศิลป์ โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

^{1*}D.F.A. Student, Doctor of Fine Arts Program in Music,

Graduate School Bunditpatanasilpa Institute

^{2,3}Fine Arts Program in Music, Graduate School, Bunditpatanasilpa Institute

*Corresponding author; Email: nipha.so2499@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง วิจิตรลักษณ์ทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีการบรรเลงในทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุล และเพื่อศึกษาวิเคราะห์วิจิตรลักษณ์สำนวนกลอนทางจะเข้ของครูทองดี สุจริตกุล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ลูกศิษย์ของครูทองดี สุจริตกุล 15 คน ผลการศึกษาพบว่าทฤษฎีการบรรเลงทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุลมี 15 กลวิธีในการบรรเลงจะเข้อันประกอบไปด้วย การดีดสายเปล่า การดีดเปิดสายเปล่า การดีดรั้ว การดีดสะบัดสามเสียง การดีดสะบัดสองเสียง การดีดสะบัดเสียงเดียว การดีดทิงนอย การดีดรั้ว การดีดรั้วรูด การดีดรั้วรูดสายลวด การดีดตบสาย การดีดกระทบสองสาย การดีดกระทบสามสาย การดีดปรีบ การดีดโปรย การดีดขี้

ผลการศึกษาพบว่ากลวิธี 15 กลวิธีปรากฏเป็นวิจิตรลักษณ์สำนวนกลอนทางจะเข้ของครูทองดี สุจริตกุล 22 รูปแบบในเพลงประเภทดำเนินทำนองและเพลงเดี่ยว การใช้สำนวนกลอนทั้งวรรคถามและวรรคตอบ การซ้ำของทำนองอย่างเป็นระบบ การใช้สมดุลงในการใช้กลวิธีขั้นต้น ขั้นกลางและขั้นสูง ส่งผลให้เป็นที่ยอมรับว่าทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุลเป็นวิจิตรลักษณ์ที่มีคุณค่าทางความงามตามขนบทั้งภาพลักษณ์ที่มองเห็นและเสียงที่ได้รับฟัง

คำสำคัญ: วิจิตรลักษณ์, ทางจะเข้, ตำรับครูทองดี, สุจริตกุล

ABSTRACT

This research aims to 1) study the performing techniques of the chakhe (Thai zither) based on the chakhe performing practice by Thongdi Sutcharitkun (the well-known sophisticate chakhe master) and 2) discover the musical characteristics of the musical realization of the chakhe based on Thongdi Sutcharitkun's performing style. The qualitative research methods were applied to conduct this research by studying the related document and doing the interview.

The results showed that 1) Thongdi Sutcharitkun used a wide range of performing techniques as follows: dit rua, dit sabat, sabat siang diao, sabat sam siang, dit thing noi, dit proi siang, dit rut niw, dit rut siang, dit top sai, kot siang, kra-thop sai, prip, and kha-yi, and 2) the musical characteristics of the chakhe realization can be shown through the refined and melodious styles with a question and answer musical structure and also in the phleng diao (a solo piece), there are the question-answer musical structural phrase, the repeatable melodies, klon phak, and the realized musical paths with various musical dialects blend such as mon and khaek.

Keywords: Elaborate Musical Characteristics, The Chakhe Realisation, Thongdi, Sutcharitkun's Style

บทนำ

เครื่องดนตรีไทยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องตี เครื่องสี เครื่องดี และเครื่องเป่า เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีมีเพียง 2 ชนิดคือ กระจับปี่ และจะเข้ ด้วยลักษณะทางกายภาพของจะเข้ซึ่งมีกล่องเสียงทำจากไม้ขนุนชุดเป็นโพรงด้านในตลอดลำตัวที่มีสาย 3 สายจึงทำให้มีเสียงดังชัดเจน ไพเราะ ก้องกังวาน จากหลักฐานชั้นต้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาพบว่า จะเข้ได้รับความนิยมอย่างมาก ดังปรากฏข้อความในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) กำหนดบทบัญญัติลงในกฎมณเฑียรบาล ตอนที่ 15 และ 20 แก่ผู้ที่เล่นดนตรีเข้าไปถึงเขตพระราชฐาน ปรากฏมีชื่อเครื่องดนตรีระบุไว้ได้แก่ ขลุ่ย ปี่ ซอ จะเข้ กระจับปี่ โทน ทับ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2517, น. 44) จากหลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจะเข้ประสมวงร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทอื่นๆ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมานำเข้าประสมในวงเครื่องสายและวงมโหรีในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถึงแม้ว่ายังไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่ามีการเริ่มต้นเดี่ยวจะเข้ในรัชสมัยใด แต่ปรากฏรายชื่อครูดนตรีที่สำคัญตั้งแต่ราวรัชสมัยที่ 5 ของกรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมาได้แก่ ครูชุ่ม กมลวาทิน พระสรเพลงสรวง (บัว กมลวาทิน) และพระประณิตวรศัพท์ (เขียนจักรวาทิน) เป็นต้น นักดนตรีสำคัญข้างต้นได้ถ่ายทอดวิธีการบรรเลงจะเข้ให้แก่ครูทองดี สุจริตกุลซึ่งเป็นศิลปินที่เชี่ยวชาญ และมีชื่อเสียงด้านการบรรเลงจะเข้ที่สำคัญที่สุดท่านหนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์

ครูทองดี สุจริตกุล เป็นหนึ่งในศิลปินที่มีชื่อเสียงด้านการดีดจะเข้ตามชนบราชสำนัก ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) และเป็นครูสอนจะเข้ของวิทยาลัยนาฏศิลป์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2498 ทางจะเข้ของครูทองดีมีลักษณะเฉพาะสำหรับเครื่องมือจะเข้ ครูทองดี สุจริตกุลได้รับการอุปถัมภ์จากพระสุจริตสุดา พระสนมเอกในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 10 ปี จึง

ได้หัดเครื่องสายพร้อมกับนักดนตรีหญิงของพระสุจริตสุดาอีกหลายท่าน (พระสุจริตสุดา, 2526) โดยเริ่มทำหน้าที่เป็นผู้ตีโชนรำมะนา ประจำวงเครื่องสาย ต่อมาได้เป็นผู้เล่นจะเข้ ประจำวง โดยมีครูชุ่ม กมลวาทีน พระสรเพลง สรวง (บัว กมลวาทีน) และพระประณีตวรศัพท์ (เขียน จักรวาทีน) เป็นครูผู้ฝึกสอน ครูทองดี สุจริตกุลเป็นนักดนตรีของวงเครื่องสายคณะนารีศรีสุมิตร เคยบรรเลงเดี่ยวจะเข้ถวายหน้าพระที่นั่งและเคยบันทึกแผ่นเสียงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

ครูทองดี สุจริตกุล ทำหน้าที่สอนจะเข้ให้กับนักเรียนวิชาเอกจะเข้ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยเริ่มสอนตั้งแต่การจับเครื่องมือ การพันไม้ตีต การไล่เสียงและต่อเพลงเบื้องต้นที่ใช้ไม้ตีตออก-เข้าปกติ ได้แก่ เพลงดับตัน เพลงฉิ่ง สามชั้น เพลงเป๊ะ สามชั้น จากนั้นจึงเริ่มฝึกเพลงที่ต้องใช้วิธีการรวไม้ตีต ได้แก่ เพลงแขกบรเทศ สองชั้น เพลงดับลาวเจริญศรี แล้วจึงเริ่มสอนกลวิธีการสะบัด และกลวิธีอื่นๆ และต่อเพลงขึ้นสูงขึ้นไปจนกระทั่งถึงเพลงเดี่ยวจะเข้ตามลำดับ ในการเริ่มต้นการฝึกจะเข้ เป็นช่วงที่ผู้เรียนต้องใช้ความพยายามและความอดทนสูงเนื่องจากจะเกิดการเจ็บที่ข้อมือและนิ้วอันเกิดจากการฝึกหัดที่ค่อนข้างยาก ครูทองดี สุจริตกุล ถือได้ว่าเป็นต้นตำรับของการตีตจะเข้ของกรมศิลปากร ผู้วางรากฐานการตีตจะเข้ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และได้เผยแพร่ความรู้วิธีการบรรเลงเพลงเดี่ยวและการบรรเลงเพลงรวมวงให้นักศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิธีการบรรเลงที่สำคัญคือทำนองที่สวยงาม การเก็บเท้าเรียบร้อย การพันไม้ตีต การวางนิ้วและการสับนิ้วที่มีลักษณะเฉพาะ ใช้ลักษณะสำนวนการใช้กลอนเรียบร้อย ไมโลดโผนมีแบบแผนเฉพาะตน การรวไม้ตีตที่ให้เสียงละเอียดนุ่มนวล ทำให้สามารถพัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้ของลูกศิษย์ได้เต็มศักยภาพ (ทองดี สุจริตกุล, 2550) ลูกศิษย์ของท่านที่สำคัญ ได้แก่ นักจะเข้ที่สำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์ยุคปัจจุบัน เช่น รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ครูเยาวมาลย์ ดิสกุล ณ อยุธยา ครูธัญญธร ศรีสิทธิรักษ์ (จาร์ บาลี) ครูพรพรรณนิภา บัณฑิตเสาวภาคย์ ครูจากรุวรรณ ประถมปัทมะ ศาสตราจารย์ชำนาญ พรประสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิศักดิ์ จรรยาวุฒิ เป็นต้น ปัจจุบันบรรดาลูกศิษย์ยังคงมีการสืบทอดเจตนารมณ์ตามรูปแบบของครูทองดี สุจริตกุลต่อไปอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดเป็นการบรรเลงจะเข้สายหนึ่งที่เข้มแข็งและมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการบรรเลงในทางจะเข้ตำรับครูทองดี สุจริตกุล
2. เพื่อศึกษาวิถีตรรกะสำคัญสำนวนกลอนและกลวิธีทางจะเข้ของครูทองดี สุจริตกุล

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “วิถีตรรกษณ์ทางจะเข้ตำรับครุทองดี สุจริตกุล” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. กำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูล แบ่งกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดจะเข้จากครุทองดี สุจริตกุล กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1) แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ที่มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับทางจะเข้ของครุทองดี สุจริตกุล และวิถีตรรกษณ์ทางจะเข้ของครุทองดี สุจริตกุล และลักษณะเด่นของทางจะเข้ของครูจะเข้ท่านอื่นๆ

2) แนวการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guideline) เป็นข้อมูลที่ต้องการหาข้อสรุปและความชัดเจน ใช้กับกลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดทางจะเข้จากครุทองดี สุจริตกุล

3) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเกี่ยวกับการดำเนินกลอนจะเข้ ส่วนเฉพาะของครูจะเข้

3. การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยจัดแบ่งการรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ความรู้พื้นฐานด้านการบรรเลงจะเข้ การดำเนินกลอนจะเข้ โดยผู้วิจัยนำมารวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยที่นำไปสู่การศึกษาในรายละเอียดเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้เกี่ยวกับทางจะเข้ตำรับครุทองดี สุจริตกุล เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษา จำแนก ตรวจสอบข้อมูล และบันทึกเป็นประเด็นต่างๆ ลงในโปรแกรม Microsoft Word จากนั้นนำไปจัดเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล แหล่งข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้า

2) ข้อมูลภาคสนาม การเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลหลักในการทำวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนทราบวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยและเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

4. การจัดกระทำข้อมูล

1) การจัดกระทำข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์จากการสนทนากลุ่ม และทำการบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก บางกรณีจะใช้กล้องวิดีโอบันทึกภาพและเสียงช่วยบันทึกข้อมูล ใช้กล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพ

2) นำข้อมูลที่บันทึกมาสรุปในแต่ละวัน ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูล และจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหาความมุ่งหมายของการวิจัย

5. ตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อคำถามข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่เก็บข้อมูลด้วยการดูข้อคำถาม สื่อความหมายตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ในขณะที่สัมภาษณ์ได้คำตอบที่สอดคล้องกับข้อมูลเดิม และข้อมูลอื่นที่มีอยู่เดิมจากแหล่งอื่นๆ ในลักษณะทดสอบแบบสามเส้า (Tri – angulations) ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

6. วิเคราะห์ข้อมูล

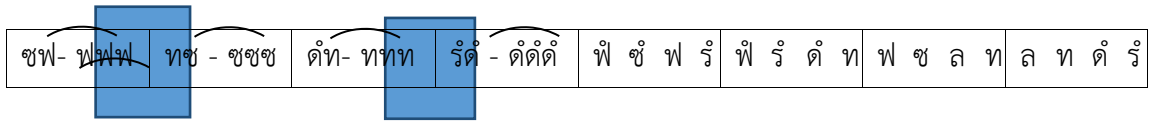
การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม นำมาจัดบันทึกไว้ในลักษณะบรรยาย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เห็นทางจะเข้าใจในวงการดนตรีไทย และวิเคราะห์ลักษณะทางจะเข้าใจรับครูทองดี สุจริตกุล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดจากแถบบันทึกเสียงโดยเลือกเพลงทางพื้น เพลงทางกรอ และเพลงเดี่ยวจะเข้ คือ เพลงสุรินทราหู สามชั้น เพลงเขมรปี่แก้วทางสักวา สามชั้น เพลงเดี่ยวกราวใน สองชั้น เพลงเดี่ยวลาวแพน สองชั้น เพลงเดี่ยวจันทน์ใหญ่ และเพลงเดี่ยวแขกมอญ สามชั้น ซึ่งครูทองดี สุจริตกุลเป็นผู้บรรเลงจะเข้ บันทึกเสียงที่ห้องบันทึกเสียงสิทธิถาวร ควบคุมการบันทึกเสียงโดย ครูประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) ทำการบันทึกโน้ตและนำเทปบันทึกเสียงมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดทางเดียวจากครูทองดี สุจริตกุล มาทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทวิวิธีการบรรเลงเพลงประเภทดำเนินทำนองของครูทองดี สุจริตกุล ผู้วิจัยได้นำเพลงสุรินทราหู สามชั้น และเพลงเขมรปี่แก้วทางสักวา พบว่า ใช้ทวิวิธีการสะบัดเสียงเดียว เพื่อให้ทำนองที่ต้องการมีความโดดเด่นโดยใช้วิธีการตีค้ำท้ายพยางค์ของห้องเป็นชุด ทำให้เกิดทำนองที่เรียงชุดกลวิธีอย่างเป็นระบบ ได้ยินการซ้ำกลวิธี แต่เป็นระดับเสียงของลูกตก และย่ำเสียงของลูกตกซึ่งเป็นจังหวะหนักที่ท้ายห้องด้วยการตีค้ำตั้งชัดเจน น้ำหนักเท่ากันทั้งสี่ห้อง แล้วจึงดำเนินทำนองด้วยการตีค้ำเก็บ สร้างความสมดุลให้เกิดความวิจิตรเป็นลักษณะสำคัญของความเรียบร้อย ไพเราะอย่างเป็นระบบ ดังนี้

วิจิตรลักษณ์ที่ 1 เป็นรูปแบบการตีค้ำสะบัดเสียงเดียวที่ตีค้ำเป็นระบบ การใช้กลวิธีเดิม แต่เปลี่ยนระดับเสียงที่เลือกใช้กับวิธีการดำเนินทำนองวิถีขึ้นด้วยระดับเสียงจากระดับเสียงคู่เสียง คู่ 2 (เสียงฟาไปเสียงซอล) และคู่เสียงเป็นคู่ 2 (ที่ ไปสู่เสียงโด) และการดำเนินทำนองของลูกตก เป็น คู่ 2 ในห้องที่ 1 และ 2 และห้องที่ 3 ไปห้องที่ 4 ด้วยการพิจารณาคู่เสียงที่ห่างเป็นคู่ 2 ทั้งสองชุด จึงซ้ำทั้งกลวิธีและระดับเสียงที่ดำเนินทำนองลูกตกเป็นคู่ดังตัวอย่างที่ 1

กลวิธีการบรรเลงเพลงประเภทเพลงบังคับทาง

ผู้ศึกษาได้นำเพลงเขมรบี แก้ว ทางสักวา สามชั้น มาใช้ศึกษาวิธีการตีจะเข้ สามารถแบ่ง วิจิตรลักษณ์ที่ 2 เป็นวิธีการบรรเลงออกเป็นสองลักษณะ ได้แก่ กลวิธีการตีสะบัดเสียงเดียวที่ต้นวรรค และ กลวิธีที่เกิดจากการตีดำเนินทำนองด้วยการตีไม้ตีเข้า-ออก การตีไม้ตีเข้า-ออกด้วยน้ำหนักเสียงเท่ากัน ดำเนินทำนอง ด้วยน้ำหนักเสียงที่เกิดขึ้นจากการตีไม้ตีเข้า-ออกเท่ากัน สร้างความสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความเรียบร้อยไพเราะ เป็นความวิจิตร และวรรคตสร้างความสมดุล แต่ทำให้เกิดความแตกต่างด้วยการสลับพยางค์ที่ตีเข้า-ออกเปิดต้น วรรค และปิดห้องด้วยการตีสะบัดเสียงเดียวท้ายห้อง สร้างความหลากหลายแต่ทำให้เกิดเอกภาพภายในประโยค ด้วยการใช้กลวิธีการตีสะบัดเสียงเดียวภายใน 1 ประโยค

กลวิธีที่เกิดจากการใช้ไม้ตีทำให้เสียงของจะเข้มีความไพเราะ ช่วยตกแต่งทำนองเพลงให้น่าฟัง มีอรรถรส ที่หลากหลาย ผู้ที่จะใช้กลวิธีเช่นนี้ได้จำเป็นต้องมีความคล่องตัวในการบรรเลง ความเข้าใจในทำนองเพลง และความ เข้าใจในอารมณ์เพลง จึงจะสามารถใช้กลวิธีได้อย่างมีประสิทธิภาพกับบทเพลงดังตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 2

ซซซ ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ	ล ซ ฟ ร	ฟ ด ด ด	ฟ ร ด ร	ซ ฟ ร ฟ	ด ร ฟ ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างที่ 3

- ล	- ซ	- ฟ	- ร	ด - ด	- ร	- ฟ	- ซ
- ล	- ซ	- ฟ	- ร	ด	- ร	- ฟ	- ซ

ตัวอย่างที่ 3 เป็นวิจิตรลักษณ์ที่ 3 กลวิธีการบรรเลงที่เกิดจากการใช้ไม้ตี ที่เรียกกันว่า การตี “ทิงนอย” เป็นกลวิธีการบรรเลงเฉพาะของจะเข้และช่วยสร้างให้ทำนองเกิดความไพเราะยิ่งขึ้น การตีทิงนอยสลับไม้ตีเข้าออก ด้วยน้ำหนักมือที่เท่ากันทุกไม้ตี ทั้งการตีสายเปล่าสลับกับการตีสายลวด ทำให้เกิดความเรียบร้อย การตีที่ สะอาด เป็นรูปแบบการดำเนินทำนองที่เรียบร้อย

กลวิธีการติดโปยเสียง

กลวิธีการติดโปยเสียงเป็นวิจิตรลักษณ์ที่ 4 ของครูทองดี สุจริตกุลที่ประดิษฐ์ทำนองด้วยการติดรั้วไม้ติด และโปยเสียงลงให้เกิดความนุ่มนวล การใช้เสียงที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงพยางค์ที่หนึ่งไปสู่พยางค์ที่สองและพยางค์ที่สาม วิจิตรลักษณ์นี้ปรากฏในเพลงประเภทเพลงบังคับทางดังตัวอย่างต่อไปนี้ การติดโปยมีปรากฏในห้องที่ 7-8 ได้แก่ เสียงลาในห้องที่ 7 และโปยในห้องที่ 8 โปยจากเสียง โดยก่อนหน้านั้นทำนองเพลงทั้ง 6 ห้องเพลงเป็นทำนองทาง กรอด้วยการติดรั้วเสียงยาวเช่นกัน ดังปรากฏในห้องเพลงที่ 2 และ 4 เป็นการติดรั้วยาว 2 ห้องเพลง ส่วนห้องที่ 5 และ ห้องที่ 6 ติดห้องละ 1 เพลงก่อนติดโปยเสียงยาว

ตัวอย่างที่ 4

-	-	-	-	ล	-	-	-	-	ซ	-	-	-	ฟ	-	-	-	ซ	-	-	-	ล	-	-	-	ซฟร
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-----

วิจิตรลักษณ์ที่ปรากฏในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สองชั้นของครูทองดี สุจริตกุล

จากการศึกษากลวิธีในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สองชั้น ของครูทองดี สุจริตกุล พบว่าการเดี่ยว จะเข้มีการติดสะบัดเสียงเดี่ยวประกอบการติดเก็บโดยการสะบัดเสียงเดี่ยวอยู่ในตำแหน่งท้ายห้องคู่และมักปรากฏ เป็นเสียงเดียวกัน วิจิตรลักษณ์ดังกล่าวเป็นการย้ำเสียงเดิมทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ลงตัวและกลมกลืน เกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ความเป็นเอกภาพภายในประโยคเพลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ด	ร	ฟ	ซ	ฟ	ท	ททท	ทตรี	พี	ดี	รี	ท	ททท	ด	ร	ฟ	ซ	ฟ	ท	ททท	ด	ด	ด	ร	-	-	ทลซท	ททท	

วิจิตรลักษณ์ที่ 5 ของครูทองดีเป็นการรวมกลวิธีพิเศษต่างๆ ในรูปแบบทำนองโยนในช่วงทำนองประโยคที่ 8 ถึงประโยคที่ 18 โดยกลุ่มกลวิธีพิเศษประกอบไปด้วย รั้วรด การติดสะบัด การติดปรับ การใช้ช่องไฟในการเว้นวรรคของกลุ่มทำนองด้วยทำนองโยนมิได้ควบคุมโดยใช้จังหวะหน้าทับกำกับเช่นเพลงทางพื้น ลักษณะดังกล่าวทำให้การผสมผสานกลวิธีที่หลากหลาย ทำให้เกิดกลุ่มทำนองที่ไพเราะ เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้เสียงมีความต่อเนื่อง แสดงศักยภาพของผู้บรรเลงในความคล่องตัว

ล ช ฟ ด	- ฟ - ช	ล ช ฟ ช	- ล - ท	ดํ ฑ ล ฑ	- ดํ - ร์	- ด - ฑ	- ฟ - ฑ

- - - -	- - ฟ ร์	- - - -	- - - - ดํ	- - - -	ฟ - ร์ฟ ร์	- - - -	- - - - ดํ

- - - -	รํดํฟ ร์ฟ ร์	- - - -	- - - -	ดํฟ ร์ดํฟ ร์	ดํฟ ร์ดํฟ ร์	ดํฟ ร์ดํฟ ร์	- ดํ - ร์

จากการศึกษา ช่วงลูกโยนที่ 2 พบว่ามีการสร้างวจิตรลักษณะที่ 6 เป็นการตีตบสายและการตีครูดสายลวด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ด ช ช	ดํ	ดํ	ฟ	ฟ - ด	ด	- ดํ	ด	- ดํ
ด ช	ด ดํ	ด ฟ	ด	ฟ ช ล	ฑ ดํ	ฑ ฟ มํ	รํ ดํ	

ด	- ดํ	ด	- ด	ด	- ดํ	ด	- ดํ
ฟ ช ล	ฑ ดํ	ดํ ฑ ล	ช ด	ฟ ช ล	ฑ ดํ	ฑ ฟ มํ	รํ ดํ

ดํ	ด	ฟ	ฟ	รํ	ด	- ล	ล	ล	ล	ล	ล	ดํ	ดํ	ช
ฟ	ด	รํ	ฟ	มํ	รํ	ดํ	ล		ด	ล	ด	ดํ	ด	ช

วิจิตรลักษณ์ที่ 9 เป็นการใช้กลวิธีการโปรยเสียงท้ายประโยคเพื่อทอดแนวและลงจบในช่วงท้ายของลูกโยนที่ 7 การบรรเลงเดี่ยวดังทำนองตัวอย่างต่อไปนี้
ทำนองเชื่อมลูกโยนที่ 7 กับทำนองลงจบ

ฟ ช ฟ ร	ฟ ร ด		- ฟ ด ร	ด ร ฟ ช	ล ช ฟ ด	ช ฟ ล ช	ท ล ดั ท
	ท	- ท					
		- ฟ					

ทำนองลงจบ

ล ช ฟ ด	- ฟ - ช	ล ช ฟ ช	- ล - ท	ด ท ล ท	- ดั - รี่	- ดั ท ล	ช ฟ - รี่

ลงจบ

- - ดั ท				ด ร ฟ ช	ฟ ท ททท	ทดัรี่ ฟ ดั	รี่ ท ททท

วิจิตรลักษณ์ในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงลาวแพน ของครูทองดี สุจริตกุล

จากการศึกษากลวิธีในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงลาวแพน ของครูทองดี สุจริตกุล ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปบันทึกเสียงที่ครูทองดี สุจริตกุล ได้บรรเลงไว้ นำมาทำการถอดโน้ตเพลงจะเข้

จากการศึกษาลักษณะสำนวนทางเดี่ยวจะเข้ลาวแพน ของครูทองดี สุจริตกุล พบว่า มีการใช้กลวิธีพิเศษ การตีกระทบสาย (กระทบสามสายหรือการตีฉ่าง และการตีกระทบสองสาย) การตีตตะบัต การตีตตะปริง การตีตตะปรี การตีตตะรูตเสียง การตีตตะบสาย

จากการศึกษาวิเคราะห์การตีตะจะเข้เดี่ยวลาวแพน พบว่าเป็นวิจิตรลักษณ์ที่ 10 ซึ่งเป็นการซ้ำทำนองโดยใช้สำนวนเพลงที่มีความคล้ายคลึงกับทำนองเดิม โดยในการซ้ำลักษณะของทำนองเดิมนั้น บางครั้งจะมีการซ้ำสำนวนทั้งประโยคของทำนองเพลง แต่ในบางครั้งยังมีการดัดแปลงสำนวนทางเดี่ยวโดยใช้กลวิธีการตีกระทบสาย การตีตตะปรีเสียง การตีตตะรูตเสียงเพื่อให้เพลงนั้นเกิดอรรถรสการฟังในหลากหลายมิติ ยังแสดงให้เห็นถึงว่าผู้บรรเลงมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ ให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรี และเหมาะสมกับทำนองเพลงในช่วงขึ้นต้นเพลงมีการใช้การกระทบสองสาย (สายเอกและสายทุ้ม เสียงซอล) การตีตตะบัตและการตีตตะรูตเสียง ทำให้ทำนองเพลงนั้นทำให้เกิดเอกภาพด้านเสียงเกิดความสะกดหูน่าฟัง และยังเป็นการส่งเสริมทำให้ทำนองเพลงนั้นสื่อถึงสำเนียงลาวของเพลงได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- - - -	- - - ช	- - มฟช	- ช - ช	- - - ฟ	- - - ช	- - ทดมี	- ท - ด้มี
	- - - ช		- ช - -		- - - ช		

- - - -	- - - -	มีฝมีด้	- ท - ช	- - ชทช	- ฟ - ช	- - ทดมี	- ท - ฝ
			- - - ช		- - - ช		

- - ด้มี	- - - -	มีฝมีด้	- ท - ช	- - ชทช	- ฟ - ม	- - ฝมด	- ด - ด
			- - - ช		- - - ช		- ด - -
					- - - ม		- ด - -

นอกจากนี้พบวิจิตรลักษณ์ 11 การดีดกระทบสามสาย (การดีดฉ่าง) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- - ม ด	- - - -						- - - ด
		ดทช - ช	ท ด ท -				- ช ท ด
		- - ฟ-	- - - ด้มี	- - - ด้มี	- - - -	ฝ ม ช ฝ	ม - - ด

	- - - ด	- ด ม ฝ	ช - - ด		- - - ด	- ด ม ฝ	ช - - ด
- - ดทช	- ช ท ด		- ช ท ด	- - ดทช	- ช ท ด		- ช ท ด
	ฝ - - ด		- - - ด		ฝ - - ด		- - - ด

- ด ด ด	- - - ด	- ด ม ฝ	ช - - ด		- - - ด	- ด ม ฝ	ช - - ด
- - - ด	- ช ท ด		- ช ท ด	- - ดทช	- ช ท ด		- ช ท ด
- - - ด	- - - ด		- - - ด		ฝ - - ด		- - - ด

วิจิตรลักษณ์ที่ 12 พบในเพลงลาวแพนอีกประการหนึ่ง คือ การติดบสายในสายทุ้มและสายลวด อย่างนุ่มนวลเพื่อให้จังหวะมีความกระชับ อีกทั้งยังส่งผลทำให้ทำนองเพลงนั้นมีความปลั่งจำเพาะ แสดงถึงอัตลักษณ์การติดจะเข้ดนตรีได้อย่างเต็มที่ซึ่งเป็นเครื่องติดที่มี 3 สายและเป็นการแสดงภูมิปัญญาของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวและผู้บริหารเลงในการเลือกใช้กลวิธีที่เหมาะสมกับทำนองเพลง ทำให้ทำนองเพลงนั้นมีความโดดเด่นดังตัวอย่างต่อไปนี้

		- - - ด	ม - -	- ด ม ฟ	ช ด ม ฟ	ช ด ม ฟ	ช - - - ด
↓	↓	↓	↓				
- ช ท -	- ช ท -	- ช ท -	- ช ท ด				- ช ท ด
- - - ด	ฟ - - - ด	ฟ - - -	- - - ด				- - - ด

(เครื่องหมายลูกศร ให้ตบสาย)

		- - - ด	ม - - - ด	- ด ม ฟ	ม ช ม ฟ	ช ฟ ม ด	ม - - - ด
↓	↓	↓	↓				
- ช ท -	- ช ท -	- ช ท -	- ช ท ด				- ช ท ด
- - - ด	ฟ - - - ด	ฟ - - -	- - - ด				- - - ด

(เครื่องหมายลูกศร ให้ตบสาย)

	- - - ด	- ด ม ฟ	ช - - - ด	↓	- - - ด	- ด ม ฟ	ช - - - ด
↓	↓		↓	↓	↓		
- ช ท -	- ช ท ด		- ช ท ด	- ช ท -	- ช ท ด		- ช ท ด
- - - ด	ฟ - - - ด		- - - ด	- - - ด	ฟ - - - ด		- - - ด

(เครื่องหมายลูกศร ให้ตบสาย)

จากทำนองข้างต้นเป็นคุณความงามที่สำคัญคือการติดบสายที่ทำให้เกิดการติดเสียงที่ไพเราะนุ่มนวล ไม่กระแทก น้ำหนักมือมีความสม่ำเสมอ แสดงความนุ่มนวล อ่อนหวานและมีพลัง

วิจิตรลักษณ์ในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงจีนขิมใหญ่ สองชั้นของครูทองดี สุจริตกุล

จากการศึกษากลวิธีในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงจีนขิมใหญ่ ของครูทองดี สุจริตกุล ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปบันทึกเสียงที่ครูทองดี สุจริตกุล ได้บรรเลงไว้ นำมาทำการถอดโน้ตเพลงจะเข้ ปรากฏกลวิธีพิเศษ ได้แก่ การติดสะบัด การติดกระทบสาย (การติดฉ่าง) และการติดบสาย

วิจิตรลักษณ์ที่ 13 ที่ปรากฏก่อน 1 คือการใช้กลวิธีการสะบัดเสียงเดียวในการขึ้นต้นของเพลง ส่งผลทำให้ทำนองเพลงนั้นมีความกระชับ และมีลักษณะสำนวนกลอนสอดคล้องและตอบรับกันในประโยคที่ 1 ห้องที่ 3 และห้องที่ 4 ทำให้ทำนองเพลงนั้นมีความสนทลื่นไหลมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- - - -	- - - -	ด(ด) - ด	ม(ร) ร ม	ด ล ช ม	ม(ช) ม ร ด		- ม ร ด
		- - - ช -				ล(ล) ล ด ล	ช - - -

วิจิตรลักษณ์ที่ 14 ในที่ยวกลับท่อนที่ 1 มีการใช้กลวิธีการฉ่่วงในการกลับต้นเพลงทำให้เพลงนั้นมีความกระชับ และแสดงพื้นฐานในเรื่องของความแม่นยำจังหวะและเสียงของผู้บรรเลงได้เป็นอย่างดี วิจิตรลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนภาพความเป็นนักดนตรีของครูทองดี สุจริตกุลเป็นผู้มีความแม่นยำด้านจังหวะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ด ด - ด	ด ด - ด	- - - ด	- ด ร ม	ด ล ช ด	ร ม ช -		
- ด - -	- ด - -	- ช ล ด			- - - ช	ล ท ด ร	ด ม ร ด
- ด - -	- ด - -	ม- - ด					

วิจิตรลักษณ์ที่ 15 ในท่อน 3 พบว่ามีการใช้กลวิธีการตีกระทบสามสายประกอบการตีตีเก็บ และการตี รูดสายลวด พร้อมทั้งสอดแทรกการตีตตะบัตเสียงเดียว และการตีตตะบัตสองเสียงโดยปรากฏในทำนองเพลงเดี่ยว ท่อนที่ 3 ดังทำนองตัวอย่างต่อไปนี้

- ด - ด	ด ด - ด	ด ม ร ด	ม ร ด -				- - - ด
- ด - -	- ด - -		- - - ล	ช ด ล ช	ด ล ช -		
- ด - -	- ด - -				- - - ม	ด ช ฟ ม	ร ด - -

ด ม ชชช	ช ล ชชช	ด รัด ล	ลัดล ช ม	ด ล ช ฟ	ฟชฟ ม ร	ม - - -	
						- ช ล ท	ด ท ร ด

วิจิตรลักษณ์ในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงแขกมอญ สามชั้นของครูทองดี สุจริตกุล

จากการศึกษากลวิธีในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงแขกมอญ สามชั้น ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปบันทึกเสียงที่ครูทองดี สุจริตกุล ได้บรรเลงไว้ นำมาทำการถอดโน้ตเพลงจะเข้

ในเดี่ยวจะเข้เพลงแขกมอญ สามชั้น มีการใช้กลวิธีการตีตตะบัตเสียงเดียว การตีตตะบัตสองเสียง การตีตตะบัตสามเสียง การตีกระทบสาย การตีตตะขี้ การตีกระทบสาย การทิ้งนอย การตบสาย

วิจิตรลักษณ์ที่ 16 พบในท่อน 1 ใช้กลวิธีการสะบัตเสียงเดียวประกอบการตีตตะบัตสองเสียงและการตีกระทบสองสายปรากฏในทำนองขึ้นต้นทางเดี่ยวท่อน 1 ประโยคที่ 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

--- ฟ	- - ชชช	ด ฟ ช ล	ด ช ชชช	ด ฟ ช ล	ดทล รดท	ฟ ช ล ท	รดท ล ช
			ช				

นอกจากนี้ยังพบวิจิตรลักษณ์ที่ 17 อีกว่าในประโยคที่ 2 ของท่อนที่ 1 (เที่ยวแรก) ยังมีการใช้กลวิธีการขยี้ ในห้องที่ 7 ส่งผลทำให้เพลงนั้นมีความรูกเร้าและมีแนวจังหวะที่กระชั้นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการบ่งบอกถึง ศักยภาพของผู้บรรเลงในเรื่องของความคล่องตัว ความแม่นยำในระดับเสียงและจังหวะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฟชล ช ฟ	ร ี ดรฟ ร	ด		ลชฟ ทลช	ดทล รดท	ฟชลทด ท	ล ช ฟ ร
		ท ร ด	ด ล ด ท				

วิจิตรลักษณ์ที่ 18 ในท่อน 3 พบว่ามีการใช้กลวิธีในการบรรเลงการตีตบซึ่งเป็นกลวิธีการตีคัลย้ายการ ตีตบเสียงเดียว เพื่อให้เสียงไม่ห้วน เนื่องจากเพลงแขกมอญ สามชั้น ท่อน 3 มีลักษณะสำนวนกลอนที่เหมือนกัน เป็นส่วนมาก ทางเพลงเดี่ยวในท่อนที่ 3 (ทางหวาน) จึงได้มีการประดิษฐ์ใช้สำนวนกลอนที่แสดงถึงสำเนียงมอญ ออกเป็นเพลงภาษา ยังเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้บรรเลงในการคัดสรรเลือกใช้กลอนได้อย่างเหมาะสมกับ โครงสร้างเพลงและเครื่องดนตรี จะเห็นได้ว่าผู้บรรเลงได้ใช้กลวิธีการตีตบ เพื่อเน้นย้ำทำนองเพลงให้เกิดสำเนียง และทำให้เมื่อฟังแล้วมีความน่าสนใจและมีการใช้กลวิธีการกระทบสาย เพื่อเน้นย้ำให้จังหวะและแนวเพลงมีความ กระชับมากยิ่งขึ้นเพื่อเข้าสู่เที่ยวเก็บในท่อนที่ 3 สำหรับการตีตบปรากฏทำนองในประโยคที่ 1 ท้ายห้องที่ 1 ซึ่ง เป็นการตีตบสามเสียง และปรากฏในห้องที่ 8 เสียงที่ ซึ่งเป็นการตีตบก่อนที่จะทำการตีด้วยกลวิธีพิเศษ ต่อไป

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- พ - ล	ลชฟ ชท	ทลชลด	ดืทลทรี	- - - -	ฟืท รืด	ท ล ช ล	ช ฟ ช ท

- รฟชทช	-รฟชทช	-รฟชทช	ฟทททท	ดืดืดืดื	รืดืทช	ชฟร ฟช	ฟทททท

ชฟร ฟช	ฟทททท	ลชฟชล	ฟช ชชช	ดรรดม	รฟมช	ดมรฟ	มชฟล
			ช				

ดืฟฟฟฟ	ดฟชล	ทรีดืทฟ	ชลทด	- รื - ฟ	- รื - ด	ทลชล	ชฟชท

ท	ด ฟ	ดลชฟ	ด ร	ดลชฟ	ดด - ด	ฟชฟร	ด ท
- ท	ด ฟ		ด ร		ด		ดท

- - - -	ฟ ท ด รื	- - รืฟรื	ดืทลท	- - รืดืท	ลชฟลชฟ	ชฟมฟมร	-มรด ร

- ร - ร	ร - ร	ดรรม	ฟช - ช	ชช - ช	ชช - ช	ฟ ล ช ฟ	ม ร รร
		ช	ช	ช	ช		
ร	ร						

ชชชชช	รืชรืด	ทลชล	ทรีดืท	- ร - ช	ฟ ช - ท	- ด - ช	- ฟ - รื

วิจิตรลักษณ์ที่ 21 พบว่าลักษณะสำนวนกลอนการใช้งานองเดียวกันซ้ำหัว และเปลี่ยนเสียงลูกตกตั้งปรากฏทำนองบรรทัดแรกของตัวห้องเพลงที่ 5 และ 6 อีกทั้งยังปรากฏการใช้งานองเดียวกันและเปลี่ยนเสียง ใช้การสลับสามเสียงเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงจากห้องที่ 5-8 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พื รื พ ท	ดื รื ดื รื	พื รื ดื รื	ดื ท ล ช	ทดืรืดื ล	ทดืรืดื ช	ชลทดืท	ล ช พ ร

ชชชชช	รื ช รื ดื	ท ล ช ล	ท รื ดื ท	ด พ ช ล	ทลช ล ท	ดืทล ท ดื	รืดืท ดื รื

สำนวนกลอนที่มีการแปรทำนองออกเป็นสำเนียงภาษา พบการใช้งานองหลักซ้ำกัน แต่แปรทำนองออกเป็นเพลงภาษา เช่น สำเนียงมอญ สำเนียงแขก เป็นต้น สำหรับสำเนียงมอญในเพลงเดี่ยวแขกมอญ ท่อน 3 เทียบแรกมีการติดซ้ำการสลับสองเสียง ช ท ช ในบรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-3 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- พ - ล	ลชพ ชท	ทลชลล	ดืทลทรี	- - - -	พื ท รื ดื	ท ล ช ล	ช พ ช ท

- รพชทช	-รพชทช	-รพชทช	พทททท	ดืดืดืดื	รืดืทช	ชพร พช	พทททท

วิจิตรลักษณ์ที่ 22 พบในสำเนียงแขก ในเพลงเดี่ยวแขกมอญ ท่อน 2 เทียบแรก ทำนองห้องเพลงที่ 5-8 ใช้การดำเนินทำนองทางขึ้น การตีตเรียงเสียงขึ้นสามพยางค์เสียงแล้วม้วนเสียงลงมาสู่ลูกตกในทางเสียงต่ำ ลักษณะการเรียงเสียงเช่นนี้แสดงการเรียงเสียงในสำเนียงภาษาแขก

- ช - ช	ร ช - ดื	- - - ชื	- - - มื	รืมื ช ดื	รืมื พ ท	ดื รื มื ล	ท ดื รื ช
ช	ช						

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “วิถีตรรกษณ์ทางจะเข้ตำรับครุทองดี สุจริตกุล” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาทลวิธีการบรรเลงทางจะเข้ตำรับครุทองดี สุจริตกุล พบว่า มีการใช้ทลวิธี 15 ทลวิธี ในการติดเก็บ ติดสายเปล่า ติดรั้ว ติดสะบัด สะบัดเสียงเดียว สะบัดสามเสียง ติดทิงนอย ติดโปรยเสียง ติดรูตนิ้ว รูดเสียง ติดตบสาย การกดเสียง ติดกระทบสาย ติดปรับ ติดขยี้

2. ผลการศึกษาพบว่าวิถีตรรกษณ์ในการติดจะเข้มี 22 รูปแบบนี้

- 1) รูปแบบการติดสะบัดเสียง
- 2) การติดสะบัดเสียงเดียวต้นวรรค
- 3) การติดทิงนอย
- 4) การติดโปรยเสียง
- 5) การติดรวมทลวิธีพิเศษในรูปแบบทำนองโยน
- 6) การติดตบสายและการติดรูตสายลวด
- 7) การติดเปิดสายเปล่าประกอบเสียงลูกตก
- 8) การติดรูตสายลวดเพื่อพักกำลังแล้วติดโปรย
- 9) การติดโปรยเสียงท้ายประโยค
- 10) การติดซ้ำทำนองที่มีความคล้ายคลึงกับทำนองเดิม
- 11) การติดกระทบสามสาย
- 12) การติดตบสายในสายทุ้มและสายลวดอย่างนุ่มนวล
- 13) การติดสะบัดเสียงเดียวในการขึ้นเพลง
- 14) การติดกระทบสามสาย (ฉ่าง) ในการขึ้นต้นเพลง
- 15) การติดกระทบสามสายประกอบการติดเก็บและการติดรูตสายลวด
- 16) การติดสะบัดเสียงเดียวประกอบการติดสะบัดสองเสียง
- 17) การติดขยี้
- 18) การติดปรับ
- 19) การติดเก็บที่มีทำนองเรียงเสียงติดต่อกันอย่างมีระเบียบ
- 20) การติดกระทบสองสายเสียงเดียวกัน
- 21) การติดซ้ำหัวแล้วเปลี่ยนเสียงลูกตก
- 22) การติดเรียงเสียงวิถึขึ้นสามพยางค์และม้วนเสียงลงสู่ลูกตกเสียงต่ำ

สำนวนกลอนทางจะเข้ของครุทองดี สุจริตกุล เพลงประเภทดำเนินทำนองสำนวนกลอนมีลักษณะการใช้สำนวนกลอนที่เรียบง่าย ไพเราะ น่าฟัง ใช้สำนวนกลอนทั้งวรรคถามและวรรคตอบ มีการเรียบเรียงเป็นอย่างดี เพลงประเภทเพลงเดี่ยวมีลักษณะสำนวนกลอนวรรคถามและวรรคตอบ การซ้ำของทำนอง การดำเนินทำนองเป็นกลอนฝาก และการแปรทำนองออกเป็นเพลงภาษา เช่น สำเนียงมอญ สำเนียงแขก เป็นต้น

อภิปรายการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีการบรรเลงจะเข้าเพลงประเภททางพื้น เพลงประเภทดำเนินทำนอง และเพลงเดี่ยวของครูทองดี สุจริตกุลนั้นพบว่า เพลงประเภทดำเนินทำนองใช้กลวิธีการตีคอร์ด การตีคอร์ดไปเรื่อยๆ เป็นวิจิตรลักษณะของสำนวนกลองและกลวิธีที่มุ่งให้บทเพลงเกิดความไพเราะ อ่อนหวานตามที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้ เป็นกลวิธีที่ใช้สำหรับจะเข้าโดยเฉพาะ จึงนับได้ว่าครูทองดี สุจริตกุล เป็นนักจะเข้าที่มีความสามารถ และความเข้าใจในกลวิธีการบรรเลงจะเข้าในบทเพลง

พระยาอนุমানราชชน (2533: 179) ได้กล่าวว่า “เมื่อกล่าวถึงความบริสุทธิ์แท้ในท่วงที่การแสดงออกของศิลปกรรมใด ก็หมายความว่า ศิลปกรรมนั้นมียุคประกอบศิลปะคล้ายสบายตา สบายใจเรื่อยไป ดูกระจ่างใสไม่ทำให้รู้สึกขัดข้องอะไรแก่ความรู้สึกเมื่อฟังหรือเมื่ออ่าน” วิจิตรลักษณะของครูทองดี สุจริตกุล ทั้ง 22 รูปแบบเป็นการแสดงออกของศิลปะบริสุทธิ์ในดนตรีไทย อันเป็นความงามที่วิจิตรที่เป็นความงามบริสุทธิ์ แสดงถึงความเป็นศิลปะชั้นสูง (High Arts) ความงามนั้นหากเป็นความวิจิตรศิลปะ แต่เป็นความที่เกิดความประทับใจ หากถึงขั้นวิจิตร ไม่สามารถจับต้องได้อย่างทั่วไป ธรรมดาสามัญ แต่มีความเชิญชวนให้พิจารณาศิลปะนั้นอย่างชื่นชมต่อเนื่อง

วิจิตรลักษณะทั้ง 22 รูปแบบสะท้อนท่วงที่ที่แสดงออกทั่วไปและเฉพาะตน ซึ่งพระยาอนุमानราชชน (2530: 179) เรียกว่า General Style and Personal Style ดังนั้นศิลปินแต่ละท่านจึงมีผลงานศิลปะที่ดึงดูดใจ การดึงดูดใจได้มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตน ส่วนประกอบต่างๆ เหล่านี้ทำให้เข้ากัน สัมพันธ์กันจนเกิดเป็นเอกภาพถือเป็นเอกภาพที่สะท้อนตัวตนด้านศิลปินนักดนตรีของครูทองดี สุจริตกุลที่มีลักษณะเด่นและอุปนิสัยของครูทองดีที่มีความเรียบร้อย สุขุม สุภาพ อ่อนโยน การเลือกใช้กลวิธีต่างๆ ครูทองดี สุจริตกุลนั้นเป็นผู้เข้าใจในหลักวิชาการ และเป็นผู้ที่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีและเข้าใจในบทเพลง

เพลงประเภทเพลงเดี่ยว มีการใช้กลวิธีการบรรเลงที่หลากหลาย มีการใช้กลวิธีการกระทบสาย การโปรยเสียง การรูดเสียง การกดเสียง การตีกระทบสายเพื่อให้เพลงนั้นเกิดอรรถรสการฟังที่หลากหลายมิติ ยังแสดงให้เห็นถึงว่าผู้บรรเลงมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกใช้กลวิธีต่างๆ ให้เหมาะสมกับเครื่องดนตรี และเหมาะสมกับทำนองเพลง มีการใช้กลวิธีการกระทบสายเอกและสายทุ้ม (เสียงซอล) การสลับลักษณะต่างๆ และยังเป็น การส่งเสริมทำให้ทำนองเพลงนั้นสื่อถึงสำเนียงภาษาของเพลงได้เป็นอย่างดี

ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุและเป็นสิ่งที่อยู่ในเนื้อหาของวัตถุนั้นที่ติดมา การให้ความสนใจต่อวัตถุอันใดอันหนึ่งนั้น มิใช่หมายความว่าศิลปินสร้างความงามให้แก่วัตถุ เพราะวัตถุนั้นมีความงามที่อยู่เป็นคุณสมบัติภายในต่างหาก (จี ศรีนิวาสน์, 2534: 12) เมื่อเทียบกับความงามในการตีจะเข้าของครูทองดี สุจริตกุล พบว่า มีความงามทั้งภาพ และงามทั้งเสียง การตีจะเข้าของครูทองดี สุจริตกุลจึงเป็นวิจิตรลักษณะของการตีจะเข้าที่ปรากฏความงามแก่การรับรู้ คงคุณค่าตำแหน่งของการบรรเลงจะเข้าตำรับครูทองดี สุจริตกุล ครูจะเข้าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาพัฒนาการทางจะเข้าของครูทองดี สุจริตกุล จากลูกศิษย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ
2. ควรศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ผลงานการบรรเลงเพลงต่างๆ ของครูทองดี สุจริตกุล เป็นคลังความรู้สายจะเข้าครูทองดี สุจริตกุล

เอกสารอ้างอิง

จี ศรีนิวาสน์. (2534). *สุนทรียศาสตร์: ปัญหาและทฤษฎีเกี่ยวกับความงามและศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ปัญญา รุ่งเรือง. (2517). *ประวัติการดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พระยาอนุমানราชธน. (2533). *งานนิพนธ์ชุดสมบูรณ์ของศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธน หมวดศิลปะและการ
บันเทิงเรื่อง รวมเรื่องศิลปะและการบันเทิง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

พระสุจริตสุดา. (2526). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระสุจริตสุดา (เปรื่อง สุจริตกุล)*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ทองดี สุจริตกุล. (2550). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ*. กรุงเทพฯ: บริษัทประยูรวงศ์พันธ์ตั้งจำกัด.

ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิ	สุขเจริญ	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชร	แขงบุญเรือง	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร	ทิมแดง	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์	ศรีเมือง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ	บุญรอด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์	ธนเลิศโสภิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร์	วรพงศ์พัชร์	สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงใต้ สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกข์สลิน	บูรณะทรัพย์ขจร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.นาฏอนงค์	นามบุตดี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.สุรียา	คำหวาน	มหาวิทยาลัยนครพนม
ดร.ธนวัฒน์	บุตรทองทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ดร.อรอุษา	ธรรมเสริมสร้าง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมุกด์	สมชอบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาลีนี	ศรีไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประไพพิศ	เลียบสือตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อโนชา	สุวรรณสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ช	ยุวดีนิเวศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิษฐพงษ์	อุเทศอึ้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิสิต	ภาคบุบผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี